

Vatra veche

Vatra veche

4

„Patria mea e limba română”(Nichita Stănescu)

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul XVI, nr. 4 (184) aprilie 2024 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) • Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 • Redactor-șef fondator Romulus Guga • VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

Corina Perianu, Printre coloane

DAR DE PAȘTI

Oul ăsta-ncondeiat
scrisu-ți-l-am, nu-i pictat,
sîntem, doară, condeieri,
nu de ieri, de-alaltăieri,
buni la scris încondeieri,
buni la vorbe în doi peri
sau cu noimă ... despre ou,
cel ce face tot din nou.

Pusu-ți-am și cozomaci,
moi și fragezi, plini cu mac,
d-ăia rumeni, care-ți plac;
lângă ei, și cozonuci,
doi micuți, umpluți cu nucă;
dacă n-o să ți s-aducă
sau de n-o să mai apuci,
de poveri și trebi, să-ți faci.

Iar de Paști o să ciocnim

ou cu ou și vin cu vin,
care unde-o fi să fim,
toți visând c-o să trăim
pururea-n Ierusalim,
sfânt, ceresc Ierusalim;
pururi vii, prin har divin,
veșnic vii, deși murim.

AUREL ȘOROBETEA

AVANGARDA, CU IONUȚ VULPESCU. INVITAT: LAURENȚIU ULICI

Dar de Paști, de Aurel Șorobetea/ 1
Avangarda cu Ionuț Vulpescu. Invitat: Laurențiu Ulici/3
Avangarda cu Ionuț Vulpescu. Invitată: Cleopatra Lorințiu/6
Brâncuși: o retrospectivă istorică la Paris, de Alexandra Scherer/10
Liviu Rebreanu, Crăișorul Horia, de Ionel Popa/11
Proza literară a lui Lucian Blaga, de Ionel Popa/12
Ion Barbu. Poezie & matematică, de Maria Cecilia Nicu/13
Correspondența lui Dimitrie Stelaru, de Gheorghe Sarău/14
Urmuz. Un spirit tutelat, de Aureliu Goci/15
Memorialistică. Monica Lovinescu, de Dorin Nădrău/16
„Mi-ai întins un deget...”(Niculae Gheran), de Rodica Lăzărescu/17
Jurnal de prezență, de Ecaterina Țarălungă/18
Restituiri literare. „Fantazianul” (Ion C. Pena), de Zenovie Cârlegea/19
Miezul unui ev aprins. Probleme..., de Aurel Buzincu/20
Cronica literară. Amintiri de pe Terra (Mircea Vaida-Voevod), de Livia Fumurescu/22
Intensitatea trăirii (Mioara Baci), de Nicolae Suci/23
Între elegie și umor (Dumitru Hurubă), de Doina Bălțat/25
Pe fondul de vânătoare ca la muzeu (Sorin Grecu), de Daniel Marian/28
Sufletul Mihaelei CD, de Simona Miheuțiu/28
A fost odată un Lazaret (Vlad Moise), de A.I. Brumar/30
Alternativă la fuga în Egipt (Gabriel Gafița), de Ilie Rad/31
Postcomunismul de tranziție (Constantin Stancu), de Zenovie Cârlegea/34
Un roman despre Constantin Brâncuși (Dana Grigorcea), de Mircea M. Pop/38
Un roman despre România (Iris Wolf), de Mircea M. Pop/39
O călătorie în Sarabandia (Dumitru Hurubă), de Simona Miheuțiu/40
Călătorind pe contrasens (Silvia Urdea), de Simona Miheuțiu/41
Dincolo de Like (Simona Miheuțiu), de Mihaela CD/43
Dincolo de curcubeu e lumea (Pușa Roth), de Veronica Pavel Lerner/46
O antologie despre marile personalități ale lumii (Dumitru Hurubă), de Constantin Stancu/47
Teatru și antiteatru (Nicolae Suci), de Ioan Marcoș/48
Jurnal suedez (Gabriela Melinescu), de Oana Dorela Văleanu/51
Mary Robinson: trasee estetice, de Andrada Danilescu/52
Documentele continuității. De la romani la români, de Ioan-Aurel Pop/55
Convorbiri duhovnicești cu Î.P.S. Ioan, de Luminița Cornea/56
Scrisoare îngerului de Paști, de Dumitru Ichim/57
Modelul patern în educația copiilor, de Dan Nemeș/58
Poeme de Bianca Marcovici/60
Tunetul (Iisus Hristos), de Eugen Mera/61
Sfântul ierarh Pahomie, de Florin Bengean/62
Cimitirul Bellu e în cărți. Interviu cu Gheorghe Sarău, de Nicolae Băciuț/63
Călător prin Cappadocia, Troia, de Cornel Marcu/65
Poeme de Ion Marin Almăjan/66
Starea prozei. Mîracolul suedez, de Rodica Bretin/67
Poeme de Dorina Brândușa Landén/69
Poeme de Gheorghe Jurcă/70
Poeme de Iulia Dragomir/71
Poeme de Luiza Păcurariu/72
Poeme de Adriana Weimer/73
Din lirica neogreacă. Margarita Fronimadi-Matatsi. În românește de Valeriu Mardare/74
Poeme de Emilia Amariei/75
Parisul și lumea impresionismului, de Alex Măroiu/76
Asterisc. Uite-așa și... tot așa, de Dumitru Hurubă/77
Momente și sentimente în Aruba, de Florentin Smarandache/78
Explorând Delta Dunării. Copacul cu... cormorani, de George Dimitriu/79
Festivalul Internațional de Carte de la Paris, de Gabriela Mocănașu/80
Literatură și film. Pânza de lumină rozalie, de Alexandru Jurcan/81
Un artist : Corina Preda-Perianu, de Nicolae Băciuț/81
Muzica zilelor noastre. O baghetă de admirat..., de Adrian Simeanu/82
Un umorist ager foc (Radu Paraschivescu), de Adrian Simeanu/82
Catrene spumogene de Nicolae Mățaș/83
Lumea lui Larco, de Vasile Larco/84
De la un clasic citire. Ștefan Boboc/84
Curier. De la Vatra veche la Vatra nouă/85
Ziua Limbii Române, la Viena, de Nicolae Băciuț/86
Centenar Patriarh Miron Cristea, de Nicolae Băciuț/87
Panoramic cultural –aprilie 2024 (foto)/87
Lacrimă în primăvară, poem de Nicolae Băciuț/88

Corina Perianu, Portret de călugăr

Corina Perianu, Trepte la chilie

Corina Perianu, Cruce maramureșeană

Număr ilustrat cu lucrări de Corina Perianu

AVANGARDA, CU IONUȚ VULPESCU. INVITAT: LAURENȚIU ULICI

AVANGARDA, CU IONUȚ VULPESCU. EDIȚIE ÎN MEMORIAM. INVITAT: LAURENȚIU ULICI – 80 DE ANI DE LA NAȘTERE

UN PODCAST DESPRE MITURILE ȘI CRITERIILE PREMIULUI NOBEL PENTRU LITERATURĂ. DE CE RĂMÂNE O ILUZIE DEZIRABILĂ UN ROMÂN DE NOBEL ÎN LITERATURA MONDIALĂ?

S-au împlinit, pe 6 mai 2023, 80 de ani de la nașterea unui important critic și istoric literar, fost președinte al Uniunii Scriitorilor din România, care a sprijinit literatura română contemporană și generațiile tinerilor scriitori cu o uriașă dedicare. Laurențiu Ulici, dacă ar fi trăit, ar fi aniversat 8 decenii de loialitate față de lumea literaturii. A avut, ca orice român, iluzia bună a dorinței de a vedea Premiul decernat de Academia Suedeză, pentru literatură, unui compatriot. Însă, ca orice rar erudit, știa că sunt criterii care fac ca uneori, performanța, talentul și vocația unui titan al literaturii să fie incompatibile cu portretele-robot ale preferațiilor pentru marele premiu, de altfel, o punte pentru consacrare și prestigiu universal. De ce dintre scriitorii de la Est sunt preferați foști disidenți, în vreme ce scriitorii occidentali trebuie să vină din spații geografice cât mai largi și să fie cât mai mult traduși? E o discuție care nu exclude, în linia stereotipurilor, o analiză empiric-obiectivă: ca să iei Premiul Nobel pentru Literatură trebuie să fii de stânga. Excepție a fost Octavio Paz, având și el cochetațiile lui, cândva, cu stânga spectrului politic. O scăpare în istoria celei mai mari distincții mondiale pentru literatură. În rest, tradiția Premiului Nobel în acest domeniu pare, prin ochii lui Laurențiu Ulici, o lume susținută de valorile egalității, solidarității, ale stângii culturale care rămâne cel mai puternic scut împotriva trecuturilor traumatice, mai ales de după al Doilea Război Mondial.

Interviul, realizat în 1999, cu zece ani înainte ca Herta Müller să obțină Premiul, viza curiozitatea față de lucrarea, în două volume, *Nobel contra Nobel*, în care Laurențiu Ulici evaluează excepțiile Premiului Nobel pentru literatură, titanii încă netitrați, dar care construiesc voga literară a secolului XX. O panoramă a literaturii universale descrisă într-un interviu de colecție, scos din arhiva personală a fostului ministru al Culturii, Ionuț Vulpescu, cu ocazia acestei comemorări. De altfel, *Nobel contra Nobel* rămâne o anchetă literară fabuloasă, o antologie cu 100 de scriitori, câte unul pentru fiecare an al secolului trecut, aleși din 32 de literaturi, de tradiții, de biografii care atestă un pedigree de Nobel.

Interviul integral poate fi ascultat accesând link-ul: <https://www.youtube.com/watch?v=hmUFcopIVuI>

Premiul Nobel, o competiție traversată de compromisuri geopolitice? Laurențiu Ulici către Ionuț Vulpescu: „Cei mai mari dușmani ai noștri, nu numai în materie de Premiul Nobel, ci în general, suntem noi înșine!”

Ionuț Vulpescu: Domnule Ulici, s-a reproșat culturii române că nu e în stare să dea sinteze, care să o scoată

din izolare. Dvs. sunteți realizatorul uneia, unică în literatura română și poate că și în alte părți. *Nobel contra Nobel*. De ce ați scris cartea aceasta, la ce v-ați gândit, care a fost scopul?

Laurențiu Ulici: Cred că am avut trei motive să o fac. Unu: prin titlul cărții, să arăt ceea ce de fapt se vede cu ochiul liber, dar e bine să fie spus. Anume, că Premiul Nobel nu poate epuiza valoric literatura lumii în secolul XX, și că pe lângă cei care au luat Premiul Nobel mai există de încă două ori pe atât cantitate nominală, ca număr de autori care pot accede la acest premiu, ba unii mai mult decât cei care l-au luat, pentru că Premiul Nobel, din păcate, a fost obligat să introducă pe lângă criteriile explicite din testamentul lui Alfred Nobel și altele care țineau de conjunctură: geopolitice, mă rog. Ceva de natura asta. Și atunci, au făcut concesii altora și nu au avut în vedere în exclusivitate valoarea culturală estetică. În al doilea rând, pentru a oferi românilor o antologie de literatură universală de secolul XX, și cu asta cred că am izbutit, pentru că, într-adevăr, antologia asta este unică nu numai în România. Nicăieri în lume nu s-a făcut așa ceva în secolul XX. Și în al treilea rând pentru a arăta că literatura română e competitivă cu literatura mare. În volumul acesta de 100 de autori pe care eu îi propun se găsesc și 6 scriitori români, plus unu, pe care nu îl considerăm român, deși a scris în română și a trăit în România, Eugen Ionesco.

I.V.: Ați spus că prin acest demers literatura română se dovedește a fi mai competitivă. Au fost contexte în care românii au fost aproape de a lua Premiul Nobel.

L.U.: Foarte aproape nu a fost niciunul. Aproape, într-un sens cât de cât serios al cuvântului a fost poate Liviu Rebreanu. În 1929, dar concurența atunci a fost aprigă. Este anul în care a luat Thomas Mann. Și Lucian Blaga a fost într-adevăr propus de Vintilă Horia, care se afla la Paris, dar a fost blocată propunerea aceasta din fașă de către România. Trebuie să spun, și acesta e un lucru foarte important, cei mai mari dușmani ai noștri, nu numai în materie de Premiul Nobel, ci în general, suntem noi înșine.

Premiul Nobel pentru literatură, unui scriitor român: obsesie sau iluzie bună?

I.V.: Ați spus că Premiul Nobel a devenit o obsesie pentru scriitorii români și e o obsesie asumată în contextul unei culturi vii.

L.U.: Nu știu dacă e obsesie, dar e o nostalgie. Sigur că ar arăta bine un Premiu Nobel, sigur că noi căutăm tot felul de explicații care mai de care mai mirobolante, cum →

ar fi de pildă asta, că dacă nu e o cultură mică, cel puțin e o cultură într-o limbă fără circulație sau o circulație mică, lucru profund fals, pentru că vă dau un singur exemplu. Poloneza nu e deloc o limbă de mai largă circulație decât româna și cu toate acestea are patru premii Nobel. Defectul cel mare sau explicația primă pentru care nu are un Premiu Nobel ține de domeniul intern la noi, nu la ei. Nu am știut să ne facem, să ne promovăm evaluările, și când au fost ocazii și au fost asemenea ocazii! – le-am tratat cu dezinvoltură, punând un umăr serios la dărâmarea lor.

Lucian Blaga, „faultat” la Premiul Nobel?

I.V.: Un exemplu?

L.U.: Blaga! Cazul Blaga! Nu știu dacă știi toată povestea, dar când Vintilă Horia l-a propus pe Blaga, Vintilă Horia era deja un nume pentru Occident, în 1958, Premiul Goncourt pentru străini în Franța, și gândindu-se la această propunere, încă de pe atunci i s-a fabricat un dosar de legionar de către autoritățile de la București, și cred că Fundația Nobel era și este sensibilă la mediul politic. Și este în primul rând sensibilă la fascism, la ceea ce este legat de fascism, de legionarism, care este trecut în această categorie.

Este Comitetul Nobel o societate de mistere? De ce nu a luat Tolstoi Premiul Nobel?

I.V.: Comitetul Premiului Nobel este cel care înregistrează propunerile, nominalizările din partea uniunilor de creație din Europa și nu numai, și din partea altor structuri. Este Comitetul Nobel „o societate de mistere”?

L.U.: Nu are niciun mister. Când am fost pentru a pregăti cartea aceasta, și mai scot una, care se cheamă laureații Premiului Nobel în literatură, deci fără accent polemic, chiar cei care l-au luat, am avut ocazia să intru în arhiva Academiei Suedeze. Am fost alături de unul dintre membrii acestui juriu care nu mai trăiește, un poet și un prozator destul de important al Suediei, Arthur Lundkvist, care l-a tradus și pe Nichita Stănescu printre altele. Nu e nimic misterios acolo.

I.V.: Care ar fi exemplele cele mai scandaloase legate de încălcarea valorii literare în acordarea premiului? Când s-au acordat premii pe criterii, să zicem, nu estetice, ci politice sau de altă natură?

Laurențiu Ulici, Vasile Andru, Baki Ymeri și Nicolae Băciuț, București, 1990

L.U.: Uite, a început cu stângul, cred. Primul premiat Nobel e un autor obscur. Sully Prudhomme, un academicist francez, cu o anumită vogă în mediul academic la sfârșitul secolului trecut. Poet de raftul al patrulea, absolut de necitit, de necitit chiar când a luat Premiul Nobel, deja era în declin, și gândește-te că mai era Tolstoi, la vremea aceea, încă trăia, trăia Cehov, trăiau o mulțime de mari scriitori, care ar fi putut să înceapă un premiu ca acesta. Adevărul e că aici a fost o eroare. Ei au vrut să îl dea lui Tolstoi, dar a fost primul schimb de corespondență din care ei au dedus că Tolstoi ar fi urmat să folosească banii aceia în scopuri religioase. Tu ești la Teologie, trebuie să știi, și-a constituit într-o perioadă un fel de „sectă”. Și testamentul lui Nobel nu lăsa loc pentru așa ceva. Banii nu trebuiau folosiți pentru scopuri politice sau religioase.

Excepția „rețetei pentru Premiul Nobel”: Octavio Paz, de dreapta. Laurențiu Ulici: „Niciun scriitor de dreapta nu a luat premiul Nobel”

I.V.: Dar exemple de natură politică, de criterii politice?

L.U.: Sunt foarte multe. Depinde. Ei dădeau așa, pentru țările din Est, dizidenților, înainte de căderea Cortinei de Fier. Uneori nimereau, alteori nu. Să zicem că Soljenițin e un scriitor important. Boris Pasternak e un scriitor important. Iosif Brodski pentru mine nu e, nu e! Era dizident și el, a plecat în America. Apoi, pentru țările din Vest, căutau să aibă o geografie cât mai largă, și pe de altă parte, să fie oameni de stânga. Deci niciun scriitor de dreapta nu a luat vreodată Premiul Nobel. Unul singur a scăpat, de aceea am luat și eu o plasă în cartea asta a mea, în prima ediție, eu am făcut niște propuneri în 1988, când a apărut cartea, și unul din ei a luat. E vorba de Octavio Paz, un mexican, era de dreapta, nu avea voie să ia. Dar pe urmă, la câțiva ani am înțeles de ce a luat. Era un fel de consolare...

I.V.: Dar nu a fost și de stânga?

L.U.: Octavio Paz?

I.V.: Niciodată?

L.U.: A trecut prin toate, dar când s-a lămurit... mulți au trecut prin experiența occidentală a stângii, ca să ajungi la dreapta trebuie să treci prin stânga. Cum rareori se întâmplă invers. Foarte rar ajungi de la dreapta la stânga. În general ajungi de la stânga la dreapta, dar mai ales intelectualii. →

Borges, rămas fără Premiul Nobel, deși a fost un autor de stânga

I.V.: Din prognozele dvs. Octavio Paz s-a confirmat. În 1988.

L.U.: Da, s-a confirmat, acolo a fost slăbiciunea asta a mea. Pariul meu era că nu trebuie să ia nimeni, din cei pe care i-am propus eu. Deci am propus în așa fel încât să nu încalce criteriile. Au fost mari scriitori, care să nu ia. Octavio Paz, probabil și ca un complex al juriului, care să fie considerat, la acordare, cel mai mare scriitor al secolului al XX-lea, Jorge Luis Borges. Ziceau că există un *homo universale*, un fel de tip de leonardesc în secolul XX, acesta este, Borges. Și nu a luat, era de dreapta, și apoi avea o atitudine net împotriva Premiului Nobel. I-a cam înjurat pe aștia prin niște conferințe prin SUA și atunci nu a mai luat. Dar Octavio Paz face parte din aceeași familie.

I.V.: Și Borges din ce motive i-a acuzat?

L.U.: Pentru labilitatea asta a criteriilor.

I.V.: Puteți face prognoze pentru următorii ani?

L.U.: E foarte greu, pentru că dacă ei i-au dat lui Dario Fo acum doi ani, Premiul Nobel pentru Literatură, scriitor care nici în Italia nu contează, darămite în lume, comunist adevărat.

I.V.: O figură excentrică mai degrabă.

L.U.: Excentrică, așa, cu o anumită frivolitate... dar dacă iei lista, italienii mai aveau încă scriitori mari. Italia a avut un mare ghinion, o literatură foarte mare, chiar asta a secolului XX, dar cu reprezentare la nivelul Premiului Nobel, absolut ceva derizoriu. Cum să îi dea Premiul Nobel lui Quasimodo, un scriitor altfel de mâna a doua, când contemporanul lui, Ungaretti, era unul din marii poeți ai lumii? El nu a luat niciodată Premiul Nobel. Mă rog, s-au spălat de greșeli cu Montale. Dar din pleiada asta, Florența, începutul veacului, în anii `20, Quasimodo era ultimul care să merite acest lucru. Și a luat. Dario Fo, un alt exemplu. Pe urmă, uneori se întâmplă pe criteriile lor să iasă bine, cum a fost anul trecut, cu Jose Saramago. Un om de stânga, evident, dar și un scriitor important. Dar, vă spun, luate aleatoriu, un asemenea rol într-o decizie, sigur că asta nu e de natură să încurajeze prestigiul, dezvoltarea prestigiului, formarea lui. Nefiind altul și având 100 de ani, expectanța asta e cea care consacră la nivelul clipei, ca să spun așa, Premiul Nobel! Au mai rămas un an, doi, din acest mileniu...

I.V.: În ciuda a ceea ce scriu ziarele...

L.U.: Unii trebuie să meargă la școală, să mai învețe, dar nu asta e problema. Nu o să le fac eu acum instructajul la fiecare. Dar ne permitem acum o mică iluzie. Mi-ar plăcea să ia și un român.

Români de Nobel. Pariul lui Ulici: Gellu Naum, Nicolae Breban, Mircea Ivănescu

I.V.: Care ar fi acela?

L.U.: Ar fi câțiva. Ar fi Gellu Naum, de pildă, care întrunește toate calitățile. A fost un om de stânga, înainte de venirea comunismului, și a construit o operă în stilul inițial, deci a rămas suprarrealist. Mișcarea e moartă de mult, el a rămas consecvent formulei care l-a consacrat. A început să fie cunoscut, tradus, în ultimii 4-5 ani; au apă-

rut traduceri, în diverse țări, și un mare poet. Apoi ar putea fi în discuție Nicolae Breban, ca prozator, și el, tradus mai ales în Franța.

I.V.: La Flammarion.

L.U.: Da. Cred că ar fi, dacă nu, așteptăm secolul XXI.

Numirea nu e nominalizare. Ce nu se înțelege din mecanismul „propunerilor” pentru Nobel?

I.V.: Breban e și nominalizat, nu?

L.U.: Bun, noi l-am nominalizat, dar această nominalizare nu înseamnă nimic. *Nominalizare* în engleză nu înseamnă nominalizarea de fapt, ci *a propune, a numi*, adică, domnule, fac o listă, o bancă de date, nu înseamnă că astea sunt nominalizările. *Numire și nominalizare* sunt două lucruri diferite. Semantic. Pentru că altfel au o semantică nouă, de neînțeles, care a apărut în ultimii ani. Nominalizarea înseamnă, de fapt, numirea. Cuvântul ca atare a căpătat un sens restrictiv, înseamnă și *selecție*. El este, cumva, are un sens de selecție, chiar în sensul inițial, original. Când numești un lucru mai mare, un lucru mai mic. Îl numești, da? Simpla numire. Ei, aici e mai mult decât nominalizare. E o selecție prevedictuală, foarte strânsă, ori nu e cazul acesta, la Premiul Nobel. Aici dau toți nume, toate țările, sunt 1000 și ceva de nume, toate țările au dat câte unul, două, trei, zece. Câte au cerut.

I.V.: Aici e și un fenomen interesant, am citit și în *Adevărul*, un schimb de replici. E și Asociația Scriitorilor Profesioniști, e prima dată când face niște propuneri.

L.U.: Da, pentru că ei trimit foarte multe organizații și persoane, chiar. Uniunea Scriitorilor primește de ani de zile. Eu nu am făcut public pentru că nu e de făcut public lucrul acesta, dar și scrie acolo. Ține de deontologie. În scrisoarea aceea, scrie clar, că se păstrează confidențialitatea. Își asumă juriul. Dacă ei își asumă, trebuie să treci și tu prin principiul acesta, al confidențialității. Ei sunt o asociație mai ciudată de scriitori, care nu au niciun fel de activitate. Au vrut să iasă puțin în evidență, nu era cazul. Pentru că nu e bine, și nici moral nu e bine. Apare scris acolo că e nominalizat la Premiul Nobel, da?

I.V.: Cred că și cu Doinaș a fost...

L.U.: Mă rog, și cu Doinaș. Au făcut pentru Gellu Naum, pentru Paul Goma și pentru Mircea Ivănescu. Ei apar acolo. Nu vor lua. Dar e bine să crezi în iluzii de genul acesta, că vor fi nominalizați. →

Marii experientatori, lucrul care a scăpat din galeria Premiului Nobel pentru literatură

I.V.: Ultima întrebare: care nu are nicio legătură cu cultură mică, cultură mare, complexe de tipul acesta. Dacă nici nu consacră...

L.U.: Nu, de consacrat, consacră.

I.V.: Da?

L.U.: Asta e sigur! Asta e sigur! De consacrat, consacră, dar pe termen scurt sau pe termen lung. Depinde de valoare. Sunt scriitorii consacrați de Premiul Nobel, dar au ieșit din orizontul de așteptare la doi, trei ani de la primirea Premiului Nobel. Aici sunt mai multe lucruri care se pot comenta. Fie literatura lor, deși foarte bună, a ieșit ea, genul de literatură, tipul de literatură, a ieșit el de sub orizontul de așteptare al cititorului universal, ca să zic așa, fie nu au valoare din capul locului. Grazia Deledda, scriitoarea italiană care a luat Premiul Nobel, e foarte interesantă, dar într-o manieră care justifică un secolul al XIX-lea. Era o prelungire a realismului din secolul XIX. Pe de altă parte, Premiul Nobel nu a putut să vadă niște mari experientatori, Marcel Proust, de pildă, nu avea cum să îl vadă, James Joyce, nu avea cum să îl vadă, pentru că era clar acolo, în timpul vieții lor, pentru că sunt autori care s-au consacrat postum. Într-un fel, în planul larg. Așa, în medii mici, erau de atunci cunoscuți.

Llosa, un scriitor de Nobel: pariul pierdut de Laurențiu Ulici, la câțiva ani de la moartea lui

I.V.: Comitetul, cel care acordă premiul pentru literatură, e constituit din critici literari?

L.U.: Nu, nu e niciunul critic literar. Sunt oameni de litere. Dar niciun critic literar, numaidecât. Sau eșești, or să apară, poate. Echipa asta nouă, care e de vreo trei, patru ani, o mai cunosc, cât de cât, unul singur e critic literar. Dar sunt oameni care au o anumită notorietate în Suedia. Nu sunt necunoscuți, nimeni de pe stradă. Și lucrează cu foarte mulți consilieri, lucrează cu o echipă întreagă, încearcă să acopere, să fie la zi cu tot ce se întâmplă în lume, dar nu, nu se pot dezbăra de anumite obiceiuri pe care unii le-au moștenit. Era un declin, dacă asta este cuvântul, au început să se îndesească după al Doilea Război, abdicând de la principiile și testamentul lui Nobel, până la urmă. De asta spun, că eu nu văd, de pildă, Mario Vargas Llosa, un scriitor foarte mare, de dreapta, nu îl văd. L-am văzut pe Marquez, aici nu era nicio o problemă. Să ia Marquez. Stânga, scriitor bun, redutabil. Dar Llosa, care era la fel de bun sau chiar mai bun decât Marquez, nu va lua Premiul Nobel. Deși nominalizat e, slavă Domnului, nu de o asociație, cum se întâmplă, ci de zeci de asociații. Nu numai peruani, spanioli, englezi, dar probabil că datorită orientării lui politice, nu va lua. E, poate, dacă stau să mă gândesc astăzi, la scriitorii care mai sunt, de talie mare, sunt mulți foarte buni, dar i-aș scoate pe doi categoric în evidență, pe Llosa, pentru lumea latină și catolică. (Numai la români nu zici asta, dar asta e treaba românilor; cândva, dar nu în timpul vieții noastre, ca să zic așa, își vor da seama românii unde și cât de mult au greșit în istorie). Deci Llosa, pentru lumea americană, cred că deși acum are 80 de ani, un scriitor uriaș este Salinger, care ar putea să intre.

AVANGARDA, CU IONUȚ VULPESCU INVITATĂ: CLEOPATRA LORINȚIU

(II)

Fata care scrie, titlul romanului la care lucrează Cleopatra Lorințiu, preluat dintr-o scrisoare-poezie trimisă de Ion Caraion

I.V.: Voiam să vă întreb cum a fost întâlnirea cu el, mi-am dat seama că a fost una dintre întâlnirile deosebite.

C.L.: Am scris cronica respectivă, se numea „Intensitate și autenticitate”, era despre cartea lui, *Dragostea e pseudonimul morții*, știam faptul că e o personalitate controversată, asta se poate vedea și de pe internet, nu povestesc eu aici de ce și cum. El, cum să zic, în noaptea în care apărea de sub teacurile tipografiei această cronică în *Amfiteatru*, el a rămas în străinătate, și a și vorbit la *Europa liberă*. Automat, a doua zi, represalii! Eu eram autoarea, pe urmă nu am mai putut să public, au fost sunați și cei de la *Amfiteatru*, inclusiv Dinu Flămând, care era responsabil de număr, Stelian Moșiu, redactor șef, ce să zic, asta era problema. La un moment dat, peste un an – deci peste un an! – am primit o scrisoare care a fost întârziată de Poștă, în care Caraion îmi scria, mă rog, scria numai I.C. O ținuseră un an, așa, dar mi-au trimis-o totuși să vadă probabil cum reacționez, dacă am vreo legătură cu el, cu Elveția, cu Europa liberă. Zicea așa: „O mulțumire târzie pentru fata care scrie”. „Și a scris, și a așteptat, / Un cuvânt, cuvânt uitat”. Ceva, așa, „O, de-ai ști acel cuvânt”, scria el. *Fata care scrie*, cum să zic, a furat acest vers. Altă întâlnire interesantă și marcantă a fost pentru mine cu revista *Lucașfărușul*, i-aș aminti pe Aurel Dragoș Munteanu și pe Ion Gheorghe. Acolo l-am cunoscut pe Ion Lăncrănjan, Cum se numește povestea aceea românească? „Ciuca bătailor?” Da? Așa!

Căsnicia Cleopatrei Lorințiu cu scriitorul Gheorghe Tomozei, născută dintr-o „amicție”

I.V.: E o stare de spirit, e mai mult decât o poveste. E o realitate, un specific al locului.

C.L.: Și toți ceilalți scriitori de acolo. Cum să spun, cu care ne-am asumat un fel de solidaritate, neștiind prea bine unde va duce. O întâlnire importantă a fost cea cu cel care urma să fie soțul meu, Gheorghe Tomozei, cu care am fost buni prieteni, plângeam unul pe umărul celuilalt, pentru diverse întâmplări de amor. El era în proximitatea lui Nichita Stănescu. →

Întâlniri cardinale în viața Cleopatrei Lorințiu: Dominique de Villepin, Moshe Idel

I.V.: O să detaliez asta.

C.L.: Apoi, multe întâlniri care m-au marcat și care mi s-au părut importante au fost cele din lumea franceză. Chiar dacă au fost scurte întâlniri, m-au marcat. M-a impresionat întâlnirea cu Dominique de Villepin, faptul că am făcut un comunicat cu el, m-a impresionat Jean Gillot, care fusese secretarul lui Jean Monnet, vă dați seama, parcă venea dintr-o altă epocă, și care îmi spunea ceva despre ce se întâmpla cu Franța și cu Germania după al Doilea Război Mondial, dacă tot vorbim acum de războaie și de reconcilieri. Puteți imagina ce era între ei după atâta tribut de sânge în al Doilea Război Mondial. Și scriitorii importanți, în Israel am avut șansa de a-l întâlni pe Moshe Idel, care m-a impresionat, cabalistul nostru și cabalistul lumii, numărul unu, Marlena Braester, traducătoarea lui Amos Oz, pe care din păcate nu l-am întâlnit, dar îl consider unul dintre cei mai importanți scriitori ai lumii, profund neîndreptățit de politica din țara lui.

**Filmul Cleopatrei Lorințiu despre Benjamin Fondane.
„A fost în proximitatea tatălui soțului meu”**

I.V.: Ați vrut să faceți un film despre Benjamin Fondane.

C.L.: L-am făcut până la urmă. Cu Benjamin Fondane am avut un fel de relație empatică, mai ales față de povestea lui. Filmul l-am făcut la Televiziunea Română, ca pe o emisiune, numai că neexistând bani pe vremea aceea, eu mi-am luat camera mea și am mers pe toate străzile pe care a fost Benjamin Fondane, la Paris. Care, împreună cu alții, fuseseră în proximitatea celui care fusese tatăl soțului meu, Bernard Brumberg. Soțul meu era un copil adoptat de către acest medic Nathan Brumberg, un evreu din Cernăuți, român, care a fost medic în București, după aceea medic militar, care a plecat în Franța și a făcut lucruri minunate, ajutându-și foarte mult compatrioții, bucovinenii. În această lume foarte interesantă a anilor '38-'41 exista și Benjamin Fondane. Aveam, cumva, o ață care mă trăgea către tema acestui scriitor foarte, foarte interesant, și tragic, și care a avut acest sfârșit dramatic, la Auschwitz, puțin ca în filmul acela, Cetățeanul Klein, în care Alain Delon este tras de șuvoiul care se duce spre camera de gazare. Nu mai conta cine era și cum era.

Descinderea poliției la apartamentul vecin al lui Benjamin Fondane, când Cleopatra Lorințiu filma filmul lui documentar

I.V.: V-a pasionat lumea lui evreiască, v-a intrigat întâlnirea cu Șestov, viața cu frison parizian, ce v-a apropiat? Povestiți că la un moment dat, când ați filmat, a fost o descindere a poliției într-un apartament alăturat. Cum s-a întâmplat asta?

C.L.: Nu avea niciun fel de legătură, dar poate că era soarta, întâmplarea, ca să îmi creeze o stare de emoție deosebită. Sunt dispusă mereu să creditez viața care să mă surprindă. Poate că le caut eu...

I.V.: De ce spuneți că e prea român pentru francezi?

C.L.: Am spus eu asta?

I.V.: Da.

Beer Sheva 11 iulie 2018: acad. Carol Iancu, dr. Nathan Cohen, Cleopatra Lorințiu, dr. Avinoam Safran, Michel Iancu, directorul Institutului Maimonide, Montpellier Franța

C.L.: Poate că e o metaforă. Cred că este român pentru francezi... Are acea legătură – ca poet zic mai mult, nu ca gânditor și ca autor de eseuri, dar Herța aia a lui, care e românească, planează mult. Am citit și ce s-a tradus, e tradus foarte bine, foarte interesant, dar există un fior care în general, fiind foarte mulți poeți care sunt români, se pierde la traducere. E un fior. E un fior și dacă îl traduci pe Alecsandri: „Soarele rotund și palid se prevede printre nori...” Să traducem asta în franceză. Putem să fim traducători geniali, nu reușim, nu?

Verdictul Cleopatrei Lorințiu: cel mai tare partid din Franța, cel al scriitorilor potențiali

I.V.: Mai spuneți ceva legat de Franța, că cel mai tare partid din Franța a fost cel al scriitorilor potențiali.

C.L.: Da, pentru că francezul scrie. Nu știu din ce cauza s-a încetățenit ideea că noi scriem foarte mult. Francezul scrie, scrie uriaș!

I.V.: Cum, nu doar românul s-a născut poet?

C.L.: Nu, nu, dimpotrivă...

I.V.: Eu așa știam.

C.L.: Bietul Alecsandri... nu, se scrie enorm. Fiecare, cum să spun, a treia persoană, are un roman în sertar; fiecare a treia persoană zice: „viața mea e un roman”, „un eseu”. Se scrie foarte mult, dar se și citește. Se citește până și în metrou. În metrou lumea nu prea stă cu telefonul. Lumea are o revistă, o carte, se citește. Se citește literatură. Asta cred că salvează foarte mult nația și cred că o duce înainte, în acest moment în care Franța este totuși un mixtum compositum de noi veniți, în care această capacitate uriașă de a înghiți culturi diferite, mai ales culturile magrebine, dar acum și cele africane, înainte au fost și cele din Asia... Asta înseamnă o mare cultură, capacitatea de a-i aduce spre tine, să-i lași să fie un titlu de onoare să-și cultive diferența specifică și tema și să faci parte din literatura mare. Dacă privim spre marii scriitori francezi din ultima perioadă, mai toți au câte un ataș în altă parte a lumii, dar asta nu înseamnă că ei nu sunt mari scriitori francezi.

Inflația de literatură, rețeta anti-singurătate?

I.V.: De ce se scrie atât de mult?

C.L.: Dintr-un respect, dintr-o tradiție extraordinară – gândiți-vă că se scrie de sute de ani. Și dintr-o →

dorință de ieșire din singurătate. Plus că e o lume foarte vie, o lume pe care eu o invidiez.

Ionuț Vulpescu: presa scrisă e, în Franța, pentru „oricine contează în Paris”. Cleopatra Lorințiu: „Pe mine mă doare ce se întâmplă în România”

I.V.: E și o replică dintr-un serial care e difuzat acum, serial, sigur, foarte nou și la modă cum se zice, și e o discuție la un moment dat despre un supliment la *Le Monde*. Și era vorba despre print și versiunea online. Și întreabă cineva: „Dar cine mai citește printul?” Și răspunsul vine: „Oricine contează în Paris!”

C.L.: E foarte frumos, da, așa este!

I.V.: Oricine contează în Paris citește pe hârtie, pe print. La noi, nu prea.

C.L.: Nu știu, e foarte deprimant. Când ești în Paris și mergi în librărie, poți să mergi la librărie sau poți să mergi în anticariate. Nu e un apanaj al bogaților, unele anticariate au mai dispărut, și ei au trăit greu în perioada aceasta de pandemie. Dar poți să găsești o revistă literară la colțul străzii, poți să găsești o cronică interesantă în suplimentul *Figaro*, *Le Monde littéraire*, dar este durerea noastră, că acum, Franța ca Franța, nu îi ducem noi de grijă... Pe mine, ce mă doare, mă doare ce se întâmplă în România. Și îmi place această profuziune de locuri din țară, de la Suceava la Satu Mare, de la Vaslui la Târgoviște, peste tot, în care există nuclee de literatură, de cultură. Toți oamenii aceștia comunică între ei. Se și publică între ei, se și laudă între ei.

I.V.: Și la București fac chestia aceasta.

C.L.: Inclusiv Bucureștiul, în toată povestea aceasta. Faptul că s-a difuzat cultura. Ea era, dar acum e vizibilă, din cauza avantajelor tehnologiei. Toate revistele literare care apar, unele sunt susținute, altele sunt de capul lor, oamenii scriu unii despre alții, există o lume foarte, foarte largă, care bineînțeles nu exclude veleitarismul, aici e problema cu etica centrală, care nu există. Am urmărit cu mare interes interviul dvs. cu domnul Nicolae Manolescu, care spunea în ultimă instanță cam același lucru.

Cartea cea mai dragă a Cleopatrei Lorințiu: *Peisaje din care lipsesc*

I.V.: Tot se fac 40 de ani de la înființarea Cenaclului *Luni*, care a avut un rol extraordinar în epocă. Să nu mai vorbim de *România literară*, dar și celelalte publicații. *Contemporanul*, *Luceafărul*. Generația extraordinară de critici literari care influențau.

Ioan Pinteza, Cleopatra Lorințiu, Alexandru Pugna, la Bistrița

C.L.: Critici importanți. Vreau să vă spun un lucru: când am publicat *Peisaje din care lipsesc*, care e cartea mea cea mai dragă, publicată în 1980, cred, a scris Cornel Regman despre mine. Un critic important.

I.V.: Din Cercul Literar de la Sibiu!

C.L.: Da. Eu nu îi dădusem cartea. Eu visez această lume, care poate e o prostie, ceea ce spun, în care criticul să fie el interesat, să vrea să citească, indiferent dacă îl cunoaște sau nu îl cunoaște pe scriitorul cutare. Această treabă a dispărut.

I.V.: Mă tem că cel mai bun agent de PR acum al autorului e autorul însuși. Dacă nu faci asta, e foarte greu. Fără public relations...

C.L.: Așa e, fără public relations... La noi e și côté-ul acela dezinteresat. Cum să spun? Un critic descoperă un poet, scria despre el, poate n-avea să îl cunoască niciodată, dar faptul că iubesc cărtica, citesc de dragul cititului, nu de dragul faptului că asta e meseria lor, scriu despre cărți. Când îți pieri bucuria lecturii, atunci cum să zic, devii artisan, nu mai ești artist.

I.V.: La fel cum atunci când scrii despre Hagi sau Balaci nu trebuie să îi cunoști, te uiți, îi vezi, și scrii despre talentul lor. Nu trebuie să vorbești la telefon în weekend cu Hagi...

C.L.: Da, așa e...

Cleopatra Lorințiu: „Mi-am propus să mă ocup de mine mai mult, și nu am reușit niciodată”.

O promisiune neonorată față de sine însăși

I.V.: În deschiderea acestui volum, *Scurte întâlniri*, spuneți că nu v-ați ținut întotdeauna cuvântul față de dvs. Care e promisiunea cea mai importantă și neonorată a Cleopatrei Lorințiu față de ea însăși?

C.L.: La un moment dat, mi-am dat seama că scriind despre alții, intervievându-i pe alții, cu grijă mare, făcând filme, că am fost totuși 19 ani autor de film documentar, mă neglijez pe mine. Și îmi luasem mereu această promisiune să mă ocup de propria mea carieră, de ceea ce scriu eu. Neglijam întotdeauna ceea ce scriam, era pus pe planul doi. Pe planul întâi era cel care era intervievat, cel despre care făceam emisiunea, cel despre care scriam. Și asta mi-am propus, să mă ocup de mine mai mult, și nu am reușit niciodată. Lucrez acum la mai multe cărți în paralel. O reeditare, pe care o datorez unei editoare foarte entuziaste, Viorica Borzea, care mi-a propus adunatul întregii mele literaturi pentru copii într-o carte. Scriu la Fata care scrie, care e tot o întâlnire cu tot felul de personalități, și am romanul meu, la care mă chinuiesc de vreo cinci ani de zile. Totdeauna romanul meu este pe ultimul plan, pe primul plan sunt ceilalți. Asta vine întotdeauna, obligația de a scrie →

despre alții. Primesc foarte multe cărți. În măsura posibilităților mai scriu despre ele. Sunt foarte legată de Contact Internațional, grupul din jurul revistei de la Iași, și astea te trag. Promisiunea neonorată asta ar fi.

De ce are Cleopatra Lorințiu „stofă de victimă”?

I.V.: Într-un eseu despre formele de libertate pe care le-ați trăit, spuneți că ați avut stofă de victimă. Anume? De ce spuneți asta?

C.L.: Dar să știți că e o realitate. Am avut, într-adevăr, stofă de victimă. Cădeam în tot felul de încurcături și ca victimă am fost și în această perioadă care ar fi trebuit să fie altfel, era tinerețea mea. Între '80 și '89, în care, mă rog, și planul personal, și planul social, m-au pus în situații dezastruoase. Felul meu de a fi l-am moștenit de la mama. Mama mea e moldoveancă, de la Probota lui Petru Rareș și cred că e ceva genetic. Pare că e o defensivă, o teamă de vulgarizare, de ridicol. Și astăzi, ne uităm la ce se întâmplă și oamenilor nu le mai e frică de ridicol.

Cleopatra Lorințiu: „Am fost o victimă. Dar nu m-am victimizat”

I.V.: E o vorbă, cred că tot la francezi, dacă ridicolul ar ucide... pare că nu mai intervine în viața noastră.

C.L.: *Par delicatessen j'ai perdu ma vie.* Felul de a fi nu mi l-am schimbat. Am fost o victimă, dar nu m-am victimizat, vedeți diferența...

I.V.: Asta era următoarea întrebare, ați anticipat. Voiam să vă spun că aveți stofă de victimă, dar să vă întreb: v-ați victimizat?

C.L.: Nu, am avut decența să nu. Sunt mulțumită să rămân în spate cu problemele mele personale, cu luptele pe care le-am dus, în general, cu factorii care veneau din societate și care nu acceptau felul meu de a fi, sau principiile mele, sau anumite valori care țin, în general, de respectul față de cultura română, față de limba română, față de valoarea adevărată, lucrurile acestea uneori sunt deranjante.

Despre importanța intimității și discreția asupra vieții personale. Singurul loc în care ce trăiești zi de zi are voie să se reflecte: literatura pe care o scrii

I.V.: Cum se separă planul personal și planul vieții publice, a ceea ce reprezintă tu atunci când ocupi o anumită poziție sau demnitate publică?

C.L.: Nu știu, eu am fost foarte discretă în privința vieții mele personale. Aproape nimeni nu știe cine sunt băieții mei, deși sunt și ei niște persoane care au niște nume publice. Sigur, au fost publice, să zicem, căsătoriile – vorbesc mai cu seamă de cea cu Gheorghe Tomozei, care implicit era o personalitate, dar am ținut cu mare discreție. Nu cred că vorbitul despre viața personală are importanță. Dacă viața personală te ajută, trebuie să fie un subiect sau o sugestie sau ceva care influențează literatura ta, ceva care este altceva. Dar să o expui public, așa cum se întâmplă astăzi, în general, nu îmi face plăcere.

„Gheorghe Tomozei mă intimidă pentru că îl avusesem în lista de lecturi obligatorii de la școală”. Cum a început prietenia cu Cleopatra Lorințiu?

I.V.: Cum l-ați întâlnit pe Gheorghe Tomozei?

C.L.: L-am întâlnit la Casa Scriitorilor cu câțiva ani buni înainte de a fi, l-am întâlnit în '77, cam așa.

Sala „Florian Porcius”, la Muzeul din Rodna Veche, august 2022. Cleopatra Lorințiu împreună cu Gherasim Domide și poetul Ioan Pinte, managerul Bibliotecii Județene „George Coșbuc”

I.V.: În 1976 mă nășteam eu...

C.L.: L-am întâlnit foarte special, așa, avea un mister al lui, purta o haină de velur, era un poet pe care îl respectam, și mă intimidă faptul că îl avusesem în cărțile de lectură de la școală. Asta era foarte intimidant.

O prietenie care a culminat cu o căsătorie, o dragoste care a rămas printr-o legătură umană și profesională. De ce Cleopatra Lorințiu și Gheorghe Tomozei au publicat un album Labiș nesemnăt?

I.V.: Era canonic.

C.L.: Și am comunicat, am scris o cronică despre cartea de iubire, apoi o cronică despre altă carte a lui, ne vedeam prin redacții, pe la Casa Scriitorilor, am fost amici, ca să zic așa, ani de zile. Când, la un moment dat, ne-am apropiat, și în 1986 ne-am și căsătorit. Foarte ciudat, într-adevăr. A fost o întâmplare a vieții deosebită, interesantă. Deși după aceea ne-am separat, dar asta nu a împietat cu nimic, prietenia a continuat. Ne vedeam, vorbeam, ne contraziceam, ne-am luptat să scoatem un album, Nicolae Labiș, împreună. Albumul acesta a apărut, într-adevăr, nesemnăt. Există un album, Nicolae Labiș, splendid făcut, într-adevăr, apărut sub egida Uniunii Scriitorilor, care din cauza unor rivalități, lupte, nepotriviri, a apărut nesemnăt. Am avut tot felul de experiențe nefericite.

I.V.: La sfârșitul anilor '80.

C.L.: În 1988 a apărut. O să vi-l dau, mai am un exemplar, am reușit să îl găsesc la anticariat.

I.V.: Facem o reparație, să spunem acum autorii acestui album.

C.L.: Autorii, deci e o carte care se numește *Nicolae Labiș, album memorial*, deci e un cărțoi, inițial trebuiau să fie patru autori, noi doi, Margareta, sora poetului, și Nicolae Cărlan, care e un mare specialist în Labiș de la Suceava. Și lucrurile au evoluat. Am rămas apoi numai noi doi, și până la urmă nu a mai rămas niciunul. A apărut așa, am dat-o anonimă, mai apar pe ici colo inițialele noastre. G.T., C.L.

Eveniment • Corespondență de la Paris

Brâncuși : o retrospectivă istorică la Paris

Organizată cu sprijinul Ambasadei României și a Institutului Cultural Român în Franța, excepționala retrospectivă „Brâncuși”, se desfășoară de la 27 martie la 1 iulie la Centrul Pompidou. Cu mai mult de 120 de sculpturi, inclusiv fotografii, desene artistice și filme, cea mai importantă expoziție consacrată inventatorului sculpturii moderne s-a deschis de câteva zile în capitala Franței. Acest eveniment excepțional oferă vizitatorilor posibilitatea de a cunoaște, după aproape 30 de ani de la ultima expoziție retrospectivă care i-a fost consacrată în Franța, toate dimensiunile creației lui Brâncuși. Întreaga viață a lui Constantin Brâncuși defilează astfel sub ochii vizitatorului. Acum 120 de ani, un tânăr artist din România pleacă din Gorjul natal, traversează Europa și se instalează la Paris. Format la școala de artă din România, Constantin Brâncuși (1876-1957) se instalează în capitală și în efervescența culturală a Franței. Remarcat de Auguste Rodin, el devine în 1907 pentru o perioadă scurtă asistentul acestuia. Brâncuși decide să se despartă de Rodin cu faimoasa formulă : « la umbra marilor copaci nu crește nimic ». Ceea ce îl determină să inventeze un nou mod de a sculpta, privilegiind dimensiunea reală și forma simplă, epurată. Într-un timp foarte scurt, opera sa va fascina numeroși amatori de artă și atelierul va cunoaște o afluență neîntreruptă.

Matricea acestei expoziții este atelierul artistului, adevărată poveste vizuală a vieții și a creației sale, pe care acesta l-a donat Franței în 1957. Atelierul va fi integrat în Centrul Pompidou cu ocazia lucrărilor de renovare a acestuia din urmă. Retrospectiva pune în lumină un ansamblu excepțional de sculpturi, ceea ce permite dialogul între modelele în ipsos din atelierul Brâncuși și originalul în piatră sau bronz. Operele provin din numeroase colecții particulare sau muzeale (Tate Modern, MoMA, Guggenheim, Philadelphia Museum of Art, The Art Institute din Chicago, Dallas Museum of Art, Muzeul Național de Artă al României, Muzeul de Artă de la Craiova...). De la intrare, vizitatorul este invitat la o apropiere sensibilă de operele lui Brâncuși și poate descoperi atelierul artistului. Acesta din urmă era situat în impasul Ronsin în arondismentul 15 al Parisului și a fost vizitat timp de mai multe decenii de artiști și amatori de sculptură modernă. În centru, expoziția evocă sursele de inspirație ale lui Brâncuși (Auguste Rodin, Paul Gauguin, arhitectura vernaculară românească și artele africane, cycladica, asiatică...). Expoziția pune în lumină procesul de creație al artistului român : alegerea dimensiunii, estetica fragmentului, procesul serial, sublimarea formelor etc. Într-o parte a atelierului pot fi remarcate elementele sale de creație (materiale, instrumente, gesturi). Expoziția plasează astfel universul lui Constantin Brâncuși într-un context artistic. Un bogat material documentar (scrisori, articole de presă, agende, discuri...) completează acest parcurs fascinant și ilustrează relațiile sale cu numeroși artiști avangardiști ca Marcel Duchamp, Fernand Léger sau Amedeo Modigliani.

Parcursul tematic, organizat în jurul unor realizări de referință ale artistului, pune în lumina toate dificultățile sculpturii moderne : ambiguitatea formatului (Printeasă X),

portretul (Danaïde, Mille Pogany), raportul cu spațiul (Măiastra, Pasărea în spațiu), rolul soclului (Nouveau-né, Le Commencement du Monde), mișcarea și reflectarea ei (Léda), reprezentarea animalului, a păsării și a peștelui (Le Coq, Le Poisson, Le Phoque) și raportul cu dimensiunea monumentală (Le Baiser, La Colonne sans fin). Fotografiiile sau filmulețele realizate de Brâncuși ilustrează de asemenea legătura sa strânsă cu natura și cu tot ce este viu. « Sculpturile mele nu trebuie respectate, ele trebuie iubite și privite sub toate unghiurile », spunea marele artist.

Un film documentar scris și realizat de Alain Fleischer a fost difuzat pe canalul Arte, duminică 14 aprilie la 9h50, și e disponibil pe www.arte.tv din 7 aprilie în 12 iulie 2024.

Talent, imaginație, pasiune, muncă... Acesta a fost, este și va fi marele nostru artist Constantin Brâncuși.

ALEXANDRA SCHERER

Liviu Rebreanu

CRĂIȘORUL HORIA

Revizuirea dosarului critic
(VI)

Am citat, cu mici excepții, integral textul, deoarece orice trunchiere ori parafrizare afectează conținutul cu semnificațiile lui și frumusețea literară. Textul respectiv conține suficiente elemente care provoacă spiritul critic. Amintim doar: 1. Textul conține ideea de metempsihoză care susține nașterea sentimentului erotic; 2. Portretul lui Horia și cel al Rafaeliei, doi tineri care se simt atrași și de un misterios sentiment erotic; 3. Subtile sugestii care trimit spre diferențele sociale care fac imposibilă iubirea; 4. Ca întâmplător e amintit un fapt istoric de demult cu urmări nefaste vreme de veacuri, pentru români.

Amintirea Rafaeliei a fost îngropată adânc de Horia în sufletul său; în termeni psihanalitici: a fost refulată în inconștient de unde revine ca obsesie în trei momente din viața Crăișorului, de fiecare dată cu o anumită semnificație (ca „fantomă”, în momentul revenirii de la Viena; momentul când o eliberează din mâna iobagilor răsculați, pe ea și fiica ei; întâlnirea din *priviri* a Crăișorului în lațuri cu Rafaela, care, copleșită și îndurerată de amintirea trecutului, îl privește din fereastra unei case, în Abrud.

În cronologia fabulei romanului, întâlnirea de răscruce, la distanță și doar prin priviri, este cel când e prezent ca „spectator” la căsătoria Rafaeliei. E momentul care îi spulberă definitiv visul lui nebunesc de iubire și-l trezește la realitatea dureroasă a lui și a lumii căreia îi aparține. Acum apare întrebarea ce nu-l va mai părăsi: „de ce românul să fie numai slugă, veșnic slugă [...] De atunci năzuințele și străduințele i s-au încheșat într-o țintă”.

Comentarii romanului au remarcat că de data aceasta, Rebreanu nu a dezvoltat povestea de iubire în una a patimii erotice (erotism violent), dar fără să motiveze.

Rebreanu, dând dovadă de intuiție artistică, a dezvoltat-o cât a fost nevoie pentru întregirea portretului lui Horia ca om și ca Crăișor.

Relația dintre momentul erotic și răsccoală este construită pe vechea și universală temă a confruntării dintre **datorie și pasiune**. Horia a ales: „Pentru dreptatea altora și-a ucis fericirea lui”.

În plan simbolic, iubirea dintre Horia și Rafaela, ca expresie a mitului cuplului, pare imposibilă, dar are o semnificație subtil sugerată de scriitor: un trecut de dureri și suferinți trece în inconștientul colectiv de unde va urca spre platoul conștiinței sub forma răzvrătirii - a răscoalei.

Idila dintre Horia (un român) și Rafaela (fiică de nobil ungar) mai are o semnificație, e drept, mai greu de sesizat: Rebreanu închide gura celor tentați, pornind de la anumite episoade ale răscoalei, să-l acuze de naționalism șovin..

În concluzie: „povestea de iubire” nu este nici melodramatică, nici inutilă.

*

Ca și în cazul celorlalte romane și în cazul *Crăișorului Horia*, Rebreanu acordă atenție construcției. Scriitorul structurează materia epică pe măsura elaborării romanului.

Astfel, cele 25 de capitole plănuite inițial sunt reduse la zece, echilibrare, aproape egale ca întindere. Dincolo de acest aspect de structură formală, de suprafață, putem descifra o simbolică a cifrelor, de care, se pare, că Rebreanu nu este străin (vezi simbolică numerologică din *Ion, Ciuleandra*).

Ca sumă a primelor patru cifre : $1+2+3+4=10$, numărul *tetrakys*-ul pitagoreic zece, desemnează totalitatea, desăvârșirea.

De reținut : numărul zece e prezent în structura Decalogului, „care simbolizează Legea defalcată în zece porunci, care de fapt sunt una singură” {Jean Chevalier – Alain Gheerbrant. *Dicționar de simboluri*, vol.3, Ed. Artemis, 1995, p.488-489).; Zece., ca simbol al totalității, exprimă „atât viața, cât și moartea”, 1,2,3,4, adunate, teosofic vorbind, la numărul zece [...] adunând în sine toate valorile simbolice ale cifrelor mai sus amintite.

Din acest motiv, care în sens spațial și temporal [...] constituind <<un ciclode manifestare >> -- dacă preferați -- <<o întreagă existență>>” (Solas Boncanpagn, *Lumea simbolurilor*, Ed. Humanitas, 2014, p.126).

Structura romanului calchiază scenariul christic al jertfei.

Cele zece capitole (*Înălțate împărate!; Vine Horia cu porunci!; De la Ana la Caiafa; Cu voia și porunca împăratului; Hai, feciori; A noastră-i lumea!; Cumpăna; Vin cătanele; Iuda; Roata*), prin titlurile și succesiunea lor, prin anumite situații, gesturi (imaginea lui Horia din incipitul romanului anticepează ceea ce va urma; venirea lui Horia în Câmpeni amintește de intrarea lui Iisus în Ierusalim; prima tentativă de trădare are similitudini cu *Cina cea de taină*; retragerea lui Horia în singurătate pentru cugetare și rugăciune este similară cu retragerea Mântuitorului în grădina Ghetsimani; momentul când „moș Gavrilă”, în numele moților, îi spune lui Horia „Tu să fii crăișorul nostru” este similar cu botezul lui Iisus de către Ion) tocmai acest aspect e pus în evidență.

Marele merit al romancierului stă în faptul că scenariului christic al jertfei nu-i păstrează sensul religios creștin. Prin finalul care descrie supliciu la care e supus Horia, scriitorul păstrează și accentuează înțelesul tragic al destinului conducătorului răscoalei.

Toți comentarii au remarcat că narațiunea e construită pe două planuri: un prim plan în care e pusă în lumină personalitatea istorică și lendară a lui Horia, și un al doilea plan în care e evocată răscoala iobagilor.

IONEL POPA

PROZA LITERARĂ a lui LUCIAN BLAGA

(VI)

UN STUDIU REVIZUIT ȘI DEZVOLTAT

În **LC** se schimbă și tehnica narativă, narațiunea având două registre tonale: unul este *evocator*, celălalt *realist*, înaintând pe baza unei puternice opoziții: timpul prezent al istoriei recente, bezmetice îi este opus timpul anterior, cel al libertății și creației. Acum personajul-narator și lumea lui sunt siliți să se *refugieze* din istorie și cetate, în spațiul și timpul aistoriei --- „*boicotul istoriei*”. În **H** narațiunea degajă liniște, iar curgerea timpului e firească spre rod. *Heraclid lângă lac* e aproape un „mof” pentru *Heraclid* cel din **LC**. Acum în urbea de pe Cibin sau în cea de pe Mureș nu mai e spațiul și timpul meditației cu rezonanțe cosmice și mitico-poetice, iar în orașul de la poalele Feleacului Sf.Gheorghe nu mai poate lupta pentru a răpune Balaurul, peste oraș, străzi, grădini se întinde o „*negură*”. Ultimii ani din viața pământeană a personajului-narator cu tot tragismul lor sunt fertili în planul creației, dar ea e nevoită să se încredințeze sertarului.

H. este romanul formării prin cultură în lumea ca o „*corolă de minuni*”; **LC** e romanul unui „*paradis în destrămare*”. **H.** e un roman *personal*; **LC.** adaugă la acest *personal* pe cel politic. În **H.**, personajul-narator intrat în Cetate ia contact cu cartea, cu urmele istoriei vechi, cu obiecte de artă, toate dovezi ale civilizației și umanismului. În **LC**, Cetatea e goliță de astfel de dovezi, iar posedarea de astfel de dovezi era delict ce era pedepsit. Înainte, personajul-narator intra în Cetate cu idealuri, cuprins de elanul creator, acum el este alungat, idealurile retezate, creația blocată. Înainte, trecând din oraș în oraș, poartă cu el cartea, acum el cară în spinare un Calabalâc și nu-i rămâne decât să caute un spațiu de refugiu și rezistență. Astfel de spații, aflăm din **LC** : Câmpul Frumoasei (satul copilăriei), Căpâlna sat „ascuns” în Munte, vestigiile dacice, biblioteca Batyaneum din antica cetate Apulum-Alba-Iulia. Toate aceste spații sunt oaze de *aer curat*, opunându-se istoriei prezente, bezmetică.

Hronicul și cântecul vârstelor nu e doar o simplă autobiografie, ci un

minunat *Bildungsroman*. *Hronicul...* e o carte complexă în conținutul și frumusețea ei literar-artistică, greu de pus într-o căsuță de tabel Mendeleev.

*

Geneza cărții **Luntrea lui Caron**, al doilea volum al dipticului autobiografic, e mai complexă decât pare la prima vedere. Criza istorică și existențială, evocată, înseamnă pentru poetul și filosoful Lucian Blaga scoaterea lui din patrimoniul spiritual-cultural al neamului. În aceste condiții, neliniștile și preaplinul sufletesc și creația și le-a încredințat paginii de sertar.

După **H.**, publicat postum în 1965, noul volum de proză nu trebuie considerat chiar o surpriză, era de bănuț că scriitorul nu se va opri la volumul de *Bildungsroman*. Destinate sertarului, autorul lor are nădejdea că cele două cărți vor ajunge la urmași și astfel ei vor cunoaște adevărul despre realitatea și biografia sa care fac obiectul prozelor sale.

O primă redactare a **LC** datează din anii 1951-1953. Din anii 1956-1958 datează a doua redactare cu câteva capitole în plus. Conform mărturiilor fiicei, Blaga avea de gând să revină asupra manuscrisului. Din păcate, timpul n-a mai avut răbdare cu el, în mai 1961 ne părăsește, *trecând* în lumea strămoșilor și va schimba taine cu ei. Informațiilor fiicei scriitorului, Ion Bălu aduce corectări și completări. Romanul vede lumina tiparului în 1990, din păcate într-o ținută tipografică deplorabilă.

H. cu toată narativitatea lui mitico-poetică, a fost considerat o simplă autografie. Și **LC** a avut parte de același tratament. Majoritatea comentatorilor n-au renunțat la ideea că **LC** e un jurnal autobiografic, o operă memorialistică. De la inventarierea minusurilor românești și până la a afirma că **LC** „nu este decât în mică

măsură o reprezentare dramatică a dezastrului țării noastre în acea epocă” și că „*Avem de-a face mai curând cu o frivolă autobiografie*”, e o cale destul de lungă. Anulată printr-o simplă mișcare de condei, fraza care urmează, de altfel destul de *dulceagă*, nu rectifică afirmația anterioară : „Lucian Blaga are meritul moral de a se pronunța explicit fără teamă asupra tragediei care s-a abătut asupra țării. Dar și mai surprinzătoare este performanța sa intelectuală: poetul înțelege perfect momentul istoric, deși se află în mijlocul lui nu are perspectiva necesară unei evaluări de ansamblu. Numeroși alți scriitori care au trăit în perioada respectivă, chiar dacă nu s-au lăsat contaminați de propaganda comunistă au fost influențați în judecata lor de întâmplări nesemnificate ale vieții de zi cu zi”. N-a avut perspectivă Blaga? Dimpotrivă, a fost vizionar. De ce e pus Blaga alături de „alți scriitori” victime ale „întâmplărilor nesemnificative” ale vieții cotidiene?” Și de ce e „surprinzătoare performanța intelectuală” a lui Blaga? Scriitorul și filosoful Lucian Blaga nu era atunci (nici după) un oarecine. Blaga e un gânditor de înaltă ținută intelectuală și de conștiință, cu o experiență diplomatică prin care a cunoscut lumea și momentul istoric interbelic. Cu mult înainte de această proză, Blaga a afirmat că „bolșevismul nu poate fi o salvare pentru noi”, vedea în comunism „certa noastră pieire”. Gânditorul din Lancrăm s-a dovedit a nu fi o minte utopică în ceea ce privește „învățătura” marxist-leninistă-stalinistă.

E clar. Criticul nu cunoaște biografia lui Blaga, iar romanul **LC** a fost doar frunzărit.

Toată experiența de viață, inteligența și cunoașterea l-au făcut pe Blaga să simtă și să vadă clar, în perspectivă, ce se întâmplă cu adevărat și ce se pregătește românilor după actul de la 23 august 1944. Puțini scriitori din generația lui Lucian Blaga, aflați în țară, și doar după 10-20 de ani de dureroasă experiență, s-au lămurit și au început să scrie și ei, pentru sertar, despre epoca „luminoasă” a comunismului.

Marele merit al cărții stă în faptul că la fiecare nouă lectură descoperi noi aspecte și semnificații.

IONEL POPA

Ion Barbu

Poezie & matematică

Matematicianul Dan Barbilian - caruia Eugen Lovinescu îi sugerează numele Ion Barbu - când îl publică în *Sburătorul* (1918) - este cel care strecoară, furișează, parcă ar fi mai corect, poezia românească în spațiul « închis al jocului », cuvântul având rolul translatorului poliglot pentru care orice traducere este posibilă...

Născut la Câmpulung-Muscel, în 18 martie - 1895, școlit local, la Pittești, la „Lazăr” și la „Mihai Viteazu” la București, studiază matematica la Universitatea bucureșteană și doctoratul la Göttingen în Germania, se implica în studii matematice superioare, scrie două volume de specialitate (aritmetică și geometrie) și pentru că nu poate altfel - cum zice Rilke că trebuie « afla ce te comandă să scrii; să vezi dacă ceea ce gândești (vrei) e și ceea ce simți și, mai ales, mărturisește-ți fie însuși că preferi să mori dacă nu poți să scrii » - și scrie... Poezie.

Apariția lui în pisajul literar al vremii în prima jumătate a sec. XX impune o tonalitate poetică cel puțin originală, dacă nu cumva chiar capabilă să stârnească controverse explicative, fie să poată fi aruncată la coș fără menajamente, fie să poată fi adulată, ridicată chiar la rangul întotdeauna de invidiat al genialității, ba chiar logică să țină cititorul la porțile poeziei într-o șovăelnică tentație: a intra și a tatonă înțelegerea și a privi așa printre gratii numai de dragul observației ori, mai ales să se lase prins în fluiditatea emoțională fără de care poezia nu există.

Parabolă a cunoașterii « **După melci** » (1921) da semnalul unei gândiri poetice autocenzurată de trăiri emoționale care vin via copilărie, dar de fapt sunt un lament major la pendulații între a gândi și a simți: « **Melc, melc, / Cotobelc, / Iarnă leapădă cojoace / Și tu singur în găoace! / Hai, ieși, / Din cornoasele cămeși! / Scoate patru firișoare / Străvezii, tremurătoare, / Scoate umede și mici / Patru fire de arnici; / Și agață la feștile / Ciufulite de zambile / Sau la fir de mărgharint / Inzăuțatul tău argint... » și dacă încercăm descoperirea unor idei, stagnăm într-o încăpățânată dorință de a sări bariera cuvântului gândit (numai), ea (săritura) fiind gestul**

simplic, direct al înținerii în zona emoțională a înțelegerii poeziei.

« *Poezia este un joc* » zice Paul Valery ... « **Joc secund** » zice și Ion Barbu, sugestie și trimitere în același timp către volumul lui din 1930, experimentul major pe care ni-l oferă și care îl înscrie pe el matematicianul lucid în cartea « *visătorului vizionar* », dar pentru care « *Poezia este o prelungire a geometriei... așa că, rămânând poet, n-am părăsit niciodată domeniul divin al geometriei* ».

« **Din ceas, dedus adâncul acestei calme creste, / Intrată prin oglindă în mântuit azur, / Trăind pe înecarea cirezilor agreste, / În grupurile apei, un joc secund, mai pur.** »

Nadir latent! Poetul ridică însumarea / De harfe resfirate ce-n zbor invers le pierzi

Și cântec isvorăște: ascuns cum numai marea

Meduzele când plimbă sub clopotele verzi » („Din ceas, dedus....”)

Sigur, există în poezia lui un calcul matematic din care preia aranjamentul sofisticat - exact al X-ilor și Y-ilor și îl permutează arbitrar, îl recompune după canoane proprii introducând cuvântul în mozaicul ecuațiilor, cuvânt căruia îi arogă calități nebănuite, nuanțe complex subliminale, puteri adunate nesățios din spații indeterminabile, fără limite.

Corina Perianu, *Arbori și case*

Este aici o ars poetica, o „dezvelire” a valorii pe care o bănuim în lectura imediată; considerentele firești sunt reorganizate „*poetul ridică însumarea / de harfe resfirate ce-n zbor invers le pierzi*” lăsând să-i „scape” tonalități „ascuns”(e), ciudate chiar, acea ciudățenie în care logica intră în vârful picioarelor, speriată poate, interzisă poate?!

« **Castelul tău de gheață l-am cunoscut gândire:**

Sub tristele-i arcade mult timp am rătăcit

De noi răsfânțeri dornic, dar nici o oglindire,

În stinsele-i cristale ce-ascunzi, nu mi-a vorbit. » (Umanizare)

Ion Barbu petrece, poezia - nu așa în general abila mânăuire a ritmicității cuvântului sau subtila juxtapunere a realului în același cuvânt - ci a poeziei contaminată de întrepătrunderea imposibilului în posibil și asta fără a trece prin filtrul fanteziei dezlănțuite, acea fantezie cauzată de imaginația în delir, ci cea populată de inefabilul alegoric ori, mai direct spus, de boarea șansei de a evada .

« **E dat acestui trist norod / Și oul sterp ca de mâncare, / Dar viul ou, la vârf cu plod, / Făcut e să-l privim la soare!**

.....
Om uitător, ireversibil, / Vezi Duhul Sfânt făcut sensibil? / Precum atunci, și azi-întocma: / Marunte lumi păstrează dogma. » (Oul dogmatic)

« *Poezii sunt doar interpreți ai zeilor.* » Socrate !

MARIA CECILIA NICU

Correspondența lui Dimitrie Stelaru

(LXIX)

1997

Scrisoarea scrisă în 8 febr. 1997 de Victor Corcheș și trimisă din Constanța (Bd. Alexandru Lăpușneanu, nr. 989, Bl. 7, sc. B, ap. 28, cod: 8700, data poștei: 11.02.1997) lui Gheorghe Sarău la București (str. Elena Cuza nr. 79, Bl. 13, sc. I, et. V, ap. 20, cod: 75 168), pentru a-l invita la o întâlnire de lucru pentru un volum care ar urma să fie editat de revista „Manuscriptum”.

Constanța, 8 februarie 1997

„Stimate domnule Sarău,

De multă vreme n-am comunicat și nu din rea voință... Acum s-a ivit ocazia, provocată de dragostea noastră comună – Dimitrie Stelaru.

Pe la 22 ianuarie a.c., am stabilit, la București, cu domnul Condeescu [directorul Muzeului Literaturii Române și al “Manuscrisului” (revista, evident) să dedicăm lui Stelaru un număr special al publicației de mai sus, imprimând materiale inedite. Am hotărât să ne vedem pe la jumătatea lui martie curent*, eu urmând să aduc tot ce n-am publicat.

Deși n-am decis (în discuția noastră din ianuarie) să apelăm și la alți colaboratori, nu cred că domnul Condeescu s-ar supăra dacă ați putea aduce, dacă ați putea colabora cu ceva. De aceea, vă rog, dacă aveți ceva despre, al lui Stelaru etc., dacă doriți luați legătura cu domnul Condeescu și propuneți-i acest fapt, eventual lăsați-i vreun material.

Eu îi voi scrie, amintindu-i despre faptul că v-am invitat la colaborare, și pe dv., și pe-ai lui (Stelaru) și pe altcineva. De asemeni, dacă mai știți pe cineva, care să dețină materiale inedite, alte posibile lucrări interesante, anunțați-l și pe acel cineva ... Nu cred că se va supăra cineva, pentru că, în primul rând, vom publica opera inedită, documente asemenea, materiale pe care le vom selecta, desigur ...

Eu îmi fac datoria față de memoria lui Stelaru... ce va ieși vom vedea, dar, repet, ideea e aceea de a-i publica opera inedită și documentele asemenea.

Vă rog să-mi scuzați scrisul, dar o fac la școală, într-o fereastră, contra cronometru.

Cu sănătate și sinceră stimă și afecțiune amicală,

Victor Corcheș

P.S.: Rog confirmați telefonic primirea plicului la 041-646.493”.

Notă

Întâlnirea a avut loc în biroul directorului Condeescu, în ziua de 4 aprilie 1997, fiind de față acesta, Victor Corcheș, Gheorghe Sarău, prof. Mariana Mladin din Buftea și o angajată a Muzeului Literaturii Române.

*

Scrisoarea, ca act de donație, semnată de Gheorghe Sarău și datată București, 4 aprilie 1997, predată împreună cu documentele și materialele menționate în cuprinsul acesteia, directorului Dan Alexandru Condeescu, în biroul său, în prezența lui Victor Corcheș și a profesoarei Mariana Mladin (tel. 79.20.015, de la Buftea; Iulia Petre (fiică: tel. 623.06.99), spre a fi valorificate de Muzeul Literaturii Române și de revista „Manuscriptum”, cu ocazia unui preconizat număr special dedicat vieții și creației lui Dimitrie Stelaru. Gheorghe Sarău i-a lăsat lui Dan Alexandru Condeescu și manuscrisul de 23 p. scris de Gheorghe Sarău despre corespondența lui Stelaru, împreună cu scrisori ale lui M. R. Paraschivescu spre Stelaru, ale lui Ion Vlad spre Stelaru, dar și ale lui Stelaru către aceștia. Profesoara Mariana Mladin pregătise, pentru susținerea gradului I în învățământ, o lucrare despre cum Stelaru fusese văzut de contemporani, având la bază investigarea prin interviu.

București, 4 aprilie 1997

„Către,

MUZEUL LITERATURII ROMÂNE

I. Am plăcerea de a dona Muzeului Literaturii Române, în vederea valorificării lor (inclusiv prin publicare în revista de profil a Muzeului), următoarele documente literare:

1. Scrisoarea lui Ion Vlad (sculptor) din 5.08.1962, trimisă lui Dimitrie Stelaru;
  2. Scrisoarea lui M.R. Paraschivescu din 5.03.1965, trimisă lui Dimitrie Stelaru;
  3. Scrisoarea lui M.R. Paraschivescu din 19.04.1965, trimisă lui Dimitrie Stelaru;
  4. Scrisoarea lui Ion Vlad, din 30.04.1965, trimisă lui Dimitrie Stelaru;
  5. Scrisoarea lui M.R. Paraschivescu din 14.06.1965, trimisă lui Dimitrie Stelaru;
  6. Scrisoarea lui Ion Vlad, datată din 14 iulie 1965, trimisă lui Dimitrie Stelaru;
  7. Ilustrată trimisă de Ion Vlad, din Italia, lui Dimitrie Stelaru, la 9.08.1965;
  8. Ciorna unei scrisori, datată din 26.08.1965, aparținând lui Dimitrie Stelaru;
  9. Scrisoarea lui M.R. Paraschivescu, din 7.11.1965, trimisă lui Dimitrie Stelaru;
  10. Scrisoarea lui M.R. Paraschivescu, datată 1.12.1965, trimisă lui Dimitrie Stelaru;
  11. Scrisoarea lui Ion Vlad, de la Pariș, trimisă lui Dimitrie Stelaru la Buftea, în 6.12.1965;
  12. Scrisoarea lui M.R. Paraschivescu, datată din 30.12.1965, trimisă lui Dimitrie Stelaru;
  13. Scrisoarea din 17.01.1966 trimisă de Ion Vlad lui Dimitrie Stelaru, din Paris;
  14. Ciorna unei scrisori datată 19.03.1965 (corect 1966) aparținând lui Dimitrie Stelaru;
  15. Ciorna unei scrisori de la sfârșitul lunii aprilie 1966, aparținând lui Dimitrie Stelaru;
  16. Scrisoarea lui M.R. Paraschivescu, trimisă lui Dimitrie Stelaru la 10 aprilie 1966;
  17. Scrisoarea Elenei Paraschivescu trimisă lui Dimitrie Stelaru, la 7.05.1966;
  18. Scrisoarea lui M.R. Paraschivescu trimisă lui Dimitrie Stelaru, în septembrie 1968;
  19. Scrisorile sunt însoțite de un material de prezentare de 3 pagini, semnat de mine, Gheorghe Sarău, și textele scrisorilor de mai sus 23 pagini (în total 26 de pagini).
- II.** De asemenea, ca suport ilustrativ, pentru publicarea materialelor de mai sus, donez Muzeului Literaturii Române, următoarele:
1. Diploma acordată de Uniunea Scriitorilor cu ocazia decernării lui Dimitrie Stelaru, în 1968, a premiului pentru poezie pe anul 1967 (însoțită de o copie);
  2. Legitimația de scriitor (cu nr. 397) a lui Dimitrie Stelaru;→

GHEORGHE SARĂU

URMUZ

un spirit „tutelat” - precursor în experimentul absurdului

Născut la 17 martie 1883 la Curtea de Argeș, și mort la 23 noiembrie 1923 la București, anul 2023 a reprezentat pentru Urmuz o dublă aniversare-comemorare: 140 de ani de la naștere și 100 de ani de la dispariție. Prin efortul concetățeanului lui Urmuz, d. academician Gheorghe Păun, Curtea de Argeș a devenit un punct fierbinte pe harta literaturii de avangardă: Urmuz are statuie în orașul natal, unde se desfășoară simpozioane internaționale în luna nașterii sale, are chiar și o cafenea, și volume de critică și analiză care-i depășesc, desigur, propria operă.

În literatura română nu mai există un echivalent între dimensiunile unei opere – aici limitate la câteva zeci de pagini - și audiența mondială și influența generativă în apariția literaturii absurdului, a curentelor moderniste, a teatrului ionescian.

Absurdismul este o nouă structură literară, dar Urmuz nu știa exact ce descoperise, el se minimaliza până într-acolo încât a sfârșit sinucigându-se. Dar când genialul Tudor Arghezi te ia în serios, poate că ar fi trebuit ca autorul să renunțe la spiritul adolescentin și să-și înțeleagă propria valoare.

Intuiția creativității și a eflorescenței unor texte din spiritualitatea ludică presupune un gust desăvârșit și o perspectivă axiologică lucidă, cu intuiția valorii ca noutate absolută. Prin dinamism și creativitate, tipologia auctorială se polarizează în ceea ce privește formula de autor. Există artiști, scriitori tutelați care se mențin sub cupola unui mentor, tot așa cum există

artistul descumpănit care așteaptă o susținere, o pârghie de succes.

Urmuz este un asemenea caz de creator genial cu spirit tutelat dar care a avut șansa în posteritate să se apropie de aceste spirite tutelante de mare performanță. Sașa Pană, mentorul primei avangarde, genialul Tudor Arghezi, poate cel mai mare poet al secolului XX, Eugen Ionescu, toți se află în aceeași „căsuță” cu academicianul Gheorghe Păun, în ceea ce privește aprecierea lui Urmuz.

Se poate specula pe tema interogației dacă Urmuz avea o formă de conștiință creatoare sau depindea de judecățile celorlalți, dar orice afirmație rămâne doar o pură speculație.

Rar de tot, când se întâmplă să apară marile capodopere, apar și receptorii geniali, pregătiți să primească o „noutate” fără antecedente și fără tangențe referențiale.

Nu neapărat noutatea absolută a surprins la apariția textelor urmuziene, ci susținerea și promovarea unui gen de creativitate în circulație prin mediile școlarești și adolescente, gen de noutate absolută cu specificitate și profunzimi deloc ușor descifrabile sub cupola spiritului ludic.

Cuvântul autorului „Cuvintelor potrivite” a avut greutatea descoperirii unei capodopere a literaturii române. Arghezi a publicat în „Bilete de papagal” pe mulți poeți tineri, dar nu a pus în descoperirile sale atâta certitudine ca în „jucărelele” lui Dem, Demetrescu Buzău zis Urmuz.

Primul lucru care surprinde în narațiunile urmuziene este seninătatea, eliberarea de prejudecăți, de aceea ele au ajuns să figureze între textele care rămân în literatura română după ce s-a estompat noutatea, inovația și

preluarea absurdului ca normă a lumii reale și posibilă exprimare a propiecției imaginative a conștiinței umane.

Cel mai frecvent, absurdul este obturat de emotivitatea ființei, terorizată de spaima de a nu cădea în greșală și de a nu fi normal. Absurdismul înseamnă abolirea normalității, deși aceasta n-ar putea fi prea exact definită.

Dem. Demetrescu Buzău – Urmuz – este o personalitate retractilă greu de imaginat ca animator al vieții literare și promotor al noutății într-un context literar supra-canonice și tradiționalist, dar cu toate acestea, opera sa, de-a lungul unui veac din contemporaneitatea scriitorului și până azi a avut trei personalități extraordinare care s-au lăsat contaminate de genialitatea discretă a autorului: Tudor Arghezi, Sașa Pană și, peste ani, George Călinescu. Acesta îi dedică două pagini A4, arătând în primul rând că *suprarealismul român este, prin Urmuz, anterior celui francez, iar Urmuz nu era deloc un nebun... deși s-a sinucis... Voia să moară în chip original, „fără nicio cauză”... Urmuz compuse niște false automatisme, parodiind academismul prozei curente...* Călinescu consideră că *absurditatea cea mai izbită este „Ismail și Turnavitu”, și adaugă: Glumele sale inteligente au avut o neașteptată înrăurire și au slujit la lărgirea conștiinței estetice.*

Acum, în secolul XXI, creația lui Urmuz a căpătat noi conotații, noi valențe, racordată fiind la eseurile conștiinței umane, pornindu-se de la identificarea spațiului original care a cristalizat un specific strict localizabil și a ajuns la o circulație mondială.

AURELIU GOCI

Correspondența lui Dimitrie Stelaru

→3, Livretul militar al lui Dumitru Petrescu (= Dimitrie Stelaru);

III. Împrumut (dacă nu am donat deja în 1989) următoarele fotografii, spre a fi reproduse și de Muzeu:

1. Fotografia lui Ion Vlad;
2. Fotografie reprezentându-l pe Dimitrie Stelaru (cu sculpturile sale, la Buftea, în august 1967);
3. Fotografia reprezentând o reproducere a portretului lui Stelaru făcut de Sorin Ionescu*;

4. Fotografia în care sunt Eunor Stelaru (copil), Angela Stelaru și „Duduia Florica”;

5. Fotografia în care sunt Ben Corlaci, Ludovic Antal + familia Stelaru (la Buftea);

IV. Donez, de asemenea, Muzeului Literaturii Române:

1. Certificat de despărțenie (Dimitrie Stelaru de Despina Belingher în 2.12.1954 (A fost publicat în Mss. Nr. 2/90, p. F 6);
2. Titlul de pensie (al mamei poetului Stelaru). A fost publicat în Mss. Nr. 2/90, p. 76.

V. Ofer, de asemenea, o copie a planului Cimitirului „Montparnasse” din Paris (cu prilejul vizitării lui de către subsemnatul, în 15.11.1995), pentru a se ști unde sunt înmormântați: Emil Cioran, Ionel Jianu, **Ion Vlad**, C. Brâncuși, Eugen Ionescu, Tristan Tzara etc.

Prof. Gheorghe Sarău

str. Maria Tănase 3, Bl. 13, sc. I, ap. 20
București, tel. 3300513”.

Notă

*Pictorul Sorin Ionescu (ns. în 11 aprilie 1913, la București – m. în 1999). A locuit în „Casa Costa Foru” (Aleea Marii Adunări Naționale, nr. 7, tel. 139334).

Memorialistică

Monica Lovinescu

Jurnal inedit

Monica Lovinescu, reprezentantă emblematică a exilului românesc, eminentă ziaristă și critic literar, a avut o prodigioasă activitate memorialistică. Cele șase volume de Jurnale publicate de Editura Humanitas în timpul vieții au fost urmate de ediția postumă într-un singur volum, intitulată *Jurnal esențial* (2010) și de *Jurnal inedit 2001-2002* (2014).

Acest ultim jurnal a apărut într-o ediție îngrijită de Astrid Cambose care consemnează în cuvântul înainte al cărții: „Memorialistica Monicăi Lovinescu se îmbogățește postum și nesperat cu un nou volum, rămas până acum inedit. Destinul acestor notații diaristice a fost acela de a-și contrazice în mod fericit autoarea, care își declarase, la încheierea *Jurnalului* din anul 2000, intenția de a renunța definitiv la scris. N-a putut-o face însă, iar noi mai primim în felul acesta încă un dar al conștiinței sale alerte. Jurnalul inedit este ultimul lucru scris de mâna Monicăi Lovinescu; de aceea, putem spune că reprezintă actul final din lupta ei de o viață cu inerția intelectuală, cu inapetența pentru riscurile pe care le incumbă calitatea de ființă spirituală a omului, cu nelibertatea și cu multe alte tare specifice „omului nou“ care, cu sau fără voia noastră, constatăm că a ieșit de sub forcepsul totalitarismului comunist. Până la sfârșit, vocea Monicăi Lovinescu rămâne aceeași: vocea gravă pe care, din păcate, tot mai puțini dintre noi ne-o putem aminti. O voce care a tăcut fără să fi cedat“.

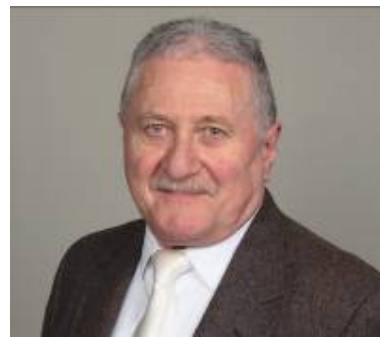
Fragmente:

=„Nu vom mai regăsi niciodată nu doar România noastră interbelică, dar nici măcar România viitorului, la care am visat. Zi de zi, de câțiva ani încoace, învățăm pe dinafară același verdict. [...] „Ce e de făcut?“ m-aș fi întrebat pe vremuri. Atunci puteam să-mi răspund „mergem înainte“: aveam un microfon și ascultători. Ascultători ar mai fi. Dar [azi] fenomenul nu mai e decât acustic. E o ascultare fără ținer de minte. Uitarea se instalează în cuvânt în chiar momentul în care e rostit“.

=Corectez pentru Humanitas Jurnalele mele. Nu există un exercițiu mai periculos pentru propria-ți viziune asupra trecutului decât relectura unui Jurnal, izvor de deșertăciuni repetitive – cel puțin dacă e conceput, precum al meu, ca o agendă ceva mai detaliată, menit, deci, să sprijine o memorie asaltată de un ritm evenimential prea rapid. Cel puțin așa simțisem culegând pentru ultimul

volum din *Unde scurte* (Pragul) pasajele referitoare la ecoul stârnit la Paris de atât de rarele accese disidente ale intelectualilor din țară. Incluzând note rezumative și fragmente de Jurnal în *Pragul*, îmi ofeream iluzia că las astfel un material util celor care ar vrea să refacă unitatea pierdută a culturii române. Din nou mă înșelasem. [...] Aceiași [literați] care, înaintea oricărui gest, trimiteau mesaje cerând să fie susținuți, protejați pe calea undelor sau în zierele occidentale și-au clădit acum un trecut de autarhii severe și inexpugnabile. Spre deosebire, de pildă, de polonezi, care nu pregetă a sublinia rolul jucat în evoluția contestației lor de revista de la Paris *Kultura*, la noi, somnul memoriei și-a și născut monștrii. Mă întreb cum de mai îndrăznim să ne plângem văzând cultura de azi dominată, în posturile de comandă, de ceaușști notorii și teimeinic compromiși, când niciun organism scriitoricesc nu le-a numărat păcatele și n-a mimat vreo acuzație. De ce s-ar teme ei, când nimeni nu le reproșează entuziasmele într-un plecaciune din trecut? Ne arătăm alergici la orice judecată de valoare. Cu atât mai rău pentru noi toți.

=Din vara lui 1989, iese în prim-plan un episod ce a ocupat o bună parte a aceluși anotimp de pomină. [...] Deci: totul a pornit de la Țepeneag. Supărat pe Goma și pe noi fiindcă nu semnaserăm un protest când i se refuzase cetățenia franceză, rupsesse cu exilul, cu literale românești, cu activitatea contestatară. Regretam ruptura, îi deplângeam depresia, nu ne dădeam însă seama că ravagiile proveneau din vanitatea rănită. E drept, ne mărturisise că nu poate să se situeze la același nivel cu exilații de rând, adică să treacă prin etapa cvasiobligatorie a refugiului politic înainte de a cere naturalizarea. Ne despărțiserăm de el fără voie, dar rămăsese în noi o rămășiță de prietenie – speranța că ne vom regăsi într-o zi. I-am regăsit doar caricatura. După vreo 10 ani de absență totală, a reapărut, în 1989, presimțind că ceva e pe cale a se petrece, regretând că s-a retras în loc să contribuie la schimbare și hotărât să joace rolul la care din nou visa. N-avea destulă imaginație pentru a se răzbuna pe sine însuși. I-a rămas să se răzbune pe noi: pe Virgil Ierunca, pe mine, pe Paul Goma. Nu mai cunoștea, însă, noua geografie culturală. Singurul aliat pe care și l-a găsit, el însuși înveninat de umori năclăite, a fost Breban, pe care tot el îl convinsese, în 1971, să protesteze, de la Paris, împotriva minirevoluției culturale de la București. Pe Breban îl însărcina să-i aducă sângele nou al tinerei generații ispitite de mirajul publi-

cării în Occident, în cadrul unei sucursale pariziene a Uniunii Scriitorilor de la București, suficient de supusă lui Țepeneag și lui Breban pentru a nu ne primi, pe Goma și pe noi.

=„N-aveam nimic personal cu Breban“
Lucrurile n-au mers cum proiectase el, deși imagina figuri de șah destul de îndrăznețe. S-a hotărât să „negocieze“. Ceruse să ne întâlnească într-o cafeana pentru a ne propune să ni-l sacrifice pe Breban, a cărui reputație în exil era destul de suferindă – i se făurise o biografie de suspect: prea parcursese redacțiile românești de prin străinătăți, la Paris, ca și la München, pledând necesitatea de a-l păstra pe Ceaușescu din pricina „complexului voievodal“ de care suferă poporul român. Bineînțeles, am refuzat propunerea. N-aveam nimic personal cu Breban; nu el, ci întregul proiect ni se părea dubios. Se foiau pe acolo și unele personaje ciudate, nou ivite printre noi, cu reputații pătate sau cu trecut neclar.

Revăd cafeaua de pe avenue Rapp, unde ne-am întâlnit după o înregistrare la Europa Liberă. Țepeneag concepuese scenariul ca pentru un film cu gangsterii pe tema negocierii între două clanuri. El se vedea, probabil, dirijând din umbră cohorta invizibilă a unei Uniuni ostile nouă și reclamase prezența a doi martori-observatori care să ofere viitorimii versiunea obiectivă a înfruntării: Marie-France Ionesco și Alain Paruit. Taberele stăteau la aceeași masă. Tonul, ironic-amical. Mai credeam, pesemne, în buna-credință a interlocutorului nostru, chiar dacă pervertită de visul unor răzbunări fabuloase.

Până ce, aparent convins de argumentele noastre (care chiar erau sincere), a acceptat o viitoare întâlnire lămuritoare cu Goma și ne-a oferit ca sacrificiu pe cel mai celebru aghiotant din mafia personală, pe Breban. Știu că în acea clipă mi-am dat seama de ridicolul scenariului. Ne lipseau pălăriile texane, pistoalele la brâu și aparatele de filmat“.

(*Jurnal inedit. 2001-2002*, de Monica Lovinescu, Editura Humanitas, 2014)

DORIN NĂDRĂU

„MI-AI ÎNTINS UN DEGET ȘI IATĂ CĂ ȚI-AM LUAT MÂNA”

„O bibliografie concurează prin finețea datelor cu ceasornicăria.”

Niculae Gheran

(I)

În această amarnică perioadă, în care societatea nu-și mai caută modelele printre valori, ci joacă alba-neagra cu politicienii și își jlește faraonic interlopia, vă propun să ne îndreptăm gândul spre figura luminoasă a unui mare cărturar, istoric și patriot, ce-și duce traiul într-o discreție care-i caracterizează, de altfel, întreaga existență. În toamna acestui an, **academicianul Alexandru Zub** urmează să împlinească – ție-l Dumnezeu! – 90 de ani. Dându-i crezare lui Emil Cioran, cum că „adevărul despre un autor e de căutat mai degrabă în corespondență decât în opera sa”, pentru cele șase luni câte sunt până la momentul aniversar din 12 octombrie, mi-am propus să scotocesc prin „lada cu scrisori” încredințată mie de Niculae Gheran și să redau câteva epistole din cele peste o sută primite de la viitorul academician Alexandru Zub de editorul ce și-a legat numele de cel al lui Liviu Rebreanu, dar căruia, de fapt, cultura română îi datorează mult mai mult.

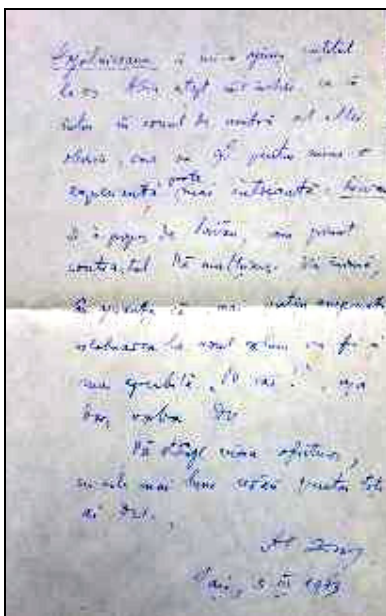
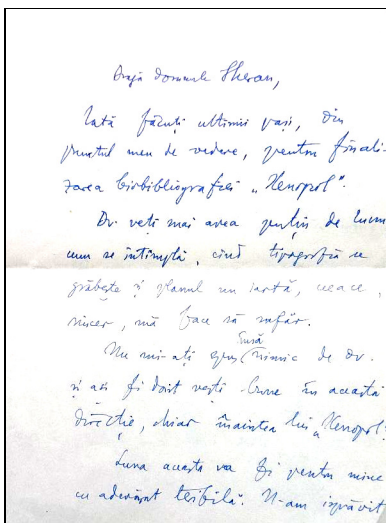
Suntem la începutul anilor 70 ai veacului trecut, Niculae Gheran, „rotat” la Editura Științifică și Enciclopedică, cât mai departe de viața literară, în paralel cu propriile-i preocupări legate de Rebreanu, înființează câteva colecții cu instrumente de muncă intelectuală (dicționare de literatură, bibliografii, indici bibliografici, cronologii, panorame literare și biografii), înconjurându-se de colaboratori de marcă, printre care și tânărul Alexandru Zub (încă *persona non grata* după anii de temniță politică). Așa vor vedea lumina tiparului biobibliografiile dedicate lui Kogălniceanu (1971), Xenopol (1973) și Pârvan (1975), pe ale căror „șantiere” vă invit să pășim!

[1]

[Iași, 2 iulie 1972]

Stimate Domnule Gheran,

Dacă vă scriu a doua zi după o altă scrisoare, care și ea urma alteia, nu e ca să vă antrenez într-un agasant „steplechase” epistolar, ci ca să vă mulțumesc, să vă mulțumesc de două ori, după un obicei de care nu mă pot dezbara, pentru interesul depus în finalizarea lui „Xenopol” și pentru generoasele, vai mult prea generoasele aprecieri privitoare la „Kogălniceanu”. Sunt cele

mai frumoase cuvinte pe care le-am citit despre modesta mea stăruință bibliografică și ele mă fac să roșesc la gândul că ar trebui să lucrez încă atât de mult ca să le merit.

Cât privește însemnările bibliografice despre Rebreanu, pe care le credeți circulând acum cu frenezie pretutindeni, fiți liniștit, „Uzul intern” la Iași e chiar „uz intern”, vreau să zic că nimeni nu se ocupă aici de Rebreanu și nu e nici un pericol dacă la lucrări de seminar, ori de licență, lucrarea ar fi consultată de studenți. Cum totul se petrece aici „au relenti”, sunt sigur că va apărea biobibliografia Rebreanu întocmită de Niculae Gheran & Co. înainte ca să-i fi trecut cuiva prin minte, la Iași, de a folosi în această direcție începutul făcut de serviciul bibliografic.

O listă a publicațiilor susceptibile de interes pentru Rebreanu? Cine ar putea-o face în România, dacă nu Niculae

Gheran? Serviciul bibliografic nu stă, în orice caz, decât ceea ce a pus pe hârtie, investigând principalele periodice din epocă, cu lacunele ce rezultă din lista liminară. Cred însă că o evidență mai strictă va fi existând la Academie, unde se lucrează la bibliografia periodicelor pentru perioada interbelică. Dar și acolo, ai fi de ales dintr-un noian de publicații cu profil extrem de variat, și – în definitiv – împingând la limită exigențele documentării, numai parcurgerea lor integrală v-ar putea asigura liniștea deplină. Merită însă? Poate că da, numai că cineva îmi aduce aminte, discret, că neîndurătoarea clepsidră nu e dispusă cătuși de puțin la concesiile, iar „nisipul” ni-e măsurat cu zgârcenie. Iertați-mi această comparație arhiuzată și mai ales n-o luați drept o sugestie de limitare a investigațiilor dv. bibliografice. Mă gândeam doar la faptul că e atât de greu, dând Cezarului ce i se cuvine, să izbutești în această materie un lucru desăvârșit.

Al dv., afectuos

Al. Zub

[Dest.] Dlui Niculae Gheran str. Stejarului 34 Bloc 25, Sc. 1, et. X, ap. 42 București IV

Exp. Al. Zub str. Codrescu, 11A Bloc D1, Sc. B, ap. 1 Iași

[2]

Dragă Domnule Gheran,

Iată făcuți ultimii pași, din punctul meu de vedere, pentru finalizarea biobibliografiei „Xenopol”.

Dv. veți mai avea puțin de lucru, cum se întâmplă, când tipografia se grăbește și planul nu iartă, ceea ce, sincer, mă face să sufăr.

Nu mi-ați spus însă nimic de dv. și așa fi dorit vești bune în această direcție, chiar înaintea lui „Xenopol”.

Luna aceasta va fi pentru mine cu adevărat teribilă. N-am isprăvit *Kogălniceanu* și mi-a ajuns cuțitul la os. Abia aștept să-l închei, ca să intru în conul de umbră al altei obsesii, care va fi pentru mine o experiență poate mai interesantă: *Pârvan*. Și à propos de Pârvan, am primit contractul. Vă mulțumesc din inimă, în speranța că, mai puțin ampresată, colaborarea la noul volum va fi și mai agreabilă. „Pe cai!”, așa dar, vorba Dv.

Vă strânge mâna afectuos, cu cele mai bune urări pentru toți ai Dv.,

Al. Zub

Iași, 3 mart. 1973

[Dest.] Dlui Niculae Gheran

Red. principal *Editura enciclopedică*

[plic fără însemnele poștale]

RODICA LĂZĂRESCU

(va urma)

JURNAL DE PREZENTĂ

(XII)

1971

15 ianuarie

Tot n-am vorbit cu Avramescu. Dar am vorbit cu Sincu (12). S-a bucurat de ideea de a face o antologie a structuralismului. Romul Munteanu tot recalcitrant la împrumutat cărți. Le ține numai pentru el, deși sunt trimise pe un termen scurt de editurile străine care vor să aibă cărți traduse în românește! Iar el nu le mai înapoiază. Mi-a spus că are acasă o pivniță plină... Fac cursul de engleză în continuare. Încă mai citesc *Titu Maiorescu* al lui Lovinescu. Am văzut un album *Rembrandt*. Am ascultat la radio Schönberg, Varèse. L-am întrebat pe Aurel Martin, directorul Minervei, care sunt condițiile ca să faci o traducere la editură. M-a trimis la Avramescu. I-am dat lui Rață cartea pentru Savin Bratu. Ședință la Centrala Editorială. Mi s-a făcut observație pentru că ascultam muzică la căști (Bach – *Suita în re minor*). Vorbea Deciu. Simt că vor să facă din mine o tâmpită... Seara am ascultat Battista Viotti – *Concert în la minor pentru vioară și orchestră*.

16 ianuarie

Am cumpărat Elie Faure – *Istoria artei*. Reproductorile sunt oribile! Redactez tot Georges Simenon. Citesc Sainte Beuve. N-am vorbit cu Avramescu, doar l-am tatonat. Teică mi-a pus întrebări despre Carmen Dumitrescu. M-am făcut că nu pricep, fata asta mi-a fost colegă de an, face tratament de schizofrenie din facultate. Vai de ea! Miralena, nevasta defunctului poet suprarealist N.I. Copoiu (grupul de la Politehnică) vrea să facă un cenaclu. Mi-a dat *Memoriile* soțului și le fac acum o copie de mână (1935-1939). Am cunoscut-o prin gazda mea din cartierul Titan, olteancă. Am ascultat muzică: Enescu – *Simfonia a III-a*, Stravinski – *Ritualul primăverii* (suită de concert) și Varèse – *Arcana* (de prin 1926. Deși e născut în 1895, e considerat un precursor al structuralismului). Citesc *Critice* vol. VIII, de Lovinescu.

17 ianuarie, duminică

Fac sinteza lecturii la E. Lovinescu. Citesc Sainte Beuve și ascult multă muzică: Liszt – *Simfonia ungară*;

Manuel de Falla – *Nopți în grădinile Spaniei* (impresionism – a fost perioada de sfârșit al lui Debussy), Stravinski, Schubert – *Simfonia a III-a înre major* (din 1815, romantică) și Gaspar Cassado – *Sonata în stil antic*.

Pentru săptămâna viitoare:

- de citit în continuare Brémond;
- de continuat sinteza la Lovinescu;
- de vorbit cu Dodu Bălan;
- de continuat redactarea la Simenon și cursul de engleză;
- de vizitat Aura Matei Săvulescu (joi) și Gabi Negreanu (miercuri), ambele foste colegi de an.

18 ianuarie

Am vorbit cu Silviu Iosifescu (13), de față cu Avramescu (fără vreo reacție din partea lui), despre o colaborare cu Sincu la traducerea unei antologii a structuralismului în BPT și despre doctoratul meu. I-am telefonat Aurei Matei Săvulescu. A născut un băiat (Cristian Săvulescu, are 5 săptămâni. Azi a fost ziua lui Grămescu și a lui Cornel Popescu. Au făcut cinste colegilor...

Seara am ascultat Vivaldi – *Concertul nr. 1 opus 8 în mi major* și *Concertul nr. 2 în sol minor*; Schumann – ciclul de lieduri *Dragoste și viață de femeie*; Berlioz – *Requiem opus 5* (romantic!).

19 ianuarie

Avramescu mi-a dat foaia de ieri din calendar, pe dosul căreia se afla un text unde a subliniat unele cuvinte și a scris deasupra Tov. Țărâlungă

„O organizare judicioasă a timpului liber, o desfășurare sistematică, treptată și timpurie a lecturii, timpul necesar lecturii în faza următoare a școlarizării. Unele lucrări recomandate în bibliografia școlară trebuie citite în vacanțe, fără excese, căci odată efectuate ele vor debloca o parte din timpul ulterior care va putea fi afectat

altor lecturi.” Deduc că ar urmări și interpreta ceea ce (și cum) citesc... Atenția asta supradimensionată nu doar pentru ceea ce fac, ci și pentru tipul de reacție, mie-mi pare că ar depăși condiția lui de șef... În fine...

Continui redactarea lui Simenon (confruntare de traducere). Am terminat *Prière et poésie*. Am spălat rufe. Am ascultat Victoria de Los Angeles, arii din opere.

20 ianuarie

Am terminat de redactat Simenon. Am terminat de citit Sainte Beuve, vol. 1. Am dus la Biblioteca Academiei *Critice*, vol. VIII de Lovinescu. Am terminat sumarul pentru antologia structuralismului. Am lipsit de la cursul de engleză.

21 ianuarie

Am terminat de citit Poulet – *Etude sur le temps humain*. Avramescu a acceptat oferta antologiei structuralismului, ba chiar a spus că e nevoie de ea! Dar n-aș prea crede ca, în final, situația să rămână la fel de roz.

22 ianuarie

Dodu Bălan (14) mi-a făcut o observație amicală că am răcit relațiile. M-a invitat să-i fac o vizită acasă. Romul Munteanu nu vrea să-mi împrumute cartea sub pretext că nu i s-a acceptat oferta la BPT pentru o carte a lui despre critica modernă europeană. Am aflat că sunt singura înscrisă la doctorat pe singurul loc scos de George Macovescu. Deci mă prezint. Examenul de admitere e marți, 26 ianuarie, la 18,30, la Catedra de Literatură Universală și Comparată. I-am dat lui Sincu la referat propunerea de antologie a structuralismului pentru BPT. L-am făcut fericit. A zis că marți îmi dă referatul. Gigi Chivu (15) a rămas perplex când i-am spus că m-am înscris la doctorat. Sunt prima din promoția noastră.

ECATERINA ȚĂRĂLUNGĂ

12. Alexandru Sincu - asistent la Catedra de Teorie Literară a Facultății de Filologie. Ulterior a plecat în RF Germania, unde se afla tatăl său, fost regizor de film.

13. Atunci șeful Catedrei de Teorie Literară.

14. Profesor de Literatură Română

Contemporană și ministru adjunct al Consiliului Culturii și Educației Socialiste. Ultimul rector socialist al Universității București.

15. Gheorghe Chivu – cercetător la Institutul de Lingvistică al Academiei, devenit profesor de Lingvistică la Facultatea de Filologie, membru corespondent al Academiei Române.

Restituiri literare - „FANTAZIANUL”

SCRIITOR ION C. PENA ȘI
DEVANSATUL LUI SIMȚ
„ORWELLIAN”
(VIII)

Din aceste vitrege împrejurări vine explicația și justificarea „actualelor tulburări”, țărănimea neputând trăi numai din pământ, fie puțin, fie de-a dreptul inexistent, trebuind să muncească pe moșiile boierești, speculându-li-se munca după un sistem de repartitie a roadelor medieval sau ichizitorial („una la trei” părți din recoltă). Și pe deasupra, supunerea la tot felul de „corvezi boierești”, cam 40 de zile pe an: „Din cauzele acestea există toată atmosfera neliniștită pe care ai găsit-o aici. Țărănimea muncește ca o sclavă sau chiar mai rău și trăiește în toate părțile în cea mai cruntă mizerie. Pâinea nu se pomenește pe masa lui. Confortul cel mai elementar îi lipsește complet. Îi rămâne numai porumbul stricat care o înfrățeste de timpuriu cu exuberanța florilor de pelagră și cu cimitirul.”

Și asta în timp ce „boierii fantazieni” trăiesc aiurea în „lux și dezmăț”, moșiile fiind lăsate pe mâna „logofeților”, care la rândul lor „mai juipoaie câte o piele de pe țărănime”, ajungând la rândul lor, prin tot felul de furtișaguri și învârteli, ..

În același timp, boierii fantazieni, cu o ironie nemărginită, trăiesc în lux și dezmăț. Toate capitalele occidentale sunt pline de ei și cheltuiesc acolo mai abitir ca maharajahii. La moșii au logofeți care la rândul lor mai juipoaie încă o piele de pe țărănime și cu ce mai fură de la stăpâni ajung cu vremea ei înșiși, cu vremea, „boierași sau bancheri mărunți”.

Odată identificate „izvoarele de permanentă revoltă a țărânimii”, tot mai intensificate în județe și regiuni, se pune problema „dreptății” care totdeauna „este a celor mulți și săraci”, deși „guvernanții de până acum au înlocuit-o mereu cu sabia, cu pușca și cu ocna”. Devenit doar de doi ani „conducătorul țării”, Fan își asumă curajul unei reforme agricole din rădăcini. El vede cum 5000 de familii boierești „huzuresc în paradisul bogăției și plăcerii fără prestarea celor mai modeste munci productive” lăsând 2.000.000 de familii țărănești „să orbecăiască cu robia pe umăr în mizerie și întunerice”.

La „7 Octombrie, 1924”, într-o duminică sfâșietoare de toamnă, cei doi prieteni întreprind o călătorie prin Fantazia, amândoi travestiți și recomandându-se negustori de cereale. Ei constată că starea satelor este jalnică, „blazonul sărăciei” flutură peste tot, casele insalubre, adăposturi improvizate, oamenii în zdrențe, lipsiți de vlagă, ca niște stafii. Un țăran, Maron I, de 38 de ani, semănând la port și chip cu un cerșetor, urmat de stafia unei femei și câțiva copii costelivi, goi, marcați de boli, locuind la un loc în „cocina de casă”, le vorbește de sărăcia în care trăiesc și că doar logofeții boierilor sunt pe acolo știutori de puțină carte. A moștenit de la părinți doar un pogon de pământ și, ca să poată trăi, este nevoit să muncească, din greu și cu prioritate, alte zece, pe moșia boierescă și să presteze cele 40 de zile de corvoadă, precum ceilalți săteni. „Mai rău nu cred să fie decât în iad. Acolo însă răul are înțelesul lui dumnezeiesc”, crede țăranul, și cam asta este soarta celor 400 de familii, iar „ca satul acesta e toată țara”. „Trăim, într-un cuvânt, câinește. Trăim așa cum vedeți, dar nimeni nu se apleacă asupra durerilor noastre ca să le asculte, să le înțeleagă și să le izbăvească. Până când însă?”, li se adresează înlăcrimat țăranul Manor I.

„Acum înțeleg – spune amicul conducătorului - de ce în fiecare zi e o revoltă undeva în Fantazia și înțeleg mai cu seamă frământarea din nobilul suflet al lui Fan. Cu glasul modulat de tristețe dar ferm, el își destăinuie gândurile cu aceeași sinceritate ca altădată la Oxford.”

Desigur, „poporul fantazian este la margi-nea prăpastiei”, situația aceasta tragică nu mai poate dura, pentru a menține „câteva mii de trântori latifundiați, care și-au uitat în parte și limba și țara”. Realizând în cele

Mormântul lui Ion Pena,
din Cimitirul Eroilor

din urmă că „e o chestie de viață sau de moarte pentru milioane și milioane de suflete”, conducătorul Fan ia o hotărâre „fără întoarcere”, care va fi înfăptuită „peste orice obstacole”.

La „9 Octombrie, 1924”, corespondentul notează că „Fan acționează rapid”. A convocat un consiliu al salvării naționale și îl invită să-l însoțească la ședință, unde sunt convocate „toate personalitățile proeminente ale țării, din toate domeniile de cultură, industrie și comerț”, savanți, întreprinzători energici și creatori, tehnicieni, toți „înfrățiți sub același acoperiș”.

Expunând situația gravă din țară, pe care cei de față o cunosc deja („De ani de zile se joacă hora sângeroasă a revoltelor, de ani de zile se agită tot felul de soluții, dar nimeni nu pășește hotărât la îndreptare”), Fan propune „o reformă radicală, capabilă să reteze din rădăcini tot răul și să coboare binefăcătoarea liniște peste tot. Așa cum vorbește despre ea, glasul îi pare deodată tunet și mântuire. Toți ochii din fața lui se umezesc de lacrimi de bucurie. Nu sunt aici capete goale de politicieni venali și oportuniști ci numai elita creatoare a națiunii. Ea judecă adânc și nepărtinitor, în concordanță cu marile interese ale neamului.” Conducătorul pare pe amvonul tribunei „un erou legendar, un semizeu. O voință năvalnică și o sete nemăsurată de bine strălucesc în ochii lui ca niște diamante. Așa cum încheie el seamăna aidoma cu un nou Isus, trimis pentru o nouă mântuire.” Adunarea dă glas unei „aprobări emoționante”, întrevăzând zile de pace și belșug, care să înlocuiască „secularele tristeți fantaziene”.

ZENOVIE CÂRLUGEA

Miezul unui ev aprins Probleme... (IV)

Factori care nu s-ar mai cere nici măcar pomeniți fac să se poată ști cu destulă exactitate, nu numai pentru anii în discuție, cei de început, ci pentru mai toată epoca socialistă, unde anume ne aflăm ca spirit general al momentului, ca tendință în această privință pe care o impune călăuză *mersului înainte*: temele, ideile, judecățile lansate de presă, puse în dezbatere ori numai aduse în atenție, spun mereu asta cu o precizie de creditat fără rezerve. Sigur, pot exista tensiuni și diferențe între tendință ca opțiune oficială și viața propriu-zisă cu manifestările și realizările ei concrete, dar căutătorul găsește pe aceeași plajă posibilitatea de a decela indicii relevante și într-o atare situație, pentru că temele, ideile, aprecierile care se pun în circulație se află continuu în legătură și cu un atestat necesar de intervenție amelioratoare care se preconizează de către organismul puterii prin ținerea sub observație a vieții nemijlocite. În orice caz, dedublarea schizoid-esopică din manifestarea de anvergură cvasipopulară de mai târziu – despre care s-a vorbit mult o vreme ca despre unul din produsele caracteristice epocii și care e greu de spus când anume să se fi născut la noi ca fapt de comportament social generalizat (poate că totuși anterior regimului comunist, într-o istorie mai veche de nerecomandare ori de interdicere a spunerii adevărului pe numele lui real) – dacă există în acești ani, nu ajunge în presă într-o cantitate detectabilă și, deci, nici aptă să compromită semnificativ mecanica de generare a imaginii prin care pagina de gazetă oglindește lumea. Lucrurile sunt privite acum sau măcar expuse, chiar în minciuna lor, cu seriozitate, responsabil, într-o anume sinceritate. Pot exista și alte cauze – ca, de pildă, credința ori numai speranța în binele proiectului nou, desigur, sau, tot atât de plauzibilă, nemulțumirea sau inaderența față de ceea ce se înlocuiește –, dar între ele și cu deosebire, fără doar și poate, o teamă resimțită ca insurmontabilă. Din primele lui clipe de ședere pe picioare proprii și cu siguranță că tot sub inspirație sovietică, regimul a știut să strecoare în viața cetățeanului de orice condiție o frică de nedepășit.

Interesantă ar putea fi, ca exemplificare pe terenul numitei seriozi-

tăți, o mostră călinesciană de exprimare publică din 1951. Într-un peisaj în care totul e sovietic și sovietizat într-o admirație fără margini, lui G. Călinescu i se publică acum în *Contemporanul*, ocazionat de *Săptămâna Cărții Sovietice*, un articol cu titlul *Literatura vieții noi*. E același număr al revistei în care articolul de fond are titlul *Măreția literaturii sovietice și vorbește despre tradiția luminoasă a onorării cărții sovietice care îi oferă cititorului și scriitorului român pilda strălucită a literaturii celei mai înaintate din lume*. Alt text, nu mai puțin dedicat elogiului, dar mai aplicat, de activist, al lui N. Moraru – *Din bogata experiență a vieții literare sovietice* – are de explicat căutarea de care s-ar bucură literatura sovietică la noi prin aceea că *oameni muncit din țara noastră, constructori ai socialismului, luptători pentru pace, văd în acești eroi un model de comportare la înălțimea căruia se străduiesc să ajungă și, plecând de aici, să insiste pe însușirea de model a activității Uniunii Scriitorilor Sovietici, aceasta explicând în mare măsură succesele literare sovietice*. În atare context, calm și abținându-se de la jocul specific al expresiei lui, G. Călinescu face câteva constatări, precum: *Această Săptămână a Cărții Sovietice e încă un prilej de a releva caracterul profund educativ al literaturii născute de Revoluția din Octombrie. Reluând pe altă treaptă tradiția pedagogică a literaturii clasice, literatura sovietică folosește mijloacele proprii artei literare pentru a face din ideologia revoluționară o forță practică și o tensiune a sufletului. În literatura sovietică, ideea sfărâmării vechii orânduiri nedrepte și a construirii unei lumi noi e exprimată cu pathos de epopee*. Sau: *Critica sovietică vorbea de necesitatea romantismului revoluționar, intru nimic în contradicere cu realismul, ca*

decurgând din însăși definiția realismului socialist. Omul sovietic nu se supune plat la condițiile realității, el urmărește a grăbi transformarea dialectică a realității. În această dispoziție activă constă progresismul lui. Deci eroii blânzi, acceptând prezentul fără însuflețire și fără a privi spre viitor stau pe o linie ideologică falsă. Progresistul nu așteaptă progresul, ci luptă pentru el. Ceea ce e vizibil serios, responsabil și deplin validabil – lipsind doar rama pentru ca observațiile să devină critice din detașat constatative.

Iată însă unde trebuie să se afle la această dată, în termeni oficiali, lumea românească în conformitate cu ce e de aflat, prin ianuarie respectiv, din același *Contemporanul*, care face cunoscută o declarație a lui Gheorghiu-Dej prilejuită de aniversarea Republicii și publicată de revista *Ogoniok*, modelul sovietic al *Contemporanului* postbelic: *Prietenia dintre poporul nostru și popoarele marii Uniuni Sovietice e bogăția noastră cea mai de preț, chezașia independenței naționale și a viitorului fericit pe care îl construim cu atâta entuziasm și speranță*. Nu poate fi loc, evident, pentru a vedea lucrurile și altfel atâta timp cât, în condițiile arătate de șeful partidului, cea de a treia aniversare a *Republicii noastre Populare* este întâmpinată cu *mari transformări și cu mari succese obținute de poporul muncitor pe plan politic și economic*.

Dar chiar și pe limba aceasta se spun aici mari, numeroase și necesare adevăruri. Între ele, care anume ar fi valorile fundamentale ale momentului, măcar în versiunea lor oficială, prin ce practică se onorează ele în societate, în ce conduită a cetățenilor și cu ce reușite scontate. În rezumat, într-un fel de suspendare a oricărui hotar cu Uniunea Sovietică – asta din dragoste, respect și îndatorare pentru marele vecin de la Răsărit –, *poporul muncitor realizează în entuziasm și elanuri transformări politice și economice importante, dătătoare de speranțe pe drumul către viitorul fericit*. În același număr din *Ogoniok* depuseseră mărturie în acest sens, în echipă și pentru o foarte necesară (și de mare folos!) câștigare a încrederii sovietice, Petru Groza, I.C. Parhon, fiecare de pe poziția și cu argumentele lui, apoi Mihail Sadoveanu printr-un fragment din *Mitrea Cocor*, A. Toma cu un *Partidului*, Maria→

AUREL BUZINCU

Banuș și alții – a se vedea, fapt profund semnificativ, mai curând neobișnuit în proaspătul lagăr socialist, mai toți, cel puțin la prima vedere, *naționali* și comuniști sau necomuniști. Printre gazdele care confirmă veridicitatea susținerilor românești, Boris Polevoi, condei sovietic de mare vizibilitate, publică un reportaj despre Canalul Dunăre – Marea Neagră, și mărețul șantier aflat încă la vârsta încrederii și a elanurilor.

Sub atare auspicii se consumă ambiții, dificultăți și încercări, dar într-o înaintare fără hopuri majore, anul 1951 și, până spre sfârșitul lui, cel următor. Înțelesurile de bază și pârând a fi de reținut obligatoriu pentru lămurirea *mersului înainte* românesc – al unui stat aliniat, dar care are de cărat în bagajele lui, oricât s-ar uita ori s-ar ignora asta, stigmatul fostului beligerant din tabăra adversă și al învinsului – sunt mai ales două. Secundar, un Stalin realist și pragmatic, de dragul dominației în liniște și al câștigului palpabil, îi va fi făcut Bucureștiului anumite concesii, iar acesta, tot de dragul a ceva, al puterii asistate și sprijinite, garantate, va fi cumpărat repede aceste concesii, angajându-se să le plătească oricât i s-ar cere. Exista experiență istorică în acest sens. Deasupra suspiciunii unui astfel de târg stau însă, de o evidență pregnantă și, chiar dacă îmbogățite în timp, cam aceleași pentru toate deceniile noastre comuniste, niște dominante ale direcționării: pe de o parte, supunerea vasală în asimilare cu asumare și practicare de valori, cu afe-rentul program de propagare și împă-mântenire a acestora și de analize și dări de seamă asupra măsurilor, rezultatelor și gradului de reușită, iar pe de altă parte, într-un fel de subversiune la vedere, uzul permanent de toate acestea și de altele în scopul întăririi continue a puterii deținătorului acesteia, cu folosirea, la nevoie, a autorității astfel dobândite în relație cu oricine, inclusiv cu hegemonul, suzeranul și garantul și, de bună seamă, cu împu-ternicitorul și susținătorul ei popular. E, poate, marca tentației totalitate de sorginte funciară.

Cum se văd acestea la începutul anilor '50? Congresele al XVII-lea și al XVIII-lea ale P.C. (b) al U.R.S.S., ca și *Cursul scurt de istorie a PC. (b) al U.R.S.S.*, lucrările și cuvântările lui Stalin, considerate de importanță fără egal pentru statele de *democrație populară* prin experiența pe care ele o

relevă, sunt citate frecvent când e vorba de calea de urmat în *construirea socialismului și trecerea la comunism*. Industrializarea și electrificarea, colectivizarea în agricultură, revoluția culturală cu alfabetizarea și ridicarea nivelului politic și ideologic al maselor, creșterea producției pe cap de locuitor și a productivității muncii până la depășirea statelor capitaliste și la acoperirea deplină a nevoilor și a pretinselor pretenții în creșterea ale celor ce muncesc, angajarea în *lupta pentru pace* (care, întrucât *ațățătorul la război* este imperialismul, nu e altceva decât o re-desemnare a luptei contra *dușmanului de clasă*) – iar pentru toate acestea și altele precum realizarea unor vaste programe de investiții, a tehnicizării de nivel înalt în toate domeniile, a chimizării, se impun păstrarea și întărirea în continuare și pe toate căile a statului socialist și chiar comunist – până la lichidarea sistemului capitalist. E teza prin care Stalin, în baza experienței istorice, îl contrazice pe Engels teoreticianul și nu doar atât, pentru că asta îi oferă conducătorului sovietic ocazia de a decreta că marxismul – în timp ce e străin de orice șovăială, ezitare, scepticism, fiindcă aplicând o metodă științifică, dă o soluție justă pentru orice împrejurare – e dușman de moarte al oricărei dogme și nu admite formulele imuabile, obligatorii pentru toate timpurile, locurile, condițiile concrete. Ceea ce, deși s-ar fi convenit, nu i-a adus cine știe ce bătaie de cap, pentru că, fiindu-i sprijin în instaurarea autoritarismului dictatorial, l-a adus și în condiția de a decide ce este și ce nu este *dogmatism, talmudism, bucherism* și altele asemenea. Și le-a dat și emulilor interni și celor din vârful partidelor frățești ocazia de a-l cita în interes propriu, încât statul socialist în continuă întărire legitimă a devenit și o excelentă armă și unealtă, bună la orice, în mâna partidelor comuniste și a conducătorilor acestora.

Tocmai așa se face că, precum în cazul vestitei *lupte pentru pace*, mai toate *fronturile* și *bătăliile* socialismului în drumul lui spre comunism au vers și revers, unul cu strădanii albit și celălalt întunecat. Astfel, *lichidarea deosebirilor dintre clasa muncitoare și țărănime înseamnă* lichidarea, mai ales nepașnică, a clasei țărănești prin vărsarea micii proprietăți rurale și a micii ei producții – generatoare de capitalism și de exploatare *zi de zi, ceas de ceas, spontan și în proporții de*

massă (Lenin) – în proprietatea și producția obștească, zisă a *întregului popor*. Munca agricolă devine o variantă a muncii industriale și țaranul, acasă ori făcând naveta la fabrică, se proletarizează. În *Problemele leninismului*, Stalin spusese, sigur că vizionar, despre *comunele agricole* că *vor avea spălătorii mecanice, bucătării-cantine moderne, fabrici de pâine etc.*, iar *colhoznicul va vedea că îi convine mai bine să capete carne și lapte de la fermă decât să țină singur vaca și vitele sale mici și colhoznică va vedea că-i convine mai bine să prânzească la cantină, să capete pâine de la fabrica de pâine și rufe spălate de la spălătoria mecanică publică decât să se îndeletnicească ea singură cu aceste treburi*. Mai departe, *lichidarea deosebirilor dintre sat și oraș* urma să se facă prin *convingerea* colhoznicilor asupra inutilității gospodăriilor lor individuale auxiliare în condițiile dezvoltării multilaterale a gospodăriei colective. Venea în sprijin o acțiune amplă de creare, prin comasare, a unor colhozurilor gigantice și de construire a *agrorodurilor* – orașele agricole (la noi, târziile orașe *agro-industriale*). Unul dintre ele, *Sușenskoe, este un sat siberian. Aici se găsește Casa Culturii Socialiste, un hotel, case de locuit amenajate cu confortul cel mai modern, clădirea cu trei etaje a școlii tehnice agricole, două școli medii, o bibliotecă cu 5000 cititori, un parc de cultură și odihnă, un stadion. Iată cum va arăta un sat colhoznic în comunism*. Și vine la rând *lichidare a contrastului dintre munca intelectuală și cea fizică*, o veritabilă obsesie – contrast văzut ca *legat în mod indisolubil de împărțirea societății în clase antagoniste*. Cu apariția proprietății private, o minoritate și-a rezervat treburile statului, știința, arta, filosofia – celorlalți destinându-li-se să roboteala neconținută. Socialismul tratează însă această țară a regimurilor de exploatare în mod continuu și pe multe căi, inclusiv prin *mișcarea stahanovistă* și făcând ca munca să devină o chestiune de onoare, o vitejie, un eroism.

Și, desigur, alte și alte transformări visate de *oamenii muncii* – toate implicând însă întărirea statului de *dictatură proletară* pentru sporirea capacității lui de intervenție în favoarea *democrației populare* sub călăuză și controlul forței politice conducătoare, partidul comunistilor.

Cronica literară

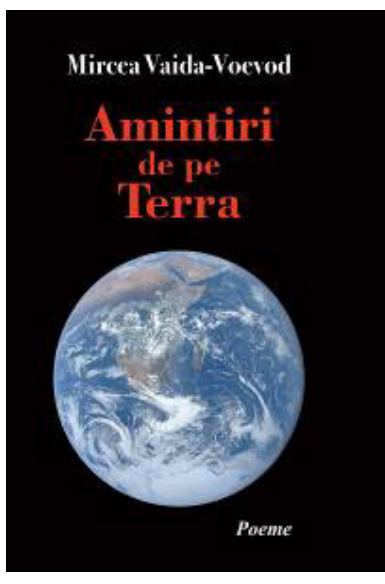
AMINTIRI DE PE TERRA

Pentru scriitorul octogenar Mircea Vaida-Voevod, poezia devine o modalitate de comunicare cu semenii, cu Universul și, totodată, un mijloc de cunoaștere în profunzimea trăirilor celui preocupat de enigma vieții și a morții, înfășurându-se în restricțiile izolatoare ale pandemiei, care l-a găsit în Făgetul împlinirilor sale, reflectând la ultima etapă a vieții, care pare că încheie destinul său, încercat încă din tinerețe. Doar Maria, căreia îi dedică poeziile acestui cifrat volum, rămâne „stea fixă, azur și ursită”, care-i luminează calea către asfințit.

Volumul *Amintiri de pe Terra – poeme* (Ed. Risporint, 2023) de Mircea Vaida-Voevod pare a fi oglinda efortului pe care poetul îl face în descoperirea Sinelui, învăluit în ceața temerilor care se amplifică odată cu numeroasele întrebări proprii vârstei și izolării pandemice („poetul/ așezat în toamna vieții,/pe banca osândiților singurătății” (Remember). Aproximarea finalului pentru omul de mare cultură e „o primejdie, un vaier de moarte”, care-l apropie de Calea Lactee și de un mal de Styx. Insomniile, tratamentul medicamentos, gândurile confuze, bruiatul sonor izolează poetul în lumea lui „în pădurea mea, în munții mei.” Cuvintele derivate amplifică ideea („sommel...nesommel”), iar comparațiile („leacuri mici/ca niște insecte”) și cuvintele cu valoare onomatopeică („gândurile confuze/Băzâie insinuant/ca viespii”) contribuie la revelații complementare din sfera celui care conștientizează arsenalul senectuții (p.8). Stările neliniștitoare, insomniile, sunetele ciudate, dau frisoane celui care-și numără măregele anilor („Presimțiri de toane rele/ nopțile coarne de taur,/În urechi îmi sună goarne./Cărduri trec lebede negre, Măregele de aur./Anii” - Frisoane). Numeroasele întrebări obsesive sunt tot specifice vârstnicului încolțit de temeri (Dacă curge? Dacă seacă?/Dacă vine? Dacă pleacă?-Dunărea la trecători).

Mircea Vaida-Voevod e printre puținii scriitori care reușește să realizeze în versuri o pseudomonografie a senectuții cu toate obsesiile, temerile, neliniștile ei, agravate în condițiile pandemiei și ale instabilității social-politice de pe Mapamond. „Mă durea memoria...Uit. Se stinge o stea. Nu mai gândi! Nu!...Ne vine rândul...” (Presimțiri)

Cochetând cu parnasianismul, decorativ și antiromantic, poeziile bazate pe simboluri edificatoare pentru măreția înaintașilor, frecvente în majoritatea poeziilor lui Mircea Vaida-Voevod (gorunii, Horia, Țebea, Avram Iancu etc.), se

retrag într-un ermetism derutant pentru cititorul neavizat, pendulând între cunoașterea logică și cea metafizică.

Aproximarea senectuții existențiale, însoțită de semnele senectuții („...mă micesc, mă topesc”; „ochii din ce în ce mai miopi, îi lăcraimau”; „Nu mai avea nici ochi să vadă, nici urechi să audă”... „Era icoana bătrâneții,/orb și mut” (p.69) și conștiința dureroasă a trecerii neiertătoare a timpului se regăsesc în toleranta înțelegere a poetului: „Hai viața mea, încă un pas, /încă un ceas, /încă un răsărit și-un apus, /încă o clipă de înfinit” (Viața mea). Poeziile concentrează amintiri, nostalgii, temeri, dar și gânduri de un realism dureros, specifice gânditorului rațional: „Tot acolo ajungem/șterși cu radieră/din catalog./ De un timp olog,/râvnesc la trei picioare./ Să am toiag/și pană de șoim” (Tanagre). Ancorat în realitățile vremii, oscilând între trecut și contemporaneitate, poetul se întoarce înspre măreția înaintașilor față de care se simte vinovat, trăind prezentul derutant „Alți secolii, alte boli, /alte războaie./Se-ndoaie trestia în vânt!...Se miră cugetul de cât se minte/ în istorii, în cuvinte...Cu ochii-nchiși pipăi Gorunii, lutul./... În crâng de pin, în pat de ulmi,/mă dor Străbunii” (p.65). Zecile de generații „cu patimile, cu urile lor” s-au cuibărit în ființa celui convins că totuși „Există undeva un petec/albastru de cer” - Frica).

Accentele critice ale realității care-l revoltă sunt strecurate discret în fluxul versurilor („...Dunărea plină de peturi/...spaima Gorunului, când aude/cântec de securi”).

Influențe livrești, desprinse din generoasa cultură generală a descendentului din spiță vovodală, sunt însălate în sintagme neașteptate („Pușkin, împușcatul” ; „Rilke- bătrân, culegând un sublim

trandafir”; „un Eminescu, cenzurat/și-un Eliade, interzis”; „...Îngăimă vestut,/ Bătrânul Proust” etc.). Gândindu-se la viitorul cenușiu al uitării care strivește autenticele valori, poetul speră că peste ani își vor confirma prețul: „Vor trece sub plug, milenii, milenii.../Până când va înflori alt trandafir/în cimitirul de prinți solitari” - Shakespear gazat). Ca în multe dintre scrierile lui Mircea Vaida-Voevod, e amintit profesorul lui de latină, mentorul anilor săi din tinerețea umilită pe nedrept, care: „În vesta sa de postav valah.../Naviga între tragicii greci și/Pompei/ Poeta vinerea și se ruga” - (Nume proprii).

Din negura anilor, a durerilor dospite în sufletul fiului, se desprinde silueta tatălui - inginerul „Lordul...arestat într-o seară, în Gara de Nord”, căruia „îi port în taină zeghea” (Suspini), și a mamei, „care-l citise pe Kant” și care, „În acel Crăciun interzis”, ascunsese o portocală pentru copii „Că pentru Mame/ rămânem prunci pe veci” (Te aștept).

Ca o cifrată declarație de dragoste, poetul își recunoaște dependența față de ființa iubită: „Iubita mea - crin între urzici!...Mi-e patima, grea,/Căci ai un lipici/care mă ține legat/în plase de fluturi!...Ești un basm nepovestit” - (Gând la gând). Flacăra iubirii adevărate trece dincolo de moarte: „Amândoi în haine de lut,/cărunți, fericți,/ să ne privim cu ochii închiși” - p.80). Chinit la gândul culpei apăsătoare, speranța se îndreaptă înspre „rugăciunea/ierării de blesteme”, deși poetul își asumă greutatea păcatului săvârșit în tinerețe: „La Cina cea de Taină,/pe mine pune vina” - (Vestală).

Necunoașterea clipei fatidice a cardiacului e surprinsă discret, deși „Nu știu... / Cât o să-mi meargă ceasul/în partea stângă, până/la Cel de Sus” (p.42) Starea poetică a multor poeme ale cărții e reflexul unei transcendențe desprinse din grijile celui conștient că e la *Ultima haltă*, deși „Zile și munci,/ un manuscris pe masă” (p.50) par a aminti că „rana mi-o arăt mulțimii, în Cuvinte!”

Gândurile lui Mircea Vaida-Voevod se îndreaptă mereu înspre Țebea, care, uneori, în defilarea decidenților, pierde din pioșenia și măreția aureolată a trecutului și („E nuntă-n cimitir, senecruntă veacul” și „se dezbracă de frunziș/copacul Țebei-secular” - p.68).

Poemele lui Mircea Vaida-Voevod topesc spaimele și neliniștile vârstei a treia, înfiorată și de realitatea dureroasă a dezamăgirilor prezentului, accentuând destrămarea treptată a ființei, supusă fluctuațiilor neiertătoare ale efemerului, care ne guvernează viețile.

LIVIA FUMURESCU

INTENSITATEA TRĂIRII

POEZIA MIOAREI BACIU

Prinși în curpenișul streotipului și orbiți, zi de zi, de mirajul exteriorului vieții, riscăm să uităm de „așeză-mintele sufletești”. Cert e că am putea ieși din acest halou, propriu imanenței, care ne depărtează de universal, ori de câte ori avem ocazia să participăm la *botezul* unei cărți nou editate, la vernisajul unei expoziții de pictură sau la un concert de muzică clasică.

O astfel de invitație la ieșirea din stereotip, o face Mioara Baciu, prin lansarea antologiei de versuri, *Așeză-minte sufletești*¹, care impune, încă de la primele pagini parcurse, prin *ineditul imaginarului poetic*, prin *prospețimea metaforei*, prin inserarea eșanțioanelor de proză, ca veritabile *passerpartout-uri*, dar mai ales prin *intensitatea trăirii* sentimentelor, ca posibilă transcendere „a propriului nostru timp, personal, istoric” și regăsire „a intensității cu care am trăit”². Doar prin intensitatea trăirii lor, lucrurile/sentimentele vor dobândi *un sens*, devenind, așa cum precizează Mircea Eliade, „*embleme sau vehicule ale principiilor metafizice*”³.

Preocupându-se aproape exclusiv de trăirea în plan sufletesc, cum de altfel o indică și titlul, *Așeză-minte sufletești*, Mioara Baciu face din intensitatea trăirii sentimentelor, un adevărat ritual inițiativ, al pătrunderii într-o lume a reveriei, axat în special pe întocmirea discursului liric și, implicit, pe acel *la musique avant toute chose* al acestuia, ca rod al uzitării figurilor de stil. În poeziile-confesiuni din care am ales doar un mic eșanțion elocvent, alături de adresarea în care primează vocativul și de enunțurile exclamative, un loc aparte în economia discursului poetic, îl are recurența, fie a unui termen (*mamă*): „Iubirea ta, mamă, mi-ajunge” (*Câtă vreme*, p. 24); „Chipul tău, vocea ta, mângâierea ta, mamă/sufletul tău, mamă”; „Îți voi mângâia clipele, mamă./ cu smerenie/ și le voi așterne perpetuu” (*Răsărit în oceanul sufletului*, p. 28); (*suntem*): „Suntem/ petale ale aceluiși freamăt/ ce-și

reversă tumultul/ în veșnicia slovei.../ Suntem/ poveste în care/ copacilor le cresc aripi de lumină” (*Suntem*, p. 66); (adjectivul pronominal posesiv-*tău*): „Chipul tău, glasul tău...(*Chipul tău, glasul tău...*, p. 23), fie recurența unor sintagme, cum ar fi *te iubesc*: „De aceea-n genunchi, te iubesc!/ Te iubesc cu iubire divină (p. 24)”; *cu durere*: „Cu durere m-aștepti azi în prag.../ Cu durere, că-ți sunt prea departe”; „știu, mamă” (*Știu, mamă*, p. 21), și nu în ultimul rând juxtapunerea unor propoziții cu verbe la conjunctiv prezent: „Să zbor, să mă-nalț, să-nfloresc”). Odată deschis arealul reveriei cu ajutorul cadenței deja înfiripate, combustia interioară, care amplifică trăirea sentimentului, este conferită de particularitățile lexico-semantică ale verbelor și ale pronomelor la persoanele I sg. și pl. și a II- sg. (*te, să răzbat, m-, -ți, mea, de la tine, îmi, -ți*) în versurile: „Că, dragostea mea pentru carte/ În dar, de la tine-am primit.../ Ce îmi ești, nu încap-n cuvinte / Reverend și-n genunchi te iubesc/ Și-ți alint de pe fruntea-ți cuminte/ Ghiociei ce, grăbiți, înfloresc... (p. 24) sau în versurile: „Îți voi mângâia clipele, mamă./ cu smerenie/ și le voi așterne perpetuu/ pe catapeteasma sufletului meu./ în care-mi ești/ incomensurabil răsărit... (p. 28).

În timp ce plasticitatea imaginilor artistice o conferă metafore ca: *ocean de lumină, acolade, polul nord al cuvântului, bolovani de gând*, epitețe ca: *sfinte iubiri, iubire divină, suflet pribeag, lumină divină, ninsă, incomensurabil, intensitatea trăirii* sentimentului de iubire o propulsează antinomia dintre cele două câmpuri semantice, unul al *prejmuirii*, evident

prin sintagme ca: *suflet pribeag, durere, în genunchi, departe* din versuri ca: „Te iubesc cu iubire divină/ Cu durere m-aștepti azi în prag... // Izvorâtă din suflet pribeag.../ Rătăcind să răzbat spre lumină// Cu durere, că-ți sunt prea departe” (*Câtă vreme*, p. 24); *depărtările, îngenunchează, nemiloase, tăcerile, polul nord, îngenunchează* în versuri cum ar fi: „tămăduiește depărtările/ răstignindu-ne tăcerile/ în polul nord al cuvântului”; „și totuși/ depărtări nengenunchează/ nemiloase...” (*Răsărit în oceanul sufletului*, p. 28); *ochii umezi, n-au trecut, umeri gârboviți, dorul mut* în versurile: „Cu ochii umezi, ca o căprioară/ Cu umeri gârboviți de soartă/ Suspini pe prispa de la țară/ Că nu auzi bătând la poartă.../ Iar nu-i vezi chipul fiicei tale/ Nici fiții tăi n-au mai trecut/ Să-ți toarne viață în pocale/ Și să-ți aline dorul mut” (*Și, iată, azi mă-ntorc la tine, mamă*, pp. 26-27) – iar celălalt, al *înălțării* prin iubire care nu încap în cuvinte. Motive precum: *ocean de lumină, lumină, ghiociei, luceferi, ghiociei, sfinte iubiri, inimă, lumină, lacrimi, tâmpla, catapeteasma, cărările, cer* din versurile: „Ce îmi ești, nu încap-n cuvinte/ Reverend și-n genunchi te iubesc/ Și-ți alint de pe fruntea-ți cuminte/ Ghiociei ce, grăbiți, înfloresc...” (p. 24); „Luceferi, pe cer, pot atinge”; „Rătăcind să răzbat spre lumină ” (*Câtă vreme*, p. 24); „S-au zorit ghiociei, mamă./ să-nflorească/ pe tâmpla-ți/ și așa ninsă/ de prea multe doruri”; „Îți voi mângâia clipele, mamă./ cu smerenie/ și le voi așterne perpetuu/ pe catapeteasma sufletului meu./ în care-mi ești/ incomensurabil răsărit.. (*Răsărit în oceanul sufletului*, p. 28); „Știu, mamă/ că eu ți-am sădit ghiociei/ pe brațul destinului/ dar, de la polul nord al trupului meu/ îi ud cu lacrimi de gând/ și-i mângâi cu raza inimii...// Știu, mamă./ că te-ai mulțumit mereu/ cu infinit de puțină lumină/ de teamă,/ că s-ar putea face întuneric/ pe cărările mele ... (*Știu, mamă*, p. 21) - converg înspre tânjirea cu maximă ardoare, a eului poetic către starea supremă a unicei iubiri de pe acest pământ, aflată, ca cheie de boltă a discursurilor confesive, în imediata apropiere a lui *agape*, iubirea dumnezeiască: „De aceea, MAMĂ/ îmi ești unicul univers/ în care vreau să-mi/ ocrotesc și eu vlăstarele/ de negura vremurilor/ și să le las moștenire/ cea mai→

NICOLAE SUCIU

¹ Mioara Baciu- *Așeză-minte sufletești*, editura Armonii Culturale, 2023

² Mircea Eliade în *Ioan Petru Culianu Mircea Eliade*, Nemira, 1995, p. 49

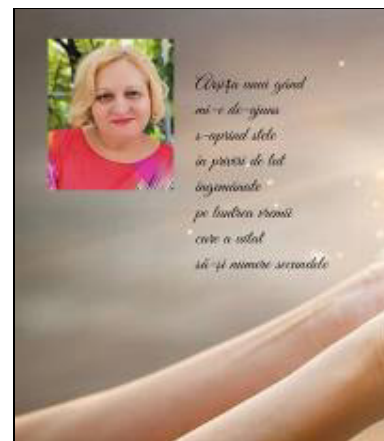
³ Mircea Eliade în *Ioan Petru Culianu Mircea Eliade*, id., p. 49-51

prețioasă dintre iubiri:/ IUBIREA DE MAMĂ” (Știu, mamă, p. 22); „Și, iată, azi mă-ntorc din nou la tine/ Să te cuprind, zâmbind, de subsuori./ Să-ți mângâi visele, s-alung suspine/ Și iar să-ți bucur sufletul până la nori!// Să-ți mulțumesc, frumoasa mea./ Că fără tine-n viață, soare nu ar fi./ Cortina nopții peste mine ar cădea/ Noian de vise, întunericul ar nimici...// Tu ești minunea care-mi umple viața/ Ești vie flacăra, ce- mi întreține visul/ Copii mei îți vor urma mereu povața/ De a-și trăi cu demnitate necuprinsul” (Și, iată, azi mă-ntorc la tine, mamă, pp. 26-27); „Când ziua ta îți cinstesc, mama./ Un ghiocel, tâmpla-ți sărută/ Iubirea mea și-o prind în ramă/ Și-ți mângâi costița cărunță” (De ziua ta, mamă, p. 30).

În poezia religioasă, *prejmuirea* tipic argehiziană, prezentă în termeni și sintagme precum: *inima o stâncă, bolovani, zăbrele, carapacea minții, geroasele dezamăgiri* : „Dacă mi-e inima o stâncă/ Aștern, pe frunze, bolovani de gând”; „Când iarna-mi suflă prin zăbrele/ Pustiul de țurțuri în priviri./ Mă-nchid în carapacea minții mele/ Și-mi torc tăcerile pe fir de-argint./ În nopți în care stelele își plâng” (Dacă, p. 45) - își propulsează sensul înspre manifestarea directă a credinței care rezidă din termeni aparținând câmpului semantic al *înălțării* spirituale: *inimă, stele, glob de speranță, roz, Dumnezeuirea, scara veșniciei, instanța cerului, ițele păcatului, zâmbetul curcubeului, poala cerului, galeriile sufletelor*, parte din ele, inedite metafore, în versuri ca: „Dar, dacă inima mi-i soare/ Ce curcubeu-mi picură prin vene./ Răstorn cutii ale Pandorei peste mare/ Și-agăț glob de speranțe-n gene./ Îmbrac în roz orice uliță/ A sufletului care zburdă de iubire/ Și las deschisă-n versuri o porțiță/ Să-mi ducă pașii spre Dumnezeuire...” (Dacă, p. 45) sau ca: „Să nu ne lași orfani de Tine, Doamne/ Ne-aruncă scara veșniciei s-o urcăm/ Nu-ngădui instanței cerului să ne condamne/ Până ce ițele păcatului nu descuțăm!” (Te-ai înălțat la cer în slavă, p. 16); „Am simțit mereu/ prezența divină/ în zâmbetul curcubeului/ care a îmbrățișat poala cerului.../ Am știut mereu/ că legământul iubirii dumnezeiești/ i-aduce pe oameni aproape/ în galeriile sufletelor...” (Curcubeu, legământ al iubirii divine, p. 18).

Nici tema mărturisirii artei poetice nu lipsește din *Așezăminte suflatești*, salvarea omului prin vers fiind unica șansă dată omului, de către Divinitate, alături de iubire. Și de această dată, prejmuirea prezentă în discursul adresat Poetului salvator, în termeni ca: *jungla timpului, angoasele, nopți, timpul fugar (fortuna labilis), gări fără trenuri* în versurile poeziei *La umbra ta, poete*: „La umbra ta, poete./ alung angoasele/ în jungla timpului fugar/ care a uitat veșnicia/ prin gări fără trenuri...” (p. 35), are rolul de a sugera înfruntarea aceluiași *fugit irreparabile tempus* și salvarea prin vers: „La umbra ta, poete./ îmi caut liniștea cuvântului/ îmbrăcat în podoabele gândului...// La umbra ta, poete./ am găsit secretul iubirii/ și-l voi păstra în cămăruța sfântă/ a sufletului...” (La umbra ta, poete, p. 35). Termenii din câmpul semantic al cărții „Mă înconjur de stihuri care îmi cuvântă/ Prin rafturi de cunoaștere, flămând” (Dacă, p. 45) se interceptează cu cei care vizează câmpul semantic al creației în genere, *scriind, cuvânt, poveste, scrise, amfore, va-ntrupă, sfântă haină, zidind* din versurile: „Se leagănă pe tâmpla harului divin./ Aduce-ofrande-n poala nobilă a sorții./ Scriind destine-n vremuri care vin/ Un gând va naște pururi alte gânduri./ Ce-și vor stropi culoarea în cuvânt/ Povești se lasă scrise, printre rânduri/ Atât cât viața naște viață pe pământ!// Din leagăn sfânt, din fragedă pruncie/ Noian de gând mă învește-n astru/ Ducând în zbor cuvântul întru veșnicie/ Zidind pe clipe amfore de alabastru”, semnificând salvarea omului prin poezie, salvarea cuvântului care va fi haina gândului, iar taina gândului va fi un veritabil scut: „În taina-n care crește-n tihnă altă taină/ Un gând se va-ntrupa sporadic în cuvânt/ Cuvântu-i va fi gândului o sfântă haină/ Și taina-i va fi gândului un veritabil scut” (Corola de gânduri, p. 61), ținând spre perfecțiunea cântecului orfic, plămădit și din tăceri. Metafore ca: *veșnicia slovei, aripi de lumină, labirinturi ale sufletului, brațul generos al destinului, poezie a secundeii ș.a.*, din versuri ptecum: „Suntem/ petale ale aceluiași freamăt/ ce-și revarsă tumultul/ în veșnicia slovei.../ Suntem/ poveste în care/ copacilor le cresc aripi de lumină/ și de neuitare/ a rădăcinilor ce răzbat/ labirinturi ale sufletului.../

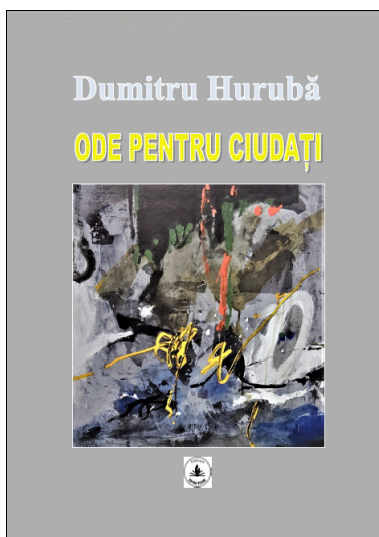
Suntem/ ramuri pe care înfloresc așteptări.../ Suntem/ poezie a secundeii/ ce-și strigă frumusețea/ pe brațul generos al destinului.../ Suntem/ ceea ce simțim că suntem...” (Suntem, 66), sugerează forța cu care Poezia poate salva timpul, lumea, sufletul. Evidentă este discrepanța dintre *zborul lin al clipei și veșnicie* în poezia *Las timpul meu*, dar mai ales puterea poetului de a înfrunta vremuirea clipei, labilitate a sorții: „Las timpul meu pe-o coală de hârtie/ Să vremuiască-n litere și-n cânt./ Să dăinuască întru veșnicie/ În mare de speranțe și-n cuvânt”. Cântecul orfic, rod al muncii sisifice de a sublima lumea, îl reprezintă însăși încrederea în salvare prin creație: „Las timpul meu pe zborul lin al clipei /Să-mi poarte gândul dincolo de nori/ Să scrie-n cer că mulțumesc ursitei/ C-a picurat în viața mea doar primăveri./ Las viața mea pe-o coală de hârtie/ Și bucurii, necazuri, orice-ar fi/ Dovadă-n ceruri, sfântă mulțumire/ C-am rezonat cu viața, doar prin poezii!” (p. 67). La fel, în poezia *Labirint de inimi albastre*: „Un nou anotimp/ mi-a înmugurit pe tulpina inimii/ ce mi-a înflorit/ mângâiată de soare...”, îmbrățișând lumina, poeta se adresează *clipei* personificate, consubstanțială cu omul, recunoscând totodată, cu sinceritate, miracolul salvării spirituale, prin cuvânt: „M-am îndrăgostit, iremedial/ de lumină/ astfel că nu mai pot locui/ decât în castel de cuvinte/ și-n labirint de inimi albastre” (p.75).

Titlul prezentului volum de versuri trebuie înțeles, așadar, și ca o *invitație lirică* celor care încă se încapățânează să trăiască viața doar la suprafață, fără a pune preț pe cele mai importante *așezăminte* ale ființei lor, cele ale separării *uleiului măslinelor vieții* sufletești de *boasca morții*.

ÎN TRE ELEGIE ȘI UMOR

Dumitru Hurubă ne demonstrează și prin acest volum de poezii „ODE PENTRU CIUDAȚI” că este un poet liric, dar de o factură specială, duală, îmbinând lirismul afectiv cu spiritul ironic. Cele optzeci de poezii cuprinse în volum sunt ordonate cronologic, iar numărul acestora ne trimite cu gândul la o aniversare importantă pentru poet, chiar în toamna acestui an... Dar, ceea ce atrage atenția în mod deosebit la poeziile cuprinse în acest volum este că autorul păstrează un echilibru între sentimentalism și ironie, un posibil mesaj ascuns către cititorii care consideră că umoriștii doar râd de tot și de toate, fiind lipsiți de afecțiune. Dumitru Hurubă privește cu ochii umeziți peste umărul vieții spre un loc încărcat de magie și legendă, un loc al începuturilor sale, acel spațiu spiritual în care a deschis ochii spre lume, în care a primit primele lecții de viață și și-a făurit primele vise, loc inițial numit simplu, Șăștiină ori *acasă*: „*Trecură anii, mamă./ Se îngropară-n timp./ Dar doruri mă recheamă! La Șăștiină-n răstimp!// Și am, ori nu am treabă./ De-atâția ani și ani./ Mă vântur fără grabă! Pe Dealul Andricani!// Acolo mi-a fost visul! Și dorul căpătâi./ Acolo, Paradisul./ Și dragostea dintâi!// Dar, cum trecură anii!// Și-n urma lor, bătrân./ Particip la litanii! Din care nu-mi revin!*” (Trecere, p.32). Aceste versuri devin mijloc de apărare împotriva unui prezent cenușiu, dar ele și zidesc împotriva valului implacabil al uitării.

O altă poezie realizată în același registru grav, elegiac, creionează o monografie lirică a acestui sat revărsat din margine de codru spre câmpie, versuri din care răzbate și o discretă admirație adresată țărănimii de odinioară, lume de care scriitorul se simte puternic atașat: „*Când amintirile se torc! Și toate-s ca o rugă./ Cu dorurile mă întorc / Pe drumul din Ierugă!// Aud un fluier de cosaș./ Ca o chemare sfântă./ Pe Șăștiină, la un sălaș./ Mai aromind a mintă!// [...] E Raiul pentru șăștineni./ E-un drum de mers acasă/ Pe ulița de la Știopeni./ Doar în dorinți rămasă;*” (La Șăștiină... -satul meu natal-, p.33). Pribeag neobosit prin multe colțuri ale țării, Dumitru Hurubă călătorește pe izvorul amintirilor pentru a descrie colțul său de rai, pământul obârșiei sale, lumina lui dintâi. Aici era altă lume, lumea care l-a învăluit în flacăra iubirii, l-a făcut să se simtă bine, dându-i acea bucurie lăuntrică generatoare de amintiri

prețioase. De aceea autorul poartă cu sine dorul pentru Șăștiină, cuibul său, rădăcina care îl atrage cu mii de fire nevăzute, însă profunde și puternice. Modul confesiv al acestor aduceri aminte implică invariabil noțiunea de dor pentru locurile natale, pentru o lume apusă, iar această rememorare capătă un anumit iz de eternitate. Amintirile devin fire de tainică legătură cu trecutul, cu locul de origine: „*Să „prinzi” pe Șăștiină Amurgul./ E ca un dar dumnezeiesc./ Și noaptea domolindu-și murgul Peste Cătunul strămoșesc...// De-abia te crezi la minte teafăr! Când stelele, minuni cerești./ Sub patronajul de Luceafăr! Te poartă-n lumi nepământeste!// Pe Vârful Muntelui „Bătrâna”/ Se sprijină un colț de cer! Pe care îl atingi cu mâna! Când umbrele-nserării pier!// Și toate par din lumi aparte./ Și poartă gândul către Rai./ Căci Șăștiina e cotă-partel Gătită în cerescul strai.*” (Amurg pe Șăștiină, p.19).

Poetul creează un cadru obscur, echivoc, o atmosferă dominată de tristețe, în care absența soarelui, simbol al vieții, lasă loc întunericului („umbră”), simbol al morții, dar și al presimțirii acesteia, în jurul căruia se centrează însemne ale finitudinii apropiate, precum „litanii, Rai, bătrân” ori cele anunțate de buhă, ciuvică, în popor aceste păsări fiind socotite mesageri ai morții: „*Amurgurile șăștinenel Din care Raiul s-a născut! Și vite, rumegând alene! Când se întorc de la păscut!// Dar pitpalacii la Ierugă! Punctând minute, ca-ntr-un joc!// Dar glas de buhă ca o rugă! În asfințitul ca de foc!// Și latră câinii la... nimical! Și iese luna din Făget...! Se-aude din Călnaci ciuvica./ Iar noaptea-nstăpânește-ncet!// Ehe, amurguri șăștinenel Ca rupte dintr-un rost Divin! Îmi par ades nepământel Că dinspre*

altă lume vin...” (De înserare, p.28). Este o poezie a originilor, a tradițiilor, a unei lumi apuse, resuscitând imaginea unor săteni harnici, trudituri ai pământului, a căror conformație sufletească era senină și pură, dar și a identității culturale, care a necesitat pentru poet o amplasare în zonele geografice ale spiritualității românești, o ilustrare a unei geografii literar-spirituale. Harghita rămâne spațiul magic în care iernile de odinioară păreau magnifice pentru copilul care le trăia cu inocența vârstei: „*Era o Iarnă în Harghita! Precum în urmă cu mulți ani./ Ninsese cu nemiluit! Pe Dealul de la Andricani!// Și lupi urlau în cor sinistru./ Iar câinii se zbăteau în lanț./ Căci de la Tisa pân-la Nistrul Părea Natura la bilanț; [...] Iar Șăștiina, întreg Cătunul./ Părea nămete uriaș!// Încât Călnaciul era unul! De la Șăștiina pân-la Sărmaș.*” (Aducere aminte..., p.10). Timpul nonconformist a schimbat natura în trecerea lui, pictând tablouri suprealiste, care produc confuzii elului liric: „*E Februarie și plouă./ Temperatura e cu plus./ Se pare că-i o climă nouă./ Iar anul e cu josu-n sus!// Natura-i udă și mofluză./ Iar norii amenințători./ I-au pus ninsorii o ecluză! Și gerurilor opritori;*” (Ploaie de Februarie, p.39). Din acest motiv, umoristul ia locul nostalgicului și, aruncând o privire razna spre vinovatul Cronos, îi impută acestuia maniera defectuoasă în care își execută sarcinile de lucru cuprinse în fișa postului, adică ordonarea anotimpurilor: „*Nu e toamnă, iarnă, vară./ Doar un singur anotimp! Ca un fel de primăvară! Programată de un tâmp!// Deși sună cam sinistru./ Însuși Cronos pare beat./ Fiindcă șterse din registrul Anotimpul de urmat!// Către seară, ploaia toarnă./ Noaptea, Timpul derutat! E de-acord să fie Iarnă! Și-n zori totul înghețat!// Vremea e la nimerală./ Cronos a fugit din post! Atmosfera, în scrânteală./ Nu mai are niciun rost!*” (La derută, p.44). Chiar și atunci când nu este adeptul lui Bachus, Cronos se înfrățește cu răul, zâmbind satisfăcut la suferințele provocate omenirii: „*Cronos, tolănit la umbră! Și cu înăcrită mutră! Pare-amenințare sumbră! Și desăvârșită cutră!// Atmosfera e de comă./ Cronos, fericit, zâmbestel! Și arată a Fantomă! Ce cu răul se-nfrățește!*” (Ziua lui Cronos, p.26). Ba chiar își găsește și o coechipieră de același calibru, Hidoasa, alături de care planifică și execută lucrări exprimate în procentaje: „*L-am prins pe Cronos cu Hidoasa! La o statistică muncind...! Zbârcita-și →*

DOINA BĂLȚAT

acățase coasal Într-un măslin
îmbobocind...// Și calculau în
procentajel Pe unde-i drumul de urmat/
Cu pierderi și cu avantajel În cazuri de
sacrificat...// Rânjeau bătându-se pe
umăr/ La vreo idee de succes.../ Să
piară oameni fără număr/ Când vor
porni ei la cules...// Și răul Cronos,
prefăcutul./ Stătea cu Moartea la taifas:/
Ba, că-i prezentul, ba trecutul./ Că ce a
fost, ce-a mai rămas...” (Cronos și
Moartea, p.29). Nu e de mirare că
poetul descoperă o corespondență între
răutatea crescândă a lui Cronos (în
spirit), care iasă parcă din matcă, și
urâtenia fizică a acestuia, idee care ne
duce cu gândul la *Legile hermetice ale
Universului*, concret la *Legea
corespondenței*, conform căreia totul se
leagă, corpul fizic exprimând la rândul
său mentalul, spiritul: „*Jar Cronos, tot
mai darnic./ Ne umple de dureri –/*
*Bătrân, escroc slugarnic./ Mai slut azi
decât ieri!*” (Moment, p.56).

În veșnică luptă cu timpul,
categorie filozofică importantă – trecutul
e persistent și dorul încearcă să se
impună, autorul căutând o conciliere
între cele două coordonate. Cum iubirea
înseamnă viață, trecerea timpului duce
către apusul ei și, aflat între acele
segmente de Timp, poetul își privește
iubita de odinioară ca de pe alt țărm –
viața și moartea –, el sperând în
eternitatea rădăcinilor iubirii, în
încrustarea gândului pentru femeia
iubită care, dispărând, nu a dus cu sine și
sentimentele lui de dragoste ci,
dimpotrivă, declanșează câte o întâlnire
cu aceasta sub forma unui vis care nu se
materializează, dar care produce în
sufletul eului liric ecouri ale unei
suferințe pe care le retrăiește adesea:
„*Vine Mândra pe Ierugă/ Cu văcuța să-
și adape –/ M-aș băga la dansa slugă/*
*Numa' să mi-o am aproape:// [...] Vine
Mândra? Din păcate./ A fost doar o
amintire./ Șiștina-i pustietatel Și-ades
câte-o retrăire...*” (Visare, p.63).

Cercetându-și sinele, dezvăluindu-
și frământările și îndoielile, poetul
rememorează o altă iubire din tinerețe,
aflată tot sub semnul unui destin
implacabil: „*De Borșa mă mai leagă/
Un chip din amintiril De care mă
dezleagă/ Doar triste retrăiri:// Dar
asta-i o povestel Pe care-o știu demult./*
*Căci fata nu mai este –/ Că o-ndrăgeam
prea mult?*” (Nostalgică, p.69).
Întrebarea retorică din final pare să aibă
legătură directă cu ideea de neșansă de
care poetul consideră că a avut parte în
propria existență, o viață presărată cu
nefericiri căreia nu îi vede rostul: „*Ce
caut eu în lumea asta?./ De ce-am venit,
de ce nu plec?/ De ce nu spun o dată*

*bastal Și să mă sinucid pe ștrec?// Ar
trece un mărfar în goană/ Cu zăngănit
să înfiori./ Și-apoi nu va mai fi
prigoană./ Ci un mormânt și niște flori://*
*Ori, poate, nici măcar atâta./ Că nu e
cazul de bocit./ Când soarta m-a lovit cu
bâta/ Strângându-mă ades de gât...*”
(Epitaf, p.83). Referirea la trenul „în
goană” ne amintește de sfârșitul
dramatic al Annei Karenina,
protagonista unui roman al lui Tolstoi, la
fel de nefericită în lipsa iubirii, mai
precis a unei iubiri neîmpărtaşite.
Admirând activitatea Sfântului Apostol
Pavel, pe care îl considera cel mai
inteligent și mai important
propovăduitor al creștinismului, poetul
face o referire la o zicere a acestuia în
Epistola întâia către Corinteni, capitoul
13 (2 și 3), considerată de teologi „imnul
iubirii”, idee exploatată de mulți autori,
printre care și Marin Preda, la finalul
cunoscutului său roman *Cel mai iubit
dintre pământeni* („*Dacă dragoste nu e,
nimic nu e*”). Poetul împărtășește
aceeași convingere, considerând „*Că e
prețul unei cepel Traiul, făr-a fi iubit,*”,
mai ales atunci „*Când viața-i o năpastă/
Încărcată de moloz?*” (Sfat, p.84). Prin
iubire și-a măsurat așadar propria
existență, iubirea fiind pentru Dumitru
Hurubă o taină, o stare de vis, de
frumusețe și fericire. Lipsa acesteia îi dă
poetului o stare de apăsare sufletească,
de existență cenușie: „*Trec zilele-balast/
Iar viața monotonă/ Îmi pare o afonă/
Cu un prezent nefast:// [...] Trec zilele
urgent./ Cu un venit, o lipsă.../ Salut,
Apocalipsă./ Prezentă... permanent!*”
(Poem fatal, p.43).

O altă latură a poetului Dumitru
Hurubă este zeflemeaua, o ironie ușoară
la adresa unei oarecare „*lelițe*”, o femeie
„*cu gărgăuni*”, față de care ironistul își
exprimă unele dorințe referitoare la
ipotetice întâlniri erotice: „*Coborâi din
Deal în Vale/ Către tufa de aluni –/ Să
dau de lelița-n cale –/ Poate n-are
gărgăuni!// [...] Și, recuperând
restanțe./ Că nu ne-am dorit acut./ Între
alte doleanțe/ Să ne dăm câte-un
sărut...*” (Dorințe..., p.78). Suntem
convinși că, dacă „*lelița*” cu pricina ar
renunța la „*gărgăuni*”, admiratorul
declarat al acesteia ar fi în stare chiar „*să
urce din Vale în Deal*”, adică de jos în
sus, chiar cu riscul de „a cădea pe jos de
oboseală”...

Alteori, obiectul dorințelor
poetului poartă un nume sugestiv,
confirmat „*de unii*” observatori ai
acestui spectacol grotesc, din pricina
ținutei precare și a comportamentului
femeii, aceasta fiind comparată chiar de
autor cu un patruped (să fie și o referire
la dimensiuni?): „*Te văzui trecând pe*

*stradă/ Numa-n ie și bocanci./ Doar pe
cap aveai broboadă/ Rest
îmbrăcăminte? Canci!// Și treceai ca o
nălucă./ Dar cu un anume țel;/ În priviri
cu dor de ducă/ Precum vaca la vițel://*
*Se lăsa încet amurgul./ Ieșeau stele-n
mic alai;/ Se pierdea în noapte burgul./*
*Însă tu tot alergai...// Unii te credeau
nebună/ Și cu creierul inept./ Că băuseși
mătrăgună.../ Neștiind că eu te-aștept.*”
(Nebunatică, p.21). În ton cu aspectul și
comportamentul acestei individe „*cu dor
de ducă/ Precum vaca...*” este și
limbajul poetului, ne referim în special
la ultimul cuvânt al primei strofe, argou
frecvent uzitat de o anumită categorie
socială de vorbitori. Pentru a nu supăra
pe vreunul dintre protagoniștii acestei
idile nocturne, spunând ce gândim ori ce
am înțeles după lecturarea atentă a
poeziei, nu comentăm și referirea „*la
vițel*”, lăsând să planeze o undă de
mister... Putem doar să ne imaginăm că
acesta ar fi putut evolua, ajungând chiar
taur... comunal, un adevărat Casanova!

Și pentru că poetul umorist se
simte amuzat și atras de limbajul
țigănesc pe care îl și împrumută pentru a
face declarații convingătoare „*Mândret,*”,
îi propune acesteia o întâlnire „*[...] pe-
nserat/ Când se-ntunecă vâlceaual Și se-
aude peste sat/ Cum mai cântă
cucuveaua,*”, sub amenințarea explicită
„*Că de nu îți pun trotil/ Sub cărbunii de
la vatră,*”, promițând ferm că va purta o
ținută de veritabil cuceritor, în ton cu
moda etniei respective și adecvată
situației: „*Că în giacă mă îmbrac/ Și mă
împletesc la plete [...]/ Și mi-am pus inel
în nară./ Iar cu blugii rupți în tur/ Sunt
de stirpe proletară*” (Cântec de
mahala, p.60). Cu siguranță invitația va
fi acceptată, nici nu ar putea fi altfel...
Care fată ar putea refuza o întâlnire într-
un cadru *melodios-romantic*, adică
însoțită de cântecul cucuvelei, noaptea,
în natură? Adică pe coclauri! Poate doar
una pretențioasă, bănuim noi, care ține
la tradiție și care preferă la această ținută
masculină o pălărie cu boruri mari, iar
pantofii ar trebui asortați cu pantalonii,
adică să aibă găurele, chiar și în talpă...
Credem totuși că o pungă cu semințe ar
fi binevenită în decor!

Repertoriul declarativ al poetului
cu veleități de gitan este bogat, variază
în funcție de situație ori de interese,
presupunem că este și convingător,
devenind visul oricărei fete dornice să
umblă îmbrăcată, spre deosebire de
predecesoarea... „*vacă*” (v.Nebunatică,
p.21): „*Hăuleo, mânca-ți-aș gural/ Roșie
ca de frăguță.../ Ție-mi hăl de sus figu-
ral/ Să te pot avea drăguță:// Că te-aș
îmbrăca în țoale./ Numa-n haine cu
fireturil/ De la frunte pân-la poale./ Să→*

te bag în acareturi;” (**Cântec țigănesc**, p.59). Poetul îmbină tipurile de umor (de limbaj, de caracter, de situație ori de intenție) la care ne-am referit mai sus, provocând buna dispoziție cititorului.

În majoritatea poeziilor cuprinse în acest volum, spiritul critic, malițiozitatea și umorul autorului se află în prim-plan, ele fiind folosite în funcție de tema tratată.

Conștient că trăiește într-o epocă de convulsii sociale și estetice, într-o societate „rătăcită printr-o interminabilă tranziție”, dovedește clarviziune și consecvență, cu optica unui realist vede esențialul, combinând în poezia sa impresiabilitatea și pasiunea celui mai subiectiv liric cu observația pătrunzătoare a unui realist obiectiv. Din această cauză inspirația sa poetică ne dă o impresie de claritate, o conștientă ce se datorează controlului pe care îl manifestă inteligența asupra inspirației: „*Totul e paradoxal,/ Totul e harababură,/ Aparent, e carnaval,/ La nivel de anvergură;/ Totul e făcut cu rost,/ Într-o logică absurdă,/ Viața e un preț de cost/ Cu impozite pe ciurdă;/ Totu-i colorat în roz,/ Nu e nicio utopie!/ Când viața pare-un goz/ De culoare cenușie;*” (**De latentă...**, p.34) sau: „*După fel de fel de crize,/ Ba că UE, ba că NATO,/ Ba că certuri, analize,/ Ba că viața e-n staccato;/ Nu de azi și nici de mâine,/ Dă de știre o iscoadă,/ Nu va fi măcar un cânel Fără un covrig în coadă!!! [...] Ce? Tarife? Utopie! Noi impozite? Noi taxe?! Amintiri din iobăgie,/ De prin anii cu antraxe!!! Opulența e la ușă,/ Dinspre UE, dinspre NATO;/ Existența-i jucăușă/ Ca o horă de staccato!”* (**Cronică de azi**, p.36). Realitatea e una singură pentru omul din popor, ne asigură autorul: „*Și pășim din lipsă-n lipsă,/ Cu speranțe fără rost!/ Binele e în... eclipsă,/ Răul? Lungă zi de post!*” (**De Februarie...**, p.37).

O altă modalitate care a asigurat predilecția cititorilor pentru poezia acestui autor este antropomorfozarea mucalită a păsărilor, insectelor și animalelor celor mai banale. Poetul, asemenea predecesorului său mucalită, George Topîrcăanu, (dar și Ion Minulescu, de ex.) pare că s-a „specializat” în imaginarea celor mai surprinzătoare dialoguri amuzante purtate între acestea: „*Un Corb în frac și redingotă,/ Cu Cioara în duet pe-un ram,/ Ea neagră toată și bigotă,/ El mofturos și cam bigam;/ Și își continuă duetul –/ El cam nervos, cam voiajor;/ Deși o face pe poetul/ În gama do, ori do major;/ [...] Dar Cioara știe și e calmă,/ Și-i cârâie-n duet la Corb:/ –De-mi fac din aripă o palmă,/ Te las pe*

toată viața orb!” (**Duet în DO major**, p.54).

Umanizarea universului mărunț din poeziile de tip fabulă nu exprimă întotdeauna doar înțelegerea pentru un destin efemer, ci, mai degrabă, putem vedea în acele necuvântătoare personificate apariții umane fragile, dar cu ambiții nemăsurate, demne de compasiune, dar și de hazul ironistului care caută semnificații, practicând alternanța planurilor. Uneori fabula devine așa de transparentă, încât aluziile critice nu mai au nevoie de explicații. Lumea necuvântătoarelor adusă aici, în cadrul unor acțiuni umane, își are rostul ei bine determinat. Fără îndoială că prin gingășie, prin candoare se bucură de simpatia nelimitată a autorului, dar ea dobândește o maximă importanță, ca element de bază al „spectacolului comic”, răsul fiind provocat prin convențiile sociale, aplicate la viața păsărilor și animalelor. De aici acel răsduios, plin de compasiune, acel umor blând. Poetul descifrează o ciudățenie sau o încurcătură în faptul mărunț, banal și în aparență neimportant. Păsările, insectele ori animalele au existențele lor, în care se reproduce parcă o a doua viață umană: „*Doi cioroi și-o babă-cioară,/ Toți trei, petice de tuci,/ Hotărâră într-o seară/ Să organizeze-un puci;/ Și s-o schimbe pe Stăncuțal/ Că prea și-a luat-o-n cap,/ Și cam face muzicuțal/ Când orgoliile n-o-ncap;/ [...] Și-a adus și toți nepoșii/ Și cohorte de mătuși,/ Toți mai dihai decât hoșii,/ Toți, doar pe furate puși;/ [...] Și, în mare hărâlaie,/ O dădură jos din Tron,/ Și, punând-o pe cioroiaie,/ I-au compus și-un imn aton;/ Acum viața-n bine zburdă,/ Înșuși puciuł e-un succes;/ Doi cioroi și-o cioară surdă/ Se declară neam ales...*” (**Baladă nouă**, p.71-72).

Umorul său, de regulă, pornește de la observația lucidă a vieții și a societății, umor ce presupune cu necesitate o atitudine moral-filozofică. La Dumitru Hurubă se poate observa cu ușurință că inteligența, sensibilitatea și spiritul se întrunesc, umorul și înțelepciunea sunt ca și sinonime. Răsul devine un corectiv, iar umorul capătă o înaltă funcție, aceea de impunere a valorilor spiritual-umane. Umorul poetului devine așadar un aspect al umanismului.

Viziunea satirică a autorului atinge anumite laturi ale existenței sociale, manifestându-se prin observații obiective, cu semnificații generale: un poet lipsit de talent, de exemplu, dar laudat de confrăți prin diferite publicații cu pretenții, devine caricatura unei categorii de creatori, o lume artistică

aflată în descompunere, coborând idealul creatorului de artă la nivelul grotesc, al unei imitații fără talent, care nu transmite mai nimic cititorului prin creația proprie: „*L-ai publicat pe nu știu undel/ Cu laude val după val;/ Dar ce subtilități ascunde?/ Că, parcă, nu-i prea genial;/ [...] De-am tot citi strofă cu strofă,/ De-am reciti la înfinit,/ Poemul tău e-o catastrofă/ Și zău că-ți seamănă leit!...*” (**Poemul-catastrofă**, p.11). Alteori, așa cum anunță și titlul volumului, sunt atacate frățile de snobi și aliații acestora din domeniul creației literare și nu numai, cărora autorul le dedică *ode* convertite în final într-un aspru rechizitoriu la adresa contemporanilor: „*Unii calcă pe cadavrel/ Și-n deplină aroganță,/ Se vor ultimă instanță/ Între-adulatorii-javre;/ Și, cum e democrație,/ Și cum orice e posibil,/ Un normal e destructibil,/ Pentru snobii în frăție;/ Dar cu ei sunt și inculții,/ Sfertodoctii și escrocii,/ Iar în „grupul” dobitociil/ Și minori sunt și adulții;/ Sicofanții sunt pe fază –/ Locuri sunt nelimitate!/ Idioții cer dreptate,/ Iar tâmpiiții jubilează.../ Mare e, Marea Grădina,/ Pe toți poate să-i încapă:/ De la indivizi-otrepăl/ Pân-la oamenii-jivină!...*” (**Odă pentru nulități**, p.38).

În majoritate, poeziile acestui volum alcătuiesc o biografie lirică, poetul cântă copilăria, ținuturile natale și regretul de a se fi despărțit de acestea, altele vorbesc despre natură și dragoste. Acest atașament al său pentru locurile natale ține de mentalitatea poporului nostru, de întreaga filozofie a stabilității neamului, de legătura sa organică cu pământul, punând o amprentă puternică asupra creației lui Dumitru Hurubă. Ca orice poet, și-a pus și problemele esențiale ale existenței umane, anume viața și moartea, menirea creatorului de artă în lume, rostul omului pe pământ, relațiile dintre oameni ș.a. Într-o literatură care a dat, de-a lungul timpului, mari scriitori satirici și pamfletari de temut se înscrie și harghiteanul Dumitru Hurubă care, de fiecare dată, își surprinde cititorii cu trimiteri la actualitatea imediată, creionând o panoramă la zi a existenței cotidiene prin poezii de un haz irezistibil care includ umorul critic ori critica umoristică, aluzivă ori agresivă, după caz, expunând sau pedepsind anumite vicii, abuzuri, inconsecvențele vieții publice și private în speranța unui... rol instructiv-educativ.

Dumitru Hurubă, **Ode pentru ciudați**, Editura Vatra veche, Tg.-Mureș, 2024, 105 pag.

Pe fondul de vânatoare ca la muzeu

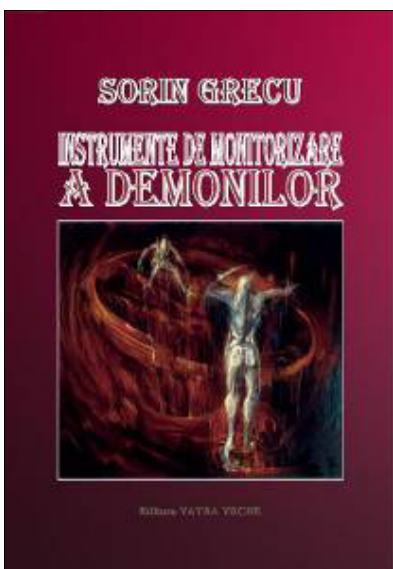
Atenție, autostrada diavolului! – ar scrie pe un panou de făcut publicitate altor târâmuri. Cea care face legătura între cabana din vale a necuratului și stâna din deal a lui ucigă-l toaca.

Pe aici trebuie că foiesc patogenii și alergenicii urâtului și răului primordial ca păduchii și purecii, de aceea se simte nevoia unor „Instrumente de monitorizare a demonilor” pe care Sorin Grecu le scoate din bagajul său prevăzut cu cele trebuincioase în astfel de situații.

După ce îi găsim, îi înregistrăm, îi numărăm și îi punem să danseze sau îi radem direct ca pe etichete? – ar întreba spirite pozitive ținând pentru orice eventualitate strâns ciocanul, dalta, cosorul, barda.

Dar Sorin Grecu (*Instrumente de monitorizare a demonilor*, Ed. Vatra veche”, 2024) nu e într-atât de radical, doar înverșunat în a face spectacol. El vede nevăzături după care le dă nume, după caz ca unor sârmani sau hoți de cai. Și își asumă întru totul recunoașterea lor ca necesară și chiar obligatorie... „Ce de suflete primprejur/ precum mormanele de scaune din curtea Vaticanului/ înainte de slujba de înmormântare a Papei/ sunt menite a fi ocupate/ nu neapărat de simpli corpusculi// după ce-a părăsit trupul-gazdă// la o măsurătoare grosieră – spun unii/ 21 de grame ar fi greutatea corectă a sufletului/ dimpotrivă – aici vorbim despre o greșeală de percepție:/ char și cel mai neglijat dintre ele cântărește/ mai mult de o tonă de lingouri// astfel cum vă explicați tevatura ăstora/ efortul fățarnicia sincretismul de-a dreptul oneomenești/ tensiunea indusă/ bobinajul de mii și mii de ani// pentru a ni-l absorbi și transpune?” (*Ce de suflete în stand-by*).

De tezaur sau de blestem, ar fi mai mult vorba, dacă prindem bine virajele pe serpentina acestei priveliști semantice. Sau trecând lanț în altă ipostază nevinovată și întâlnind fitelele cotidianului... „Pe o vitrină ai descoperit astăzi un cuvânt/ și nu-l știai: a-ma-netar/ căutau un hamangiu – de fapt un creditor de vânt/ al valorilor transformate subit în dar// gândul îți plonjează departe:/ când viețile tuturor – mărginite de moarte –/ sunt scoase la vânzare/ de niște amanetari ai sufletelor care/ după ce le-au înșirat frumos pe-o tipsie/ pun o întrebare-ncuietătoare:// la final ale cui o să mai fie?” (*Amanetar*). Cu al paisprezecelea simț, care poate fi confundat cu un exces de sensibilitate, Sorin Grecu ajunge să sfideze ezotericul,

dresându-l la obiectualizări lucrative, justificative, în folosul celor pe cale de a se pierde... „Îți vizitezi îndelung cărțile din bibliotecă/ desigur cele scrise de tine dar când le-atingi/ se transformă instantaneu în nisip/ într-un mod înspăimântător/ același lucru se petrece și cu propriul chip/ din coperti – semn că ființa a scăpat din chingi/ și evident trebuie să cam pleci// pe deasupra până și cana din care bei/ acum e plină-ochi de scarabei/ un alt lucru ciudat: totul se petrece atât de ușor/ cum căderea pe plita încinsă a unui fulg// stai departe de vulg// te gândești la conclusivul poem/ pe care-l inscripționezi într-o piatră/ departe de lucrurile care gem/ și de cuvintele care latră” (*Preumblare prin bibliotecă*).

Pentru ca, oarecum firesc, într-o secvență ce se cere consecutivă, să vină rândul acestei misive cu adresă generală: „Mai bine zis sunteți pe urmele mele/ credeți că-mi furați: femei, locuri, obiecte dragi mie/ încercați să rememorați în locul meu lucruri – o mie/ pe care vi le povestisem cândva/ habar n-aveți – în momentul în care erați călare pe ele/ le abandonasem deja// cum s-ar spune/ sunteți niște holograme pe topografia sufletului meu/ mânate de-o suspectă ardoare să fiți eu/ când de fapt v-am fentat sunt altceva/ decât insul pe care aveți impresia că-l vedeți/ mai răsfirat băieți// provin din altă lume” (*Voi veniți după mine*).

Acestea, și celelalte problematice de care devine înfometat spiritul poetic, pentru că Sorin Grecu este un vizionar. Situații îngrijorătoare și provocatoare ajung la percepția lui și nu se mai pot smulge; dar nici nu mai pot fi alungate, făcând deja parte din sinele poetic.

DANIEL MARIAN

Sufletul Mihaelei C.D. acum în palma mea

Mihaela C.D. acordă atenție aspectului unei cărți, așa cum o face și cu revista ei de suflet, *Poezii pentru sufletul meu*. De data aceasta, Mihaela C.D. vine înspre cititori *Cu sufletul în palmă*, noul său volum de poezii.

Încă de la început, descoperim incitantele picturi ale lui Mircea Ruștiuc care aduc prinsoasă de frumusețe acestei cărți, făcând-o atractivă încă de la o primă răsfoire. Structurarea tematică a poeziilor în 17 capitole, toate cu un titlu sugestiv, este o altă abordare care sugerează o multifacțetare a profilului compozițional al autoarei

Iubirea, așa cum ne-a familiarizat și din volumele de poezii anterioare, ocupă un loc central printre temele Mihaelei, fiind considerată, după cum ne dezvăluie autoarea, însăși „ființa” ei: „Te rog rămâi, să nu mai pleci / Iubire mândră, tu îmi ești ființă”. Pentru poetă iubirea „este al vieții dirijor”, este sentimentul dătător de bunătate (poezia *Lección iubirii*), forța care reușește să învingă obstacolele pe care viața le scoate în cale.

Prin iubire „orișice furtună venit-a, noi am depășit-o”, mărturisește prin versul său, autoarea (poezia *O zi de vară*).

Prin iubire poți înțelege ce înseamnă iertarea, dar și ceea ce înseamnă fericirea, așa după cum descoperim în poeziile *Iubindu-te, am iubit*, *Fericirea-n doi* etc.

Regăsim iubirea sub toate formele ei: iubirea dintre îndrăgostiți, cu împlinirile și dezamăgirile ei, iubirea față de părinți, față de copil, ca în poezia *Copilul meu cu inima senină*, dragul de libertate, iubirea materializată în credință, oda vieții etc

Iubirea față de copii și iubirea față de părinți realizează un corolar tematic al unor poeme de mare sensibilitate, încărcate de trăiri autentice.

Poeziile *Dor de tata*, *Inimă sfâșiată*, *Dorul ud*, pline de nostalgice aduceri aminte, transmit multă emoție. Poezia *Ruga de mamă de copii uitați* vibrează de sensibilitate. Poeta surprinde problematica socială a emigrării masive și consecințele tragice ale despărțirii de casa părintească și de cei dragi, rămași în țara natală. Și cine o putea face mai bine decât →

SIMONA MIHUȚIU

Mihaela C.D., ea însăși plecată de ani buni în țara frunzelor de arțar? Plecarea „cu sufletul departe” Mihaela o numește simplu: înstrăinare (poezia *Vis împlinit*).

În *Dorul părinților*, poezie scrisă, deloc întâmplător, cu un iz popular, părintele se întreabă: „Pentru ce pe astă lume / Copiii se duc prin lume? / Părinții să-i părăsească / Suferința lor să crească?”. În poezia *Dincolo de loc și timp* jalea doinei românești se aude până departe, dincolo de Ocean: „Într-o frunză de arțar / Plânge-o doină supărată”, pentru ca în poezia *Judecata de apoi* să asistăm la vibranta nevoie a poetei de a-și cere iertare: „Măicuță să mă ierți că-ți sunt departe”.

Poeziile cu temă socială demonstrează că Mihaela C.D. nu se apleacă doar asupra trăirilor proprii. Ea, ca un fin observator le conectează cu lumea exterioară, o lume „cu josu-n sus”, după cum ne spune în poezia *Lumea de azi*, o lume pentru a cărei salvare se așteaptă o intervenție divină: „Doamne, să ne ai în grijă / Lumea parc-a-nnebunit / Suntem împușcați și-o schiță / Șade-n sufletul zdrobit”. Poeta caută moralitatea pierdută în vâltoarea schimbărilor sociale și solicită imperios: „Rupeți lanțuri de ură” (poezia *Libertate pentru toți*).

Plecarea ostașului de-acasă este surprinsă cu multă sensibilitate în poezia *O rugă de mamă*. Mihaela C.D. este îngrijorată de globalizarea răului, a nefirescului: „Aceleași spaime ne-apasă pe toți”, ne spune poeta, remarcând în același timp faptul că „Suntem și nu suntem totuși nimic / Pentru harta mondialelor schimbări” (poezia *Al meu salut*). Tonalitatea versurilor urcă spre răzvrătire în unele poezii cu temă socială, cum ar fi *Lege pentru ciocoi*: „Din adânc să scoatem răul / Căci poporu-a fost trădat / Să-l tăiem cu fierăstrăul / Și-apoi răul scufundat.”

Căutarea sensului vieții în curgerea continuă a timpului „spre lumina de dincolo” este o preocupare firească, dar care densifică lirica, versurile căpătând adâncime prin reflecțiile metafizice. Nici Mihaela C.D. nu avea cum să-și refuze introspecția. Poeziile *Unica monedă de schimb*, *Ironia sorții*, *Trăiește clipa* sunt doar câteva exemple din multele care se pot da, care demonstrează maturitate în

prospectarea sensului vieții, ca parte a unui mare și încă necunoscut Univers.

Toamna cea „șugubeață”, „dansând pe ale vremii sorți”, cu toate roadele, dar și cu desfrunzirile ei, este anotimpul ales simbolic de Mihaela C.D. pentru a descrie efemeritatea timpului, continua lui curgere, „murirea” vieții în capitolul „Pași prin ploaia vieții”. Amintirile sunt cele care leagă „prezentul formal” de un trecut fericit, în „dansul timpului”, împletind clipele în „șesătura vieții” și lor, poeta le răsunde cu o nostalgie care se transmite și cititorului.

Poeziile Mihaelei C.D. sunt elegante, poeta pledând pentru un feminism natural, neforțat, clasic. „Femeie, dă-ți voie să fii fericită!” ne îndeamnă convingător autoarea în poezia cu același titlu. De altfel, punând în vârful unei piramide a trebuințelor, morala tradițională, cea aducătoare de valoare socială și dreptate, libertatea justă, care nu încalcă principiul dreptului democratic al celuilalt, poeta se face remarcată prin acutul său simțetic.

Chiar dacă ea crede că „suntem niște pământeni ce-s veșnic orbi” (poezia *Visul crud*), sau că „minciuna șade vitează / Dormind în conștiința ne-trează” (poezia *Adevărul*), găsește resurse de a spera că valorile spirituale vor fi repuse la locul lor, că ele vor governa din nou mapamondul.

Autoarea face invitații și îndemnuri cititorilor de a alege în viață principiile etice.

Ea crede cu tărie că „rostul vieții e lăsat pe pământ / Să dăruiești continuu bunătate” (poezia *Trăind murirea*), că trebuie „adevărului iar s-aprindem văpaia” (poezia *Brâu de zdrobiri*), că „cinstea este avuție”, atrăgând atenția cititorilor: „Nu veți duce-n altă lume / Niciun gram de bogăție”. Ura, dușmănia, perfidia sunt înfierate în versurile sale, iar „pierderea valorilor” este cauza care poate conduce omenirea spre un prezizibil sfârșit. „N-am să-nțeleg cum toți așa, deodată / Pierdut-au demnitate și onoare / Cum pot uita valori ce-au fost odată / Să se-ofilească tocmai ca o floare”, ne comunică autoarea în poezia *Pierderea valorilor*.

În foarte multe poezii regăsim aura credinței care leagă între ele celelalte teme abordate. „Tot ce ai crezi că ți se cuvine / Însă nu-i deloc adevărat / De fapt le-ai primit pe căi divine” (poezia

Căi divine). La Divinitate face apel, ca un ultim și singur sprijin, pentru a-i readuce omenirii valorile creștine, întrebându-se retoric „Până unde? Până când?” mai poate involua specia umană.

În spirit creștin, Mihaela C.D. se roagă: „Iartă-i pe toți, Doamne”.

Poeta a păstrat, ca pe o comoară de mare preț, dragostea pentru țara natală. Își exprimă sentimentul în versuri, cu sinceritate și fără înflorituri epatante. De altfel, revista „Poezii de suflet” și Galele pline de spiritualitate românească pe care le găzduiește la Montreal sunt exemple de patriotism cald, poeta încercând să adune, să unească, vocile lirice ale celor din țară, cât și ale celor plecați, să le facă auzite într-un spațiu geografic mult mai larg.

În volumul de față, poeziile *România, mândră mireasă*, *Suntem urmași ai lui Brâncuși*, dar și acelea care evocă tristețea plecării pe alte meleaguri, sunt doar câteva exemple ilustrative în acest sens.

Versurile Mihaelei C.D. au claritate, nu au o abundență de metafore, au muzicalitatea rimelor și au o sinceritate în dezvăluirea sentimentelor, făcând cititorul părtaş în procesul comunicării. Mihaela C.D. îl aduce ca partener de conversație, de reflecție și dezbateră într-o paletă variată de teme, cu reflectare în contemporaneitate.

Astfel, sufletul poetei ajunge din palma ei în palma celui care îi lecturează poeziile cuprinse în acest volum.

A FOST ODATĂ UN LAZARET

Într-un *Cuvânt înainte*, autarhic și, deopotrivă, original, necontra-făcut, autorul acestei prime cărți („un debut înălțător”, apreciază, fără un zadarnic encomion, prefațatorul, poetul Emil Mușat), e vorba de tânărul Vlad Moise (*Focul din Lazaret*, Total Publishing, București, 2023), ne pune, ca să zic așa, în temă cu simbolul celor cinci proze scurte, în relație însă simbiotrofă, ale volumului. Dar mai mult de atât: cu aceste pagini avem în față, redactate doct, însă cu îndemănare, un exemplu, model va să zică, de *conștiință teoretică* - statornică, iscusită. De altfel, cum cititorul va observa repede, toate prozele cărții stau sub semnul acestei conștiințe teoretice indelebile. Denumirea de lazaret (spital de boli contagioase) ar proveni de la Sfântul Lazăr, ne avertizează Vlad Moise, „cel care a murit din cauza uei boli incurabile la care a fost înviat de Isus printr-o minune”. „Lazaretul meu, așa cum îmi place să mă exprim, este un loc pe care pe cât de mult îl iubesc, pe atât de mult îl urăsc. Lazaretul este spațiul morții și al vieții. Spațiul pierderii și găsirii de sine. Spațiul învierii (...). Lazaretul se vrea a fi un loc totalmente *autosuficient*. Rămâne a se desoperi *ce se ascunde* (s.n) în interiorul său”.

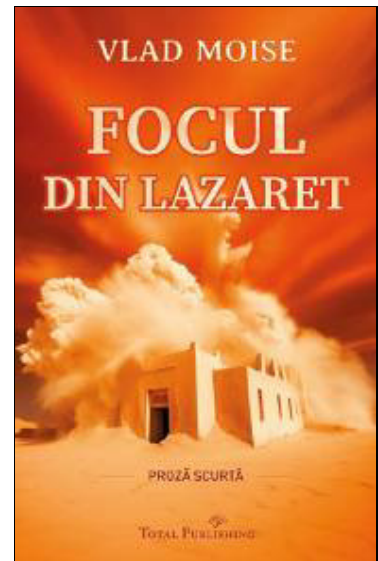
Vlad Moise, în bucata *Tălpi arse*, inventează un cuvânt mirobolant: *ogonismul*. Termenul ar veni de la cuvântul rusesc *ogon*, care semnifică focul, aspectul, dacă recurgem la greaca veche, *piric*. „Definesc *ogonismul* – precizează autorul – drept viziunea mea filosofică, centrată asupra omului – ființă muritoare. Particularitatea pe are o are în vedere *ogonismul* este ipostaza *pirică* a morții. Astfel, moartea capătă aspectul unui foc revelator. Citez din *Tălpi arse*: „*să ne încordăm puterile, de parcă am fi imobilizați și sub noi ar arde un foc. Nu e necesar un exercițiu de imaginație, deja arde*”. Atunci când moartea mi s-a revelat drept un fapt iminent, am început să privesc cu alți ochi viața și lumea care mă înconjoară. Și astfel ajungem la chintesența filosofică a *ogonismului*. *Ogonismul* reprezintă conștien-

tizarea morții iminente, văzute ca un foc, fapt ce declanșează perceperea diferită a tot ce ne înconjoară și trăirea vieții în conformitate cu valorile umane pozitive, și anume autenticitatea, pacea, binele și frumosul”.

O lucrare în spirit, lucrarea spiritului peste ins. Mai întâi, însă, disponibilitatea. Să nu fie oare angajarea în gândire, în scris – sau în oricare alte artefice – semnul că, deschizându-ne, am izbutit să reducem (cum am spus și cu altă ocazie, într-un eseu mai vechi – indisponibilul din noi înșine? („Încep prin a-ți spune că în acest volum intenția mea a fost să creez, înainte de toate, artă.(...) Artă ce vrea să ne deschidă sufletele și să suscite trăirile noastre, de la cele mai firești la cele mai înalte”, ne avertizează, încă o dată autorul în *Cuvânt înainte*. „Artă atemporală, ce nu întâlnește granițe nici în spațiu, nici în timp. Artă ce cultivă rațiunea și, în același timp, dă frâu liber iraționalului în formele sale cele mai colorate. Artă a cuvântului, literatură”) Indisponibilitatea e preocuparea exclusivă de sine. Fără de *tuitatea*, de care vorbea cândva Martin Buber, adică fără de prezența în propria ta prezență a unui *tu*, care te întreabă ori care îți răspunde, un *tu* ce te controlează, cu care deja comunică/cumineci – precum în gândire sau într-o lucrare -, vei fi neconținut, cum se întâmplă în cazul indisponibilității, refuzat în tine însuși.

Corina Perianu, *Rugăciune în contre-jour*

Într-o pagină (ca multe altele, dealtminteri), aci din *A fost odată Lazaretul*, ne putem întâlni cu taina, un mister tăcut, nestrident; ca într-un basm liniștit: „...Dar dintre copaci, a ieșit un individ în costum albastru. Avea un zâmbet larg. Era Onctuosul. Bucuria Evanei s-a transformat în teamă. – El e cel care m-a răpit! a exclamat ea terifiată. – Da, doar că tu, din păcate, nu ai ajuns în Lazaret! a zis Onctuosul. În schimb, Xero, Norizo și Eelefera, aici de față, știu ce a însemnat acel loc. Deși stupefiat de apariția neașteptată a Onctuosului, spadasiul și-a găsit cuvintele: – Da, a însemnat o crimă pentru care preacinstitele foruri trebuie să plătească! – Lazaretul nu mai este, și-a pierdut pentru câteva clipe Onctuosul zâmbetul. Recăpătându-și obișnuita mină, a continuat: – Dar împreună îl putem reconstrui!” O rostire, se înțelege, ce insinuează în singurătatea concretului inefabilul, dorința de înfiripare în lumea patentă, prin grai, a ființării absente, încă inexprimabile. Îmi mintește de turnurile acelea ce priveghează pustia, dintr-o emblematică zicere din *Citadela* lui Saint-Exupery: turnuri din care coboară nu doar orele măsurând neîntoarcerea timpului, nici numai zvonul plecând departe al clopotelor, dar în ele se iscă ulterior liniștea – în aceasta gânditorul își începe în murmurul nesfârșirii lucrarea cuvântului. O lucrare la care a început deja, eminent, Vlad Moise.

A.I.BRUMARU

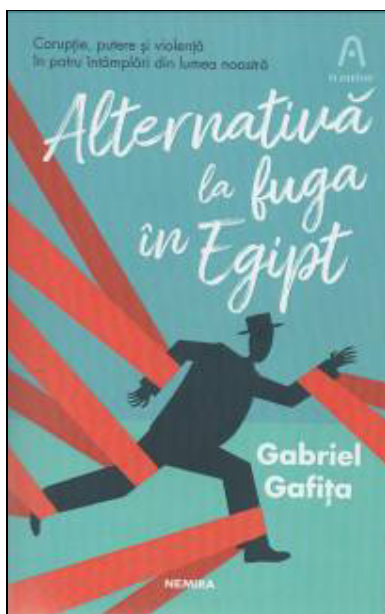
Alternativă la fuga în Egipt

1. Preliminarii. Lucrând la o carte despre Peru, am citit cu o mică întârziere volumul *Alternativă la fuga în Egipt*, de Gabriel Gafița (Editura Nemira, București, 2018). Deși este o carte scrisă la Lima, în Peru, între 2017-2018, ea nu are nimic de-a face cu realitatea peruană sau cu realismul magic sud-american. Nici măcar povestirea intitulată *Problema de la Lima*, în care acțiunea se petrece într-adevăr la Ambasada României din Peru, dar personajele, limbajul și mentalitatea sunt românești.

Cartea conține doar patru povestiri, toate de o frapantă actualitate.

Cu excepția volumului de debut, *Moartea măștilor* (1971), care era un volum de povestiri fantastice, restul cărților lui Gabriel Gafița prefigurează, cum scria Tania Radu, „contururile unui univers al vulnerabilității captive”, care va fi dezvoltat în cărțile sale ulterioare. În aceste cărți se poate vedea tabla de valori în care crede scriitorul, precum și trăsăturile umane care îi repugnă. Într-un dialog cu Daniel Cristea-Enache, prozatorul mărturisea: „Au devenit dominante alte valori și principii, la care astăzi nu mai subscriu și de care mă țin departe: profitoreala, nepotismul, favoritismul de partid, oportunistul, ostentația, slugărnicia, trădările, șantajul, făcutul preș în fața străinătății, supralicitarea tuturor ideilor aberante.”⁴

2. Tematica povestirilor. Prima povestire se numește *Experiment pe persoană publică*, personajul principal fiind consilierul prezidențial, Sorin Nocasian, căruia i se înscenează, de către doi paparazzi, prezența la un mall, într-o zi lucrătoare, când consilierul trebuia să fie la birou. În plus, era surprins acolo alături de o altă femeie, nu de soția lui. Cum știrea ține mai multe zile agenda presei, situația se inflamează, mai ales că România se afla în febra pregătirilor pentru intrarea în UE și NATO, iar mulți oameni politici, consilieri și ambasadori, fără să facă efortul de a cunoaște adevărul, se întrebau cum mai poate fi sfătuit Președintele de un

consilier imoral și corupt. Pe rețelele de socializare, Facebook și Twitter, apar tot felul de persoane, care își dau cu părerea, una calculând cu cât a fost văduvit statul român, prin neprezentarea la birou a consilierului într-o zi lucrătoare și care, astfel, ca în Caragiale, „suge sângele poporului”. Singurele dovezi în mâinile procurorilor sunt câteva fotografii antedatate și trucate, prelucrate în Photoshop. În cele din urmă, consilierul este demis și ajunge la Parchetul Special Antifraudă și Delapidare, unde e primit de către procurorul Leonardo Moldoveanu, care „are 40 și ceva de ani, un început de chelie, o figură indistinctă, cămașă gri-deschis, cravată mov, cu ochelari atârnați de-un șnur”. E prototipul unui om dur, care se crede un fel de Dumnezeu al justiției: „Eu pun întrebări, dacă am de pus. Sunt în postura de a pune ce întrebare vreau, când vreau, și nu mă poate opri nimeni, să vă fie clar! se enervează Leonardo.”

Între timp, fostul consilier se întâlnește cu un fost coleg de serviciu, Rigid Aurel, care luca la o firmă de pază tocmai la mallul unde se făcuseră pozele „incriminatoare” la adresa consilierului prezidențial. Acest coleg îi pune la dispoziție înregistrările firmei de pază (cu condiția ca și el să devină un „concernat”, adică membru al concernului care administra mallul), din ziua fatidicei sale vizite la mall, care demonstra că dreptatea era de partea sa. Obține o copie și trimite înregistrările Președintelui, procurorului care l-a anchetat, televiziunilor care i-au vrut capul, unor ambasade etc.

Aceste înregistrări nu au avut absolut niciun ecou. După un an, află totuși câteva noutăți.

În primul rând, că există și un fel de justiție divină, care îi face dreptate autorului: faimosul procuror e destituit, „ca fiind un procuror corupt, care se culca cu o femeie, pe care în același timp o cerceta pentru detunare de fonduri și delapidare.” Familia Studencu, care a măsluit fotografiile de la mall, a avut un destin tragic: au plecat amândoi în Italia, unde soția a fost găsită moartă, victimă a unor reglări de conturi mafioate, iar Andrei Studencu era dat dispărut. Ea poza în prostituată, iar soțul îi făcea poze în compania unor personalități, pe care le șantajau apoi cu publicarea fotografiilor.

Noul consilier pe probleme de politică externă al Președintelui e un tânăr diplomat, foarte orgolios, atent doar la detalii ridicole: adresele eminate de la Ministerul de Externe trebuie scrise cu un anumit font de literă și cu un anumit spațiu între rânduri, cuvântul *exelență* trebuie scris cu minusculă, nu cu majusculă etc.

În povestirea a doua, *Balada comitetului de bloc*, autorul „transformă deplina banalitate într-o uriașă povestire de tip Bulgakov” (Vasile Popovici). Un proaspăt pensionar acceptă să devină președintele unui comitet de bloc, iar din acest moment viața lui se transformă într-un calvar...

La început, au apărut câteva cazuri ușor de soluționat: „Băieții familiei Puicălu, niște golani îngrozitori, care nu mai prinseseră loc decât la un liceu industrial, dădeau muzica mult prea tare și o deranjau pe doamna Maria Manole Păun, care stătea în apartamentul de alături.” Zina, o vagaboandă de 60 de ani, se stabilise în spațiul verde din fața blocului, iar poliția chemată să o ducă de acolo a motivat că „nu au paragraf de lege, ca să o bage la arest” pentru așa ceva. Un colocatar, preotul Zaharie Simbrișu (prenumele trebuind accentuat *Zahărie*, nu *Zaharie*), nu-și plătea întreținerea la bloc, dar, mai grav, lăsase gravidă o fată retardată, „la care-l chemase familia să-i procitească”, colocatarii fiind consternați. Dar comitetul de bloc „și-a băgat în casă mortul” atunci când a acceptat să închirieze un apartament lui Tânase Didinel, băiat „singur, liniștit, cuminec”, care le va face zilele calvar, →

ILIE RAD

⁴ Daniel Cristea-Enache, în dialog cu Gabriel Gafița, *Când ceilalți terminaseră de jeli, noi abia am început*, în <https://atelier.liternet.ro/articol/45079/Daniel-Cristea-Enache-Gabriel-Gafița/Cand-ceilalti-terminasera-de-jeliit-noi-abia-am-inceput.html> (18 ian. 2024)

dovedindu-se a fi un interlop. Mai întâi, o cheamă la el în bloc pe concubina sa, Mariana (el îi zice *Mareana*), aceștia deranjându-și vecinii cu zgomotele partidelor de amor, care se auzeau prin pereții subțiri ai blocurilor „construite pe vremea comunismului”, când oamenii „trăiau toți la comun, știau toți totul despre toți”. Didinel își cumpără apoi o motocicletă, ambalând motorul, când voia să transmită un mesaj Mariane. Apare un nou scandal, fiindcă Didinel parca motocicleta pe locul de parcare al altcuiva, apoi o aduce în holul blocului. Chemată să rezolve situația, poliția a spus că toate problemele din bloc țin de competența „poliției de proximitate”. Care poliție de proximitate n-are oameni, iar când vine totuși cineva, Didinel era plecat cu motocicleta, iar urmele de cauciucuri din holul de la intrare nu-l interesau pe polițist: „Eu nu văd nicio motocicletă. Unde e? ne întreba, uitându-se în jurul lui și aplecându-se pentru a vedea mai bine, de parcă motocicleta s-ar fi putut pierde pe jos.”

De aici încolo suntem în zona absurdului: Didinel își duce motocicleta la etajul I, blocând însă ușa liftului. Cheamă niște meșteri, tocmai în ajunul Crăciunului, să scoată... 10 cm din grosimea șapei din apartamentul său! Apogeul este atins atunci când Didinel își cumpără o mașină marca Porsche Carrera, pe care o ține pe trei locuri de parcare, ceea ce provoacă furia proprietarilor (care, ca să se răzbune, îi pun firimituri pe botul și capota mașinii, atrăgând păsările, care își lasă găinațul „la fața locului”), iar în final, mașina este legată cu un lanț gros de un stâlp din mijlocul parcarii, Didinel nu observă și, când vrea să plece, face țândări frumusețea de mașină, avariind și alte șase mașini din jur. În final, îl omoară într-o parcare pe administratorul blocului și primește 25 de ani de închisoare.

În *Problema de la Lima*, patru români (din care doi români-americieni) cer ambasadorului României, pe un ton ultimativ, să li se pună la dispoziție o mașină, pentru a merge la Machu Picchu. Ambasadorul încearcă să le explice că o asemenea solicitare nu poate fi satisfăcută, dar aceștia, nemulțumiți, postează imediat o plângere pe pagina de Facebook a ambasadei, iar unul dintre ei, John Christian Vistavoy, trimite o

scrisoare, via email, ministrului de Externe al României. Ca și în prima povestire, minciunile lansate sunt ca bulgărele de zăpadă și își face efectul, cei din minister solicită ambasadorului explicații peste explicații, iar în cele din urmă acesta este rechemat în țară, pe motiv că ar fi făcut declarații ostile la adresa SUA, funcționarii din minister, în frunte cu ministrul, dovedind încă o dată ploconismul în fața marilor puteri, nefăcând nimic pentru a demonta o minciună și nefiind solidari cu colegul lor.

De mare subtilitate este și povestirea care dă titlul volumului, *Alternativă la fuga în Egipt*. Cuplul Horia Gârjoabă și concubina lui, Rodica Teodorescu, reușesc, cu prețul unor sacrificii financiare, să strângă bani și să își petreacă un concediu într-o stațiune din Grecia. Pentru narator, este o excelentă ocazie de a rememora ultimii ani ai dictaturii ceaușiste, precum și primii ani postrevoluționari.

Prima parte conține savuroase pagini memorialistice, unde personajele fictive coexistă cu cele reale (președinții Ion Iliescu și Emil Constantinescu, Regele Mihai I, Regele Juan Carlos al Spaniei ș.a.).

Dar, într-o zi, în stațiunea din Grecia, Horia Gârjoabă se întâlnește cu un fost coleg de școală, Mirel, de la Liceul „Petru Groza” din capitală, frecventat cândva de toți copiii ștabilor. În copilărie, Mirel purta doar uniformă de pionier sovietic. Menajera era obligată să i se adreseze copilului cu formula „tovarășul Mirel”, iar ea era pentru el „tovarășa Maria”.

Această întâlnire a fost ocazia rememorării unei întâmplări din adolescență, care le-a schimbat amândurora destinul. Vladimir Alexeevici Ionașcu, alintat Mirel, era fiul unui activist de partid, cu studii la Moscova, Alexandru Alexei Ionașcu, unde s-a și căsătorit cu Liuba și și-a adăugat între prenume și nume și apelativul rusesc, *Alexei*, pentru a sublinia și astfel obediința față de marele frate de la răsărit. Călătorea mult, în toată lumea, și îi adusesese lui Mirel, din China, o cutie cu focuri de artificii.

Cei doi adolescenți asistă, mai multe seri, într-un loc izolat din Parcul Herăstrău, la o scenă de dragoste, dintre doi tineri. Cei doi elevi înfierbântați le fac tinerilor îndrăgostiți o surpriză: le montează în jurul băncii focurile de artificii aduse

de tatăl lui Mirel din China, care sunt declanșate din ascunzătoarea pe care și-o pregătiseră din timp. Cei doi îndrăgostiți, pe jumătate dezbrăcați, speriați, o iau la fugă, spre bucuria celor doi elevi. Pocnetele de artificii, asemănătoare cu focurile de armă, au alertat Miliția, Securitatea și Pompierii, care au făcut imediat cercetări. La locul faptei au găsit și ghiozdanul lui Mirel, care a fost rapid identificat. Securitatea i-a interogat pe cei doi tineri separat, în final fiind găsit vinovat doar Horia Gârjoabă, care a primit o pedeapsă de cinci ani: patru de școală corecțională, iar după ce a devenit major, un an de închisoare. Fiul activistului nu a pățit nimic. Dimpotrivă, după 1989, a reușit să își schimbe identitatea, inclusiv onomastică: îl chema acum Vlad Ionașcu, avusese o bursă în SUA, unde directorul unui „institut pentru avansul democrației” i-a confecționat un statut de disident, fiindcă făcuse un referat, în care arăta greșelile financiare ivite în procesul de plată a datoriilor externe ale României, referat care fusese trimis de către cineva la Europa Liberă. Mirel, conform caracterului său, a acceptat acest statut, deși știa că nu a avut niciun merit pentru a fi declarat disident.

Dacă, în timpul dictaturii comuniste, Horia a fost un autentic disident, confecționând manifeste anticomuniste și anticeaușiste, după revoluție nu reușește să își dovedească această calitate, aducătoare de avantaje materiale. Ar fi trebuit să ducă trei martori, care îl cunoșteau și care puteau depune mărturie despre activitatea lui clandestină. Om de caracter, cu principii ferme, curajosul disident nu se înjosește: „Nu am avut de unde-i lua. Probabil că aș fi găsit, dacă îi plăteam, ca să depună mărturie pentru mine, cum au făcut atâția revoluționari, dar eu nu am dorit să cobor atât de jos. Cum nimeni nu părea să mă creadă, când îi povesteam, am început să păstrez doar pentru mine amintirea acelor ieșiri pline de risc, de pe urma cărora nu m-am ales decât cu praful de pe tobă.”

Povestirea îi lasă cititorului un semn de amărăciune, văzând cât de nedreaptă este uneori viața cu unii oameni. Chiar și pe avionul de întoarcere, Mirel avea bilet la clasa business, privind „condescendent spre mine, spre partea din spate a avionului, unde eram noi, cei din →

clasa turist, mulțimea. [...] El era special, el era peste tot în același timp, el câștiga întotdeauna, el era de neînving. Reușește să-i spună lui Mirel că „chestia aia cu banca prăbușită a fost a mea...”, după care deschide ușa avionului și se aruncă în gol, „fără a mai privi înapoi vreodată”.

3. Despre stil și arta literară.

Povestirile acestui volum sunt, cum spuneam, de o frapantă actualitate. M-am mirat că, în puținele recenzii publicate despre carte, nu s-a pomenit numele lui Caragiale sau cel puțin al lui Tudor Mușatescu.

Ca și la Caragiale, întâlnim și în aceste povestiri un comic de *limbaj*, de *caracter* și de *situație*.

La fel ca marele său înaintaș, Gabriel Gafița are un talent în alegerea numelor personajelor: Bratu Cocirlanci, Puicălan, Ciolpanu, Țețe, Rigid Aurel, Zahărie Simbriașu, Didinel Tănase, unele dintre acestea (precum preotul Zahărie Simbriașu sau interlopolul Didinel Tănase) devenind memorabile și putând face „conurență stării civile”, cum spunea Garabet Ibrăileanu, despre personajele lui Caragiale.

Scriitorul este dotat cu un profund simț al limbii, sesizând, de pildă, diferențele semnatare ale verbului *a servi* și confuzia dintre acestea: *a pune*, *a aduce la masă mâncare*, *băutură*, respectiv *a mânca*, sau al cuvintelor englezești *a bank* și *a bench*. Dacă în piesele lui Alecsandri, să spunem, găseam cuvinte și expresii franțuzești, acum locul acestora este luat de englezisme (*Go for the big fish*, *Just for the record*, *their privacy*, *fuck*, *darling* etc.).

Scrisoarea pe care John Christian Vistavoy o adresează ministerului ne aduce aminte, prin agramatism, incultură și savoare lexicală, de actele „administrative”, publicate de Tudor Mușatescu, în volumul *Ale vieții valuri*, schițe (Editura Tineretului, București, 1969).

Naratorul este foarte atent la vorbirea personajelor, producând un comic de limbaj, colorat cu multe oralități (*tre' s-o trimit*, *dom'ne*) sau exprimări pe măsura culturii vorbitorilor („Poate decât s-o iau cu mine în pat” – e vorba de o motocicletă); „Să ia molozul de-acolo cine e treaba lui să ia molozul”; „Dar omul știe decât să cărcotească”; „Vă las decât mobilul”.

În sfârșit, este ironizată noua limbă de lemn a unor legi și directive europene. Astfel, Didinel Tănase și-a mutat toată mobila din apartament, pentru renovarea acestuia, cu excepția unui WC, care rămase acolo, fiindcă „nu poți lăsa muncitorii fără WC. Dacă te prinde vreo inspecție, ăla ești. Cică le oferi condiții inumane.”

De neuitat rămâne, pentru comicul de *caracter*, figura preotului Zahărie Simbriașu, cel care „vorbea cântat, la fel cum psalmodia și în biserică”. Extrem de priceput în IT, acesta crease, pentru asociația de locatari a blocului în care locuia, grupuri de discuții, prin care colocatarii erau înștiințați ce facturi au de plătit, când sunt ședințe de bloc etc. Acuzat că a lăsat gravidă o retardată, preotul spune că „e voia Domnului ca ea să se fi aflat cu prunc. Întocmai ca Fecioara.” Iar cine crede că semnalul la telefonul mobil al preotului era un dangăt de clopote sau un bătut de toacă, cum ar fi fost potrivit pentru un preot, se înșală. Părintele își pusese o melodie de la Queen, *We Are the Champions*, telefonul sunând și în timpul predicilor, fiindcă posesorul nu și-l închidea. Dimpotrivă, în timpul predicii, își punea telefonul pe carte, încât nu știa dacă citește din carte sau din telefon.

Un comic de situație se produce când moare doamna Maria Manole Păun, „văduva cântărețului de canțonete, Manole Păun, cel cu două CD-uri la activ”. Dar iată scena: „Când au vrut să coboare, însă, cei de la Salvare cu brancarda, pe care o duceau pe doamna Maria Manole Păun, pe ultimul tronson de scări, cel între etajul I și palierul de la parter, au constatat că nu pot trece cu defuncta, din cauza motocicletei. Au pus deci brancarda jos la etajul I și au început un scandal monstruos. [...] Am propus să cheme liftul la etajul I și s-o coboare pe doamna Păun cu liftul.

– Dar brancarda nu încapă în lift, mi-au spus.

– O țineți așa cum ați venit cu ea.

– Păi, am ținut-o vertical. Cu mortul ce vreți să facem în timpul asta?

– O țineți și pe doamna în poziție verticală preț de un etaj și pe urmă o culcați din nou.

Mi se părea un lucru cât se poate de firesc. Era o soluție, dacă n-aveam cum să scoatem motocicleta de pe scară. Dar brancardierii erau de

neînțeles. Pretindeau că un mort e foarte greu și nu poate fi dus decât în poziție culcată, iar pentru asta trebuiau doi oameni.

– Uite, veniți dumneavoastră și-o țineți în lift, de acord? Ca să vedeți cât de ușor e, mi-a spus unul dintre ei, mai arțăgos. [...]

Brancardierii au încercat deci să ridice brancarda foarte sus și ei să se strecoare pe rând pe lângă motocicletă, dar cel din spate s-a împiedicat de o pedală, a căzut și a scăpat brancarda într-o parte. Doamna Maria Manole Păun a descris un arc de cerc prin aer, a zburat dreaptă, nechircită, probabil din cauza rigorii instalate, și s-a prăbușit pe ciment cu un bufnet surd.”

O altă calitate a naratorului este cunoașterea foarte bună a mediilor despre care scrie (diplomatic, politic, justițiar, televizual etc.), calitate dovedită și prin folosirea unui limbaj specializat (*pe surse*, *talk-show*, *breaking news*, *of, one on one*, *live*, *silenzio stampa*, *guru* – pentru presă; încă nu apăruse profesiunea de *influencer*), *search*, *send*, *Facebook*, *Twitter* – lumea internaților), *contencios administrativ*, *pe fond*, *pe procedură* – mediul juridic), ca să nu mai vorbim de mediul diplomatic, în care a trăit atâția ani (*bullets*, *pull aside*). Sunt utilizate toate registrele limbii, de la argou până la neologismul savant.

Sunt demascate citatele trunchiate (noi fiind o țară „în care se luau doctorate după doctorate, pe ghilimele lipsă”), campaniile scrisorilor deschise, uneori fără scopuri nobile, ci doar pentru compromiterea unor persoane, lipsa de profesionalism a moderatorilor din televiziuni, pentru care nu contează deontologia profesională, ci doar interesele patronului, superficialitatea documentării etc.

Așa cum observa și Stelian Țurlea, într-o cronică făcută pentru Agenția Mediafax, Gabriel Gafița are „un simț deosebit al detaliilor semnificative, o finețe a observației surprinzătoare”, iar cronicarul dădea ca exemplu următorul citat, sugestiv și pentru ce înseamnă telefonul și tableta în viața noastră: „La masa de lângă noi, se așază o familie de nemți: tata, mama și două fete. Tatăl e înalt, masiv, cu păr bogat și cu o pereche de ochelari pe cap. Un tricou negru, pantaloni până la genunchi și niște →

adidași măsura 47, cel puțin. Căști în urechi. Un telefon mobil enorm, probabil mult mai performant decât cel mai recent model din magazine. Vreo 45 de ani. Mama, vreo 38, blondă, bronzată, figură ștearsă. Părul i se clatină în toate părțile, când dă din cap. Ochelari de vedere cu rame înguste. Căști în urechi și ea. Într-o mână duce de toate: șal lung, sacoșă, biberon, tabletă. Fetița cea mică e inertă în căruț. Fetița cea mare, de vreo 11-12 ani, are și ea tableta ei.

De cum ocupă scaune la masă, tatăl scoate un ziar de sub căruțul copilei celei mici, pune picior peste picior și deschide ziarul și telefonul în același timp. Mama o potrivește pe fetița mică și pune și ea tableta în locul farfuriei. Ar trebui să meargă la bufet, să-și ia de mâncare, dar nu merg. Tatăl pare că dă mesaje de pe telefon, mama cu siguranță dă mesaje de pe tableta ei. Niciunul nu privește în jurul său, niciunul nu se uită la fetițe. Fetița cea mare ține tableta pe genunchi și apasă nervos în tastatură, provocând zgomote stridente de la jocuri. Fetița cea mică ține mâna-gură.” (p. 173-174)

4. Semnificația titlului.

Cronicarii literari, puțini, care s-au aplecat asupra acestei cărți de excepție, nu au acordat importanță semnificației titlului. Volumul preia titlul celei de-a patra povestiri, *Alternativă la fuga în Egipt*, care pleacă, în aparență, de la un fapt banal: de la o definiție pentru un careu de cuvinte încrucișate, aluzia făcându-se însă la mitul biblic al poporului ales. Se știe că, după plecarea magilor de la ieslea unde se născuse Isus, îngerul Domnului i s-a arătat în vis lui Iosif și l-a sfătuit să fugă urgent în Egipt, *să se salveze*, pe el și familia sa, fiindcă Irod vrea să ucidă toți pruncii nou-născuți, de sex bărbătesc, din jurul Betleemului, între care s-ar fi aflat și Isus, despre care i s-a spus că va deveni rege al iudeilor. Dacă alternativa pentru fuga *din Egipt* are un sinonim, *exodul*, pentru fuga în Egipt nu există așa ceva, dar autorul ne propune o variantă: „statul pe loc și așteptat măcelul. Numai că sunt prea multe litere.” Ideea ar fi că trebuie să stăm pe loc, să nu fugim toți din țară, dar să încercăm să ne împotrivim „măcelului”.

Din acest punct de vedere, coperta cărții mi se pare extrem de

sugestivă (autori: Cristian Florescu și Ana Nicolau), reprezentând un om legat de mâini și de picioare, care nu poate fugi undeva, să se salveze, nu poate pleca în Egiptul devenit un simbol al salvării.

Și pentru că am ajuns la comentarea unor detalii despre carte, să mai spun că nu am găsit în ea nicio greșală de corectură, ceea ce este o performanță în lumea editorială de azi (doar la pag. 142 lipsește cuvântul *mai*, între „e mult... greu de tras”). Recomand editurii folosirea virgulei înaintea atributivei, a subordonatelor circumstanțiale, știindu-se faptul că virgula pune în valoare volutele gândirii și nuanțele de exprimare ale autorului.

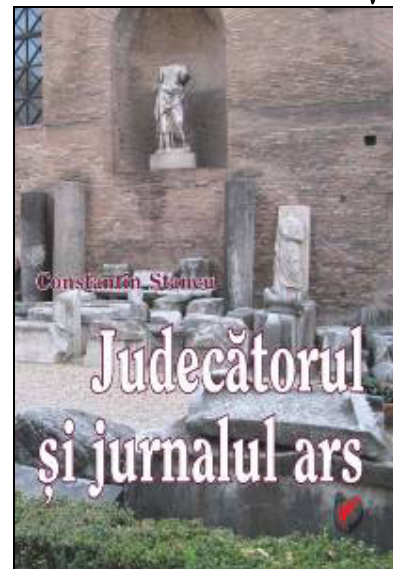
5. Concluzii. Scrise în Peru, departe de țară, cele patru povestiri surprind foarte exact lumea românească. „Ceea ce contează cu adevărat și ceea ce devine deplin verosimil în aceste povestiri – scria subtilul critic literar și eseist, Vasile Popovici – sânt însăși punerea în mișcare a mecanismului infernal, alunecarea individului în condiția lui fundamentală, de ființă-fără-apărare-și-fără-posibilitate-de-recurs. Are o vină pentru asta? Dacă există vreuna, aceea nu are însă nicio legătură cu enormitatea consecințelor generate. Lumea în care intram era stăpânită de o injustiție esențială. Suntem în lumea punerii sub acuzare, tema centrală a prozei pe care o scrie Gabriel Gafița în ultimii ani.”⁵

Povestirile din acest volum, scrise alert, se citesc pe nerăsuflăte, cititorul uitându-se, în timpul lecturii, câte pagini mai sunt din cutare capitol, nu fiindcă ar vrea să se termine povestirea, dimpotrivă, ar dori ca lectura să dureze cât mai mult. Este elogiul suprem, care poate fi adus unei cărți.

Nu știu dacă aceste patru povestiri constituie „probabil ce a scris mai bun prozatorul Gabriel Gafița până acum”, așa cum spunea tot Vasile Popovici, dar știu că, alături de Alex Ștefănescu, Gabriel Gafița este unul dintre cei mai talentați scriitori români de azi.

Mă bucur că l-am descoperit, la întoarcerea din călătoria făcută în Republica Peru.

⁵Vasile Popovici, *Patologia tranziției fără sfârșit*, *Observator cultural*, nr.932, 26 iulie 2018.

Scriitorul-cărturar Constantin Stancu, poet, prozator, eseist, cronicar literar, redactor (n. 2 noiembrie 1954, Hațeg), - laureatul, între multe altele, al U.S.R.-Filiala Alba-Hunedoara pentru admirabila lucrare de evocări literare „Arhivele de la Hațeg. De la neantia la vârtoarea sufletelor” -, revine cu al treilea volum din ciclul romanesc „Vadu Ars”, o scriere la obiect despre viața dintr-un orașel de provincie, monoindustrial, începând de prin 1989 până mai în urmă cu puțini ani, ultimul episod prozastic databil făcând trimitere la mitingul din 10 august 2018, când împotriva protestatarilor din Piața Victoriei s-au folosit gazele lacrimogene...

„Vadu Ars” (Editura Rafet, 2016), „Migranți fără bagaje” (Ed. Limes, 2019) și recentul volum „JUDECĂTORUL ȘI JURNALUL ARS” (Ed. Universitară, 2021, 222 p.) evocă, cu accente de frescă socială, viața din orașelul Vadu Ars (denumire simbolică probabil a Hațegului, dar sugestia topografică poate trimite și la fostul orașel siderurgic Călan sau alte localități în care, după 1989, viața monoindustrială a fost destructurată în numele economiei de piață, lăsând în urmă paragină și comunități debusolate, în timp ce „băieții deștepți” au știut să se replieze repede și să devină profitorii escroci ai perioadei de criză care nu s-a încheiat nici după decenii întregi de „tranziție”... Ceea ce s-a întâmplat cu Vadu Ars este specific în general societății românești→

ZENOVIE CÂRLUGEA

postdecembriste, generând tristul fenomen al migrației, angajând milioane de români, în țări europene dezvoltate (Spania, Italia, Germania, Anglia ș.a.). Toate aceste aspecte, urmărite cu viziunea unui realism critic pliat pe realități și „cazuri” concrete, prelucrate desigur cu vocație ficțional-artistică, se regăsesc în cele peste șase sute de pagini ale ciclului. Factorului politic opresor ajuns în ipostaze exacerbate îi ia locul, după „loviluția” din decembrie 1989, un capitalism veros, aservindu-și destine pentru a le stoarce de vlagă în goana după profit, creând astfel o altă „exploatare a omului de către om”, mult mai tiranică și perfidă (în capitolul final, al XXIII-lea, foștii salariați de la uzina din Vadu Ars își vor crea un cont al lor pe facebook unde vor posta fotografiile cu aspecte din vasta uzină și cu ingineri și meseriași de tot felul, dorind astfel să păstreze vie imaginea combinatului, o adevărată „arhivă a absenților”: „Mastodontul a făcut legea în zona aceea monoindustrială. Viața lor, bună sau rea, cu poluare și fără poluare, a picurat acolo. Doreau să conserve ceva din toate acestea. Generațiile care vin să nu uite, să știe cum au trăit părinții lor și bunicii. Era o furie discretă, lentă.”).

Reprezentantul acestei noi „caste” de „ciocoli” este fostul ofițer de informații al Securității județene, Moise Buzatu, devenit patronul unei mari companii cu puncte de desfacere în țară, inclusiv în București, unde este trimis un salariat de încredere pe nume Lucian Tătaru să se ocupe de afacere. Dar totodată, în apartamentul vecin acesta îl are colocatar pe adolescentul Edi/ Eduard, fiul patronului, înscris la un club de fotbal și urmând în paralel cursurile unui liceu sportiv, în ideea devenirii tânărului „vedetă” în domeniu, potrivit pasiunii și dorinței tatălui de a-și vedea odrasla („marionetă în mâna tatălui”) propulsată în această poziție socială privilegiată („facultatea, fotbalist de top etc.”, „ei plătesc pentru asta oricât”). Pe linie sportivă, de fiul patronului se ocupa în mod special Toni Vasile, preocupându-se „să-l introducă în lumea bună a oamenilor de fotbal”.

Numai că Edi, încălcând statutul de „marionetă” a tatălui, se lasă cucerit de Estera, fiica medicului Miron Man și nepoata profesorului

Gheorghe Man, om cu o remarcabilă viziune morală și un deosebit orizont cultural, un fel de „înțelept” pentru nepoții lui de care era mândru (Alexandru îmbrățișase filosofia, Estera religia iubirii de oameni iar Mircea era „nutriționist”), îndeosebi pentru tânăra care îl consultă deseori în diferite privințe, inclusiv în faptul de a se fi dedicat unei Asociații creștine de binefacere, dar și în relația cu sportivul Edi, interzisă categoric de tatăl-patron, sub pretext că fiului i s-ar fi „deturnat” astfel proiectul de viață/ menirea, la care familia lucra din plin. Din această cauză își va pierde slujba bine plătită și Lucian Tătaru, reprezentantul filialei din București a companiei lui Moise Buzatu, imputându-i-se scăparea din vedere a tânărului, care se întâlnea deseori cu fata iubită, acesta mergând împreună să o prezinte familiei la Vadu Ars. Fata va fi expediată cu trenul la București, Toni Vasile va fi concediat, iar Tătaru își pierde funcția de diriguitor al afacerilor la București, tânărul Edi fiind retras și, după o severă „lecție” de morală ciocoiască, urmând a fi trimis „la alt club, în Ardeal”, mai exact la Cluj.

Destituit din funcție, Tătaru – care știa deja că „lupta pentru supraviețuire pe piață e tot mai dură”, - se va angaja la o firmă concurentă, dând în vileag „reetichetarea” unor produse vândute ca aparținând firmei, ceea ce duce la deschiderea unor procese de către titularul mărcii în ideea unor despăgubiri consistente. Amenințat și cu părțile sociale, Moise Buzatul înțelege exact spusele angajatului avocat Anton Lemnaru

(primejdia „falimentului”) și hotărăște să treacă firma pe numele fiului, care mai avea doar câteva luni până la terminarea liceului, iar el să devină administrator („fac ce vreau eu, dar salvăm afacerea”), deși „altele erau preocupările lui la Cluj”...

Ingenuu și departe de a înțelege în profunzime multe lucruri din viața oamenilor și a Capitalei, Edi fusese atras de tânăra serioasă în cadrul asociației creștine, numită de ea „biserica iubirii”, tocmai pentru că toate activitățile în care se implicase vizau ajutorarea, binefacerea, iubirea față de semenii încercați. Foarte interesante discuțiile dintre unchi și nepoți vizează atât vechi precepte platoniciene (adevărul, binele, frumusețea) adecvate la viața și lumea concretă, cât și aspecte și idei privind postmodernismul („ceva cool pentru generația noastră”, după credința nepotului Alexandru), eliberarea de prejudecăți (inclusiv ieșirea din „colivia dogmei” și „eliberarea de frică”, recomandate tinerei), relativismul valorilor, despre migrațiune, putere și Dumnezeu ori despre „noua paradigmă” a vieții moderne. Ba, marțoră și la un caz de răpire a tinerei Luminița, fata unui „demnitar, om cu influență”, Estera (nume cu simbologie biblică, rezonând cu caracterul fetei), revenindu-și cu greu din scena care se petrecuse în apropierea ei în parc, înțelege exact în ce constă traficul de persoane (obligate să se prostitueze), aducător de mulți bani și practicat de anumite „găști” ce acționau în orașe și alte localități. În sfârșit, contactată de un coleg îngrijorat de la asociație, vechiul simpatizant Nelu Sărăcin, după ce a văzut-o la televizor în imaginile cu răpirea fetei, Estera promite să se întâlnească cu el în alt loc, nu în parcul în care își dăduse întâlniri cu fostul iubit Edi, relație din care se retrăsese cu demnitate.

*

Dar romanul are un prim-plan dominat de judecătorul pensionar Teofil Ciocan, care, dorind să părăsească municipiul în care funcționase la Tribunalul Județean (probabil Hunedoara), își cumpără un apartament în Vadu Ars, în ideea de a-și petrece anii bătrâneții și a se liniști după munca atât de stresantă. Se împrietenește cu Pompiliu Topor, fost tehnician agricol cu pasiunea tâmplăriei și proprietar al unei cabane undeva la marginea localității. Acolo va fi invitat de amicul →

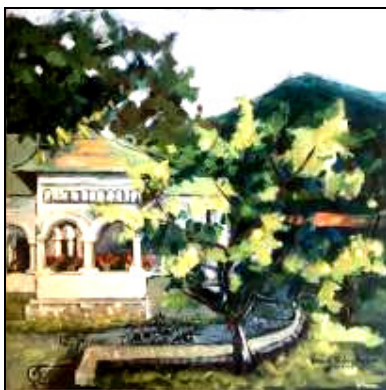

său, încercând să uite multe din necazurile vieții, inclusiv faptul că în urmă cu vreo trei ani soția îi murise din cauza unui cancer la sân. Plimbările prin oraș, plăcerea de a mânca shaorma de la un magazin alimentar, preparată de un fost bucătar la cantina muncitorilor din combinat („apelați la băiatul – îl invită acesta -, am servit miniștri, directori, patroni străini, mulți veneau pe la combinat, fie-i țărâna ușoară, adică, fie-i zgura ușoară, că bine mai era pe aici”), ca și plăcerea de a „împrumuta” din cutia de corespondență a unui vecin de pe scară cărți și periodice, pe care după câteva zile le puneau înapoi, ca și multe alte aspecte din urbea în care se mutase, toate acestea sunt evocate de autor încercând să pătrundă în psihologia personajului, a cărui obsesie este aceea privitoare la îmbătrânire. Recentul pensionar Teofil Ciocan își propune să-ți schimbe modul de viață (renunțând la sedentarism, reducând timpul de lucru pe calculator, să practice „mersul pe jos” care „e terapie”, să facă plimbări în natură, pe dealuri și pe malul râului, să se implice în administrarea gospodăriei, să fie atent la alimentație, să meargă cu bicicleta, ba chiar să-și creeze un cont pe rețeaua de socializare etc.). Pe lângă ieșirile împreună cu tehnicianul, fostul judecător îl întâlnește pe economistul Ioan Jude (un alt personaj din volumele precedente), devenit acum șeful unei firme de consultanță, întrucât meseria de jurnalist „nu mai rentează”. Căsătorit cu doctorița Angela, Jude se dovedește foarte amabil cu Teofil Ciocan, care fusese judecătorul din dosarul de lichidare a combinatului industrial din Vadu Ars. Încercase să fie „patriot” cu oamenii, gândindu-se la consecințele nefaste ale lichidării, dar timp de șapte ani, cât a durat procesul, el nu a făcut decât să prelungească agonia mastodontului: „a fost o moarte lentă și sigură, atât am putut face (...) legile economiei bat legile din justiție (...) Economia de piață a spart calculele.” Desigur că au fost greve, chiar greve ale foamei în acea vreme, când în sprijinul „cauzei pierdute” venise fosta avocată Ana Nor, profesionistă, cunoscută încă din romanul precedent, despre care judecătorul află că, după drama avută (sinuciderea iubitului, tot din pricina problemelor de la combinat), aceasta s-a recăsătorit, a încercat să investească în Vadu Ars, a plecat prin Anglia și

Germania, a revenit, dar totul era sortit eșecului, întrucât „lichidarea combinatului a pulverizat totul”. „S-a născut o altă lume”, declară fostul jurnalist Jude, care are acum „o activitate bună” trăind „acceptabil”.

Un alt plan al romanului urmărește ceea ce se întâmplă cu ascensiunea fulminantă a fostului ofițer de Securitate, patronul companiei „Diversum” cu depozite imense și cu vânzări pe diferite piețe din țară. Cu o sută de angajați, care munceau din zori până-n noapte, în noul sclavaj care-i lega deopotrivă de locul de muncă și de interesele lor curente, firma „omului de afaceri” prospera văzând cu ochii. Pe Moise Buzatu judecătorul pensionar Teofil Ciocan nu-l vizitează, de aceea romanul dezvoltă paralel și separat capitole în care acești protagoniști apar cu viața și interesele lor. Asta nu înseamnă că Teofil nu știa că Buzatul era unul din rechinii economiei de piață, ajuns celebru în zonă, banii lui deschizând toate ușile. Își construise o casă și trăia pe picior mare. Devenindu-i soție, fosta vânzătoare Suzy, figură ștearsă, are meritul de a fi mama lui Edi, fiul unic cu care patronul are mari ambiții. Nici patronul din Vadu Ars nu era străin de pârgăniile oferite de statutul politic al unor cunoscuți. „Adevărul – scrie autorul - că mulți parlamentari se aflau în spatele firmelor care controlau mărcile, apoi controlau vama, pe urmă tarabele din piețe. Au prins firul cum se fac bani fără muncă. Angajau avocați care să le apere interesele. Pe urmă curgea totul ca uns.”

Într-un capitol final, Teofil îl întâlnește întâmplător pe Anton Lemnaru, „judecător de nădejde”, devenit (în urma unor înscenări de serviciu din partea șefului său care aflase că acest coleg râvnește la funcția lui, de „șef la

Corina Perianu, Arcade și măr

tribunal” – „însena-re în stil mafiot”), avocat și aflat cu treburi prin Vadu Ars. Îi recomandă să-l viziteze pe patronul Moise, care tocmai avea necazuri cu neregulile din vânzarea unor produse re-etichetate, uzurpând astfel prestigiul unor firme e-l chemaseră în judecată. Avocatul este angajat pe loc în procesul companiei, apoi, revenind în Vadu Ars, îi prezintă patronului situația reală, fapt care-l determină pe acesta să treacă firma pe numele fiului, el devenind administratorul. „Mare noroc am avut cu Teo, a simțit unde stă cașcavalul în Vadu Ars”, își zice în sine avocatul Lemnaru, mulțumit de onorariile încasate.

Un mic roman de dragoste, deși finalizarea lui rămâne cam în coadă de pește, fără a se instituționaliza legătura, îl constituie capitolele în care autorul evocă cum protagonistul a cunoscut-o pe Dorina (personaj și în romanul anterior), secretara biroului de lichidări și consultanță al lui Ioan Jude, o femeie blondă, bine făcută, cam pe la 40 de ani, mama unui fiu student IT la Timișoara, cunoscută în timp ce se întorcea cu plasele de la piață. Om cu capul pe umeri, judecătorul se poartă respectuos cu femeia, care de-a lungul întâlnirilor se deschide către o nouă iubire. Totul este prezentat în mod firesc, fără efuziuni sentimentale, o apropiere a unor oameni trecuți prin viață, rămași singuri (femeia fiind părăsită de sot) și care vor regăsi liniștea și bucuriile vieții într-o apropiere sinceră, dezinteresată, cu vizite reciproce: „Suntem maturi”, îi spune Teofil, „nu e bine ca omul să fie singur”. Fragmentul de jurnal din finalul cap al XII-lea, consemnând ziua în care a cunoscut-o pe Dorina, diaristul pensionar amintește de îndrăgostirea filosofului Cioran, trecut de 70 de ani, de o femeie de 35, care, spre a scăpa de „filosoful cabotin”, a devenit prietenă cu Simon, mai vechea parteneră de viață a lui Cioran... Dar autorul, se pare, nu duce nici în acest mic roman de dragoste povestea până la capăt, cum procedează în mai toate episoadele (ne lasă să înțelegem iminentul faliment al companiei lui Moise Buzatu, „realizarea” fiului etc.).

Totodată judecătorul pensionar, care-și recitește tot felul de citate relaxante făcute în timpul când redacta deciziile la tribunal, s-a decis să țină un jurnal, crezând în puterea terapeutică a scrisului: „Nu pot să stau →

dacă nu scriu ceva, scrisul e un fel de terapie, dar e și un mod de a transmite mesaje în lumea paralelă care ne înconjoară. Noi percepem doar zece la sută din acest univers, restul pare un mister.” (I, p. 12). Sau micul fragment de jurnal din finalul capitolului IX, încheiat astfel: „Scrisul mă liniștește. Există și o judecată finală, ea are un sens mai profund – este o răscumpărare, chiar victorie...”

De aceea jurnalul lui Teofil Ciocan din care se citează evocă nu atât întâmplări și fapte zilnice, cotidiene, cât fragmente de lecturi și reflecțiile sale pe seama acestora. Mai concret, pasiunea lecturii îi dezvăluie noi cunoștințe, bucuros fiind că „după o viață de om, eu continui să învăț” (II, 21) și descoperă farmecul scrierii cu pixul pe hârtie, după folosirea zilnic și îndelungată a calculatorului (III, 29). Alte fragmente de jurnal cuprind citate din cărți de știință umanistă, teologie, cultură, futurologie, chiar anecdote ori știri insolite etc. Multe chestiuni privesc noutăți din domeniul unor descoperiri științifice speciale, cum ar fi conceptul psihologic de „prosopopeză” (schimbarea bruscă a personalității), disciplina „neofiliei” (dorința excesivă de nou, inedit, extraordinar), „omul unidimensional” (Herbert Marcuse), conceptul de „geeks” (subcultură alternativă, eclectică, cu referințe la benzile desenate, mitologii moderne intercalate și super-eroi), mai recenta monedă virtuală numită „bitcoin” capabilă de revoluție economico-financiară sau scurte reflecții despre „oxitocina” (substanța din corp de care depinde fericirea noastră), „funcționarea holografică în lume” (principiu acceptat de fizica cuantică conform căruia fiecare celulă conține în sine schema structurală a întregului organism, cum fiecare atom conține întreaga istorie a lumii).

Aceste fragmente de jurnal, de una-două pagini, dar și mai puțin, sunt reproduse cu italice în finalul celor 23 de capitole, intrând oarecum în rezonanță cu conținutul evocat de autor. Am avea, așadar, a face cu o alternanță de planuri și voci, de la evocări la persoana a treia auctorială, la consemnări în registru „ionic” (v. terminologia folosită de Nicolae Manolescu, după stilurile arhitecturale grecești, în evoluția romanului românesc, de la „doric” / obiectiv și „ionic” / subiectiv, la „corintic”, această din urmă manieră de creație fiind scriitura cu o

mai complicată configurație a construcției narative și creației artistice).

Apucându-se de citirea Bibliei, mărturisind că simte nevoia să se refugieze „într-o lume absolută” (XVII), unde ideea de „revelație” este esențială (XXII), magistratul pensionar Teofil Ciocan ajunge la ideea că „Justiția divină este altceva” (VII) decât justiția pe care a servit-o el o viață întregă. Fiind un om viețuind într-o asociabilitate de spirit introvert, juristul consemnează în finalul romanului că s-a retras în „bula” lui, convins că „am creat dreptate”. Dar: „Una falsă, bazată pe legile altora, imperfecte și ele, pe procedurile care puteau fi eludate și exploatare, pe oameni care s-au grăbit. Nici nu era dreptatea mea. Am avut iluzia asta.” De unde întrebarea dilematică: „Asta este sentința: Să ard sau să nu ard jurnalul?” (XXIII). În acest fel, romanul capătă și un caracter eseistic, reflectând asupra ideii de „justiție” și „justițiaritate”, fiind totodată și o devoalare a unei profesii împovărate, de spectacol al justițiabililor, ba chiar una „mutilantă” dacă amintim destinele unor colegi marcați de drame și tragedii: regretul protagonistului de a nu fi stat mai mult lângă soția lui ucisă de cancer, fostul judecător Turcu dat afară din casă de soție, bolnav, gândindu-se la un azil, colegul pensionar Mircea Vijelie cu soția care și-a pierdut mințile sau chiar avocatul Anton Lemnar, victima unei înscenări mafioate pusă la cale de șeful care-și vedea funcția în primejdie, ori prea bine figura tânărului avocat Manole Bătrânu care îl sfidează pe un judecător înțepenit în plaivaz, incapabil să deprindă noua tehnică, calculatorul și internetul...

Autorul, lucrând în domeniu și având pregătirea necesară, cunoaște bine mediul justițiabililor, din care reține aceste câteva cazuri și, în general, imaginea unei profesii ingrate, care aduce conștiințelor mai sensibile unele resentimente, păreri de rău, remușcări, noi reconsiderări critice.

„Jurnalul ars” al judecătorului (doar titlul cărții sugerează acest lucru, finalul concret fiind unul dilematic), stabilit la pensie în „Vadu Ars”, lasă mărturia unei lumi pulverizate, încenușate, precum toposul pârjolit de economia de piață postdecembristă... „O lume nouă se naște”, un prezent „în flăcări”, în care fiecare om are viziunea sa, telenovela sa, povestea sa.

Corina Perianu, Portret de bătrână

Fiecare are dreptatea sa, religia sa, fiecare „se vrea stăpânul jocului”. Oamenii, afirmă nepotul Alexandru într-o discuție cu unchiul Man, „vor să evadeze din realitatea strâmtă, să se elibereze de cătușe și lanțuri, din colivia dogmei. (...)”

Tinerii reacționează primii...” În timp ce adevărul „rămâne la locul lui, chiar dacă oamenii nu recunosc asta!” Noul timp este materialist, pragmatic, violent chiar...

Sunt multe considerații despre cultură, artă, poezie, religie, filosofie, justiție, despre raportul antinomic realitate – iluzie, unele datorate protagonistului Teofil Ciocan (nume sugestiv pentru un judecător) și evidențiate în fragmentele de jurnal.

Astfel de reflecții sunt, de bună seamă, suficiente pentru a conferi o tentă eseistică romanului și o semnificație aparte.

În total, trilogia romanescă a Vadului Ars este o carte care surprinde foarte bine, în registrul unui realism autentic, veridic, probant cazuistic, viața românească din ultimele trei decenii, o tranziție dureroasă, plină de exemple de ciocoism, de reușitele unor învârtiți, dar și de eșecuri, neîmpliniri și monstruoziități care, întâmpinându-ne și azi la tot pasul, cu provocări noi, pare să nu se mai termine. E mărturia unei istorii care, ieșind din matcă, își găsește cu greu vadul, și a unui timp ce a schimbat fundamental fața societății românești, nu numai în noi fațete structurale, ci și în mentalități de tip nou, după o „nouă paradigmă” în care globalizarea a lucrat spornic, fiind asaltată în curând de imperatiivele curentului neo-marxist de „political correctness” din universitățile americane, o ideologie desigur greșită, dar care deja face victime și nu numai dincolo de ocean...

Un roman despre Constantin Brâncuși

La trei ani după succesul înregistrat cu romanul „Nemuritorii”, în care este vorba despre Vlad Țepeș și pentru care în 2022 a primit Premiul elvețian pentru literatură, Dana Grigorcea publică un nou roman, frumos intitulat *Greutatea unei păsări în zbor*⁶ în care este vorba despre „Prince paysan” Constantin Brâncuși și despre plecarea acestuia din Paris, de la atelierul său din Montparnasse, în America, la New York, în vederea unei expoziții.

Personajul principal se numește în carte Constantin Avis, de la Pasărea de bronz pe care o duce cu sine la 12 mai 1926 cu vaporul „Mauretania”. La sosire are probleme la vamă, unde pasărea este taxată ca orice obiect de utilitate publică și nu este acceptată ca obiect de artă, pentru care nu s-ar percepe taxă.

„Pasărea mea este artă”, insistă Constantin Avis.

„Dați-mi voie, domnule. Nu are nici o asemănare cu o pasăre.

„Aceasta nu este o pasăre, zice Constantin, Acesta este zborul unei păsări”. (p.19)

Ajuns la New York află că între timp galeristul american Max Milner, cel care îl invitase în vederea unei expoziții a murit în urmă cu o săptămână. De el se ocupă însă fotografia de la galeria Milner, Lidy Maenz (invers Ydil).

Constantin merge pe jos prin oraș, cumpără și citește „New York Times”, și fiindcă călătorise cu artista din filmele mute Alba Fantoni, care locuia în același hotel cu el într-o cameră de deasupra, merge să vadă un astfel de film și în carte este povestit acest film. Întâmplarea face ca la film să fie prezentă și Lidy, și după film merg mână în mână la pensiunea în care locuia ea, dar detectivul casei i-a văzut, Constantin pleacă dar și Lidy este dată afară și va locui la el la hotel, ca soția acestuia.

Constantin e un tip modern, bun dansator, la curent cu muzica timpului său. Aflăm că Max Milner a venit cândva la el în atelier și l-a invitat să joace golf, l-a lăsat să câștige și îi face cadou geanta de golf cu crosele.

La casa Milner, unde este invitat, cunoaște mai mulți oaspeți, printre

care și un regizor care îi cere să confecționeze o statueta din pastă de hârtie maleabilă și argilă. Cu acest prilej Constantin asistă și la filmări, se întreține cu Freddi, partenerul Albei Fantoni, care însă nu era acolo, pe motiv că i-a trecut vremea. Pentru statueta a primit o sumă frumoasă.

Dacă romanul se deschide cu „Cum începe totul” în care e vorba de Alba, Freddi și dr. Hines, logodnicul acesteia la o serată, romanul se încheie „Cum continuă” adică cu procesul intentat vamei americane din 21 octombrie 1927 de Lidy, cu privire la taxarea păsării aduse de Constantin Avis. Dacă atât ea, cât și domnul Rosenheim și William Fo, directorul de la Brooklyn Museum susțin că e vorba despre un obiect de artă, în schimb sculptorul american Robert Aitken susține contrariul.

În afară de introducere și încheiere, romanul este constituit din 35 de capitole, de la o jumătate de pagină până la cincisprezece și fiindcă substanța epică e destul de subțire, autoarea recurge la o stratagemă și realizează un al doilea plan care îi are ca protagoniști pe scriitoarea Dora (nu Dana!) „Marcu” – aflăm la pagina 117, care primise o bursă de scris o carte despre Constantin Avis de la fundația Adolph Wehrli din Zürich și care, împreună cu fiul ei, Loris, de 8 ani și cu bona acestuia, Macedonia merg pe coasta ligurică ca să scrie povestea statuetei acestuia. Mai precis, ajung la Santa Margherita Ligure, de unde vine celebra artistă a filmelor mute Alba Fantoni.

Fac o serie de excursii în împrejurimi, frumos prezentate, vine și avocatul Regis, iubitul Dorei acolo și ea va cunoaște pe Signora Laura Cavallaro din Palermo, Sicilia, care îi va povesti Dorei despre căsătoria ei cu poștașul Tullio, care îi zicea „Problemi” și despre modul cum l-a cunoscut pe Davide, un arhitect din Roma, cu care se întâlneau două veri și

Corina Perianu, Copacul singuratic

două toamne, apoi soțul Tullio moare ei acum ea e cu Ettore.

În două cazuri sunt înșirate bunătățile culinare ce se pot cumpăra, și anume în Italia (p.89) dar și în America (p.122) unde Constantin vede chiar și mămăligă.

Am insistat mai mult asupra celor relatate despre Constantin (Brâncuși) deși presa germană trece cu ușurință asupra acestor aspecte.

Cu privire la carte, s-au spus totuși unele lucruri interesante:

„Un roman ca un dans, Dana Grigorcea povestește în „Greutatea unei păsări în zbor” înțeles și plăcut despre esența artei”. SWR2, Carsten Otte (28 Februar 2024)

„Bazată pe o întâmplare adevărată, autoarea creează aici un mic roman despre artă, despre dragoste și cum ambele atârnă împreună”. (Marco L., 17.03.2024)

„Este o ușoară, primăvărată carte” rbb Kultur, Jörg Magenau (29 März 2024)

„Cu siguranța unei echilibriste prezintă Grigorcea scurt, la obiect și cu laconism plin de umor poveștile legăturilor amoroase a unei jumătăți de duzină de femei la un loc”

Frankfurter Allgemeine Zeitung, Tina Hartmann (13 März 2024)

Pe coperta a patra, exterioară a cărții, scrie printre altele: „Cu un inegalabil farmec povestește Dana Grigorcea despre amalgamarea vieții cu arta, într-un limbaj de o putere impresionantă și cu o ușurință plutitoare”.

MIRCEA M. POP

⁶ Dana Grigorcea: *Das Gewicht eines Vogels beim Fliegen*. Roman, Penguin Verlag, München, 2024, 224 p.

Un nou roman despre România

Iris Wolff, născută pe data de 18 iulie 1977 la Sibiu, deși din 1985 se află în Germania, la Freiburg, publică recent un nou roman, *Lumișuri*⁷, în care, precum în celelalte patru anterioare, este vorba despre România.

Ce este ciudat și deosebit, mai dificil și nefolosit însă în cealaltă, e faptul că de data aceasta autoarea o ia pe un alt drum decât ce obișnuit, clasic, și anume cartea, cu nouă capitole câte are, începe cu ultimul, adică cu sfârșitul, fiind cronologic totul inversat, procedeu folosit de Scott F. Fitzgerald în „Ciudatul caz al lui Benjamin Button” și de Inger-Maria Mahlkes în romanul *Arhipelag*, despre Teneriffa, pentru care a primit Premiul Cărții Germane în 2018.

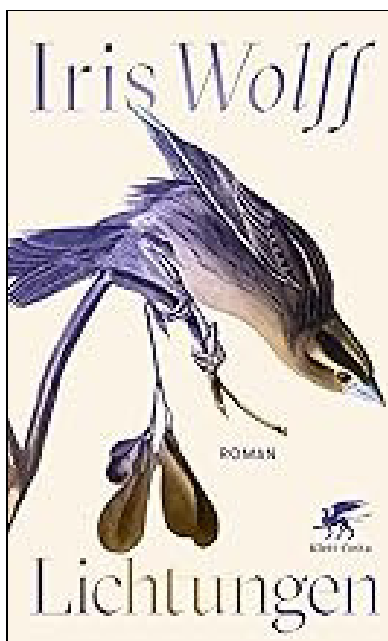
Ce mai aduce nou acest roman e faptul că fiecare capitol e precedat de câte un motto, în diferite limbi, tradus însă la sfârșitul cărții. De pildă la 5 apare următorul: „*Prin pădure trece-mi-oi / Frunză verde ciunta-mi-oi / Și pe vale și pe grui*” din „Doină din Maramureș”, cântată de Maria Tănase, autoarea fiind, precum Herta Müller, încântată de solista noastră. L-am mai cita și pe cel de la 7, „*I've been looking so long at these pictures of you that I almost believe that they're real*”/ Am privit așa de mult tablourile tale Că sunt convins că sunt adevărate”- dintr-un cântec de The Cure, „Picture of you”.

Precum celelalte romane anterioare, și acesta este scris tot la persoana a treia.

Personajul principal este Lev, dintr-un sat din nordul țării, de pe Iza, de unde era și fosta sa colegă de școală, Kato. Acesta are tată român și mamă săsoaică din Sighișoara. Când s-a căsătorit cu soțul ei ea a venit de la o distanță de peste 200 km ca să-i crească pe cei trei copii ai lui, rămași fără mamă, doar al patrulea, Lev, fiind copilul ei. În urma unui accident, fiind Lev țintuit la pat, la propunerea dirigintei, vine Kato să-l țină la zi cu materia predată și el este tot mai încântat de ea. Fiind el mai târziu înjosit de niște colegi, se decide să nu mai meargă la școală, ci mai bine în pădure, cu mocănița, la tăiat lemne, împreună cu cei doi frați vitregi ai săi. Semnalată este și explozia reactorului de la Cernobîli, deși regimul păstra tăcerea.

Mai târziu, împreună cu Imre, fostul său șef, se vor privatiza, cumpărând fabrica de cherestea.

Când Kato a împlinit treizeci de ani, merg împreună la mare, cu mașina

bunicului. Ea locuia într-o căsuță mică de lemn, împreună cu tatăl ei, apicultor, care nu se ocupa de fiică, mama murind la scurt timp după nașterea acesteia.

Toate bune și frumoase, doar că într-o vară ajunge în satul lor Tom, din Hamburg, fistichiu îmbrăcat, care făcea turul Europei cu bicicleta și vorbea numai germana și engleza, cu care va pleca Kato. Lev prinde și el gustul călătoriei și va face un circuit cu bicicleta în sud, prilej cu care o va cunoaște pe Marinela, o femeie de vreo patruzeci de ani, al cărei soț lucra în Italia iar copiii erau la Iași. Cei doi îi trimit lui Lev ilustrate de peste tot pe unde ajung, până când, după cinci ani primește una cu textul laconic *Când vii?*, iar el va merge la Zürich, cu trenul, 1500 km, unde se afla ea. Ea ducea o viață boemă, se despărțise de Tom care a rămas la Freiburg, unde vroia să deschidă un magazin de biciclete și unde se îndrăgostise, picta fie pe asfalt, fie pe pânză, în stradă, în văzul tuturor, primind bănuți de la trecători și avea un vechi Ronger Lnad în care își ținea cărțile, de pildă avea și de Lucian Blaga și de Nora Iuga și care îi servea ca dormitor. În lunile de iarnă fie că făcea reclame în Slovenia, sau era chelneriță în Italia, ori vânzătoare în Germania. Cel mai mult i-a plăcut ei Roma fiindcă „*tot orașul este o invitație la pictură*”. Timp de șase săptămâni vor fi împreună pe drum, din Zürich merg spre Paris, apoi la Nantes, Montpellier și mai departe spre est, de-a lungul coastei. Se hotărăsc să nu se mai despărță și se decid să se întoarcă acasă.

Mai apar în carte o serie de personaje memorabile. De exemplu

„*bunica*”, mama tatălui, avea darul prezivizunii, securitatea fiind activă chiar și în acel colț uitat de lume. Tatăl mamei, bunicul Ferry, ceasornicar din Sighișoara, cu buletin românesc dar cu mamă săsoaică și tată austriac se simte în primul rând austriac, depune actele și după șase ani de așteptare activă (fusese de câteva ori la București, la Ambasadă) va trece ilegal granița, nepotul fiind cel care îl duce cu mașina bunicului la ultima parcare, de unde îl ia un TIR de Germania. După revoluție mai vine Ferry de două ori, o dată să-și ia lucrurile de la fiica sa Liz și a doua oară să-i arate Kristei, actuala sa soție, unde s-a născut el. Imre era din Cernăuți, știa ungurește, românește, ucrainiana și germana și nu se putea împăca cu gândul că copilul lui de numai opt ani a murit într-un accident de mașină din cauza lui, el fiind șoferul.

Cititorul german asistă la o serie de evenimente: slujba bisericească ortodoxă care durează două-trei ore, la nunta Bredicăi, sora vitregă a lui Lev, la care el a fost adus cu priciul, la obiceiul de la Bobotează, cu crucea cufundată de trei ori în apă, precum și la ieșirea la iarbă verde cu prilejul zilei de 1 Mai.

Serviciul militar al lui Lev constând din muncă în tunel este de asemenea prezentat. Doar că la Târgu Jiu nu numai „Poarta sărutului” e „*monument pentru soldații căzuți în Primul Război Mondial*”, ci întreg ansamblul sculptural al lui Constantin Brâncuși, cunoscut sub numele de Ansamblul monumental Calea Eroilor, care este un omagiu adus eroilor căzuți în Primul Război Mondial, constând din patru componente sculpturale, și anume Masa tăcerii, Aleea scaunelor, Poarta sărutului și Coloana fără sfârșit, toate dispuse pe aceeași axă orientată de la apus spre răsărit.

De asemenea, când Lev era țintuit la pat, deci în vremea comunismului, medicul care vine și habar nu are, dar întocmește, în schimb, o notă de plată – scrie autoarea – ori în comunism nu se obișnuia așa ceva...

Conștientă că cititorului german îi plac animalele, apare motanul Khalil (în arabă „prieten bun”) adus de Kato bolnavului Lev, moartea unui pisoi este prezentată pe aproape două pagini și unul dintre frați va aduce și un câine.

Mulți au murit, așa mama mamei, bunicul lui Lev dinspre tată, chiar tatăl este victima unei alunecări de teren, apoi mama celor trei frați.

Memorabile sunt descrierile de natură, în care abundă imagini vizuale dar și auditive, precum și cele olfactive. →

MIRCEA M. POP

⁷ I. Iris Wolff: *Lichtungen*. Klett-Cotta Verlag, Stuttgart, 2024, 256 p.

O CĂLĂTORIE ÎN SARABANDIA

La un sfârșit de săptămână, am ales să fac o călătorie în Sarabandia (*Sarabandia și alte povestiri*, Ed. Vatra veche, 2024), avându-l drept ghid pe maestrul Dumitru Hurubă. M-a interesat mai degrabă să descopăr oamenii, locuitorii acestui ținut, modul lor de a fi, de a supraviețui într-un climat neprielnic, felul în care interacționează, mai mult decât peisajul în sine.

Am cunoscut o suită de tipologii, care mai de care mai interesante, mai emblematice pentru contemporaneitatea Sarabandiei, de la cele plecate prin alte zări și revenite pentru un timp mai mult sau mai puțin lung acasă, cum ar fi Carmella, verișoara din Islanda, Catrița, cea plecată la cules de sparanghel etc, și până la cei rămași să-și ducă existența în locul natal.

Preabunul ghid Dumitru Hurubă, mi i-a prezentat pe fiecare în parte, dar și diferite situații stranie în care respectivii s-au aflat într-un moment sau altul al traiului sarabandian. Tușa satirică a prezentării lor le conferă acestora o alură absurdă, la acest lucru contribuind fără doar și poate umorul cu care ghidul își pigmentează fiecare zicere, fiecare descriere. Cu toate acestea, impresia de absurd se topește atunci când, cunoscând mai bine personajele care populează Sarabandia și poveștile lor, realizezi că privești în oglindă propria ta lume, propria ta contemporaneitate. O descoperi în dialogurile purtate, în inserțiile pamfletare la adresa societății actuale, în descrierile caracterelor – arhetipuri, dar puternic îmbibate în magma unei lumi aflate într-o degringoladă pe toate palierele sale.

Dumitru Hurubă este în postura unui arhitect care desenează la altă scară societatea în care trăim. O regăsim în cotele Sarabandiei, ale unui

cartier, ale unei întreprinderi sau ale unui bloc. Dacă am mări cota am ajunge să deslușim „starea națiunii” și ne dăm seama că absurdul este realul ei, devenit firescul cotidian.

Sarabandia este un loc în care tarele de caracter devin virtuți, în care vânzoleala mulțimii se desfășoară într-un ritm haotic, dar adaptat la un ritm predestinat parcă spre a ajunge nicăieri. Regăsim incultii, bârfitorii, snobii, misoginii, trăitorii în promiscuitate, „foștii” transformați în „actualii” nomenclaturisti, lașii, leneșii, trădătorii – o sarabandă de personaje care ni se etalează ca pe o peliculă cinematografică. Sarabandia este un loc în care „democrația-i democrație! O respectăm cu sfințenie, iar când nu mai putem, o mai și adaptăm după chipul și logica noastră” (povestirea *Schiță cu directivă*). Tot sub umbrela largă a democrației, Sarabandia proclamă o „egalitate între sexe”, deși aflăm „că nu toți bărbații o au la fel” (povestirea *Nu sunt un bun cetățean*). Suntem informați că cetățenii Sarabandiei sunt cetățeni liberi! „Gata, ne spune un cetățean, de-acum suntem occidentali, suntem europeni, suntem... Uraaaa!, nu-i așa? În sfârșit avem violență legală, corupție pe față, nepotism porsânge, programe europene pentru hoșii, instituții de spălare a creierelor de cunoștințe generale, violuri, crime, perfecționare în lingușiri politico-administrative și escrocherii...” (povestirea *Instrucțiuni paternale*).

În ciuda a tot și toate, Sarabandia mustește de optimism, chiar și în pragul unor situații aparent insurmontabile, cum ar fi spre exemplu falimentarea unei firme, locuitorii ei găsind soluții. Cum? „Intrăm, ieșim, iar intrăm, iar... că firma seamănă cu o bielă, verișoară primară cu pistonul de la motorul cu ardere” sau se dă „un mesaj de naufragiați managerului general” sau

„pâine”, „bunica”, „Cum ești, ce faci?” „Fac supă de clopot”, „măgăruș”, „mierlă”, „coroana”, „opinci”, „mărțișor”, „Stai așa, băiete!”

Despre această carte s-a scris mult și elogios.

„Marea temă a lui Iris Wolff este experiența unei existențe străine în propria patrie” scrie Andrea Platthaus în “Frankfurter Allgemeine Zeitung” din 13.01.2024.

„În „Luminișuri” este prezentată o

pur și simplu prin reprofilare (povestirea *Reprofilare*).

Ne recunoaștem și în umorul pe care îl regăsim în dialogurile personajelor, pentru că și sarabandienii, și noi, avem capacitatea uluitoare de a ne adapta timpurilor prin umor.

Ghidul însuși, Dumitru Hurubă, îi privește pe acești bizari locuitori ai Sarabandiei cu o oarecare condescendență încărcată de haz pe care ni-l transmite și nouă, celor care l-am urmat în această călătorie. Dumnealui ne-a făcut o prezentare cu un comic de limbaj savuros, făcând ca deplasarea prin Sarabandia să fie una plăcută, vioaie. Dincolo de cuvinte regăsim satira ascuțită, pamfletul, dar și expunerea directă a opiniilor în care simțim un iz de revoltă interioară, o dezamăgire a celui care este un atât de bun cunoscător al „Sarabandiei” și al comportamentului „sarabandienilor”.

La finalul călătoriei pot face recomandarea de a „vizita” Sarabandia, luându-l obligatoriu în acest demers pe cel mai bun ghid, Dumitru Hurubă.

SIMONA MIHUȚIU

UN NOU ROMAN...

→„Luminișul” este o metaforă care revine de câteva ori în economia romanului: „Amintirile erau împărțiate prin timp ca luminișurile”, „Înainte sa era un luminiș”, Kato desenează „Doi lupi într-un luminiș”, „apare acest luminiș”.

În acest roman apar mai multe cuvinte și propoziții românești decât în toate cele patru la un loc: „lapte”,

lume pe mai puțin de 300 de pagini, care își poartă totul cu sine. Minunat, adevărat și demn de citit!-scrie Katrin Kaiser în “Abendzeitung” din 25 ianuarie a.c.

În „taz din 14.01.2024, sub titlul „În pădurea amintirilor” Carsten Otte scrie:

„Luminișuri” este un roman în blânde tonalități minore, în care ororile trecutului românesc nici într-un caz nu se exclud.”

CĂLĂTORIND PE CONTRASENS

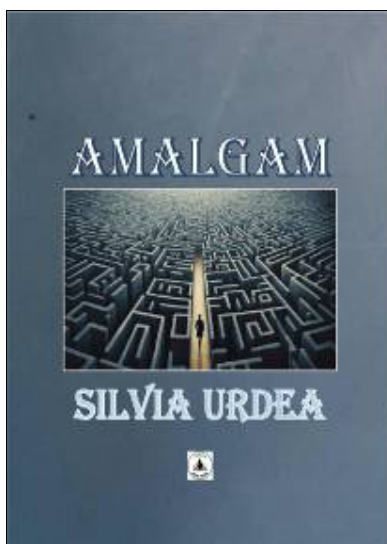
SILVIA URDEA – UN CRITIC
LITERAR DE EXCEPȚIE

(I)

Silvia Urdea se dovedește a fi un critic literar de mare valoare. Pregătirea de excepție, erudiția, simțul critic și cel al echilibrului sunt trăsături care dau consistență și importanță analizelor sale. Ca un veritabil expert în construcții, analizează cadrul în care este amplasată opera supusă analizei, adâncimea fundației pe care autorul își înalță cuvintele, iar apoi evaluează construcția în sine: rezistența, viabilitatea și stilul. Are însă și capacitatea de a aprecia modul în care omul, acela care pășește peste prag, poate interacționa cu ambientul oferit.

Dar Silvia Urdea mai are o calitate care ne îndrituiește să o considerăm un critic literar de valoare: sinceritatea! Am remarcat-o în fiecare scriere a sa, inclusiv în romanul autobiografic *Fragmente din Babylon* (Ed. Vatra Veche, 2022) – un adevărat manual pe care l-am recomandat tuturor celor care vor să emigreze peste Ocean. Ea iubește adevărul și îl respectă. Ceea ce o individualizează e lipsa de aroganță întâlnită la alți critici, având capacitatea de a nu demola – critica ei este obiectivă și constructivă, conștientă fiind de faptul că, în definitiv, și această specie literară este filtrată prin subiectivitatea sistemului personal de valori, al conștiinței, al propriei gândiri, experienței de viață și de trăiri afective. Ceea ce vreau să spun este că reușește să aleagă atât de bine cuvintele atunci când are obiecții, încât nu devin descurajante pentru autor, ci sfătuitoare.

Remarcăm lipsa de prejudecăți în alegerea operelor pe care le evaluează. O altă caracteristică a Silviei Urdea este participarea afectivă, vibrația resimțită pe care reușește să o transmită celor care îi citesc analizele literare. Limbajul folosit, deși elevat, nu este încărcat de neologisme menite să impresioneze cititorul cu o superioritate căutată cu orice preț. Dimpotrivă, Silvia Urdea dialoghează adesea cu autorul operei și implicit cu cei care îi lecturează scrierile, prin comentarii, prin adăugarea propriilor gânduri și trăiri – reverberații ideatice și sufletești trezite de opera citită. Silvia Urdea are ceea ce ar trebui să aibă orice critic literar: caracter.

Prima parte a volumului său *Amalgam, Despre cărți și autori*, demonstrează cu prisosință cele menționate mai sus. Lipsa de prejudecată o regăsim chiar și în sumarul cărții, văzând mănunchiul de autori și cărți despre care a ales să scrie, punând laolaltă autori renumiți cu alții mai puțin cunoscuți, dar pe care ea dorește să îi aducă în atenția cititorilor.

Silvia Urdea nu are complexe sau inhibiții. Critică vehement, fără rețineri, romanul *Paradisul de după colț* (Humanitas, 2011) al lui **Vargas Llosa**, pentru compromisul neo-marxist făcut, pentru decadență, numindu-l un „regres spre barbarie”, o „mizerie pornografică”. „Mă simt aruncată iar în realismul socialist”, afirmă Urdea.

La polul opus, Silvia Urdea nu ezită să-l numească pe **Radu Ciobanu** „un mare senior al romanului românesc”, iar după lectura cărții acestuia, *Nemuritorul albastru* (Excelsior Art, Timișoara, 2012), Silvia Urdea scrie că a simțit aceeași stare de plenitudine citindu-l ca și atunci când a citit *Ghepardul* lui Lampedusa, *Muntele vrăjit* al lui Thomas Mann sau *Raport către El Greco*, al lui Kazantzakis..., plasând astfel această operă în universalitate, printre marile romane clasice ale lumii. Analizele altor romane ale autorului, cum ar fi *Crepusul* (Ed. Limes, 2022) care și-a certificat „rezistența valorică la apăsarea timpului” (romanul fiind scris în 1972 și reeditat acum) sau *Treptele Diotimei* (Ed. Limes, 2023) – „un roman de tinerețe care nu are vârstă”, sunt la fel de elogioase, dar elogiile aduse sunt argumentate, demonstrând clasa criticului literar Silvia Urdea. Despre volumul

Magia drumului (Ed. Limes, 2020) al aceluiași autor, Silvia Urdea consemnează caracterul ei pedagogic și își folosește resursele culturale bogate, erudiția, făcând conexiuni între creații care au un mesaj similar și anume acela de a vedea călătoria ca pe o descoperire a sinelui în raport cu mediul, ca pe o libertate care înalță trăirea creatoare, ca pe „un simbol al drumului existenței noastre în care e nevoie să ne educăm pentru a-i percepe unicitatea, efemeritatea, sacralitatea”.

O astfel de trimitere este și spre *Grădina de piatră* (Ed. Humanitas, 2018) romanul lui **Nikos Kazantzakis**. Acestui autor, Silvia Urdea îi dedică două capitole ample în *Amalgam*. Alege două dintre operele marelui scriitor grec, aflate la antipodii de carieră literară. *Grădina de piatră* a fost scrisă în urma călătoriilor scriitorului în Orient, în Japonia și China, înainte de a-și scrie marile opere, cele de referință și reprezintă o modalitate de a accede spre personalitatea tumultoasă a lui Kazantzakis, un mod de a-i cunoaște mai bine celelalte „grădini” pe care Kazantzakis ni le-a lăsat, ca să folosesc spectaculoasa comparație a Silviei Urdea: „În acest sens, cartea ne ajută să înțelegem geneza creației ulterioare”. Călătoria în sine reprezintă pentru scriitor un mod de a-și vedea reflectat sinele în noul peisaj ca într-o oglindă. „Nu știi că o călătorie se face doar în jurul sufletului tău? Mai mult, înăuntrul sufletului tău? Căci în cele mai exotice locuri căutăm propria noastră imagine, ceea ce răspunde mai bine ființei noastre.”

Al doilea roman, *Raport către El Greco* (Humanitas, 2012), ultimul scris de Kazantzakis și publicat postum, e testamentul unui mare umanist, care sintetizează frământările sufletului său „sălbatic” și „nesupus”, avatarurile eului ancestral și ale conștiinței, într-un efort neîntrerupt de transfigurare a obsesiilor e-xistențiale în artă, pentru a aduce „puțină mângâiere omului”. Silvia Urdea nu-și ascunde pasiunea față de scriitorul grec. Îi admiră vitalitatea, clocotul interior, zăbaterile unui suflet elen aflat între elementele antagonice ale universului: materie și spirit. Silvia Urdea îl descrie ca pe un căutător al imortalității în efemeritate, aflat într-un veșnic urcuș, dar temător de abis. E impresiionantă paralela pe care o face autoarea între creația lui Kazantzakis →

SIMONA MIHUȚIU

și cea a lui Lucian Blaga, între conceptele filosofice care i-au animat pe cei doi. Silvia Urdea ne atrage atenția că, deși scriitorul grec era fascinat de Nietzsche, nu a aderat la ideea ateistă, considerând că în lipsa lui Dumnezeu ar rămâne haos în care „nu mai există stavilă pusă instinctelor noastre, nu mai există răsplată pentru bine, nici pedeapsă pentru rău, nici virtute, nici rușine, nici dreptate; suntem cu toții lupi și lupoace în călduri”.

Tulburătoare sunt și cuvintele testamentare scrise cu premoniția sfârșitului de către Kazantzakis în deschiderea cărții sale, amintită de Silvia Urdea: „S-a înserat, ziua de muncă s-a sfârșit, mă întorc aidoma cârțiței în casa mea, pământul. Nu pentru că sunt ostenit și nu mai pot lucra, nu sunt ostenit, dar soarele apune...”.

Mărturisesc că n-am citit niciunde cuvinte atât de vibrante și de emoționant de frumoase scrise despre opera lui Kazantzakis ca ale Silviei Urdea.

Autoarea are un simț acut al dreptății. Nu este de mirare că atenția sa este atrasă de scrierile / jurnale – documente istorice ale **Monicăi Lovinescu** (*La Apa Vavilonului*, Humanitas, 2010) și ale lui **Paul Goma** – (*Gherla*, Ed. Gallimard 1976), doi scriitori care au în comun exilul, verticalitatea caracterului, dar și traumele profunde ale copilăriei, cutremurătoare, la care, în cazul lui Goma, se adaugă și experiența tragică a încarcerării în închisorile comuniste. Silvia Urdea remarcă, nu fără teamei, că nici după '89 nu a avut loc o reală recunoaștere a personalității și curajului său, dar nici a operei, cauzele fiind teama de adevăr a „celor din eșalonul doi”, fiii călăilor („la vremuri noi, tot noi”) care au preluat cârma țării, dar și a renașterii neo-marxismului – vânt neprielnic venit din Vest. Remarc și eu o continuare a marginalizării unor scriitori din exilul acelor vremuri sau a celor care au fost deținuți politic, în condițiile în care, nu-i așa? – nu ar fi trebuit să avem nicio opreliște după Revoluție, mulți dintre ei rămânând cvasinecunoscuți generațiilor post-revoluționare. Autoarea *Amalgamului* realizează prin aducerea în prim plan a celor doi scriitori, Paul Goma și Monica Lovinescu, un reparatio convenit.

Tot în același context al setei de adevăr, Silvia Urdea ne prezintă cartea „tulburătoare” a lui **Petru Ursache** *Istorie, genocid, etnocid* (Ed. Eikon, 2019, ediția a doua) o carte care „s-a

născut din această așteptare frustrată a ceea ce era demult necesar să se întâmple: „să se denunțe crimele, să fie evocați cu numele lor <eroii și sfinții> închisorilor, să fie judecați și condamnați cei vinovați de imensul genocid și etnocid al românilor”. Acest volum îi stimulează Silviei Urdea dorința de comunicare a propriilor păreri, invitând cel puțin la un dialog interior. „Nu este oare strigător la cer faptul că au fost ucși bestialii marii intelectuali care prin lupta și sacrificiile lor au realizat visul secular al românilor de a se uni între hotarele țării lor?” - întreabă Silvia Urdea. Vibrez și eu alături de ea, punând aceeași întrebare. Și mai pun încă una. Oare nu ar trebui ca elevii să fie informați deopotrivă despre ororile Holocaustului, dar și despre cele ale Gulagului rusesc și mai ales despre ororile întâmpinate chiar cu proprii lor conaționali? Cartea lui Ursache este un „manual de iluminare” din acest punct de vedere, notează Silvia Urdea.

Nicolae Steinhardt, căreia Silvia Urdea îi dedică eseu *N. Steinhardt, caracter și cărturar de excepție*, este o altă figură emblematică, nu doar prin suferințele îndurate în închisorile comuniste, nu doar pentru cultura română, ci și pentru umanitate. O spun toți cei care l-au cunoscut, o spun cei care au citit scrierile lui sau ale celor care au scris despre el. Mai presus de om, mai aproape de lumină. Acesta este și mesajul Silviei Urdea după lectura cărții **Veronicăi Pavel Lerner** *N. Steinhardt în care spui că nu crezi* (Ed. Vatra veche, 2020), un mănunchi de evocări din partea celei care l-a cunoscut personal, care l-a avut ca mentor. Sunt amintite și alte cărți dedicate monahului de la Rohia: *Dumnezeu în care spui că nu crezi – scriori către Virgil Ierunca* (1967-1983), Humanitas, 2000; *Jurnalul fericirii*, Ed. Dacia, 1997; *Incertitudini literare*, Ed. Dacia, 1980; *Nicu Steinhardt în dosarele Securității 1959-1989*, Ed. Nemira, 2005; *Dăruind vei dobândi*, Ed. Polirom, 2008; *Între lumi - convorbiri cu Nicolae Steinhardt*, **Nicolae Băciuț**, Ed. Libris Editorial, 2015. „Omagiul adus de Veronica Pavel Lerner acestui patriot român și cetățean al lumii prin cartea *N. Steinhardt în care spui că nu crezi* este de apreciat cu atât mai mult cu cât în mijlocul larmei actuale de multe ori sunt împinse în față pseudovalorii”, își încheie pledoaria Silvia Urdea.

Pătrunzând *În orizontul lecturii* (Ed. Vatra Veche, 2023) al **Doinei Bălțat**, găsește un bun prilej (majoritatea cărților recenzate de Doina Bălțat fiind editate la Vatra veche) de a face unele aprecieri revistei *Vatra veche* și realizatorului ei, **Nicolae Băciuț**. „*Vatra veche*, reprezintă un pilon al viziunii românești într-o zonă care, imediat după 1990, a început lupta pentru autonomie. *Vatra* lui Nicolae Băciuț și a colaboratorilor ei este contrafortul necesar care echilibrează balanța energiilor spirituale românești”. Mai adaugă: „Nicolae Băciuț își apără cu obstinătate libertatea de-a scrie ce crede și de a crede în ceea ce scrie” – iată o altă apreciere de valoare, pe cât de sintetică, pe atât de definitorie, descriindu-l atât de bine pe omul, poetul, publicistul și promotorul cultural. Silvia Urdea parcurge cu răbdare, cu migală, atentă la detalii, analizele critice ale Doinei Bălțat, acordând fiecărei cronici o atenție specială.

Silvia Urdea este profund umană și morală, criticând conceptele globaliste demolatoare, aberațiile și imoralitatea aduse de aceste elucubrări ale unor minți bolnave, pentru care noțiunile de familie, de patriotism și de credință sunt considerate a fi „perimate”. Faptul că s-a oprit asupra cărților scrise de mine (*Dincolo de like*, Ed. Vatra Veche, 2024; *Speranța nu urcă niciodată cu liftul*, Ed. Vatra veche, 2023, *Povestiri de la Senior Help*, Ed. Total Publishing, 2023) incluzând cronicile sale în paginile volumului *Amalgam*, mi-a umplut inima de bucurie. Nu este prima dată când mă întâlnesc cu Silvia Urdea la o intersecție de gânduri și sentimente.

Patriotismul adânc, documentarea actualizată și erudiția Silviei Urdea își fac simțită prezența în comentariile pe care le face, dar și în alegerea propriuzisă a textelor pe care le supune atenției noastre. Noua zvârcolire geopolitică poate prinde la mijloc țări precum este și România, acționând într-un mod deja verificat în secolul trecut. De aceea ea face recurs la istorie, la necesitatea cunoașterii ei, cu bune și cu rele. Ne propune lectura cărții lui **Corneliu Florea** (Dumitru Pădeanu), *Fierăria lui Staricu* (Ed. Aletheia, 2018) – o sagă a unei familii tradiționale din Oltenia, dar și o carte cu valoare de document istoric, „scrisă cu reverență față de adevăr și principile umaniste de bază”. Aflăm, din medalionul omagial realizat de →

Silvia Urdea, că scriitorul a practicat medicina în țară și în străinătate, dar și că s-a stins din viață acasă, la Bistrița, nu înainte de a lăsa în urmă mai mult de cincisprezece cărți: „Cărțile lui sunt strigăte de durere ale unui intelectual lucid, ale unui patriot nedezmintit, ale unei conștiințe oneste și neînfricate, oripilate de dezmațul elitelor politice antrenate într-un proces de trădare a interesului național în toate domeniile societății românești”.

Departate de România, Silvia Urdea nu a încetat niciodată să fie preocupată de problemele țării natale. Asemenea nouă, ea s-a întrebat cum a fost posibilă distrugerea în trei decenii a ceea ce s-a construit cu sacrificii dureroase de-a lungul unei jumătăți de secol de dictatură comunistă. „Accentuez termenul *s-a construit*, deoarece după 1989 s-a demolat cu o furie diabolică. *Cui prodest?*”, se întreabă Urdea. Romanul **Liviei Fumurescu** *Ambalajul de staniol* (Ed. Emma, 2011) îi vine în întâmpinarea întrebărilor, fiind, „un fel de frescă a dinamicii nocive pusă în scenă de mafia capitalistă indigenă, născocită de democrația originală”. Romanul i-a trezit Silviei Urdea apetitul de a citi și alte scrieri ale scriitoarei din Orăștie, cum ar fi *Asumarea istoriei din înscrisuri private și din amintiri despre locuri, oameni și meseriași din Orăștie* (Ed. Emma, Orăștie, 2020) – „o cercetare istorică *sui generis*”, sau *Scriitorii și istoria, istoria și scriitorii* (Ed. Emma, 2021) – un grupaj de cronici literare la cărțile mai multor autori transilvăneni.

În volumul *Proze cu dichis* (Ed. Vatra veche, 2022) al lui **Dumitru Hurubă** surprinde satira autorului, dar și lipsa de speranță în fața degradării societății românești postdecembriste, în fața „momentului de criză al unei umanități, de tranziție spre un țel care nu a fost încă definit, conturat”, personaje aflate în degingoladă, mulțumite doar să viețuiască, fără viziune, fără finalitate.

Volumul *Amalgam* este, în opinia mea, o bijuterie literară care ar trebui studiată pentru a-i surprinde întreaga valoare. Este și un exercițiu de conștiință profesională și națională. Prima parte a sa, de cronici literare, legată organic de reflecțiile din a doua parte, cea de eseuri, relevă un critic literar de excepție, care ar trebui să devină un model pentru contemporanii săi și pentru cei care vor urma.

Sufletul treaz al scriitoarei Simona MIHUTIU DINCOLO DE LIKE

„*Sufletul meu nu este adormit. Este treaz, întru totul treaz. El nu doarme, nici nu visează, ci privește, cu ochii larg deschiși, către lucruri îndepărtate, și ascultă pe malurile marii tăceri*”. (Antonio Machado)

Fiecare suflet are o poveste proprie, este o constelație unică în care se aprind și strălucesc pasiuni din raze de lumină fierbinte creând conexiuni ce explorează orizonturi nesfârșite de posibilități pe harta stelară a vieții.

Sufletul Simonei Miheuțiu este luminat de două mari pasiuni la fel de arzătoare și strălucitoare: medicina și literatura. Cu toate că îndatoririle de medic primar, oncolog și lector la Facultatea de Medicină și Farmacie din Oradea îi ocupă mare parte din timp, Simona Miheuțiu își găsește timp suficient și pentru scris, fiind poet, prozator, publicist și dramaturg, membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, publicând constant în numeroase reviste, antologii și cărți de autor.

De la debutul său literar din anul 2019, cu romanul *Fereastră spre mâine*, Editura Total Publishing, București, prolifică scriitoare nu conține să ne încante și să ne surprindă prin diversitatea de genuri literare pe care le abordează scriind cu aceeași ușurință și fluiditate povestiri, articole, eseuri dar și poezii și piese de teatru.

Cartea *DINCOLO DE LIKE* a distinsei scriitoare Simona Miheuțiu, apărută în ianuarie 2024, la editura Vatra Veche din Târgu-Mureș, reprezintă în fapt cel de-al zecelea prunc literar al autoarei și adună între copertile sale, într-un buchet de 21 de eseuri publicistice, gândurile și sentimentele autoarei care bat cu insistență la poarta conștiinței și sufletului cititorului, pentru că sufletul autoarei este treaz și privește cu îngrijorare tăcerea din jur, o realitate cu care mulți dintre noi se confruntă.

Într-o goană a normalului anormal, suntem bombardați zilnic cu informații fel de fel, cu știri absurde, aberante, bizare, imorale care par a nu avea niciun impact asupra noastră, a oamenilor deveniți surzi și orbi. Dacă în urmă cu ceva timp, aceste știri ar

fi fost catalogate de societate ca inacceptabile, ar fi produs șocuri, îndoieli, dezbateri și reacții în lanț, astăzi observăm o lipsă de reacție generalizată, o stare de imunitate și indiferență față de acest libertinism indecent, stupid și irațional.

Autoarea remarcă lipsa de echilibru a opiniilor din jurul nostru precum și reticența majorității de a reacționa de teama de a fi etichetat: „*Atenți la ceea ce se află în jur, preluăm informații conform propriei conștiințe, le dezbatem în forul nostru interior și le transmitem însăilate cu emoții proprii. Remarc adesea lipsa de echilibru a opiniilor din jurul nostru, radicalizarea și absurditatea lor. Oamenii societății contemporane își construiesc baricade, plasându-se de o parte sau de alta, la extreme, ori tocmai aceste baricade nu ar trebui construite. Observ și reținerea majorității de a reacționa în fața lipsei de logică, o teamă justificată în mare parte, de a nu fi plasat la extreme, etichetat, înfierat de acest sistem social care pare a fi de tip binar: bun – rău, frumos – urât, alb – negru, prieten – dușman etc.*” (Cuvânt înainte)

Simona Miheuțiu nu caută diversul și senzaționalul, este o scriitoare a luminii a adevărului, o scriitoare asumată care ia atitudine prezentându-și echilibrat ideile și gândirea profundă, invitând cititorul la dialog și antrenând o analiză interioară, sinceră.

Ales cu vădită atenție, titlul volumului, *DINCOLO DE LIKE*, trage semnalul de alarmă de la →

MIHAELA CD
TWUC, LSR, WPAC

prima vedere stărnind imediat curiozitatea cititorului care devine nerăbdător să-i afle însemnătatea. DINCOLO DE LIKE ne duce cu gândul la realitatea pe care o trăim. În era digitală, interacțiunile între persoane sunt înlocuite tot mai mult cu relaționarea virtuală, oamenii navighează pe diverse rețele de socializare creând conexiuni sociale, iar fiecare clic este o replică, un instrument de dialog virtual care duce către o lume aparent familiară - Lumea de dincolo de Like. Această paradigmă virtuală preschimbă simplul gest al apăsării unui buton într-un teritoriu vast, cu semnificații subtile făcând evaluarea socială din lumea virtuală tot mai prețioasă. Like-urile sunt adevărate monede de schimb cu valoare variabilă, în funcție de context și interpretare, ce fac parte dintr-un proces complex de recunoaștere și popularitate. Astfel fiecare Like devine o notă într-un limbaj simbolic al aprobării sau respingerii fiind un stâlp de rezistență în structura relațiilor sociale virtuale.

A trăi DINCOLO DE LIKE înseamnă auto-descoperire și conectare profundă cu tine însuși și cu ceilalți, valorizând conexiunile și experiențele umane depășind granițele virtuale și presupune a-ți recâștiga controlul asupra propriului tău echilibru, în afara lumii digitale, concentrându-te pe trăirea autentică în viața reală.

Autoarea abordează problemele arzânde ale societății, întorcând filele istoriei și îndreptând concomitent fanta de lumină spre realitatea de azi, expunându-și punctele de vedere cu verticalitate dar și cu simțul măsurii fără a le impune, respectând libertatea de gândire a fiecărui individ dar aducând dovezi, motivând și explicând logica afirmațiilor sale. Cu sufletul treaz și cu ochii larg deschiși, scriitoarea notează dezechilibrele care duc până la sfidarea normalității inclusiv transformarea omului în „omul de tip nou”:

„S-a ajuns la o sfidare a normalității până la fanaticism. Constatăm că apare o formă ciudată de neo-comunism care, indiferent unde i s-a parafat actul de naștere, rodește cel mai bine în statele cu tradiție democratică. Și, iată, și un „om de tip nou” se pregătește: mecanizat, robotizat, informatizat, pregătit să-și cedeze interesele în favoarea I.A., chiar

dornic de a deveni orice altceva decât OM. Noi, cei care ne-am născut în comunism, recunoaștem simptomele și ne temem”.

Libertatea o știm aprecia la justa ei valoare atunci când nu o mai avem și este în opinia autoarei: „unitatea de măsură a ființei umane”. Noi, fiindcă am trăit în comunism, știm să observăm orice semne care ne indică pierderea ei. Un semnal de alarmă îl reprezintă și cenzura cuvântului scris care a apărut recent în câteva țări, printre care și Canada. Dar scriitoarea pune punctul pe „i”: „Cât timp pot să scriu aceste cuvinte, iar tu, cititorule, le poți citi, înseamnă că încă suntem liberi.” Aici este de observat îngrijorarea autoarei, prin folosirea cuvântului: „încă”!

Fiind în același timp și medic și scriitor, Simona Mișuțiu înțelege cel mai bine legătura dintre medicină și artă pentru că: „Amândouă, dacă ar fi să ne gândim la rolul lor plenar, presupun vocație, har, care încă nu pot fi suplinate de nicio robotizare”, domnia sa fiind în măsură să observe „Arta ca o necesitate medicală”, explicând că „Grecii antici recunoșteau importanța medicală a artei pentru că, deloc întâmplător, Esculap, zeul medicinei, era fiul lui Apollo, zeul artelor, protector al poeziei.”

Scriitorul, fiind „înzestrat cu har artistic generator de emoții” și „un receptor fin al zbatelor societății din care provine” este adesea cel care reacționează și ia atitudine, căci scrisul a fost dintotdeauna arma scriitorului, „care nu lasă în urma sa sânge, ci tuș negru”.

Scriitoarea Simona Mișuțiu are un mare respect pentru eroii neamului, pentru poeți și sfinți, dar și pentru toți creatorii de frumos și crede că harul cu care sunt înzestrați vine de la

Dumnezeu: „Cred că cei care s-au înveșmântat cu o mantie creatoare aici, pe Pământ, mai mult sau mai puțin cuprinzătoare, au un strop de divin. Ei sunt legătura noastră cu frumosul celest.”

Un mare respect îi poartă lui Eminescu, despre care spune: *Eminescu este un simbol național. Este cea mai frumoasă reverență pe care Universul a făcut-o poporului român și limbii române*”. Încă din copilărie, poeta a învățat valoarea respectului, de la bunicul său: „Bunicul meu, un simplu țaran ardelean, avea o vorbă: „În sfinți și în eroi să nu dai cu noroi, că nu știi cum ți se întoarce”. Ei bine, Eminescu este și sfânt, și erou”.

Marea iubire pentru poezie este exprimată prin înfrățirea ei cu rugăciunea: „Poezia înalță cuvântul precum rugăciunea înalță sufletul. Poezia și rugăciunea sunt surori”. Poezia este în opinia domniei sale „cea mai înaltă expresie a umanului din noi”, „ca un templu”, în care autoarea așază la loc de cinste: „Un gând pentru Nichita”.

Arătând o mare transparentă, Simona Mișuțiu ne împărtășește unele opinii politice pe care le manifestă natural, cu sinceritate și fără încrâncenare dintr-o convingere curată sufletească, pentru binele comun. Moldovei i se adresează: „Surorii mele Moldova”.

Despre Universalitate, autoarea își exprimă percepția astfel: „În opera unui scriitor universal te poți regăsi oricând. Universalitatea este succesul unui scriitor în lupta cu timpul, cu atât mai probabil cu cât își extrage filonul din propria lume. Cum, fără rădăcini, un copac nu înfrunzește, tot așa nicio operă nu are cum să reziste în timp dacă își pierde seva de inspirație”.

Pericolul generalizării și prostia umană sunt la fel de periculoase și pot face la fel de mult rău unui popor. Autoarea cataloghează prostia printr-o exprimare elegantă: „cred că ar trebui să definim prostia prin lipsa de bun simț și să ne întoarcem la valorile umane fundamentale, dacă nu vrem să devenim orice altceva decât oameni.”

În eseuul său *Manipularea-o bombă cu ceas*, Simona Mișuțiu spune că însăși bombardarea noastră rapidă cu știri de tot felul, fără a lasă timp de gândire și analiză, este o formă de manipulare, alături de publicitate și multe alte metode→

prin care se profită de frica, neștiința, necunoașterea sau lipsa atenției oamenilor, subliniind că: „*Cele mai perfide forme de manipulare sunt îmbrăcarea adevărului în minciună și a minciunii în adevăr.*”

Scriitoarea trage un alt semnal de alarmă în privința manipulării gândurilor, care este aspru criticată de poetă și pe care de altfel, domnia sa a încondeiat-o și în versurile sale: „*Îți vor ataca un gând, să-ți iasă din sinapsă./ Răsucindu-l până când, cu frica de-o pedeapsă./ Își va schimba culoarea, încercuit de umbră, / Întunecându-ți starea, din veselă în sumbră./ Crudă, lăcomia lor se va hrăni cu gânduri./ Conștiința, ei și-o vor fixa în patru scânduri./ Devii propriul tău dușman în falsa realitate./ Mic în uriașul plan al lumii reciclate./ Îți vor cunoaște bine a ta nemulțumire, / Ba chiar și-o vor susține, ghidându-ți o trăire./ Când cădere-ți va părea sublima ta urcare./ Deșteptarea va dura: a fost manipulare!*” (Manipulare de gând - autoare: Simona Mișuțiu)

Tot despre manipulare este vorba și în articolul „*Realitatea...virtuală*”, unde formulează clar și răspicat: „*Ne amăgim cu ideea că I.A., neavând emoții (încă!), nu poate înlocui omul în activitățile creative. Mulți estimează că noi, cei care scriem, pictăm, sculptăm, am putea fi „ultimii mohicani”. Poate au dreptate sau poate că lumea, sătulă de atâta perfecțiune, va căuta în viitor doar farmecul imperfecțiunii și ne va da și nouă o șansă.*”

Aici este de observat din nou îngrijorarea autoarei, prin folosirea cuvântului: „*încă!*”!

Scriitoarea Simona Mișuțiu consideră o obligație morală, etică, de bun simț, de recunoștință pentru Harul care i-a fost dat, chiar sfântă aș putea spune (în contextul valorilor exprimate în acest volum), să pună degetul pe rană și să deschidă ochii aceluia care poate nu au înțeles încă ce se întâmplă, fiindcă pericolul în care e umanitatea e real, explicând riscul atrofierii treptate a creierului, de fapt voindu-se o îndobitocire treptată a populației: „*Omul își pierde treptat capacitatea de a distinge culorile, nemaifiind învățat să o facă și, mai mult, ceea ce știa cândva că este alb acum devine negru, ce știa că este sus acum se găsește jos, ceea ce era bun acum este considerat rău, frumosul devine urât,*

coșmarul o realitate cotidiană, iar inteligența un bagaj inutil. Cei care mai păstrează în amintire câte o nuanță neprăfuită de timp sunt debusolați. Ceilalți nici măcar nu știu că există culori, mirându-se că vorbim despre ele. Nici nu ar avea cum să le mai distingă, pentru că nu-i învățăm nimeni să o facă, iar în lipsa procesului de învățare apare atrofia.”

Prin cartea DINCOLO DE LIKE, sufletul treaz al Simonei Mișuțiu deschide cutia Adevărului în care sunt adunate adevărurile nespuse care așteaptă să iasă la iveală, acelea pe care ne temem să le pronunțăm, să le privim sau să le acceptăm fie pentru a evita conflicte sau neplăceri, fie din nepricepere sau ignoranță.

Deși deschiderea cutiei nu este un act deloc ușor, ce necesită curaj, informare și voință, scriitoarea știe că amânarea deschiderii cutiei cu adevăruri nespuse, ar putea-o transforma într-o bombă cu ceas, multiplicând exponențial tensiunile suprapuse ale poverilor tăcerii.

Mai devreme sau mai târziu, aberațiile colorate care se tot adună și cresc asemeni unui munte de gunoaie vor crea o presiune imensă, înșurubată în structurile sociale.

Dezvăluirea acestor adevăruri ar putea fi cheia pentru o schimbare palpabilă și durabilă. De aceea autoarea hotărăște să vină în întâmpinarea cititorului și să-l invite într-o călătorie esențială către adevăr. Căci DINCOLO DE (un simplu) LIKE, trezirea și deschiderea sufletului către adevăr, reprezintă o

Corina Perianu, Stânjenel

alegere crucială pentru cei dornici să-și împlinescă potențialul real.

În cuvântul său, editorul, cronicarul și scriitorul Nicolae Băciuț menționează: „*Cu mijloacele sale, Simona Mișuțiu stă de veghe la hotarele cunoașterii umane, la rătăcirile ei într-un labirint politic, social, cultural, moral, într-o lume care alunecă în negativul unei fotografii contemporane*” (p. 124), în timp ce „*Omul contemporan își caută sinele, negăsindu-l*”. (Publicistica, între medicină și literatură)

La întrebarea dacă ar fi putut fi evitate războaiele Simona Mișuțiu răspunde: „*Poate dacă, întocmai ca în medicină, ar fi existat prevenție și dacă, tratând fenomenul odată apărut, s-ar fi respectat doza „terapeutică” optimală!*”

Din acest răspuns se poate înțelege foarte clar că nu am învățat nimic din istorie, dar de ce oare? Și explicația logică este: Pentru că nu s-a vrut! Nu s-a vrut nici prevenție, pentru că frica (de moarte) este cea mai eficientă metodă de manipulare.

Și după un periplu de excepție printre paginile de istorie și realitățile dureroase ale prezentului, scrise cu pana adevărului Simonei Mișuțiu, suntem invitați să reflectăm asupra celui mai mare miracol al Universului, viața.

Miracolul vieții, începutul și sfârșitul existenței noastre pe acest pământ, atât de bine prezentat de scriitoare în articolul „*Mirarea de-a fi*” încheie elegant această carte de excepție. De unde venim și unde plecăm? Nimeni nu știe cu siguranță, deoarece, „*Viața este cel mai mare miracol al Universului*” iar noi, „*Fiecare ne căutăm un rost pe pământ*”, căci, „*Destinul nu este altceva decât călătoria pe care o facem cu scopul de a ne întâlni soarta.*” pentru că, „*În ciuda eforturilor de a o descifra, viața pe Pământ rămâne totuși un mister nepământean.*” (Simona Mișuțiu)

Să trăim acest miracol al Universului cât mai frumos cu putință, deschizând ușa sufletului, să ne eliberăm de apăsarea tăcerii, să construim relații autentice și să contribuim la o societate sănătoasă, onestă și echitabilă, urmând modelul admirabil al distinsei scriitoare Simona Mișuțiu oferind șansa adevărului să respire și să se manifeste DINCOLO DE LIKE!

„Dincolo de curcubeu e lumea”

Acesta e titlul cărții a cărei autoare este scriitoarea și jurnalista **Pușa Roth** (Ed. Viitorul Românesc, București 2002). Deși apărută cu peste două decenii în urmă, este una din acele cărți al căror conținut rămâne cuceritor peste granițe și timpuri.

Tema abordată este cea a comunităților de români stabiliți în străinătate. Cu ocazia unor călătorii, autoarea a purtat discuții cu românii aflați peste hotare și a adunat material pentru ca apoi să-l prezinte cititorilor din România într-o carte vibrantă și plină de învățăminte, atât pentru cei plecați, cât și pentru cei din țară. Autoarea mărturisește în capitolul *Limba Română este patria*: „Demersul meu, prin intermediul acestei cărți - și susțin această afirmație, ori de câte ori este necesar - este de a crea o legătură sentimentală și ideatică între românii din țară și cei de pretudindeni.”(p 227).

Desigur, cei care au părăsit țara, indiferent de motiv, au fost nevoiți să se adapteze la o altă realitate. Deopotrivă, însă, și pe cei rămași în țară schimbările de după 1989 i-au obligat la o adaptare corespunzătoare. Românii care, prin decizie proprie, au ales o țară de adopție, au fost conștienți de efortul necesar și s-au mobilizat pentru integrarea în societatea și obiceiurile țării gazdă, motivația cea mai puternică fiind posibilitatea de a-și câștiga existența. Despărțirea de locul, limba și obiceiurile natale este un traumatism și, pentru alinarea durerii, românii plecați se organizează în comunități, în care manifestările păstrează limba și obiceiurile *de acasă*.

Pe de altă parte, românii din țară au suferit, după 1989, o schimbare venită din exterior. Și ea a necesitat o readaptare, întrucât noul sistem nu a fost de la început funcțional. Avantajul celor din țară a fost faptul că ei nu au avut de înfruntat schimbarea limbii, a obiceiurilor, a naturii înconjurătoare, ci doar pe cea a sistemului politic, economic și social.

Cartea are aproape 300 de pagini și este atât de frumos scrisă, încât se citește pe nerăsuflăte. Iar dacă cititorul este unul din cei care au plecat din țară înainte de 1989, el nu numai că se recunoaște în informațiile și gândurile mărturisite de cei întâlniți de Pușa

Roth, dar, în plus, este impresionat de reacțiile celor ajunși în țări în care numărul de români e foarte mic, cum e Finlanda, de exemplu. Aceștia trăiesc departe unii de alții, dar, deși izolați de conaționalii lor, au rămas fideli dragostei lor pentru țară, limbă, tradiții.

Impresionează declarația unui român din Venezuela, profesor universitar, ajuns acolo în 1975, care mărturisește „iubesc așa de mult cuvintele noastre, cântecele noastre, că ueori îmi trec ziua cântând frumoasa melodie a fraților Petreuş *Pe din dos pe lângă rai*. Cântecele acesta mă face să plâng, dar nu de tristețe, ci cred că de dor.”

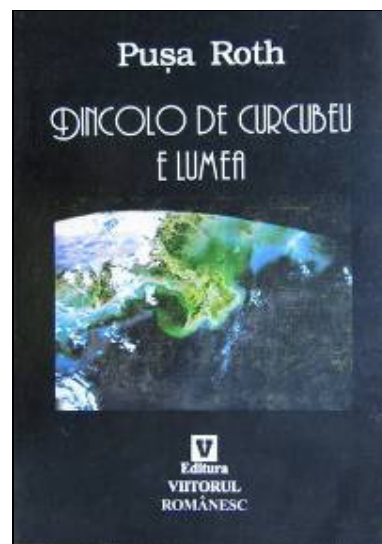
Un agricultor român din satul Uzdin al Serbiei, spune: „Acela care simte că-i român, acela nu-și vinde limba, o păstrează. (...) Dar, totuși, noi trăim într-o țară sârbească și e obligatoriu să știm limba țării și s-o iubim. Patria mamă rămâne însă România. (...) Mie-mi place orice popor dacă e om.”

Interviurile cu românii din Europa, ca Italia, Germania, Franța, fie oameni simpli, fie personalități cu mai multe limbi străine în bagajul lor de cunoștințe, au demonstrat că niciun român nu și-a uitat limba, țara, obiceiurile. Toți au afirmat că, prin perseverență, muncă, cinste, își câștiga încrederea celor din țara gazdă, dar toți se gândesc cu mare dor la locurile natale.

Un poet - actor stabilit în Germania - îi spune autoarei, printre altele, că poezia este „neliniște și liniște în același timp”, și că, deși plecat de multă vreme din țară, nu poate scrie în altă limbă, pentru că ar trebui să gândească în acea limbă. Practică actoria și, în ciuda accentului străin pe care-l are - căci, admite el, „un emigrant este cel care a pierdut totul, în afară de accent”, are succes ca

Corina Perianu, Fructieră din sticlă

actor care joacă „în limba lui Goethe”. Sigur, Europa e aproape de România, poate fi vizitată mai ușor decât o pot face românii stabiliți pe alte continente.

Din America, o doamnă inginer, plecată din România din 1976, mărturisește: „A fost ceva extraordinar pentru mine să mă întâlnesc cu fetele de la Liceul Central, fostele mele colege. (...) Eu îmi iubesc țara”.

Printre cei cu care a dialogat autoarea au fost și preoți. Este impresionant schimbul de replici dintre Pușa Roth și părintele Sebastian din Siberia, care spune: „Mă bate gândul să pun în culori ghețurile Siberiei, pentru că în Maramureș, n-am avut timp. (...)”

Vreau să fac icoane provoslavnice românești în Siberia. E o modalitate de a ține predică într-o limbă pe care nu o cunosc atât de bine, limba rusă.

Lucrul cel mai bun pe care pot să-l fac în Siberia este să mă rog. Și aș vrea să mai spun doar două-trei cuvinte: să nu uite românul să plângă românește”.

Cartea se încheie cu un capitol despre Veneția și împrejurimi. Cititorul e plimbat printre minunile din zonă, dar e informat și despre întâlnirile cu personalități românești care, trăind acolo, ne dezvăluie detalii uneori mai puțin cunoscute ale vieții de dincolo de granițele țării.

După terminarea lecturii, cititorul rămâne multă vreme sub vraja emoționantei călătorii în care Pușa Roth îl poartă spre *lumea de dincolo de curcubeu*.

VERONICA PAVEL LERNER

O antologie subiectivă despre MARILE PERSONALITĂȚI ALE LUMII

Umorist important, cu opera ancorată în realitatea de azi, Dumitru Hurubă a lansat numeroase cărți care vizează personalități ale literaturii și artei, oameni care au punctat istoria prin operele lor, prin faptele lor, prin noutatea mesajului. Cartea *Personalități – cu de-ale lor...*, apărută la Editura Vatra veche în anul 2023, este una de referință și ne propune o reamintire despre personalitățile care au putut/ pot schimba ceva în societate. Autorul, atent la fenomenul literar, a publicat și o serie de cărți dedicate unora din literatura de la noi și din literatura universală (*Scriitori celebri. Curiozități și ciudățenii*, Editura Vatra veche, 2023). Revine prin această carte și reia o serie de teme, idei, paradigme care au făcut istorie la vremea lor și care dau valoare activității umane în diferite domenii. Este un fel de antologie, chiar dicționar despre aceste personalități, cititorul poate rememora momentele de aur din cultura universală, din știință, artă, religie, literatură, sociologie, politică. Demersul său, documentat cu pasiune, este în opoziție cu mediocritatea promovată prin mijloacele tehnologiei prin rețelele sociale cunoscute de azi. Este și în contradicție cu noul curent „cancel culture”, susținut cu hărnicie stilată în unele medii. Societatea poate avea liniștea necesară doar bazându-se pe creativitatea unor personalități, unele de frunte în domeniul lor, altele intrând în categoria **genii**.

Scriitorul se simte bine în prezența acestora, a tras concluziile necesare, a lansat direcții. Din multitudinea de documentele și informațiilor aflate la dispoziție, el a păstrat doar esența, ceea ce e important și stă la baza cunoașterii adevărului și poate genera un mesaj mereu actual. Limbajul său, familiar, plin de căldură, aduce date importante despre viața acestor personalități. Nu sunt evitate slăbiciunile lor, viciile, bolile prin care au trecut, crizele de tot felul, de la cele financiare la cele personale. Limitele umane sunt mult împinse spre maximum, omul poate realiza imposibilul la un moment dat, societatea fiind mișcată înainte de activitatea lor. Există și o doză de compasiune, chiar umor de bună calitate, în textele publicate,

dovadă că viața este mult mai complexă decât o formulă matematică sau o operă muzicală masivă. Secretele acestor oameni au fost prezentate ca reguli de aur pentru orice individ dornic să beneficieze de plusurile din societate: munca perseverentă, dedicarea, atenția acordată domeniului în care au activat, depășirea contextului în care au trăit, refuzul compromisului de dragul comodității sociale, sacrificiul, vederea peste granițele acceptate la un moment dat, durerea cunoașterii...

Dumitru Hurubă prezintă în ordine alfabetică aceste personalități, el le consideră prietenii săi, oamenii care i-au îmbogățit viața cu noi sensuri. Este o democrație a bucuriei, un mod de a sorta prioritățile de fiecare zi și din istoria care ne-a marcat viețile.

El își începe minieniclopedia cu un personaj fabulos, aflat la limita realității: *Ahasverus* – evreul rătăcitor. Este o provocare pentru cititor, personajul a străbătut istoria și face parte din miturile esențiale ale umanității. Analiza făcută este interesantă, sunt trimeri la cărțile scrise de-a lungul vremii, de la Biblie la Goethe. Trecerea în revistă a marilor teme ale umanității este evidentă, în fond, omul este călător pe acest pământ, legătura cu divinitatea îi face călătoria mai agreabilă. Probabil că aventura a început cu prima crimă din istorie, Cain l-a ucis pe Abel, fratele său, iar Dumnezeu l-a condamnat pe Cain să iasă de sub umbrela divină, fiind izgonit din comunitatea sa, din Raiul pierdut. Și el a rătăcit prin teritorii necunoscute, prin timp, marcând istorii (p. 16).

Bach, unul din marii muzicieni ai lumii, după o viață agitată, după numeroase compoziții, ajuns la finalul vieții, exclamă: „Doamne, mă înfățișez înaintea tronului tău!”, apoi a murmurat: „Voi auzi, în sfârșit, muzică adevărată” (p. 23). El, cel care a compus muzică bisericească, care a făcut ca sunetele armonioase să apropie cerul de pământ, vedea cu adevărat, dincolo de cortina trupului, ce înseamnă/ însemna muzica...

Beethoven a fost un compozitor uriaș, a marcat istoria artei, a lăsat omenirii secretul operei sale, o dedicare completă, rigoare, organizare în domeniul său, muncă până la epuizare. A avut o viață zbuciumată, contrar regulilor din domeniul muzical: trăia într-o încăpere insalubră, slab luminată, un pian vechi, sub el se afla oala de noapte negolită, haine uzate, resturi alimentare pe scaune, manuscrise muzicale împrăștiate peste tot (p.24)... Și totuși, viața l-a răsplătit cu o relație aparte cu divinitatea...

Apostolul Pavel este privit ca o personalitate a credinței creștine, activitatea lui depășind granițele unui imperiu, câștigând pentru Hristos numeroase sufletele. A fundamentat doctrina creștină și a pus bazele unor biserici, epistolele sale stând dovadă a mesajului venit de Sus. La început, el a fost un hulitor al creștinilor. Întâmplarea de pe drumul Damascului i-a schimbat viața, întâlnirea cu Dumnezeu l-a schimbat total, el înțelegând sensul adevărului divin. Sfârșitul vieții sale este controversat, marele misionar creștin a lăsat în urma lui misterul legat de aceasta: a pierit în incendiul din anul 64; a fost decapitat la Roma; a fost condamnat la exil în Spania... (p.172). Viața apostolului a stat la baza a numeroase cărți, unele scrise de Mircea Eliade, apoi apare în cartea Faptele apostolilor din Noul Testament (Biblia) și din alte texte, este prezent prin epistolele sale, de referință pentru doctrina creștină. De asemenea, Apostolul Petru face trimeri la activitatea lui, mulți teologi au scris despre viața sa.

Pe de altă parte, Dumitru Hurubă ne prezintă câteva note despre *Savonarola*, cel care a criticat decăderea oamenilor bisericii, a atras atenția asupra rolului tot mai slab a preoților ca mediatori între om și Dumnezeu, nu asculta de Papa, conform doctrinei catolice, este acuzat de erezie. El →

CONSTANTIN STANCU

s-a opus practicilor vremii, a condamnat luxul, cămătăria, perceperea taxelor și impozitelor, a condamnat păcatul în piața publică, arzând pe rug haine elegante, instrumente muzicale, obiecte de artă, cărți considerate imorale, oglinzi fastuoase, manuscrise ale cântecelor laice. Toate erau considerate „instrumente” ale păcatului (p. 193). A fost un fanatic religios care a generat o anumită direcție în societatea marcată de o religie formală, fiind prototipul unui personaj care ar fi putut/ putea vorbi cu Dumnezeu, dincolo de ritualurile obișnuite.

Celebrul *Albert Einstein* a marcat paradigma destinului uman prin teoria relativității, a fost laureat al Premiului Nobel în domeniul fizicii, a lansat o nouă teorie a gravitației, a fizicii atomice, s-a preocupat de fenomenul fotonilor etc. (p. 69). Viața sa socială tumultuoasă a marcat vremurile, teoriile sale, mai puțin înțelese, au făcut noi școli de gândire. Relațiile sale cu alți fizicieni celebri au dinamizat cunoașterea și au potențat sensurile paradoxului în existența universului și a omului. S-a implicat în viața socială, scriind oamenilor politici despre pericolul armei atomice. De-a lungul anilor a fost șomer, meditator, profesor, funcționar la Institutul de Patente, doctor în fizică, a predat fizica la mai multe instituții de studii superioare, marcând epoca prin activitatea sa neobișnuită. Deși a fost evreu, a fost interesat de agnosticism, panteism, existențialism, ebraism etc. Și-a desfășurat activitatea în mai multe orașe din Europa și America. A considerat moartea ca o veche datorie, a murit la vârsta de 76 de ani, ultimele sale cuvinte nu au fost înțelese de infirmiera care îl avea sub atenție, ea nu a cunoscut limba germană... A fost incinerat, cenușa sa a fost aruncată într-un râu necunoscut din America...

Fiecare personalitate a fost descrisă sumar și elegant de Dumitru Hurubă, îndemnând cititorul să ia în serios viața, dincolo de greutățile inerente și limitele impuse de condiția umană și de societate. Autorul a fost subiectiv în analizele făcute, dar acesta este secretul marilor personalități... Este o „subiectivitate obiectivă”, ea vine de la un scriitor care transmite cu multă căldură marile idei ale lumii...

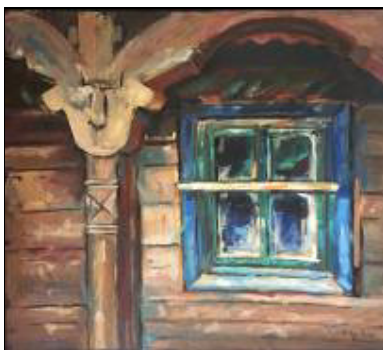
Doina Bălțat, cronicar al literaturii de azi, reține: „Avem de parcurs paginile unei cărți despre oameni-

genii, despre munca și dăruirea lor în folosul umanității, despre oameni cu sacrificii în dese cazuri incredibile, care, inspirați, au folosit puterea minții lor pentru a schimba lumea, pentru a o face mai bună, mai frumoasă, dar și despre demnitate, temeritate... Este o carte care prezintă victoriile, înfrângerile, deciziile, eșecurile, sau scrierile de geniu, având deseori consecințe asupra destinului societăților și națiunilor” (ultima copertă).

Despre pictorul Vincent van Gogh, Dumitru Hurubă reține: „Picturile compuse din pete de culori vii păreau să prindă viață pe pânză, se impregnau de un dinamism aparte, ceea ce lipsea din operele contemporanilor. Van Gogh s-a dus și mai departe. În locul copierii formelor exacte, se străduia să exprime senzații și sentimente” (p. 240). Scriind astfel despre marele pictor, autorul deoalează tainele acestor personalități despre care a scris - opera lor prezintă viața în mișcare, sufletul omului străbătând realitatea imediată și indicând spre marile forțe ale Creației.

*Dumitru Hurubă, *Personalități - cu de-ale lor...*, 260 pagini, Târgu Mureș, Editura Vatra veche, 2023; coperta Nicolae Băciuț; ilustrație de Măriuca Oteteleșteanu; note de prezentare Doina Bălțat; Cuvânt lămuritor de Dumitru Hurubă. Repere bio - bibliografice Dumitru Hurubă.

**Personalități: Ahasverus; Johann Sebastian Bach; Ludwig van Beethoven; Anne Boylen; Piotr Ilici Ceaikovski; Gaius Iulius Cezar; Marcus Tullio Cicero; Jean Champollion; Cleopatra; Cristofor Columb; E. Delacroix; Thomas A. Edison; Albert Einstein; Indira Gandhi; Giuseppe Garibaldi; Paul Gauguin; Charles de Gaulle; Genghis-Han; L. Goya; Joseph Haydn; Ioana d Arc; J.F. Kennedy; Leonardo da Vinci; Abraham Lincoln; Alexandru Macedon; F. Magellan; Mata-Hari; B. Michelangelo; A. Modigliani; W.A. Mozart; Apostolul Pavel; Pitagora; G. E. Rasputin; G. Savonarola; Franz Schubert; R. Schumann; J. Strauss; Vincent van Gogh; R. Wagner; George Washington.

Corina Perianu, *Fereastra maramureșeană*

TEATRU ȘI ANTITEATRU

„Evenimentele” din piesa *Fluierul lui Iancu*, semnată recent de prozatorul Nicolae Suci (Ed. Ecou transilvan, Cluj-Napoca, 2024) se petrec, majoritatea, în și împrejurul unei gropi dintr-un cimitir „dezafectat”.

Ne aflăm într-un oraș al cărei primării a acordat câștig de cauză la licitația pentru construirea unui supermarket cu benzinărie unui „investitor” străin (austriac). Cadrul conflictului e astfel prestabilit, iar desfășurarea acestuia e o lungă confruntare polemică a dascălului Avram Ianțu cu autoritatea locală, națională și mai ales străină, considerată autorul principal/moral al unui curs nefast al evenimentelor recente – trădarea „tradițiilor”, deturnarea spirituală a nației, laicizarea accelerată, materialismul invaziv.

Dascălul Ianțu (anagramă a numelui Iancu, formulă indirectă de invocare a mesajului spiritual purtat de eroul real al revoluției de la 1848) sapă în groapa tribunalului Cristian Pușcaș, „mort lângă orașul Ibașfalău”, luptător de pe Târnave al Iancului, ortac al viteazului Axente Sever. Sapă în groapa dar mai ales la rădăcina „relelor” identificate de el peste tot unde se încalcă regulile conviețuirii „străbune”. Ca motivație directă, el sapă ca să blocheze licitația pentru supermarket. Atmosfera evocată de săpător e una de „captivitate locală”. Nu lipsește, ca agent al puterii, „funcționarul” ce expune motivele pentru care acțiunea lui Ianțu e socotită drept ilegală. Figura desfigurată caricatural (indicațiile scenice îl prezintă întinzând la nesfârșit o gumă de mestecat), el e negația însăși. Poziția sa, una formală, neasimilată individual, este contracarată viguros de profesorul de istorie care scoate la iveală dedesubturile faptelor, ale oportunităților oficiale. Confruntarea vorbelor sfârșește cu agresiunea directă – moartea Reporterului și atacul caterpillarului asupra gropii și a săpătorului revoltat, cu urmarea – internarea la urgențe cu suspiciunea (inventată?) de covid, realitatea probabilă fiind aceea de traumă fizică, abuz de putere.

Motivul gropii însumează un mănunchi de motive proprii autorului, cultivate cu insistență. E tema morții ca trecere între lumi, viața din perspectiva „eternității”, trăirea cu sens, vizavi de mulțimea nonsensurilor lumesti ale unei lumi „răsturnate”, a normalului „anormal”, a confuziei valorilor. →

IOAN MARCOȘ

Încă din EUROGROAPA, piesă beckettiană în care tandemul antagonic Lisi/Disi joacă o comedie burlescă, autorul își exersează abilitățile combinatorii extrăgând un maximum de sensuri din simbolistica gropii, cu numeroase trimiteri la repertoriul cultural al conceptului. Un expozeu bogat al contrastelor, în registru tragi-comic, dă piesei accente postmoderne punctate cu dezinvoltură, cu o artă a reducăiei la absurd rezonând și cu inventivitatea simbolistică din teatrul lui Vișniec. Tot o formă a gropii percepute drept captivitate o constituie piesa DE-A TEATRUL... un discurs cu conotații mitologizante al unui singur personaj în dialog cu sinele său în care condiția umană e văzută ca o cădere din absolut în dependență, existență inautentică, într-o sub-umanitate limită.

Fluierul lui Iancu este o piesă de inspirație istorică, în care însă dezbaterea scenică de petrece în contemporaneitate. Istoria e abordată ca exemplaritate umană. Din figura istorică a lui Avram Iancu, tizul imperfect (Ianțu) dar aspirând la înălțimea modelului își ia energia și motivația. El se opune hotărârii nefaste a Primăriei de a desființa cimitirul vechi și a construi pe el fatidicul supermarket. Întreaga dezvoltare scenică e o paralelă între trecutul și prezentul ce își intensifică imaginea prin reflexie reciprocă. Conflictul lumesc e pus în ecuație cu dimensiunea supra-mundana, cu perspectiva „eternității”. Trupescul „locuinței” morții e căutare spirituală, dascălul Ianțu năzuind spre întâlnirea cu oasele „tribunului” pașoptist Cristian Pușca și „învierea” prin povestire, evocarea faptelor sale eroice. La fel, seria detaliilor din biografia legendarului Iancu e subsumată unei funcții simbolice. Pornind de la parabola „demonizațiilor” din Noul Testament, personajul purtător de mesaj Ianțu vede destinul popoarelor legat de forța vizionară a oamenilor mari, lideri ai mulțimii, vectori spirituali, „garanți” și salvatori ai celor slabi cu duhul, ai „rătăciților” soartei. Din imaginea unui Iancu nu nebun (cum îl catalogau adversarii lui), ci decepționat de drama poporului său și de filistinismul stăpânilor, al împăratului „mincinos”, repozitarul memoriei sale Ianțu clădește o figură pilduitoare pentru prezent. În ideea lui de justiție social-istorică profesorul Ianțu face repetate apeluri la fluierul-cântare, însemnând chemarea Iancului la „deșteptarea” spirituală a nației. Dialogul continuu cu soția Ana (numele jertfei) confruntarea cu Funcționarul, apoi revelațiile schimbului de păreri cu Reporterul suportiv și stimulativ conturează portretul viu al

„garanțului” Iancu, dar și al mijlocitorului secund Pușcașu, a cărui prezență simbolică întărește seducția chemării din mesajul eroului. Mesajul suveranist al dascălului Ianțu este unul purtat în termeni religioși, tradițional militant, contrapunând evlaviei din „cultul străbunilor” programul conducătorilor „atei” ai Europei. Creștinismul european este identificat drept o formă slabă (soft) a credinței, iar politica UE – una laică, răsturnând prioritățile valorilor, conducând spre dominația consumerismului, a confortului. Groapa cu care se ia „la trântă” dascălul poate fi văzută și ca fundătură spirituală din care acesta luptă să scoată sensul viabil. Duhul polemic al autorului numește lumea de azi „răsturnată” (ecou al formulei dintr-o altă piesă: „cu raita-n sus”). Conflictul piesei se conturează ca opoziție între țară și „mirajul civilizator al Occidentului”. Termeni substituți ar fi de o parte dascălul, cimitirul, Reporterul, Polițaiul, de cealaltă – UE, euroii, investitorul (austriac), supermarketul, caterpillarul. Orientarea conservatoare a piesei relevă, în stratul ei esențial primejdiile dependenței excesive de orice autoritate, necesitatea vegheii în păstrarea identității. Profeția negativă a dascălului Ianțu țintește la vârf: lumea de azi e materialistă („papă și elimină”), acceptă „fanfaronada UE”, „politica asta vremelnică”; guvernele „sunt în stare să-și vândă sufletele”. României de azi i se reproșează duplicitatea, ca locul unde „orice e posibil, oricât ar fi de imposibil”, loc al ascultării de „Europa șefă”, în ultimă instanță vechea Europă hegemonică („Europa braucht Ruhe” a secolului XIX), cea care respinge neliniștea marginalilor. Imaginea în negativ a

Europei mai include aspecte precum: pedeapsa divină („Dumnezeu nu doarme”, „mai marii lumii” nu au „niciun Dumnezeu”), corupția („blidul de linte care vine dinspre Europa”), oportunistul („consumeriști”), argumentele contrare fiind „chipurile, științifice”. Poziția de fond promovată în piesă argumentează faptul că „fiecare neam are... un garant care – din veșnicie, să-l roage pe Iisus să-l exorcizeze”. Consecința derivată îl prezintă pe Iancu drept „etalonul de dreptate și de propășire al neamului nostru”. În concepția promovată de dascălul de istorie Ianțu mai intră și alte argumente pro-tradiție, anti-UE. Cimitirul e „spațiu” special al dăinuiri, peste care Vestul vine cu supermarketuri și benzinării. Pentru salvarea comunității, se opinează, e nevoie de un „declanșator”. După modelul lui Blaga cu „toaca lui Noe” care învie lumea, „fluierul lui Iancu” este, aidoma, „fermentul” ce ridică starea de conștiință a lumii tradiției. Vocea profesorului susține un patriotism neformal, unul „fierbinte”, opus „patrioților de nailon”, patriotismului „retrograd, al ateiilor”. Ne întâmpină teza că „nu poți muri pentru poporul tău dacă nu crezi în supremația sufletelor”. Uitarea chemării Iancului e cauza pentru care, în 150 de ani „ne-am lăsat cucerii de mirajul traiului bun, al progresului material”, am devenit „consumatori” trăind exclusiv pe „orizontala vieții”, nu pe verticala ei sufletească. Mesajul anti-Bruxelles mai înscrie „magazine în serie, care vor stoarce banii contribuabililor”, obturând „sufletul nostru românesc”. „Azimutul UE-ist” este unul îndoielnic. Cel suveranist, asimilat „duhului strămoșilor”, mai include și opoziția polemică față de presiunea oficială în criza pandemică. Compasul metaforic al autorului mai identifică „groapa vorbitoare” – „izvorul salvării noastre”, „nevoia unui tată imaginar”, spiritual, „care să vadă asta din perspectiva eternității”. Pledoaria dascălului/săpător este o revenire repetată, leit-motivică, la „chemarea Iancului” atot-prezentă, neascultată însă „din cauza luxului și aroganței”. Linia pe care se întrevide „salvarea unui neam” este scoaterea din pasivitatea comodității. În economia piesei finalul aduce o substituție a protagonistului Ianțu (rănit grav și internat la urgențe) cu soția Ana, și ea profesoară eminentă care, dusă la poliție, acționează ca purtător de cuvânt al soțului Avram. Ea continuă seria polemică împotriva „legilor păcătoase”, a toleranței viciilor în sfera „Sodomei și Gomorei”, cu „normalitatea” de la →

vârful puterii implicând "exterminarea populației".

Conflictul dramatic e îmbogățit cu detalii fortifiante, precum cele despre tribunul Pușcaș, fost haiduc, mort în bătaia de lângă Ibașfalău a sașilor și românilor contra armatelor lui Bem; sau isprava ortodocșilor locali care au mutat, peste voința autorităților, în vremuri mai vechi, biserica lor pe deal, „deasupra cimitirului străbun”. Între mai multe imagini scenice de puternic suflu simbolic se înscrie și aceea cu crucei cu numele Avram Iancu puse de Ianțu ca un remember și invitație la venerarea unui simbol al comunității perene. Faptele evocate în dezbateri sunt convertite simbolic. Săparea în groapa „străbună” aduce descoperirea izvorului cu „apa vie” a salvării vieții în transcendent prin puterea credinței. Lumânarea - "lumina cunoștinței" ține viu "spiritul Iancului".

Personajele piesei se auto-definesc în acțiune (Ianțu șapă, ca în poemul lui Blaga: „șapă, frate, șapă, șapă”; Funcționarul aduce caterpillarul cu care omul în salopetă sfărâmă groapa; Polițaiul ezitant o conduce pe Ana la secție la interogatoriu), dar și ca însoțitori ai acțiunii, precum (parțial) Ana, confidenta care-i înmânează uneltele lui Ianțu și-l acompaniază în expunerea de motive ale gestului său, dând o dimensiune în plus unui monolog altfel riscând,, repetiția. Poziționarea personajelor, în genere antitetică e realizată prin discurs (Avram Ianțu) sau prin vorbire și acțiune (aceiași). Teatru de idei, dezvoltarea dramatică urmărește distincția între aparențe și realitatea profundă, a „trecerii”. Între garanții sufletești, opinează rezonatorul Ianțu, în frunte stau „garanții de neam”, ca Avram Iancu, dar condiția reușitei este ca „neamul să vrea să fie salvat”. Și în vreme ce „demonizații vremii dau „legi păgâne”, mesajul cristic e viu, „într-un prezent continuu”. Între luările de poziție o vehemență aparte revine poziționării anti-media care, cu excesele ei, ar „terroriza” lumea. Omul „postmodern”, inconstant și influențat de apeluri exterioare, este și el văzut ca sursă a relelor. Cei simpli, naivi, cad victime multelor scheme desemnate de înșelători, escroci. Lumea dominată de „neomarxiști, anarhiști” e un câmp al demonismelor. Definit în termeni simbolic-metaforici, cimitirul apare ca „adevărata lume a sufletului nostru”. În termeni onirici, "dormitorul" orașului e spațiu al visării, loc al unei stări de spirit „cataleptice” din care „adormiții” profunzi sunt treziți prin ritualuri de pomenire. Căutătorul de apă („vie”) din groapa rudei/erou este detector de

sensuri, definite ca tot atâtea căi de intrare în relație cu divinul. Pentru a se menține în starea de grație omul profund trebuie să plece urechea la glasul pământului, să aibă ochi și urechi, auzul în special fiind calea înțelepciunii, auzul „miraculos” ce ne ține în rezonanță cu spiritele celor „plecați”. Virulența pamfletară țintește spre cei „săriți de pe fix”, „nebuni”, „sterili”, loviți de „pecinginea” rătăcirii. Fidelitatea urmașului Ianțu e definită în paralel cu cea a Antigonei antice, condusă ea însăși de obligația sacră a îndeplinirii ritualului de îngropare a fratelui (evocată direct și de autorul nostru).

O relevanță specială are uzanza motivului gropii, spațiul profund al umanului trimitând și la scena similară din *Hamlet*-ul shakespearian. Simbolul opus, caterpillarul este ecuat în piesă cu influența europeană. Poziția aici inclusă e în opoziție cu, de pildă, aceea de principiu din *Modelul european*oic, unde subtilul gânditor român, făcând o paralelă între Orientul și Occidentul european, concludă că, dincolo de justetea/injustetea doctrinelor aferente, diferența trebuie făcută în virtutea împlinirii. Apusul a înălțat orientarea proprie pe muntele unei reușite culturale unice în istorie, comparativ cu care creșterea „talantului” bizantin/post-bizantin, estic, apare relativ modestă. Teza combaterii autorității "atee" de astăzi resuscită adagiul cristic contrar – „Dați Cezarului ce este a Cezarului...”, rostul credinței nefiind stăpânirea lumii acesteia (teocrație), ci trăirea celeilalte, de dincolo. Altfel autorul își situează nimerit locul/scena dezbaterii în spațiul simbolic, „paranormal” al cimitirului, retorică drama fiind locul întâlnirii unor opoziții esențiale. Accentul înclină totuși în favoarea tradiției ce trebuie

Corina Perianu, Nuc la Tarcău

conservată dincolo de argumente sporadice: eroul central respinge „pângărirea mormintelor unde zac străbunii noștri, cândva mari luptători sub stindardul eroului nostru național”. Eroul eroilor (căci acesta, culme a vredniciei și „tăriei” în rezistența sa anti-sistem, nu e singurul spirit eroic autohton) e profund chiar și post-festum, după ceasul istoric al revoluției, când refuză „eroic” răsplata pentru sine a împăratului "mincinos", cel care refuză în schimb răsplătirea neamului, ba chiar îi înăsprește calvarul. Controversa istorică în jurul persoanei eroului Iancu e convertită ingenios de autor în valențe teatrale de reușită certă. N figura lui Iancu luptătorul neînfricat e dublat de politicianul vizionar care a anticipat trădarea la vârf în politica imperială „europeană” a vremii sale și a avut forța de caracter de a-și purta crucea, „jalea neamului său” cu puterea fluierului său fermecat. În acest sens piesa este o feerie dramatică în care vizualitatea e dublată auditiv. Relevantă în acest sens e pledoaria pentru prevalența auzului, pentru ascultare și înțelegere a mesajului din înalt, pentru rostul "urechii de auzit" atentă la chemarea specială, a „deșteptării”. Iancu și fluierul lui au aici putere magică, precum un alt "Piper from Hamelin", care vrăjește și conduce șoarecii relelor afară din comunitate cu seducția cântecului său. În loc de a rămâne un norocos al soartei, „dărui” între alții cu daruri laice, el rămâne la înălțimea refuzului eroic, intuind exemplar esența „mărului otrăvit”, rămânând la înălțimea rostului său istoric.

Meritele piesei sunt excelent puse în evidență în prezentările ce însoțesc textul autorului semnate de

Valeria Bîlț și Darie Ducan. Cea dintâi relevă acuitatea reprezentării dramatice, excelența dezbaterii în registrul simbolic, vișniecian. Cel din urmă remarcă riscul și reușita autorului în prezența „tezei” pe care o invocă dar care nu este neapărat o capcană.

În „Fluierul lui Iancu”, piesă istorică indirectă, de idei convertite liric, cu un narativ de inspirație poetică, Nicolae Suciu poartă cel mai direct, deschis lupta lui Iacov cu îngerul lucitor al culturii europene. În vreme ce îngerul reprezintă o ispitire, el nu e în fond o negație, ci un alt fel, profund de a pune la încercare virtutea eroului. Tot astfel, Ianțu al piesei se luptă cu morile de vânt ale autorității, nefiind în final nici învins nici învingător. De partea cui se așează cititorul – aceasta îl definește într-o lume complexă, de evidențe înșelătoare pe care pușinii aleși au „urechi de auzit” să le audă.

JURNALUL SUEDEZ

Jurnalul Gabrielei Melinescu este un document amplu, în 5 volume⁸, de o valoare excepțională pentru cunoașterea vieții și activității scriitoarei.

Se pare că autoarea l-a început imediat după sosirea în Suedia, adică după evadarea din infernul comunist care a costat-o multă răbdare și multă suferință. Ea consemnează intrarea „într-o nouă valență de timp”, într-un univers necunoscut, o probă a focului „spre fortificare sau pur și simplu o înfrângere.”

Se consideră „un egoist solitar”, iar solitudinea ei se exprimă tocmai prin acest jurnal. Când meditează asupra actului scrierii jurnalului, scriitoarea îl consideră un act de cunoaștere, a lumii și a ei însăși: „Țin acest jurnal ca un detectiv, pentru a descoperi în primul rând, a mă descoperi pe mine cu intențiile mele și alegerile mele atât de iraționale și apoi mâna destinului...” (I, p.23)

Jurnalul Gabrielei Melinescu nu este propriu-zis un „jurnal”, adică o succesiune de însemnări zilnice. Poeta notează în caiet din când în când, cu pauze mai mari ori mai mici; uneori este menționată doar luna, urmând un calendar interior al datelor importante din viața ei.

Sunt reproduse uneori și texte ale altora - scrisori, articole - care i se par semnificative.

Gabriela Melinescu nu consideră jurnalul un document intim, secret, care ironizându-le pe acele adolescente care se confesează jurnalului ca unui prieten intim, adresându-i-se tandru: „Dragă jurnalule...” Ea declară: „Scriu gândindu-mă clar la cel care va citi aceste rânduri, pentru că ele sunt scrise pentru un interlocutor...” (II, p.195). Așadar, aste vorba de un text destinat unui cititor, ca orice operă literară și ca atare nu este ascuns, ci lăsat la vedere, la îndemâna oricui. Undeva autoarea consemnează că transcrie paginile jurnalului pentru a fi

mai ușor descifrate. Nu este deci de mirare că jurnalul este publicat: înainte de 1989 sunt editate două volume, în limba suedeză, iar ulterior va fi publicat de autoare și în românește. Când îi apare primul volum din jurnal, Gabriela Melinescu, citește cu viu interes cronicile ce i-au fost consacrate de recenzenții suedezi, ca în cazul oricărei alte opere literare.

Semnificativ pentru locul important pe care îl ocupă jurnalul în viața ei, un loc major de martor și oglindă a sinelui și de factor existențial, este momentul morții lui René, bărbatul iubit: văduva îndurerată își găsește forța interioară de a nota în jurnal filmul concret al evenimentului: presimțirile misterioase, gesturile premonitorii, actul propriu-zis al atacului de cord, reacțiile celor din jur, organizarea serviciului funerar, probleme financiare etc. Sunt gândurile și observațiile unei femei foarte puternice, care se sprijină numai pe sine, pe forța ei de supraviețuire.

În 1991, notează în jurnal, cu satisfacție, că volumele din *Jurnal* publicate în Suedia au avut mare ecou, stârnind reacții pozitive dar și negative, și că la Universitatea din Luând se ținea un curs despre acesta urmărindu-se cum se exprimă în jurnalul ei problema creației.

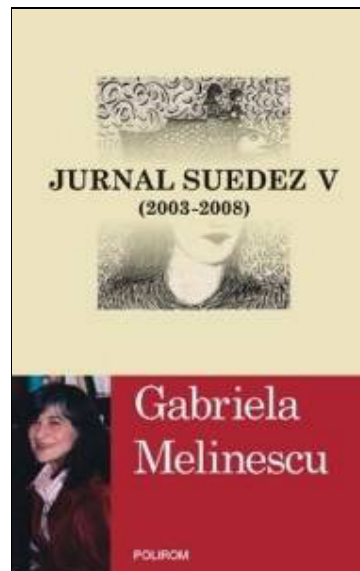
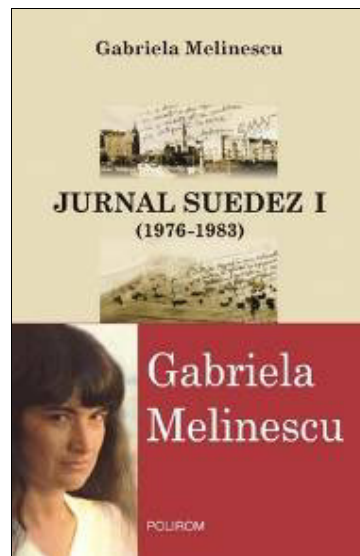
Un aspect particular capătă textul din volumul al III-lea al *Jurnalului suedez*, sub două aspecte: unul sunt reproduse scrisorile lui René adresate ei în 1974, traduse din franceză, un număr mare de pagini, scrise aproape zilnic de bărbatul îndrăgostit; în al doilea rând, textul jurnalului e ilustrat cu numeroase desene ale Gabrielei, o mare diversitate de imagini stranii (ființe fantastice, amestec de regnuri).

În volumul al IV-lea continuă să reproducă câteva scrisori ale lui René, din anul 1975, traduse din franceză.

De asemenea, ediția românească inserează multe desene ale Gabrielei, portrete și imagini foarte originale.

Jurnalul îi ocupă o mare parte din gânduri și timp, ținând locul unui partener de dialog permanent care îi lipsește: La un moment dat îl numește „frate geamăn, făcut din litere și sunete, gânduri și bătați de inimă.” (IV, p.130)

OANA-DORELA VĂLEANU
Doctorand anul III,
Universitatea București, Facultatea
de Litere

Gabriela Melinescu, *Jurnal suedez I (1976-1983)*, Editura Univers, București, 2000
Gabriela Melinescu, *Jurnal suedez II (1984-1989)*, Editura Polirom, București, 2002
Gabriela Melinescu, *Jurnal suedez III (1990-1996)*, Editura Polirom, București, 2004
Gabriela Melinescu, *Jurnal suedez IV (1997-2002)*, Editura Polirom, București, 2008
Gabriela Melinescu, *Jurnal suedez V (2003-2008)*, Editura Polirom, București, 2010

Mary Robinson: trasee estetice

Romantismul, unul dintre cele mai bine cunoscute curente din literatura britanică, se remarcă prin prezența a șase autori considerați canonici, Blake, Wordsworth, Coleridge, Shelley, Byron și Keats. Deși ei concentrează majoritatea interesului critic, cercetările de istorie literară mai recente dezvăluie o epocă în care și alți autori sau autoare se bucurau de privilegiul aprecierii și recunoașterii publice. O astfel de personalitate redescoperită de critica recentă este Mary Robinson (1757-1800).

Fostă actriță devenită celebră în urma unei legături cu Prințul de Wales, viitorul rege George al IV-lea, Robinson a devenit o importantă figură pe scena literară. Autoare a numeroase romane și volume de poezii, Robinson a reușit să se impună prin stabilirea unor strânse legături cu lumea literară a vremii. Intersectându-se spre finalul vieții cu cel care avea să fie considerat unul din părinții literaturii romantice, Samuel Coleridge, și interesată de direcția în care se îndrepta noul curent literar, Robinson a publicat *Lyrical Tales*, un volum omagial inspirat de celebrele *Lyrical Ballads* scrise de William Wordsworth și Samuel Coleridge. *Lyrical Tales* va deveni opera finală prin care Robinson a dorit să își lase amprenta asupra dezvoltării literaturii.

Tranziția lui Robinson de la poziția de actriță a cărei reputație fusese grav afectată de un scandal amoros la statutul de celebră și respectată autoare presupunea un efort în restaurarea statutului său social și de afirmare a valorii ei literare. Succesul acestei inițiative devine vizibil prin renumele ei în momentul morții când ajunsesă să fie cunoscută drept o „Sappho engleză”. Acest bun renume se leagă și de succesul obținut prin publicarea în 1796 a unei serii de sonete cunoscute sub numele de *Sappho și Phaon*.

Tema volumului se referă foarte clar la viața autoarei. Seria de sonete este o adevărată *Ars Poetica* menită să îi explice și să îi justifice evoluția. Descrierea „iubirii pasionale a unei femei poete pentru un bărbat care în cele din urmă o abandonează” (Daniel Robinson 126)⁹ reflectă consecințele

legăturii dintre Robinson și Prințul de Wales, urmări care, însă, aveau să se răsfrângă doar asupra femeii. Distrugerea reputației era echivalentă, la nivel social, cu pierderea controlului asupra poveștii proprii vieți, control pe care Robinson încearcă să îl recapete prin publicarea volumului de sonete.

Aici Sappho, o poetă înzestrată cu darul divin al creației, își pierde talentul o dată cu dragostea pe care o nutrește față de Phaon și pe care acesta refuză să o împărtășească. Finalul este deopotrivă tragic și eliberator. Atunci când Sappho realizează că Phaon nu i-ar putea fi niciodată un spirit înrudit, ea alege să își sacrifice viața pentru a-și putea recupera, dincolo de moarte, darul creației. Jertfa ei este menită să o oglindească la nivel simbolic pe cea a autoarei. După destrămarea relației și conștientizarea adevăratului caracter al prințului, Robinson alege și ea o moarte simbolică în care identitatea ei ca Perdita este masacrată. În locul ei o nouă valență a sinelui, cea a unei Sappho engleze, poate renaște din rămășițele fostei glorii.

Așa cum strămoașa ei poetică renunță la învelișul muritor pentru a se dedica unor aspirații transcendente, Mary Robinson caută să renunțe la fosta ei identitate pentru a-și întâlni sinele autentic prin intermediul poeziei. În noua ei postură de Sappho engleză, își dedică pasiunea nu unui iubit, sursă de dezamăgire și aspirație neîmplinită, ci publicului ei printr-un schimb puternic de empatie reciprocă între ea și cititorii văzuți drept suflete înrudite. Totodată, maniera aleasă pentru a ilustra seria de sonete accentuează efortul de afirmare.

Deși la momentul publicării volumului de sonete Robinson era în plin proces de afirmare, așa cum observă Judith Pascoe, cariera ei nu era pe un parcurs de „evoluție

constantă” (22). Controversa care continua să o însoțească pe Robinson se cerea combătută printr-un efort menit să contracareze toate criticile vizând valoarea literară a operei sale. Prefața la *Sappho și Phaon* se deschide cu o argumentație în favoarea femeilor ca fiind capabile a da naștere unor valoroase creații. Sappho este un exemplu și, prin asociere cu aceasta, Mary însăși, încearcă să influențeze și să modifice subtil percepția publicului asupra auctorialității feminine.

Sonetul introductiv dă cheia interpretării, întrucât în momentul publicării seriei de sonete, opera lui Sappho în varianta ei originală era preponderent uitată. Așa cum menționează Edoardo Zuccato (vezi 77), varianta cea mai cunoscută era cea oferită de Ovidiu în *Eroinele* sale. Înainte de Ovidiu, numeroase opere literare care o menționează pe Sappho nu o asociază cu figura lui Phaon (vezi Soroka 106) și nici cu o sinucidere rezultat al disperării iubirii înșelate. Pentru a împăca cerințele publicului din epoca sa, Robinson alege să păstreze această formă, însă modifică semnificația finalului. Prin urmare, gestul tragic se înobilează prin sacrificiul lui Sappho, care alege moartea ca mijloc de a-și redobândi talentul poetic. Spiritul ei e înălțat spre sublim, fiind atras către „[c]ea mai strălucitoare planetă din UNIVERSUL ETERN” „[c]ea mai strălucitoare planetă din UNIVERSUL ETERN” (Robinson, *Selected Poems* 180).

Robinson optează pentru o formă a sonetului așa cum el nu mai fusese folosit de la Milton încoace, oferind astfel legitimitate demersului ei poetic prin asocierea cu mult canonizatul poet. Robinson compune sonetul din perspectiva poetei care îl transformă pe Phaon în obiectul admirației sale. Prin inversarea rolurilor, Sappho se transformă din țintă a observației poetice în actant cu voință și conștiință proprie.

Un alt aspect demn de luat în seamă în analiza suitei de sonete este perspectiva estetică abordată. La finalul secolului al XVIII-lea, perioadă în care Robinson compune aceste poezii, una dintre mărcile distinctive ale valorii unei opere literare era sublimul, categorie estetică menită să exploreze potențialul conștiinței poetice de a atinge transcendența. →

ANDRADA DANILESCU

⁹ Toate citatele sunt traduse de către Andrada Danilescu.

Deși capacitatea poetului de a trece dincolo de granițele fizice este un deziderat dorit și de Robinson, ea nu își dorește însă asocierea cu sublimul așa cum era el imaginat în cele mai celebre teorii circulate în acea perioadă, precum cea a lui Edmund Burke în *Despre Sublim și Frumos (A Philosophical Enquiry into the Origin of Our Ideas of the Sublime and Beautiful)* și a lui Immanuel Kant în *Critica Puterii de Judecare (Critique of Judgment)*. Primul localizează sursa sublimului în observarea naturii. În schimb Kant consideră rațiunea ca prim element în constituirea experienței. Pe cei doi îi leagă conceptualizarea taxonomică a sublimului prin opoziție cu o categorie distinctă a frumosului în sens estetic. Atât pentru Burke, cât și pentru Kant femeile posedă trăsături intrinseci compatibile cu frumosul, în timp ce sublimul este o categorie eminentamente masculină. Segregarea introduce și o judecată de valoare: deoarece obținerea unei experiențe sublime este superioară uneia menite să surprindă frumosul, operele autorilor sunt considerate a fi mai relevante ca cele ale autoarelor.

Robinson înțelege că în societate „estetica și etica sunt îngemănate” (Faflak, 60), deci recuperarea valorii în artă are impact și asupra percepției de către societate a autorului/autoarei. Mary Robinson consideră că dacă seria de sonete poate demonstra superioritatea abilității ei artistice, percepției sociale asupra conduitei ei ca fostă iubită princiară se va ameliora. În acest scop, Mary sondează dincolo de momentul în care teoreticienii mai sus menționați decid scindarea frumosului de sublim.

Ea se inspiră din cel care inaugurează conceptul de sublim însuși, anticul Longinus.

Acesta vorbește de sublim ca fiind immanent textului, fără a face referire la genul creatorului ca având vreun impact în atingerea potențialului său estetic. În schimb, Longinus face referire la *megalophuia* marilor poeți. Genialitatea este o componentă vitală a experienței sublimului. Robinson accentuează această idee, considerând strofele lui Sappho ca fiind „dincolo de orice posibilitate de a contesta gustul, simțirea și inspirația minții care le-a produs” (Robinson, *Selected Poems* 152) și sperând că o astfel de interpretare va fi extinsă și asupra creației sale.

Longinus definește sublimul ca un „tip de eminență sau excelență a discursului” (462) și alege o poezie a lui Sappho ca marcă a sublimității în creație. Acest poem, o odă axată pe gelozie, este analizat de Longinus și prezintă unele trăsături comune cu seria de sonete a lui Robinson: pierderea progresivă a abilității poetice de către Sappho, profunzimea emoțiilor transmise și posibilitatea de identificare a creatorului cu propria creație ca un mijloc de salvare. Fiindcă Longinus consideră sublimul ca fiind o notă de distincție pentru cei mai buni dintre poeți, menit să le asigure supraviețuirea în conștiința publicului (462), Mary se asociază cu viziunea sa în ideea recunoașterii eterne a propriei creații.

Conform lui Longinus, pentru a putea atinge sublimul în literatură, trebuie îndeplinite cinci condiții fundamentale: „puterea de a concepe gânduri mari”; „emoția puternică și inspirată”; „diverse tipuri de figuri de stil”; „dicția aleasă” și „aranjamentul rafinat al cuvintelor” (467). Prefața lui Robinson a asigurat deja îndeplinirea ultimei condiții prin adoptarea sonetului în forma lui preferată de Milton. Astfel, Robinson vrea să restabilească puritatea unei forme constant asociate cu diverse alte genuri literare și care și-a pierdut autoritatea obținută prin perfecțiune formală. Aceasta este o eroare pe care Robinson se străduiește să o corecteze, criticând autorii care au profanat sonetul prin „eforturile lor insipide” (Robinson, *Selected Poems* 145) și pretinzând superioritatea poetică. Sublimitatea stilului cerut de Longinus se reflectă în folosirea de către Robinson a *schemata* (figuri de stil ce amplifică efectul progresiei poetice) și *phrasis* (utilizarea unui limbaj rafinat).

Primul deziderat este împlinit prin asocierea dintre Sappho, strămoașa din Grecia antică, readusă la viață de urmașa ei din spațiul britanic prin *zêlôsis-mimêsis* (vezi Doran 58). Prin urmare, seria de sonete compusă de Mary Robinson își modelează structura și tematica urmând exemplul lui Sappho, prin emularea stilului și temelor specifice acesteia.

Construcția sonetelor nu doar restabilește tradiția longiniană a sublimului, anticipând filolenismul romantic, dar și subminează dezideratele enunțate de ceilalți teoreticieni ai conceptului. De exemplu, pentru Burke, frumosul în estetic este asociat

cu iubirea ca funcție socială, în timp ce sublimul este o preocupare solitară. Robinson refuză această delimitare. Dacă toate celelalte ipostaze o înfățișează pe Sappho adresându-i-se lui Phaon, Robinson unește cele două personaje în titlul *Sappho și Phaon* subliniind aspirația către sublim ca fiind incompatibilă cu solitudinea. Necesitatea de izolare considerată esențială de Burke sau Kant este, de fapt, elementul care o face să își piardă fertilitatea poetică și duce la tragicul final. Împlinirea iubirii ar fi putut asigura transcenderea crizei de inspirație și atingerea sublimului.

Seria de sonete progresează printr-o acumulare lentă de momente intense din punct de vedere emoțional, întrepătrunse de o serie de *kairos*, „moment[e] cheie” (Longinus 462) a căror evoluție anticipează climaxul sublim.

Sonetul din incipit funcționează ca prolepsă în desfășurarea evenimentelor. Sappho e lăudată ca fiind în posesia unor calități nemuritoare destinate de zei poeților aleși a căror datorie e elevarea dincolo de „vrăjile josisnelor dorințe” (Robinson *Selected Poems* 157). Cititorul, considerat partener în actul de creație, însoțește vocea poetică în explorarea secretelor de natură divină, din înălțimea lăcașului de pe munții ce domnesc peste mundan. Ascensiunea sinelui e abrupt întreruptă o dată cu intruziunea lui Phaon, de care Sappho se îndrăgostește.

Lupta de recuperare a abilităților pierdute presupune un asiduu efort de convingere a indiferentului Phaon în care ea vede un spirit înrudit. Sappho reflectă regretul exprimat de Mary Robinson în *Memoriile* sale : „Creatorul m-a înzestrat cu o puternică înclinație de a adora sublimul și frumosul lucrărilor Sale! Dar nu a fost niciodată soarta mea să mă întâlnesc cu o minte similară, un spirit înrudit, care ar putea... să găsească un univers prin raporturile sacre ale sufletului” (Robinson, *Memoirs* 97). Imposibilitatea comuniunii conduce la izolarea completă a lui Sappho care își întrerupe legătura cu natura ca prezență vindecătoare. Solitudinea invocată de Burke sau Kant ca sursă a sublimului are asupra sa un efect nociv care duce la distrugere. Dacă uniunea conduce spre transcendenta, lipsa reciprocității duce la disperare. Dorința pentru Phaon răvășește ordinea internă a celei binecuvântate de zei, contraziind→

propunerea lui Burke referitoare la mintea capabilă să atingă sublimul ca fiind atât de preocupată cu urmărirea acestei ținte încât nu permite nicio altă preocupare (vezi Burke 53).

Opunându-se perspectivei asupra sublimului pe care au îmbrățișat-o mulți romantici, Robinson vrea să demonstreze că tendința de izolare, lipsa iubirii, absența naturii ca element curativ au ca ultim efect dizoluția sinelui. Traversând calea dinspre sublimul inițial inspirat de Longinus spre o variantă conformă cu cea propusă de Burke sau Kant, Sappho nu-și mai poate atinge potențialul spre transcendență. Sacrificiul de sine, uciderea acestei versiuni pervertite apare ca unică formă de eliberare.

Teama de moarte descrisă de Burke ca fiind paralizantă în momentul unei întâlniri sublime (vezi Burke 53-54) este subminată de Sappho, încălcând premisa printr-o acceptare senină. În atingerea unui astfel de efect estetic, Mary schimbă sensul gestului final al lui Sappho. Astfel, moartea sa nu reprezintă dispariția sinelui, ci mai degrabă o evoluție din lumea materială, încărcată de limitări, spre o existență în sferele superioare ale sublimului spiritual.

În ultimul său sonet, Robinson surprinde cu măiestrie multitudinea de emoții generate de momentul morții lui Sappho. Aceasta se adresează cititorilor săi, invitându-i să împărtășească întreaga profunzime a sentimentelor sale. Această îngemănare a simțirii le permite cititorilor să aibă propria șansă de a transcende atât instanțietatea poetică cât și limitele fizice în momentul de maximă intensitate. Deși Sappho moare, prin calitatea scriiturii care îi descrie experiența într-o manieră sublimă conform indicațiilor lui Longinus, ea reușește să ofere celor ce au însoțit-o de-a lungul secvenței finale împlinirea apoteotică. În urma sacrificiului, Sappho, ca și autoarea sa, va rămâne întipărită în conștiința cititorilor prin intensitatea experienței dăruite. Această imagine a unei poete desăvârșite o ajută pe Robinson să își recapete controlul asupra reputației sale. Robinson, ca și Sappho, speră să fie amintite în conștiința colectivă, să devine nemuritoare prin renumele poetic dobândit.

Eforturile lui Mary Robinson de a-și dovedi abilitatea poetică impunând o viziune menită să îi confirme

meritele au efectele așteptate. La finalul vieții, ea rămâne cunoscută prin influența sa asupra dezvoltării romantismului, prin impactul ei asupra înțelegerii sublimului. Mai presus de orice, Mary Robinson este dovadă de netăgăduit a abilității scriitoarelor de a fi relevante în discursul poetic al vremii. Dacă Robinson a reușit să convingă publicul vremii cu privire la relevanța sa auctorială, Hester Devenport observă cum examinările critice ulterioare i-au știrbit meritele literare, insistând asupra faptului că „PERDITA CEA ELEGANTĂ, ILUMINATĂ, INTERESANTĂ, FRUMOASĂ nu era castă” (2). Acest detaliu a permis erodarea reputației sale pe tot parcursul secolelor viitoare. Precum alte poete contemporane ei, cum ar fi Charlotte Smith, Felicia Hemans, Dorothy Wordsworth, sau Anna Laetitia Barbauld, uneori în mod nedrept eclipsate de domnia marilor poeți romantici, Mary Robinson a fost și ea uitată, neglijată, neînțeleasă. În opinia mea Mary Robinson este o scriitoare care a reușit să se transfigureze pe sine și să își clădească o respectabilă identitate poetică printr-o semnificativă contribuție literară.

Bibliografie

Burke, Edmund. *A Philosophical Enquiry into the Origin of our Ideas of the Sublime and Beautiful*, editat și cu o introducere și note de Adam Philips, Oxford University Press, 1990.

Davenport, Hester. *The Prince's Mistress, Perdita: A Life of Mary Robinson*, carte electronică, History Press, 2011.

Doran, Robert. *The Theory of the Sublime from Longinus to Kant*. Cambridge University Press, 2015.

Faflak, Joen and Julia M. Wright. Introduction. *A Handbook of Romanticism Studies*, editat de Joel

Corina Perianu, Scoică și fructieră

Faflak and Julia M. Wright, Wiley-Blackwell, 2012, pp. 1-17

Kant, Immanuel. *Critique of Judgment*. Tradus și cu o introducere de Werner S. Pluhar. Hackett Publishing Company, 1987.

Longinus, "On the Sublime." Tradus de Donald A. Russell. *Ancient Literary Criticism. The Principal Texts in New Translations*, editat de Donald A. Russell and Michael Winterbottom, Oxford University Press, 1972, pp. 460-504.

Pascoe, Judith. *Romantic Theatricality: Gender, Poetry, and Spectatorship*. Cornell University Press, 1997.

Robinson, Daniel. *The Poetry of Mary Robinson: Form and Fame*. Springer, 2011.

Robinson, Mary. *Memoirs of the Late Mrs. Robinson, Written by Herself. With Some Posthumous Pieces*. London, Wilks & Taylor, 1801. 4 vols.

---. *Selected Poems*, editat de Judith Pascoe, Broadview Literary Texts, 2000.

Soroka, Susan. "Victorian Women Poets and the Art of Collaboration." *Womanhood in Anglophone Literary Culture: Nineteenth and Twentieth-Century Perspectives*. Cambridge Scholars Publishing, 2009.

Vickers, Nancy J. "Diana Described: Scattered Woman and Scattered Rhyme." *Critical Inquiry*, vol. 8, no. 2, 1981, pp. 265-79. <http://www.jstor.org/stable/1343163>.

Accesat pe 5 Mar. 2022.
Zuccato, Edoardo. *Petrarch in Romantic England*. Palgrave Macmillan, 2008.

Andrada Danilescu

S-a născut în 1993, la Râmnicu Vâlcea. După absolvirea Colegiului Național de Informatică din Râmnicu Vâlcea în 2012, își continuă studiile la Facultatea de Litere a Universității Babeș-Bolyai obținând licența în limba și literatura engleză-limba și literatura spaniolă în 2015 și masteratul în Studii culturale britanice în 2017.

Tot din 2017, este doctorandă la aceeași universitate cu o teză despre sublim în opera lui Dorothy Wordsworth și Mary Robinson, studiu pe care îl va finaliza în curând. A publicat articole în *Caietele Echinox*, *Metacritic Journal for Comparative Studies and Theory* și *Studia Universitatis Babeș-Bolyai - Philologia*.

DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII

De la romani la români

pledoarie pentru latinitate

(VI)

Specificul românilor între popoarele romanice

Popoarele romanice au câteva caracteristici comune care le fac să fie romanice și nu altminteri. Astfel, toate popoarele romanice vechi s-au născut în Europa, în regiuni care au făcut parte din statul roman, s-au constituit cam în aceeași perioadă de timp și după același tipic (în același mod). Schematizând mult lucrurile, la temelie oricărui popor romanic stau cel puțin trei elemente etnice de bază: elementul vechi băștinaș sau autohton (populația de dinainte de stăpânirea romană a unui anumit teritoriu), elementul cuceritor și elementul migrator, succedate în timp și suprapuse în această ordine. Elementul cuceritor (romanii, vorbitorii de limbă latină sau latinofonii) este numitorul comun pentru toate popoarele romanice și e dominant, el fiind vectorul romanității, adică cel care conferă acestor popoare personalitate și specific. La francezi, de exemplu, elementul autohton au fost gali (celții), elementul cuceritor au fost romanii, iar elementul migrator au fost francii (alături de alte neamuri germanice, mai puțin importante). Amestecul acestor elemente în generarea noilor sinteze a fost diferit de la caz la caz, dar peste tot romanitatea a fost mai puternică, a fost chiar decisivă și a ieșit învingătoare, deopotrivă în raport cu autohtonii preromani și cu migratorii postromani. În cazul românilor, elementul autohton au fost daco-geții (din familia mai mare a tracilor), elementul cuceritor au fost romanii, iar cel migrator slavii¹⁰. Din sinteza lor – în proporții diferite, dar cu predominarea romanilor/ latinofonilor – s-au născut, în mileniul I al erei creștine, români. Schema aceasta pare și este simplă, dar nu este suficientă și nu răspunde la toate întrebările. De exemplu, mulți se întrebă cum de există români deopotrivă la nord (majoritatea) și la sud (mici grupuri) de Dunărea de Jos. Etnogeneza românilor s-a derulat pe o

¹⁰ Români sunt singurul popor romanic care are în componența sa un element slav (ca element migrator, adăugat la finalul etnogenezei), celelalte popoare romanice având ca zestre de acest fel elemente germanice (ostrogoți, longobarzi, franci, burgunzi, vizigoți etc.).

arie geografică vastă, care se întinde de la Munții Balcani (Haemus) în sud până la Carpații Păduroși în nord și de la Câmpia Tisei în vest până în Podișul Moldovei în est. Formarea poporului român nu a avut aceeași intensitate peste tot și nu a cuprins concomitent întreaga arie menționată. De-a lungul timpului, românii, ca și strămoșii lor, au trăit alături și împreună cu alte popoare și populații.

În cazul tuturor popoarelor romanice, procesul istoric esențial pentru geneza acestora a fost romanizarea, care, în ceea ce-i privește pe români, se va detalia mai jos.

Particularități ale românilor

Cine sunt, prin urmare, românii? Excentrici în raport cu Occidentul – care a oferit lumii modelul dominant de civilizație din perioada mai recentă – românii apar în ochii opiniei publice internaționale ca un popor atipic, situat într-o regiune preponderent slavă, dar un popor cu pretenții de latinitate și de apartenență occidentală, popor despre care se știe în lume puține lucruri, disparate și de senzație, de la legende până la frânturi de realitate. Aspectele străni nu provin atât din modul de formare a românilor ca popor, cât din evoluția lor ulterioară. Oricum, prin nume, limbă, componenta de bază a originii (romană) și formă de creștinare (în latinește), românii aparțin ariei de cultură occidentale, pe când prin anumite componente secundare ale originii (componenta daco-getică și slavă), prin credința și bisericile de rit bizantin, prin limba medievală a cultului, culturii și cancelariilor (slavona) și prin alfabetul chirilic (repudiat oficial abia în secolul al XIX-lea) sunt mai degrabă de tradiție răsăriteană.¹¹ Toate aceste „ciudățenii” stimulează destul de des și de mult imaginația unor curioși și conduc, atunci când lipsesc pregătirea de specialitate, onestitatea sau setea de adevăr, la răspunsuri surprinzătoare și depărtate de realitate.

Ca și majoritatea popoarelor, românii au avut până relativ recent două nume etnice (etnonime), unul dat lor de ei înșiși și altul dat de străini. Denumirea

¹¹ Pentru o scurtă sinteză privind trecutul românilor, vezi Ioan-Aurel Pop, *Romanians and Romania: A Brief History*, New York, 1999 și idem, *A Short Illustrated History of the Romanians*, Bucharest, 2017.

proprie (endonimul) este „rumân” sau, mai ales de la Umanism încoace, „român”, termen moștenit în limba română din latinescul *Romanus* și folosit constant de români pentru a se numi pe sine, încă din zorile existenței lor ca popor. Există destule mărturii medievale care atestă, începând cu secolele al XIII-lea – al XIV-lea, faptul că locuitorii de la Dunăre și Carpați se chemau pe sine români și, mai mult, că unii dintre ei erau conștienți de descendența lor romană sau, altfel spus, aveau conștiința romanității lor. Străinii însă – în primul rând vecinii bizantini, slavi, maghiari, germani etc. – le-au spus românilor „vlahi” (exonimul) sau cu termeni similari, derivați, cum ar fi „blaci”, „valahi”, „volohi”, „vlasi”, „oláhok”, „Walachen”, „ilac”, „oulagh” etc., variante răspândite apoi și în rândul popoarelor occidentale. Se pare că termenul de „vlah” provine de la numele primului trib celtic romanizat – *Volcae* – atribuit apoi, în general, latinofonilor sau popoarelor de origine romană și restrâns în Europa Centrală și Sud-Estică la nivelul românilor, singurii latinofoni de aici. Interesant este faptul că ambele nume (adică și cel de „român” și cel de „vlah”), pe bună dreptate considerate sinonime, indică din punct de vedere etimologic și semantic exact același lucru, anume romanitatea acestui popor și, respectiv, latinitatea limbii sale. „Român” înseamnă aparținător sau descendent al poporului roman, iar „valah” înseamnă vorbitor de limbă (neo)latină. Momentul final al etnogenezei românilor se poate considera secolul al IX-lea, adică atunci când aceștia apar menționați cu numele de „vlahi” sau „blaci”, cam în perioada când se depuneau „Jurămintele de la Strasbourg” (842), prima atestare a limbii franceze și, deci, a existenței certe a poporului francez.

Acad. IOAN AUREL POP

Ioan al Banatului

Pacea, darul lui Dumnezeu

Luminița Cornea: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, vă propun să ne prezentați câteva dintre ideile conferinței pe care ați ținut-o la Berlin, în luna septembrie 2023, deoarece am aflat că ați participat la o importantă întâlnire ecumenică internațională. Ați așezat drept motto la cuvântul Înaltpreasfințitei Voastre următorul citat care se potrivește perfect titlului referitor la pacea ca dar al lui Dumnezeu: „Căutați pacea cu toți și sfințenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul” (Evrei 12, 14). Vă rog...

Îps. Ioan: Da, am început atunci printr-o întrebare: Care era starea societății umane la venirea lui Hristos pe pământ? Păcatul dezbinase popoa-rele, dezbinase familii. Omul pierduse calea spre Creatorul său, spre cer. Oare întâmplător, după Înviere, Hristos îi întâmpină pe Apostoli cu aceste cuvinte: „Pace vouă!” (Luca 24, 36)?

Nu pâine le oferă Hristos în acel moment, ci pace. Apostolii nu erau în conflict cu nimeni, erau oameni pașnici și totuși cineva le răpise pacea lăuntrică, răstignindu-le Înviătorul, Cel care făcuse atâta bine în popor.

Pacea este darul bunei conviețuiri între oameni, dar și cea prin care se stabilește relația omului cu Dumnezeu. *Dumnezeu este izvorul păcii și o oferă în dar omului.* Am văzut în istorie că omul a refuzat de multe ori acest dar al lui Dumnezeu. Privind și azi în jurul nostru, vedem că în multe locuri pe pământ pacea este risipită.

Răpește-mi pâinea de pe masă, dar nu-mi răpi pacea!

Câtă suferință, câte răni și lacrimi sunt acolo unde nu e pace! Plâng mame, copii, bătrâni. Curg râuri de lacrimi. Copiii sunt hrăniți cu lacrimi! Ce copilărie tristă!

Oameni care conduceți popoare, nu le furați copilăria!

Nu ne furați darul păcii pe care l-am primit și noi de la Dumnezeu.

Să ne rugăm lui Dumnezeu să-i lumineze și să le dea înțelepciune celor care răpesc pacea semenilor noștri!

Spre Dumnezeu, pe calea Lui, nu se poate călători decât în pace: cu Dumnezeu, cu tine însuși și cu semenii tăi.

Rugăciunea - lucrare spirituală

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, de multe ori ați asociat faptele bune cu

rugăciunea. Este o idee despre care ați vorbit și la conferința ecumenică de la Berlin. Vă rog...

Îps. Ioan: Rugăciunea și faptele bune sunt cele două aripi cu care omul se înalță la cer. *Rugăciunea este o lucrare spirituală.* Este expresia a ceea ce suntem și a ceea ce trebuie să fim, ca să ne putem apropia de Dumnezeu și să fim în comuniune cu El. Însurat pe drumul acestei vieți, omul se oprește la fântâna rugăciunii și de acolo, din adânc, se răcorește cu roua harului divin.

În lucrarea rugăciunii trebuie să facem o distincție între „a te ruga” și „a avea rugăciune”. Prin rugăciune, omul iese din tumultul acestei vieți cotidiene, unde, de multe ori este învins sau se află în impas. În societatea contemporană se întâmplă zilnic diverse evenimente care nu sunt întotdeauna fericite. Societatea se află într-o continuă evoluție, dar în ea mai apar și efectele unei involuții, mai ales din punct de vedere moral.

Totalitarismul, diferitele forme de dictatură și mai ales tehnocrația îl înrobesc pe om și de multe ori îl fac sclavul creațiilor sale. Azi, tehnocrația îl reduce pe om la un număr din mulțimea celor ce viețuiesc pe pământ. Îl devalorizează și-l reduce la măsura unui atom. Îl depersonalizează și-l aruncă într-o lume exclusiv materială, unde *credința, speranța și iubirea nu mai sunt considerate valori divine.* Din această lume atomizată se poate ieși prin *rugăciune care este o scară spre cer*, spre Creatorul nostru, adică spre Iubirea desăvârșită.

Regăsindu-se pe sine, omul se descoperă pe el însuși și înțelege rolul și rostul pentru care a fost creat de Dumnezeu și anume ca partener al unei sfinte împărtășiri din iubirea desăvârșită a lui Dumnezeu.

Rugăciunea nu este o simplă lucrare a omului sau specifică doar monahilor, practică ocazional, ci este o lucrare neîncetată și ființială a vieții omului.

Omul nu se roagă doar cu limba sau cu buzele, ci se roagă cu întreaga ființă. Astfel, roadele rugăciunii se revarsă asupra întregii sale ființe și a lumii întregi create de Dumnezeu, lume care acum este afectată în mod negativ de păcatele noastre.

Trupul tainic al lui Hristos

L.C.: Totuși, Părinte Mitropolit, este importantă rugăciunea individuală sau să credem mai mult în rugăciunea efectuată în biserică, atunci când mai mulți oameni se roagă împreună?

Îps. Ioan: Omul, păcătând, a început *deşertificarea creației lui Dumnezeu.* În acest deșert contemporan al societății noastre este nevoie mai mult ca oricând de roua Duhului Sfânt, care se revarsă pe pământ în vremea rugăciunii înălțate a omului.

Rugăciunea este un imens spațiu duhovnicesc, unde, în același duh suntem chemați toți oamenii să-L preamărim pe Dumnezeu, Creatorul nostru. *Uniți prin rugăciune, toți alcătuim Trupul tainic al lui Hristos.*

Comuniunea ce se realizează prin rugăciune face să dispară vremelnicele frontiere trasate între diferite comunități umane. Ea îl conduce pe om într-un spațiu sacru. Rugăciunea, chiar dacă se face în mod particular, cuprinde întreaga lume și astfel ea are o dimensiune cosmică.

Cu rugăciunea călătorim între pământ și cer, nu călătorim către nicăieri, ci Îl căutăm pe Dumnezeu Care și El ne caută pe noi. Întâlnirea cu Dumnezeu se realizează în acel spațiu duhovnicesc în care se revarsă iubirea Tatălui în inima fiului risipitor. Dumnezeu îl caută pe om în imensul spațiu sideral.

Prin rugăciune, noi îi căutăm pe cei bolnavi în patul lor de suferință, îi căutăm pe cei afundați în adânc de sărăcie, marginalizați societății umane; ne căutăm pe noi înșine care de multe ori ne pierdem într-o lume tot mai divizată și secularizată azi.

A fi cetățean al păcii

L.C.: În predicile Înaltpreasfințitei Voastre se regăsește ca un fir roșu ideea că omul este comoara lui Dumnezeu, vă rog acum să ne prezentați ideea că omul este cetățean al păcii.

Îps. Ioan: La lumina candelii rugăciunii descoperim minunata creație a lui Dumnezeu și *cununa creației sale: omul.* Înainte de a te întâlni cu Dumnezeu, de a-L găsi pe Dumnezeu, trebuie să îl găsești pe semnul tău care este în suferință și în grele încercări.

Prin rugăciune, ne mișcăm între două lumi: lumea lacrimilor, a suferinței și lumea bucuriei desăvârșite în Dumnezeu. Rugăciunea este acea stare a omului prin el care intră în comuniune cu →

**A consemnat
LUMINIȚA CORNEA**

Scrisoare îngerului de Paști

O, îngere al meu, Păzitorule, îți mai aduci aminte de cărările copilăriei noastre? Pe vremea aceea ochiul nu învățase buchea cea cu două tășuri și amândoi ne sloveneam unul altuia livezile. Ale mele erau din partea lui tata și semănau cu el - neamuri și neamuri de brazi și de stejari până în poarta Raiului unde nu am ajuns niciodată. Poarta era în vârful muntelui și dimineața se deschidea iar Dumnezeu trimitea soarele la păscut. Mirosea a otavă și floare uscată de fân pentru că mă urcam în podul grajdului ca să o pot vedea. Odată am întrebat un om bătrân arătându-i cu degetul poarta raiului: "Moșule, ai fost vreodată acolo sus?" A zâmbit și m'a mângâiat pe părul bălan: "Puiule, nici un om viu nu a putut să urce până acolo. Nu vezi câtă stâncărie e până în vârf? Nici măcar copacii n'au mai îndrăznit."

Livezile tale erau din partea lui mama. Dacă în livezile mele prin poiene vedeai ici-colo câte un cireș pe lângă schitul albinelor în livezile tale veneau toți pomii satului ca duminica la horă. Ele începeau cu mărul cel mare din fundul grădinii. Niciodată n'am putut să-l îmbrățișez cum făceam cu ceilalți când

înfloreau. Era atât de mare că mi-ar fi trebuit încă vreo doi îngeri ca să-l cuprindem. Acolo într-o noapte de primăvară, când Moșu' și-a aprins toate candelile pe ramuri, moartea a încercat să i le stingă. Atunci Dumnezeu s'a supărat și a trznit moartea de nu s'a mai ales nimic din ea, dar nici Moșu

nu a mai rămas întreg. Și-a pierdut tot brațul peste chilerul de la știubeu. Săracu' măr...cât l'o fi durut! De la el începeau, îngere, livezile tale cu vișini și pruni, peri domnești și nucii uriași de puteai zidi sub ei o casă cu cerdac. Apoi sălcile de-a lungul drumului șerpuiind în jurul lacului, devenind cărare, potecă și, în cele din urmă, spovedanie abia rostită în dumbrava de pe măgurice.

Uneori tu veneai la mine, alteori eu veneam la tine, dar tot timpul eram nedespărțiți. Intr'o zi Tina mi-a cusut o cămașă deosebită de cea de cănepă și tata o lădița legată cu curele pe care să o pun în spate pentru cărți, caiete și toate lucrurile stranii din penar, plus lacrimile mele Prima zi de școală! Drumurile m-au dus unde casele nu aveau acoperiș, ci se grămădeau unele peste altele. Oare am ajuns bătrân, îngere, că totul e atât de străin în jurul meu? Unde or mai fi potecile tale prin livezile noastre? Aici noaptea nu mai sunt stele. Totul e mânjit

cu creionul chimic și lumină murdară. Luna se tolănește, din când în când, pe o dugheană sulemenită ca femeia care așteaptă la colț. Nu mi-ai mai scris, n-ai mai venit pe la mine...

Poate nici n-ai fost înger. Stii de ce ți-am scris? Ieri lângă fereastra bibliotecii, deasupra străzii plină de jeg și bube uscate, a înflorit un cireș. Dacă totuși ai fost înger, îngerul meu păzitor, vino la noi și păzește-ne cireșul. Adu-ne câteva cărări din livezile noastre și ferește-l cu aripile tale, de zgomot și fum. Prin crengile lui de iconostas sărac a început deja liturghia.

DUMITRU ICHIM

Convorbiri duhovnicești

→ Dumnezeu și cu toți cei care, ridicându-și mâinile spre înaltul cerului, cu lacrimi cer iertare, îndurare și pace de la Dumnezeu.

Pacea este darul lui Dumnezeu pe Care Îl rugăm azi să ne-o dea înapoi, căci în parte am pierdut-o. Ai pierdut pacea ta, se pierde pacea întregii lumi. Unde nu este pace este foc și sânge, lacrimi și umilință. Fără pace, nu putem zidi nimic în această viață.

A fi cetățean al păcii înseamnă că dorești și ai marea șansă a fi cetățean al cerului, al Împărăției lui Dumnezeu, o împărăție a iubirii și a păcii: „Fericiți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema” (Matei 5,9).

Cărei lumi vrei să aparții în veșnicie: lumii păcii și iubirii sau lumii urii și vrăjmășiei? Hristos nu are vrăjmași, ci doar prieteni. Monahul se roagă singur, dar nu se roagă numai pentru el, ci pentru întreaga lume. Darul său pentru lume este rugăciunea. Monahul nu dă pâine lumii, ci rugăciunea, de care este atâtă nevoie azi în lume. Sufletul omului se hrănește cu rugăciune, așa cum se hrănește trupul cu pâine.

Rugăciunea este mâna noastră întin-

să către Dumnezeu și către semenii noștri. Rugăciunea este corabia în care îi punem pe cei răniți de păcate sau pe cei care trăiesc la o margine de lume. Rugăciunea nu trebuie să fie atinsă de aripa egoismului, ci de aripa iubirii desăvârșite față de toți semenii noștri. La rugăciune cerul se coboară pe pământ și astfel omul se roagă în cer.

Câți dintre noi ne suim în acest cer al rugăciunii?! Câți luăm cu noi și durerile semenilor noștri în acest cer al rugăciunii, rugându-L pe Dumnezeu să le aline durerile?!

În *cerul rugăciunii*, omul își unește rugăciunile sale cu cele ale îngerilor care Îl preamăresc neîncetat pe Dumnezeu. Îngerii și oamenii sunt chemați să se împărtășească împreună din potirul iubirii lui Dumnezeu. Trăim azi mai mult în țara păcatului decât în țara rugăciunii. Hristos ne-a lăsat rugăciunea ca un izvor nesecat din care să-și stingă setea acel care dorește să se întâlnească cu Dumnezeu.

Hristos, în *Rugăciunea Tatăl nostru*, ne arată dimensiunea cosmică a rugăciunii și înlătură orice umbră de egoism atunci când ne rugăm. Cel ce se roagă intră în comuniune cu îngerii și cu toți oamenii care doresc pace pe pământ.

O, cât de fericit este omul care se roagă împreună cu îngerii!

L.C.: O problemă importantă este aceea referitoare la cât timp să acordăm rugăciunii. Mai ales în condițiile lumii de astăzi când fiecare ne plângem de criză de timp. Deci, cât să ne rugăm?

Îps. Ioan: Cât să ne rugăm ne spune Sfântul Pavel: „Rugați-vă neîncetat!” (I Tesaloniceni 5, 17). Rugându-se, Sfântul Ilie a coborât foc din cer și ploaie pe pământ. Rugăciunea este vorbirea minții cu Dumnezeu, este urcușul minții spre Dumnezeu. Sunt popoare în lume care au pace, dar nu au pâine. Sunt și popoare care au pâine, dar nu au pace. Iată două lumi care au nevoie de rugăciune.

Rugăciunea dă sens vieții omului. Rugăciunea aduce pâine și pace pe pământ. Într-o lume a păcii, acolo vine Hristos, acolo coboară harul lui Dumnezeu. Să fim fii ai păcii, căci în ea își află bucuria tot pământeanul.

Să înălțăm cu toții o rugă către Dumnezeu pentru pacea întregii lumi și să se stingă toate războaiele care fac azi atâtă orfanii, căci un Iordan de lacrimi și de sânge curge azi pe al nostru pământ.

Pacea este un dar pierdut. Doamne, ajută-ne ca prin rugăciune să o regăsim!

MODELUL PATERN ÎN EDUCAȚIA COPILOR

I. Trăsături generale în relația familială „părinți – copii”:

De-a lungul istoriei, există anumite coordonate specifice umane care rămân constante. Așa este, de exemplu, relația mamă – copil, în care vedem cum pruncul învață să se simtă bine în propria sa piele și în mediul său ambiant, primar, prin relația diadică pe care o are cu mama, la începutul existenței sale. Și există, în mod normal, prin completare simetrică, relația tată – copil, în care copilul și apoi tânărul învață și realizează treptat-treptat, integrarea sa socială.

Un copil are nevoie să simtă în familie bunătața, siguranța, iubirea necondiționată, dar și forța pusă în slujba dreptății. Există fii care-și doresc părinți puternici și învingători pe plan social. Asta le conferă și lor, *mutatis-mutandis*, o certitudine a propriei puteri învingătoare.

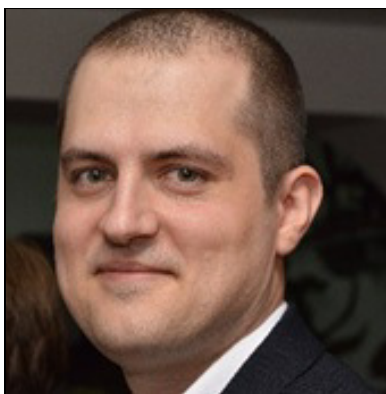
Există fii sau fiice care-și doresc părinți victorioși pe plan moral și intelectual. Problema este că, de cele mai multe ori, dorințele copiilor întâlnesc în calea realizării lor, pietre de poticnire în părinți opuși, aspect particular al unor situații general-umane și existențiale, de permanentizare a testelor din care este constituită viața terestră.

Nu arareori însă, manifestarea forței paterne se bazează pe un deficit în sfera moral-cognitivă și pe o limitare a sensibilității sale de bază.

Îndeobște, copiii își imită părinții prin condiționare atât genetică, cât și educațională. Alteori însă, copiii se pot dezvolta în direcție contrară celei din familia de obârșie. Așadar, dezvoltarea acestora se va produce fie prin evoluție mimetică, fie printr-o evoluție impregnată de un accentuat spirit de frondă.

II. Imaginea tatălui în spațiul mundan segmentat pe arealuri de timp:

Rolul și status-ul social al tatălui au cunoscut fluctuații de-a lungul vremurilor. În perioada matriarhală a societății omenești, rolul tatălui era secundar. În perioada de patriarhat, rolul și status-ul social al tatălui au devenit predominante în comunitate, ocupând un loc prim, prin excelență. În perioada actuală, rolul și status-ul

social al tatălui constituie idei controversate, ele ocupând locuri contaminate de confuzie. Imaginea tatălui s-a șubrezit, ceea ce denotă instabilitatea societăților moderne. Au devenit derizorii, în ultima perioadă de timp, concepțiile privind stabilitatea, autoritatea, responsabilitatea sau sobrietatea imaginii de părinte, în general, și mai ales, în mod special, de tată al unei familii.

În Occident, imaginea tatălui s-a sedimentat, treptat-treptat, de-a lungul vremii, din mitul grec și din dreptul roman, având aceste modele ca izvor de constituire.

În vremurile actuale, imaginea tatălui este mai ales aceea de *co-parent*, adică responsabilitățile tatălui se împletesc, ca importanță, într-o familie, cu toate responsabilitățile rolului și status-ului matern. Aceste valori actuale intră în concurență cu arhetipurile ancestrale ancorate în natura umană. Astăzi există o apropiere accentuată între rolurile masculine și rolurile feminine dintr-o familie, ceea ce poate determina o confuzie cunoscută sub numele de „paradoxul tatălui”¹², adică mame care preiau rolul de cap de familie, fie în cazul absenței temporare a tatălui, fie în familiile mono-parentale, fie în cazul unei situații de tată cvasi-absent, în pofida prezenței concrete a acestuia în familia respectivă. În aceste cazuri mama, ca tip de femeie, ajunge să devină un „părinte unificat”, în stil modern, adăugând personalității sale de mamă o figură paternă.

Imaginea tatălui, ca arhetip patern, a cunoscut o lungă evoluție psihologică de-a lungul veacurilor. Astfel, societatea a întâlnit, în timp, mai

multe cazuri de tată anti-patern decât de mamă anti-maternă. În acest sens, mai mult decât mama, tatăl a fost adeseori definit ca fiind patologic, transgresiv, problematic, distrugător ș.a.m.d., date fiind trăsăturile specifice naturii masculine, mult mai pregnant puternice decât cele ale așa-numitului „sex slab”. De aici, și cuvintele lui Friedrich Nietzsche, „Cine nu are tată bun ar trebui să-și găsească unul”. Vedem, așadar, că necesitatea unui model parental veritabil, pozitiv, se impune cu stringență.

„*Altfel, (copilul sau tânărul, n.n.) se va îndrepta spre o figură paternă inițiativă, spre un mentor oferit de istoria lui. Din punctul de vedere al simbolurilor, oricum, nevoia care a dus la căutare e aceeași*” (și în cazul căutării tatălui natural, biologic, și în cazul căutării unui tată cultural, n.n.).¹³

Și totuși, acești părinți, tații, la modul general vorbind, au construit și construiesc istoria. Ei sunt, așadar, după cum se exprimă Luigi Zoja, „furnicile istoriei”.¹⁴

III. Psihopedagogia, socio-psihologia și religiozitatea tatălui în familie și comunitate:

Tatăl este un pilon principal în educația moral-socială a copiilor dintr-o familie.

Într-o familie creștină, tatăl pruncilor are ca model pe Tatăl Ceresc, ocrotitor, plin de răbdare și har, drept, bun și puternic. De asemenea, Mântuitorul Iisus Hristos poate fi luat ca un ade-vărat exemplu de spirit de sacrificiu și de învățător al unei vieți creștine.

Modelul patern este asimilat pe parcursul vieții și de către copiii care cresc și care vor ajunge să imite, mai mult sau mai puțin conștient, comportamentul și atitudinea tatălui care i-a crescut. Tocmai de aceea rămâne extrem de important modelul parental în oricare dintre familiile noastre.

În educație, structura de bază o constituie *Decalogul* (*Ieșirea 20, 1-17*). Aceste recomandări din Decalog, reprezintă un comportament demn, implicat în viața comunitară, plin de respect față de Dumnezeu, față de viața pe care divinitatea ne-a dăruit-o, față de semenii și față de →

Drd. DAN NEMEȘ

¹² Luigi Zoja, (2014), *Tatăl. Perspective istorice, psihologice și culturale*, Traducere din limba italiană de Cerasela Barbone, București, Editura Trei, pag. 24.

¹³ Luigi Zoja, (2014), *Opere citate*, pag. 378.

¹⁴ Luigi Zoja, (2014), *Opere citate*, pag. 32.

sine-însuși. Respectarea acestor porunci sacre determină o existență echilibrată, armonioasă și importantă din punct de vedere valoric, o viețuire în conformitate cu spiritul divin, cu scara de *valori teandrice* (după expresia filosofului creștin Nicolae Berdiaev) ale societății umane.

Pe lângă aceste legi date de Bunul Dumnezeu încă din vremea Vechiului Testament, se adaugă *Fericirile (Matei 5, 1-12)*, conturate ca având o deosebită importanță etică și morală, ca valoare divino-umană, din Predica Mântuitorului nostru, Iisus Hristos, pe muntele Eremos, pe țărmul Mării Galileei.

După criteriile acestor modele, *Decalogul și Fericirile*, se pot evalua comportamentele parentale din familiile societății în care trăim.

Cuvântul *fericire* ne duce cu gândul la o stare de completă și autentică împlinire în viață. Aceste *Fericiri* constituie de fapt adevărate trepte pe calea sfințeniei. Luate în totalitatea lor, ele pot fi asimilate spuselor Sfântului Ioan Botezătorul, care rostise: „*El trebuie să crească, iar eu să mă micșorez*” (Ioan 3, 30). Iată cum se pune problema între tați și copii: tatăl rămâne un model viu, care face câțiva pași înapoi, lăsând copilul, odată cu trecerea vremii, să se dezvolte și să crească în duhul cel care își are sămânța în Duhul Sfânt. Aceasta este adevărata creștere și dezvoltare a ființelor umane, aceea care urmează urcușul spre Dumnezeu, spre comportamentele bazate pe valorile spirituale, nemuritoare și indestructibile.

Prin toate aceste jaloane de drum duhovnicesc, un părinte, în adevăratul sens al cuvântului, poate deveni „*om după inima Sa*” (Faptele Apostolilor 13, 22), adică om după chipul și asemănarea divină, având mereu în față drumul de urcuș spiritual spre desăvârșire în ceea ce privește atât viața sa creștină, cât și viața sa social-istorică, a vremurilor pe care le trăim, pline de provocare din partea lumii, din partea celui rău și din partea propriului ego prea-plin de sine, în consecință vremuri pline de tulburare.

Ca părinți, suntem chemați să devenim eroi plini de har, stăpâni pe gândurile și acțiunile noastre, proteguitori ai vulnerabilelor ființe inocente, care sunt copiii, aceste inestimabile daruri apărute în familiile noastre prin mila și Pronia Cerească.

Iubirea necondiționată alungă toate temerile (1 Ioan 4, 18), toate angoasele, toate deprimările. Iubirea adevărată dăruiește ajutor la nevoie, dăruiește ocrotire în răstimpul creșterii fizice și psihice a copiilor, în așa fel încât aceștia să crească și duhovnicește, să se împlinească nu doar pe plan fiziologic și sufleteș, ci și sau mai ales, pe plan spiritual. Iubirea necondiționată alungă îndoiala, alungă spaimela și anxietatea, alungă crizele de orice fel, de nervi, de căderi interioare, de disperare. Iubirea necondiționată clădește, în locul acestora, credința, speranța, altruismul, empatia, încrederea, puterea de a învinge orice rău.

În acest fel ne iubește Dumnezeu și în acest fel e nevoie să-i iubim și noi pe copiii noștri, pentru a-i ajuta astfel să devină tineri integri, de perspectivă benefică a societății în care trăiesc. Să-i ajutăm să înainteze neîncetat pe cărarea spre Dumnezeu, să evolueze spre lumina interioară a înțelepciunii, spre cumințenia inimii (așa cum se ruga Solomon la Dumnezeu, cerându-i să-i dăruiască „o inimă înțeleaptă”).

Copiii crescători într-o atmosferă rece, distantă, seacă, fără de afecțiune, nu dezvoltă trăsături ale capacității omenești de a se integra ulterior în mod simplu și firesc în comunitate. De aici rezultă și absența capacității de empatie a acestora. Lipsa empatiei și incapacitatea de inserție socială „*influențează negativ raționamentul moral și compasiunea creștină*”...¹⁵

Sf. Apostol Pavel ne arată în epistolele sale, cum trebuie să-i ajutăm pe oameni, să le fim aproape semenilor în vremuri de restriște. Pe lângă această atitudine de a sări în ajutorul celor care se află la ananghie, e necesar să dezvoltăm și o stare interioară de a-i cuprinde mereu pe semeni sub mantia iubirii noastre agapice. În acest fel, Sf. Apostol Pavel scrie, în Epistola către Romani 12, 15, următoarele îndemnuri: „*să ne bucurăm cu cei care se bucură și să plângem cu cei care plâng*”..., accentuând prin aceste cuvinte încurajarea de a ne păstra căldura umană din sufletele noastre, să nu ne „robotizăm” acum, în perioada de iureș năvalnic a dezvoltării tehnice a

societății, să nu ne dezumanizăm inimile, să nu întorcem spatele necazurilor omenești, să nu uităm că suntem și noi, la rândul nostru, oameni, adică niște simpli muritori, la urma urmei, care avem și noi nevoie de ajutorul fraților noștri și de milostenia lui Dumnezeu față de ființele noastre, creaturi aflate pe „ringul” acestei lumi.

În relațiile cu copiii, părinții și în special tații, dar și mamele deopotrivă, e necesar să manifeste răbdare, răbdarea care ne face să așteptăm cu nădejde cele ce vor fi să se împlinească, prin Duhul lui Dumnezeu. În această vreme, dacă familiile întâmpină probleme, trebuie să se înalțe rugăciuni către Sfânta Treime, să se facă lecturi duhovnicești din cărți care ne cultivă buna organizare a minții și a conduitei, să avem răvnă spre fapte bune, să construim relații de întraajutorare cu semenii, să ne dăruim timp pentru acțiuni benefice din punct de vedere social, astfel încât copiii să aibă întotdeauna în preajma lor exemple demne de urmat.

„*Când omul nădăjduiește în Dumnezeu nu se tulbură de ceea ce-i fac sau zic oamenii despre el. Știindu-se bine intenționat merge înainte. Toate le socoate ca mijloace de fortificare spirituală.*”¹⁶

Un părinte cu adevărat bun are o inimă blândă și receptivă la necazurile celor din jurul său. Bunătatea sau blândețea nu înseamnă niciodată slăbiciune, așa cum consideră greșit unii tați, ci aceste trăsături pozitive de personalitate implică stăpânire de sine, capacitate de empatie, dorința de a-i asculta pe ceilalți, înțelepciunea de a rămâne calm, curajul de a gândi limpede și de a lua hotărâri benefice tuturor celor în cauză. Aceasta este calea corectă pentru un părinte creștin.

„*Desăvârșirea în viață este strâns legată de iubire, fiindcă aceasta este de fapt motivul pentru care escaladăm ziduri și construim uși* (sau poduri, n.n.). *Iubirea este cel mai puternic factor motivațional și cea mai mare răsplată.* (...) *Dr. Karl Menninger, unul dintre pionierii psihiatricii moderne, ne vorbește despre nevoia înmăscută de iubire: „Iubirea îi vindecă pe oameni – atât pe cei →*

¹⁵ Gregory K. Popcak, (2020), *Fericirile tăticilor. Metode ca să fii un tată deosebit*, Traducere din limba engleză de Darie Croitoriu, Roman, Editura Serafica, p. 49.

¹⁶ Arhiepiscop și Mitropolit Andrei Andreicuț, (2011), *Nevoințele desăvârșirii. Spiritualitate creștină*, Cluj-Napoca, Editura Renașterea, p. 91.

ce o dăruiesc, cât și pe cei ce o primesc”. Experiența lui de o viață în domeniul psihiatriei l-a convins că desăvârșirea poate fi atinsă doar prin iubire. El a avut ocazia să observe în mod direct faptul că oamenii nu-și pot vindeca rănilor în absența iubirii.”¹⁷

Iubirea înseamnă: compasiune, susținere, grijă față de ceilalți, putere de a învinge totul, precum și capacitate de comunicare.

„Însuși Domnul nostru Iisus Hristos spune că adevărații Lui ucenici se vor cunoaște, mai presus de toate, după iubirea lor față de semenii.”¹⁸

Prin harul lui Dumnezeu, în pofida tuturor imperfecțiunilor de natură umană, să încercăm să devenim tați după inima Tatălui Ceresc, iar familiile noastre să devină și să rămână case ale Domnului pentru creșterea unor viitori oameni cu personalitate biruitoare, atât în alegerile vieții terestre, cât și laureați ai coroanei nemuririi cerești.

IV. Bibliografie selectivă:

ANDREI ANDREICUȚ, Arhiepiscop și Mitropolit, (2011), *Nevoințele desăvârșirii. Spiritualitate creștină*, Cluj-Napoca, Editura Renașterea.

LEVER, Charles, Dr., (2007), *Viața ca o cursă cu obstacole. Ce faci atunci când abandonul nu este o opțiune ?*, Ediția a doua, Traducere de Andreea Rosemarie Lutic, București, Editura Curtea Veche, Colecția „Cărți cheie”.

POPCAK, Gregory K., (2020), *Fericirile tăticilor. Metode ca să fii un tată deosebit*, Traducere din limba engleză de Darie Croitoriu, Roman, Editura Serafica.

ROSE, Serafim, Ieromonah, (2013), *Descoperirea lui Dumnezeu inimii omului*, Ediția a doua, Traducere din limba engleză de Dana Cocargeanu, București, Editura Sophia.

ZOJA, Luigi, (2014), *Tatăl. Perspective istorice, psihologice și culturale*, Traducere din limba italiană de Cerasela Barbone, București, Editura Trei.

¹⁷ Dr. Charles Lever, (2007), *Viața ca o cursă cu obstacole. Ce faci atunci când abandonul nu este o opțiune ?*, Ediția a doua, Traducere de Andreea Rosemarie Lutic, București, Editura Curtea Veche, Colecția „Cărți cheie”, pp. 170-171.

¹⁸ Ieromonah Serafim Rose, (2013), *Descoperirea lui Dumnezeu inimii omului*, Ediția a doua, Traducere din limba engleză de Dana Cocargeanu, București, Editura Sophia.

STEAUA LUI DAVID

Un poem în proză
Prea lung să fie înțeles de amatorii care scriu cu rimă la mine la tine,
Cu flori și ghiociei sau palatele altora cu imagini feerice.
Sunetul dictează totul, ascultă tancurile care zboară pe cerul nostru ploios, dronele care explodează în curtea omului oriunde...
Ascultă diapazonul morții la știri, ascultă pulsul inimii care bate pentru fiecare ostatic, soldați care-și dau viața,
Oare cu ce rimează?
Doar trăim în secolul ăsta Primejdios, religios?
Unde e mărtisorul visat
Pentru cei care împletesc un șnur colorat roșu alb cu pompoane? doar amintiri sub zăpada caldă.
Al nostru mărtisor e galben precum Steaua lui David!
cine scrie cu litere mari ȚIPĂ....

COȘMARUL

mereu același vis
case distruse, oameni evacuați
deplasări de trupe, explozii...
norocul mă urmărește totuși
sunt dragon
sper să trecem anul ăsta primind
doar înțelegerea clară acelor care ne susțin
că noi
suntem atacați de organizații teroriste
nu ei...cei care vor o țară de-a gata...

Corina Perianu, Fereastră

dovada bucuriei de a ne apăra suntem puternici, vom reuși
Holocaustul nu se va repeta
coșmarul permanent atacați și de la interior la Ierusalim, templul nostru și a creștinilor
de intrușii teroriști islamici, gorile umane care vor doar să neucidă
cleptomani, violatori care au ars trupurile femeilor noastre de 7 octombrie...
nici Erovision-ul nu ne primește dacă ne plângem durerea...
unde e dreptatea, unde e SHALOM (pace)?

NU MAI AM CUVINTE

după discursurile umiltoare în care cedăm 140 de ucigași
din închisori!
pe 7 octombrie a murit ceva în mine
a secăt cu totul:

să ieși ostatici sugari?
cu ce au greșit ei, nici nu știu să vorbească..

islamul are ideologia să ne omoare?
doar suntem veri?
fără răspunsuri, fără grai, fără inimă...vom rămâne
pentru mult timp, ni s-a dat o țară...înconjurată de 120.000.000 de arabi!

să recunosc că planul lor nu a reușit
să ne radă de pe suprafața pământului!
dar noua generație a nepoților mei e sacrificată!
de ce am venit aici?
am vrut să-i salvez,
să mă simt o mamă pentru poporul evreu!
doar Isus a murit evreu!

ce avem noi cu Alah-ul lor care, cică apără creștinismul din Gaza?

BIANCA MARCOVICI

RUGĂCIUNEA „TATĂL NOSTRU”

AL SFINTEI VINERI (VENUS)

(I)

Pentru a trata rugăciunea „*Tatăl nostru*” al *Sfintei Vineri* redăm un fragment din lucrarea „*Țăranul și mersul vremii*” a doamnei ELENA MERA din Ibănești:

„În perioadele de secetă mai este cunoscută o altă practică rituală, tradițională.

Se arunca în râu o cruce de stejar de pe mormânt, dar un mormânt pe care nu-l mai îngrijea nimeni. Lemnul de cruce era de **stejar** și era putrezit. Stejarul este considerat lemn sfânt, și e păcat să fie ars. Obiceiul se practica de către un bărbat, că „muierile își păcătoasă”, iar momentul era seara ca „să nu vadă nimeni”. Actantul trebuia să rostească rugăciunea „*Tatăl nostru*” a *Sfintei Vineri*. Țăranii cred în eficacitatea demersului și informatorii afirmă că venea ploaia foarte repede. (Informatorii sunt relativ tineri: Cofar Vasile 40 de ani, Farcaș Elena-Didina 53 de ani).

Rugăciunea „*Tatăl nostru*” a *Sfintei Vineri* este o veche rugăciune, știută în special de femei. Iată textul acesteia :

Tatăl nostru a Vinerii,
Vineri îi vineri.
Pe râț la Rusalim
Era un domnișor
D’acol ce făce?
Flori dalbe strânge.
Cine-l văzu?
Trâi surori a lui Lazăr:
Una Marta, una Sabina,
Una soră-sa Veselina.
Din flori s-o făcut albină,
Din albină sulfină,
Din sulfină ceară,
Din ceară făclie.
Făclia s-o aprins,
Sfântu Rai s-o deschis
D’acol cine șede?
Sfânta Vineri
În cote și-n genunchi
Și e tăt așa zăce:
Ferice, ferice,
De cine a zăce
Tatăl nostru a Sfintei Vineri
Sara cōnd s-o culca,
Dimineața când s-o scula.
L-oi lua de mână ai dreaptă,
L-oi duce pe puntea ai oablă.
Și cine-l ști și nu-l zăce
L-oi lua de mână stângă,
L-oi duce pe puntea ai strâmbă,

La masa strânsă,
La lumina stânsă,
Pin negură, pin păcură,
Pe unde-s șerpui ca boii,
Șopârlele ca bărnele,
Păianjenii cât căsăle.

(*Informatoare Farcaș Floarea n.1933, Dubiște nr. 105, și Dan Nastasia n.1945, Ibănești nr.829*)”¹⁹

Redăm și o rugăciune poporană din Banat, publicată de Petriceicu-Hasdeu: „Sânta Vineri a avut un fecior, /Ca un mândru domnișor./Din ochi lacrimi îi mergea, /Din inimă sânge-i curea, /Nime-n lume nu știa, /Făr de **Lină Magdalină/Și surorile lui Lazăr**, /Cari se duseră pe câmpul lui Iordan, /Culegând flori de anin, /Și deteră cu picioru-n spin, /Ci acela nu fu spin, /Ci fu **albin**, /Din albi se făcu miera, /Mierea făcu ceară, /Ceara s-a aprins, /Raiul s-a deschis...”²⁰

Ritualul invocării ploilor este un ritual păgân. Se arunca **noaptea**, în apă, o cruce de stejar de la un mormânt părăsit. **Stejarul** era lemnul cunoscut al zeului slav **Perun, zeul tunetului**, al fulgerului și al norilor celor de ploaie.²¹(*N.n.*-Ca și Zeus-Jupiter). Cultul lui Perun s-a impus mai ales din sec.VI în aria răsăriteană. la ruși se numea Pirin sau Perunoveț și de la domnia primilor kneji ruși ajunge zeu principal : zeul războiului, ocrotitorul semănăturilor, **unicul stăpân al lumii** și devine în sec. XI-

¹⁹ ELENA MERA, *Țăranul și mersul vremii*, în *Tradiții Mureșene*, Revistă anuală de etnografie și patrimoniu cultural, Centrul Județean pentru Cultură Tradițională și Educație Artistică Mureș, Târgu Mureș, 2011, p.7-8.

²⁰B. PETRICEICU – HASDEU, *Etymologicum Magnum Romaniae*, vol.1, Editura TEORA, București, 1998, p.586.

²¹TUDOR PAMFILIE, *Mitologie românească*, Editura ALL, București, 1997, p.340.

XIII protectorul **knejilor**.²² Zeului PARIANYA, Perkunas, Pirin, Perun (cu soția Perkuna)²³; i se ridicau capişti și capele în **pădurile de stejar** [*N.n.* - De aici toponimicul de Dubiște din dub=strejar; localitate aparținând de comuna Hodac, jud.Mureș] unde statuia lui Perun ținea într-o mână **piatra trăsnetului** care era o **piatră de foc, roșie**.²⁴

Arbore sacru în nenumărate tradiții, **stejarul** este investit cu privilegiile supremei divinități cerești, din pricină că atrage trăsnetul și simbolizează măreția; stejarul lui Zeus din Dodona, al lui Jupiter Capitolinul la Roma, al lui Ramawe în Prusia, al lui Perun la slavi.²⁵ Stejarii, pe care crește **vâscul**, erau la mare cinste la druizii celți, ca și la scandinavi, unde umbreau adesea locurile adunărilor publice și erau închinată **zeului tunetelor** Thor/Donar, așa cum la lituatieni erau închinată lui Perkunas.²⁶

După introducerea creștinismului principalele atribute meteorologice ale zeului **Perun, Perkunas** (al **fulgerului** și **tunetului** sau în general al **furtunii cu trăsnete**) trec asupra **Sfântului Ilie** (Sântilie), căruia popular i se spunea simplu: **Ilia** de către panslavi. [Vezi și numele lui Ili+escu sau Eli+escu].

Sfântu-Ilie, divinitate atmosferică în mitofolclorul românesc, patronând îndeosebi **tunetul** și **trăsnetul**, ca manifestări sensibile ale forței sale; dar în genere și diriguitor al furtunilor pluviale. Ca stăpân al norilor, Sântilie e remarcat în mediile rurale „când își hurducă roțile căruței prin nori”. Pare divinitate larg sincretică (după Mircea Eliade, continuând probabil cultul lui Gebeleizis, peste care s-a suprapus Sf.Ilie –profetul biblic – odată cu introducerea creștinismului; dar sincretismul se prea poate să se fi produs abia după venirea slavilor, care au adus cultul lui Perun, devenit el însuși „proorocul Ilia”).²⁷

Prof. EUGEN MERA

²²VICTOR KERNBACH, *Dicționar de mitologie generală*, Editura ALBATROS, București, 1983, p.551.

²³ OVIDIU BÎRLEA, *Mică enciclopedie a poveștilor românești*, Editura ȘTIINȚIFICĂ și ENCICLOPEDICĂ, București, 1976, p.408.

²⁴ TUDOR PAMFILIE, *op.cit.*, p.340.

²⁵JEAN CHEVALIER, ALAIN GHEERBRANT, *Dicționar de simboluri*, vol.3, P-Z, Editura ARTEMIS, București, 1995, p.264.

²⁶ HANS BIEDERMANN, *Dicționar de simboluri*, vol.2, Editura SAECULUM I. O., București, 2002, p.343.

²⁷ VICTOR KERNBACH, *op.cit.*, p.646.

Sfântul Ierarh Pahomie

– lucrare sfântă și misiune divină

Cuviosul Pahomie, episcop al Romanului, ctitorul schitului Pocrov, era de loc din Transilvania, din ținutul Bistriței. S-a născut la 1674 în satul Gledin și a primit la botez numele de Petru. Părinții lui, „papa Iftimie și Ana” Pencu, duceau viață grea, muncind cot la cot cu sătenii, ca mai toți preoții români ortodocși din Transilvania, din vremea aceea.

Crescut în frica de Dumnezeu, tânărul Petru a ajuns să fie cu adevărat „iubitul de Hristos” și, câștigând „fierbinte și înfocată dragoste către Dumnezeu” și „voind după Evanghelie a vieții” — cum este scris în pomelnicul schitului Pocrov —, „a lăsat casă, părinți, frați, rude și celelalte” și, trecând munții, a ajuns la mănăstirea Neamț, unde a viețuit o vreme.

La un moment dat s-a întâmplat că a murit episcopul Lavrentie de la Roman, și era nevoie de un înlocuitor vrednic. Fiind nevoie să se găsească „un bărbat vrednic de acea treaptă, spre primirea scaunului și a bisericescului jug”, s-au adunat, din poruncă domnească, mitropolitul, episcopii și egumenii mănăstirilor. Și la acel sobor, boierii care nimeriseră la sihăstria lui Pahomie și se minunaseră de viața lui au vorbit cu căldură domnitorului Mihail Racoviță, cerând ca, în scaunul Romanului, să fie ales Pahomie nemțeanul, „liniștitoriul de supt muntele Chiriacul”. Iar domnul și soborul s-au învoit, măcar că era tradiția ca în scaunul de la Roman să fie așezat episcopul de la Rădăuți. Și a fost adus Cuviosul din sihăstria lui și, fără să-i fie voia, l-au ales episcop la 18 decembrie 1706. Urmașii au socotit că „Însuși Domnul Dumnezeu nu l-au lăsat ca să șază el ca sub obroc, în acea pustietate, ci au voit a-i încredința lui păstoria oilor sale celor cuvântătoare, ca unui prea vrednic”.

Ca episcop, de la început, a fost aproape de păstoriții săi, „pe cei săraci miluind, pre cei scârbiți mângându-i și tuturor ajutându-le, dupre cât îi era prin putință”. La numai trei zile după hirotonie, a întărit și a înnoit așezământul „breslei mișeilor”, în care intrau săracii din Roman, pe care Ștefan Vodă cel Mare îi pusese sub oblăduirea episcopiei.

Deși era iubitor de isihie, de rugăciune și de carte, Episcopul Pahomie, bun gospodar și chivernisitor, s-a îngrijit și de nevoile materiale ale eparhiei sale. Astfel, el s-a străduit să redobândească unele drepturi mai vechi ale ei sau să capete altele noi de la domnitorii care îl

prețuiu și care știau că părintele episcop „are multe cheltuieli venind cu trebile sfintei episcopii și cu ale țării, la Iași, după obicei”. Iar la judecăți și pricinii, cu dreaptă cumpănă măsura, „cum scrie sfânta pravilă”, când judeca pe cei din „clirosul bisericii” ori breslele de prin târguri.

Mănăstirii sale de metanie i-a purtat o grijă deosebită. „Cu mare cheltuială și la vremile cele cumplite, precum Dumnezeu știe”, cum însuși spune în testamentul său, a refăcut acoperișul bisericii și al clopotniței și a înzestrat-o cu o catapeteasmă nouă, cu străni și jilțuri. Și acestea, în vremuri de mare tulburare, căci se arată în pomelnicul Pocrovului: „Ce nu ar fi făcut și cu câte nu ar fi ajutat-o întru alte vremi mai ușoare? De aceea poate socoti oricine câtă dragoste avea spre soborul metaniei sale”. Încă și alte sfinte lăcașuri din Moldova și chiar din Transilvania s-au bucurat de ajutorul Cuviosului Episcop Pahomie.

Iubind în chip deosebit învățătura, el și-a agonisit multe cărți de slujbă sau de zidire sufletească, manuscrise sau tipărituri mai vechi, cumpărate sau primite în dar de la diferiți ierarhi. În dorința ca aceste cărți să fie de folos și altora, el le-a dăruit unor biserici sau obști monahale, îndeosebi mănăstirii Neamț și mai ales sihăstriei sale din muntele Chiriacu. Retrăgându-se din scaunul vlădicesc, a petrecut o vreme în liniște, rugându-se. De asemenea, o perioadă de timp a trebuit să pribegască, din cauza unor probleme.

Nevoindu-se mult, fericitul Pahomie a îmbrăcat, se pare, înainte de moarte, marea schimă sub numele de Pimen. Așa se face că pe un tablou cu chipul său, zugrăvit mai târziu — aflat la Pocrov — sunt înfățișați și sfinții săi patroni: ca mirean (Sfântul Petru), ca monah (Sfântul Pahomie) și ca schimonah

(Sfântul Pimen). Cuviosul Episcop Pahomie a fost chemat către Domnul în anul 1724.

Socotit ca cel mai de seamă cărturar dintre clericii moldoveni din acel timp, acest ierarh a fost, mai înainte de toate, un trăitor, un monah cu „smerită cugetare” și cu „înfocată dragoste pentru Hristos”, un conducător care, ca și nepotul său, Mitropolitul Iacob Stamate, fost și el viețuitor la Pocrov, a strălucit în Biserică prin sfințenia vieții. A iubit schimnicia, dar a unit, în cumpăna dreptei socotințe, rugăciunea cu munca trupului și a minții, în tradiția sănătoasă a străvechului monahism românesc isihast, care, prin el și prin urmașii lui de la Pocrov, a cunoscut în acel început de veac al XVIII-lea o vădită înnoire. Iar roadele slujirii sale în Biserică n-au întârziat să se arate. Pocrovul a dat mănăstirii Neamț și altor așezări monahale starea și vestigiile și călugări cu viață îmbunătățită, care au avut rosturi însemnate în viața duhovnicească a Moldovei. Unii dintre ucenicii fericitului Pahomie au ctitorit schituri și sihăstria cu rânduiești de trăire aspră, ca la Pocrov. Alții, nu puțini, au fost copiiști care s-au ostenit „prescriind” cu râvnă și migală vieți de sfinți și cărțile de zidire sufletească ale Sfinților Părinți.

Strădaniile Preacuviosului Pahomie și ale ucenicilor lui au reînviat viața monahală din Moldova cu mult înainte de venirea starețului Paisie la Neamț. Lucrarea acestuia în ogorul monahismului nu s-ar fi putut împlini fără ostenele Episcopului Pahomie și ale ucenicilor lui. De altfel, însuși cuviosul Paisie mărturisește că la noi, în „acest pământ de Dumnezeu păzit”... „a înțeles tainele adevăratului monahism și ascetism, a înțeles și a simțit mai adânc lucrarea binefăcătoare a rugăciunii”, că în țara noastră, în care vedea „unul din cele mai înfloritoare colțisoare ale lumii ortodoxe”, a cunoscut pentru prima oară pravila bisericască după rânduieștile Sfântului Munte. În ogorul din vremuri străvechi arat, însămanțat și îngrijit de mulțime de nevoitori întru cele duhovnicești, cunoscuți și necunoscuți, unul din cei mai de seamă ostenitori se dovedește a fi fost preacuviosul și fericitul întru pomenire Pahomie.

Pentru viața sa desăvârșită, precum și pentru faptele sale deosebite din timpul vieții pământești, Episcopul Pahomie al Romanului a fost canonizat de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, fiind astfel cinstit ca sfânt, praznuirea lui făcându-se în fiecare an la data de 14 aprilie.

FLORIN BENGHEAN

CIMITIRUL BELLU E... ÎN CĂRȚI

Interviu cu prof. univ. dr. emerit
Gheorghe Sarău

(I)

-Timp de un deceniu, ai bătut drumurile ca să... scurtezi drumurile celor care vor să știe mai multe despre un loc, unde e și „scară la cer”, dar pot fi și trepte care coboară.

Ai realizat două lucrări care vor rămâne referențiale pentru cunoașterea istoriei Cimitirului Bellu – un *Dicționar* și un *Ghid*.

Cunoscut sub numele de „Cimitirul Bellu”, acesta și-a schimbat în câteva rânduri actul de identitate. Cum s-a ajuns la *Cimitirul Șerban Vodă – Bellu* „Clasic”?

-Am răspunde că, întrucât i s-a zis în felurite chipuri – „Cimitirul Bellu”, „Cimitirul Bellu Vechi”, „Cimitirul Bellu - Ortodox”, „Cimitirul Bellu - Civil”, „Cimitirul Șerban Vodă - Bellu” - credem că, poate, mai nimerit ar fi „Cimitirul Șerban Vodă – Bellu” „Clasic”, deși azi i se spune, oficial, „Cimitirul Șerban Vodă - Bellu”. Șerban Vodă era o „uliță”, o „cale”, o comună, apoi un cartier – ca astăzi, numele cimitirului să fie legat, în mentalul colectiv, de cel al persoanei din neamul Bellu, care a donat o suprafață de 15 ha teren în acest scop, îndeobște, vorbindu-se de baronul și ministrul Barbu Bellio (Bellu), „cel cu automobilu” (2.03.1825 - 25.07.1900). Și, nu întâmplător, căci, în actualul areal și în vecinătate, bucureștenii, încă de la începutul sec. al XIX-lea, se „preumblau” pe lângă moșia Bellu, aflată, ca și azi, pe un teren ridicat față de nivelul urbei bucureștene; existau și trei mori de vânt, ba și o biserică, denumită de popor „Mănăstirea Bellu”, după numele familiei de ctitori aromâni. Desigur, am încropit și un arbore genealogic al acestei familii, pe înlănțuirea nodală urmărită pe linie bărbătească, restabilită de noi pe firul cronologic din momentul în care primii săi membri au poposit pe aceste meleaguri și până azi. Cum se știe, am scris o serie de articole despre acest Cimitir și despre familia Bellu, care au fost găzduite în anii 2023 și 2024 de revista târgumureșeană „Vatra veche”, condusă de Dvs.

-Care sunt reperele istorice semnificative ale începuturilor Cimitirului Bellu?

-Ar fi câteva date care privesc, de fapt, istoria neamului românesc, implicit a Bucureștiului. Foarte pe scurt, se observase - încă înainte de epidemia de ciumă (ce a bătuit de pe la mijlocul lunii decembrie 1812 și până în 1814), dar și ulterior -, că înmormântările făcute în jurul bisericilor și al mănăstirilor din orașe și din împrejurimi constituiau un pericol real din perspectivă sanitară și că era nevoie ca acestea să fie rânduie în afara așezărilor. Oamenii erau suspicioși, se temeau de deshumări, așa că încercările din partea cârmuitorilor au fost dificile. Chestiunea mutării cimitirelor și a mormintelor dinlăuntrul Capitalei București în afara ei, pe terenuri ferite de inundății și, implicit, de potențiale îmbolnăviri ale populației, demarase, legislativ, cel puțin din 9 martie 1809 și a durat până pe 1 aprilie 1860, când au fost interzise înmormântările în jurul bisericilor. Dar, aceasta nu înseamnă că pe terenul donat de familia Bellu nu se produsese, între timp, reînhumări decise de familiile boierești, care, înțelegând mult mai bine importanța unei astfel de măsuri, aduseseră aici osemintele celor răposați din neamul lor, ce fuseseră înmormântați prin diferite locuri în București ori în alte localități, respectiv, se făcuseră deja și concesionări și chiar înmormântări (cel puțin din noiembrie 1859, când C.A. Rosetti și-o înmormântează pe una din fiicele sale, pe Elena Maria). Pe de altă parte, în perioada

premergătoare (1852-1858) se întreprinseseră demersurile legislative și administrative pentru amenajarea Cimitirului Bellu (ridicarea unor spații aferente - sală mortuară, clădire pentru activitățile preoțești, dar, mai ales, construirea și pictarea capelei), în orice caz, data de 21 septembrie 1858 marchează deschiderea Cimitirul Bellu, cu personal angajat din anul 1959.

-Cui i se adresează înainte de toate demersul cercetării tale?

-Răspunsul e simplu: „Nimănui, dar tuturor” ori „Tuturor și nimănui” – ambele ca o abordare suficientă, desigur. Considerăm că o astfel de întreprindere anevoioasă este nobilă și întru respectul celor din neamul nostru românesc, și nu numai, așadar, și ca onoare față de cei din alte seminții, ale căror rămășițele trupești sălășluiesc aici, sufletele răposaților veghind locul de veci, „păzindu-l” (deși, uneori, din păcate, unele locuri ajung, ulterior, a fi înstrăinate, concesionate).

-Ce te-a făcut să o lași mai încet cu cercetările de rromanistică – apreciate și așteptate la nivel mondial – și să abordezi, prioritar, o astfel de temă care nu pare multora.... De actualitate?

-Să recunoaștem, nu a lipsit și o oarecare motivație frustrantă, aceea de a ne fi regăsit în postura vizitatorului sau a cercetătorului care dorește să identifice locul de veci al unei personalități și să nu-l poată găsi. Evident, vor fi existând și motive obiective (uneori, personalitățile de marcă au fost înhumate în locurile de veci ale familiei, așadar, nu se regăsesc în figurile rezervate personalităților dintr-un domeniu sau altul de activitate emblematică avută în timpul vieții).

De pildă, locul de veci al poetului Bacovia este în cadrul →

NICOLAE BĂCIUȚ

figurii 61 și nu se află în „parcela, figura” 114, consacrată scriitorilor decedați după 1945, dar nici pe Aleea „Marilor Scriitori” (o etichetare, totuși, nepotrivită, exersată de contemporani și perpetuată discriminatoriu față de alți „mari scriitori”).

Alteori, au existat și cauze ce țin de modul în care, în genere, cei înmormântați sunt consemnați eronat în scripte (din diferite vini, fie ale celor ce anunțau înhumarea ori ale celor ce consemnau în registru datele defunctului, dar, posibil, și din vina ambelor părți).

Grăitor este exemplul poetului *Dimitrie Stelaru*, care apare în scriptele instituției, la data înmormântării sale din 1 decembrie 1971 (decesul fiind în 29 noiembrie 1971), sub numele de *Dimitrie Sterescu*, evident o contaminare între numele real *Dimitrie Petrescu* și numele literar *Dimitrie Stelaru* (indiciul călăuzitor că nu este vorba despre o altă persoană îl constituie faptul că s-a consemnat corect adresa de domiciliu a persoanei defuncte: strada Aleea Stupilor din Cartierul Berceni, unde a locuit poetul și unde, personal, am făcut vizite familiei sale, în 1988 și 1989).

Alteori, de pildă, la *Bezviconi* (1972) se menționează prin „(Bellu)” că o persoană este înmormântată în acest cimitir, dar nu se indică parcela/figura (ca și în cazul lui *Stelaru*), cum, de multe ori, deși se indică o anume figură (ca aici, Fig. 114), dar nu se menționează însă și locul ori vecinătatea mormântului, se ajunge ca, în timp, să se șteargă toate indiciile călăuzitoare, încât multe dintre mormintele personalităților nu mai pot fi reperate în cadrul figurii, figurilor respective.

-Care sunt predecesorii cercetării tale?

-Desigur, încă din prima jumătate a sec. al XX-lea, ziariști, scriitori, oameni de cultură în general, au fost preocupați de soarta acestei arii mortuare, „Bellu”, precum: H. Stahl (1912, 1935), Aurel Savela (1921), G. Bezviconi (1940, 1941, 1958, 1972), Milița Pătrașcu (1946) etc. etc.

-Cine se distinge între aceștia prin contribuția la ridicarea vălului de pe necunoscutele Cimitirului Bellu?

-De la primele căutări (dar și acum!) vorbim de contribuțiile lui

Gheorghe Bezviconi, mai întâi, pomenim articolul său *Panteonul părăsit* (apărut în „Neamul Românesc”, reprodus și în vol. *Din alte vremi* – tipărit la București, în 1940, v. p. 12-14), apoi, peste un an, autorul dă la iveală studiul *Cimitirul Bellu din București* (București, Tipografia Carpați, 1941), reluat și îmbogățit de el ulterior (v. G. Bezviconi, *Cimitirul Bellu din București. Muzeu de sculptură și arhitectură*, în vol. *Monumente și muzee. Buletinul Comisiei științifice a muzeelor și monumentelor istorice și artistice*, Academia R.P.R., s.l., I/1958, p. 185-204, cu 9 fotografii), incorporat, peste ani, cu titlul de capitol *Monumente de artă* (p. 16-37) în valoroasa lucrare a sa, *Necropola Capitalei* (București: Institutul de Istorie „N. Iorga”, 292 p.), un volum apărut postum, în 1972, prin grija soției lui, *Tatiana Bezviconi*, care a completat corpusul principal ce fusese elaborat de soț (între august 1953 – octombrie 1954, dar actualizat tot de el, până în 1966, când cercetătorul decedază). *Tatiana Bezviconi* avea să preia munca și zbaterea de a găsi o instituție interesată să publice volumul, adăugând, dar selectiv și parcimonios, și alte repere privind persoanele înmormântate în cimitirele bucureștene, în intervalul 1966-1972.

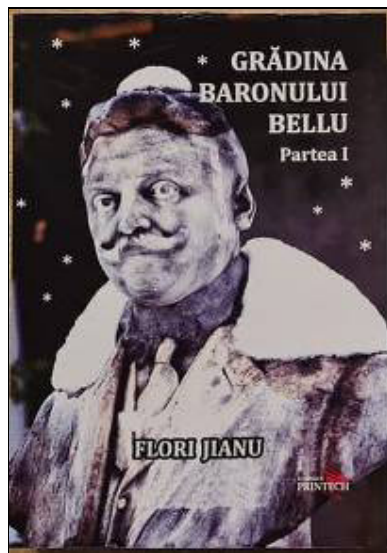
-Să înțelegem că basarabeni Gheorghe și Tatiana Bezviconi nu s-au limitat doar la „Cimitirul Șerban Vodă – Bellu”, nu?

-Ei au fost preocupați să ofere publicului (cercetător ori interesat de subiect) o privire cuprinzătoare asupra

întregii „Necropole” bucureștene, având în vedere, așadar, toate cimitirele relevante din București, dar și din vecinătate.

Dar, cercetând lucrarea lor, observăm lesne că peste optzeci la sută dintre trimiteri se referă la aria mortuară „Bellu” (cuprinzând: „Bellu - reg.” (registru), „Bellu – Militar - B.M.”, „Bellu Catolic - Cat.” și „Evreesc B. - Bellu, de rit spaniol”), celelalte repere vizând alte cimitire bucureștene („Sf. Vineri - Sf. Vin.”, „Colentina - Col.”, „Protestant - Prot.”, „Evreesc Sev. – Sevastopol”, „Evreesc Fil. - Filantropia”, „Crematoriu - Crem.”, „Armenesc - Arm.”) sau și cimitire vechi din București ori din alte localități (unde au fost înmormântați oameni de seamă ori dacă s-au produs reînhumări prin aducerea de oseminte din aceste locuri la Bellu, ca de pildă, **Bisericile** „Antim”, „Batiște”, „Bălașa”, „Boteanu”, „Bradul”, „Bucureștii Noi”, „Capra”, „Cărămidarii de Jos”, „Colțea”, „Crețulescu”, „Bis. cu sfinți”, „Cuibul cu barză”, „Curtea Veche”, „Cuțitul de Argint”, „Doamnei”, „Dobroteasa”, „Domeniilor”, „Enei”, „Hagi”, „Icoanei”, „Ilie Gorgani”, „Lucaci”, „Malmaison”, „Mavrogheni”, „Mântuleasa”, „Mihai Vodă”, „Mogoșoaia”, „Negustori”, „Olteni”, „Otopeni de Jos”, „Oțetari”, „Popa Tatu”, „Radu Vodă”, „Răzvan”, „Sărindar”, „Scaune”, „Sf. Apostoli”, „Sf. Dimitrie”, „Sf. Ecaterina”, „Sf. Elefterie”, „Sf. Gheorghe Nou”, „Sf. Gheorghe - vechi”, „Sf. Ioan cel Mare”, „Sf. Ilie-Rahova”, „Sf. Ionică”, „Sf. Nicolae Dint-o Zi”, „Sf. Nicolae” din Mahalaua Popescului”, „Sf. Sava”, „Sf. Spiridon”, „Sf. Spiridon Nou”, „Sf. Vineri - Herasca”, „Sf. Voievozi”, „Spirea Veche”, „Stavropoleos”, „Stejarul”, „Șelari”, „Tei”, „Sf. Treime – Dudești”, „Udricani”, „Visarion”, „Zlătari” etc. **Mănăstirile:** „Bolintin”, „Brâncoveanu”, „Căldărușani”, „Cernica”, „Cotroceni”, „Găiseni”, „Pantelimon”, „Pasărea”, „Sf. Sava”, „Snagov”, „Țigănești”, „Văcărești” ș.a.

Așadar, autorii au dorit să trateze exhaustiv domeniul de investigat - o inițiativă pe care o considerăm laudabilă, dar, cu respect, transcende (și nu doar atunci, ci și azi și în viitor) posibilităților individuale de cercetare competentă.

CĂLĂTOR PRIN CAPPADOCIA

(note de călătorie)

2. TROIA

De la Canakkale la Troia sunt în jur de 30 km. Mergem spre sud de-a lungul țărmului. Dealurile golașe cu vegetație puțină sunt completate de cu plantații de măslini. D-na Elena, ghidul nostru explică întemeierea Troiei, mituri, legende, dar pe mine gândurile mă poartă înapoi spre anii copilăriei. Iliada și Odiseea mi-au legănat copilăria. Ca să-mi exersez memoria am învățat pe de rost cânturi întregi din Illiada. Nu puteam să cred că am ajuns la Troia. Printre ruinele cetății îmi aminteam de primul film Troia la noi în sat prin 1966, cu 50 de bani biletul. „Cântă zeiță mânia ce-aprinse pe-Ahil Peleianul, patima crudă ce-aheilor mii de amaruri aduse / Suflete multe, viteze trimse pe lumea cealaltă, trupul făcându-le pradă la câini și tot felul de paseri... și împlinită fu voia lui Zeus de când ....., îmi revenea în memorie primul cânt al Illiadei. Adusă în actualitate de pasiunea arheologului amator Heinrich Schliemann, ruinele de pe colina de la Hisarlik, fascinează. Să fii între ruinele Troiei lui Priam, Hector sau Paris, Ahile, Agamemnon și Ulise sau în locul unde a predicat Sf. Ap. Pavel. E ceva care greu se poate descrie în cuvinte. Nu a mai rămas mare lucru! Sațuri, ruine, urme de ziduri calcinate de incendii. E un sentiment aparte, trăiești emoții deosebite plimbându-te printre ruinele peste care au trecut milenii. De sus de pe colină se vede câmpia întinsă până la apele strâmtorii. Pe acolo au venit aheii... Troia a fost distrusă în timpul războiului mithridaitic (82 î.Hr.) și reconstruită la dorința lui Iulius Cezar.

Fiind cetatea lui Eneas, legendarul întemeietor al Ro-

mei a beneficiat de atenția împăraților romani. Iulian Apostatul 361-363) a vizitat vechea Troie condus de episcopul Pegasios, care i-a arătat mormântul lui Hector și statuia eroului îngrijită, unsă cu ulei. Episcopul i-a spus : „ Nu-i așa că este ciudat că ei (oamenii Troiei) își arată respectul... așa cum noi ni-l artăm martirilor noștri ?”. Vechea Troie a decăzut în timpul secolelor, în apropiere dezvoltându-se orașul Alexandria Troas. Hristoboulos din Imbros, povestește că sultanul Mahomed al II-lea „a vizitat ruinele Troiei și i s-au arătat mormintele lui Ahile, Hector, Aiax și a spus: eu am fost sortit de Alah să răzbun acest oraș și pe oamenii săi. Grecii au fost cei care au devastat orașul și acum descendenții lor îmi plătesc după atâția ani datoria pe care și-au făcut cu mândria lor fără margini, față de noi, oamenii Asiei”. Călătorii din sec. XVII-XVIII printre care William Lithgow și Lord Byron spun că sub gorganele din apropiere ar fi mormintele lui Ahile, Antilochus, Aiax. Arheologii contemporani consideră că Troia nivelului VII era cetatea regelui Priam distrusă prin 1.260 î.Hr. perioadă în care a fost distrusă și Micene. Heinrich Schlieman, a fost toată viața obsedat de un vis: de a descoperi Troia. Acest vis a pornit din copilărie. În 1829 când avea șapte ani a primit în dar de Crăciun de la tatăl său Istoria Universală a lui Jerrer. A fost impresionat de gravura care-l înfățișa pe Eneas fugind din Troia cuprinsă de flăcări. Își purta tatăl pe Anchises, pe umeri și pe fiul său Ascanius de mână. Din acel moment a hotărât că va descoperi Troia. S-a îmbogățit făcând comerț cu arme, blănuri, indigo, aur. A studiat clasicii greci, știa latina și zece limbi străine. S-a căsătorit cu o grecoaică, în 1871 a început săpăturile cu „Homer” în buzunar, iar doi ani mai târziu descoperirea „Tezaurul lui Priam”. Și-a fotografiat soția cu podoabele găsite. Idee genială pentru că „tezaurul” dus de el la Berlin a fost luat de ruși la sfârșitul războiului al II-lea mondial. De atunci n-a mai fost văzut. În ultima perioadă se pare că a apărut din nou la Moscova. Există și un muzeu în care s-a reconstituit cetatea Troiei în câteva variante. Se poate urca în calul troian aflat la intrare. După câteva ore de rătăcire printre ruine ne pregătim de plecare. Ne îndreptăm spre Pergamon.

Pr. CORNEL MARCU

Ispita

Eu nu m-am luptat cu îngerul,
m-am luptat cu vicleana îndoială,
ce se furișează tăcut și-ți pândește
sufletul
șoptindu-ți fierbinte la ureche:
Nu crede!

Eu nu m-am luptat cu îngerul,
nici cu suflarea lui de foc.
M-am luptat cu nălucile așternute pe
hârtie.
le-am ascultat robic mincinoasa
promisiune:
vei fi tu însuși un înger, un mic
Dumnezeu,
la care se vor închina muritorii,
și-ți vor aprinde candelile cu smirnă și
tămâie
slăvindu-te ca pe un sfânt al neamului.
Eu nu m-am luptat cu îngerul
ci cu însușii însuși morocănosul
Cronos
crezând că va înceta să roadă din
pulpana ființei mele,
lăsându-mă slobod să dănțuiesc
în azurul cerurilor.

Muntele

Se închină țăranilor bătrâni
rămăși singuri, în gospodăriile lor
părăginite, din Munții Banatului.
Muntele bătrân a văzut, a trăit și
a suportat,
de voie, de nevoie,
Jivine flămânde, feroce, cu două
și patru picioare.
Vânturi năprasnice, ploii
vijelioase, ierni blestemate.
Dar nu s-a temut.
A învelit în ramurile sale păsări
cu glas de îngeri,
suflet, când pribeag, flămând și
temător de moarte,
când viforos și setos de sânge.
Doar pe ei, bătrânii țărani,
în colibele lor din bârne
putrezite
rămase din celălalt veac și din
veacurile-vecilor,
i-a adoptat ca pe fiii de suflet,
veghindu-i
la nuntire, la naștere și la
moarte.
Cu fiecare din ei, plecat în
lumea fără dor,
Muntele și-a îngropat un fiu, o
fiică, un frate, o soră
punându-le la neștiutul căpătâi
o frunză de arțar, de fag sau de
brad

RĂZBOI, oameni buni, RĂZBOI

Am învățat la școală că războiul e o
crimă împotriva omului.
Am strigat zeci de ani, pentru pace și
bună înțelegere.
Am blestemat cu pumnii strânși la
piept pe capitaliștii și imperialiștii
anglo-americani.
I-am acuzat că au trimis armate,
avioane, tancuri, bombe cu napalm să
pârjolească Vietnamul.

Când în sfârșit pacea părea că se
așterne peste Planeta Pământ,
au aprins focul războiului în alte părți
ale lumii, cu alte mii de victime, Am
mărșăluit iar chemând pacea, cerând să
se pună capăt războiului.
Dar urechile surde nu ne-au auzit și
morții au umplut morminte
necunoscute.

Acum, la marginea Bucovinei noastre
ciuntită de cuțitul lui Stalin
sub privirile indifferente ale celor
mari și tari
rachetele, tunurile, dronele sfărtecă
școli, spitale, case
oameni. mai ales oameni și copii,
copii nevinovați, neștiutori, ca niște
păpuși așezate sub pomul de Crăciun.
Ura ,lăcomia, ațâță focul.

Avioanele, dronele, oamenii morții
vin din pânțele maicii Rusii,
ca niște păsări de pradă, ca niște
balauri de foc,
vin din necuprinsul stepei rusești,
și toacă, și toacă totul.
Iar el, cu privirea oțelie, precum gaura
unei țevi de pușcă,
cu fața lui mic, împietrită de ură,

își fâlfâie poalele cernite peste
văzduhuri,
chemând moartea și nu-i nimeni să-l
oprească.

Eterna întrebare

Cade întunericul?
Biruie lumina?
Sufletul meu tânjește după bucurie,
Mintea-mi scoate din adâncuri
îndoiala.
Te afli între Scylla și Caribda,
Bătrânule scrijelit de ghearele omului,
Semenul tău, confratele tău,
Plămădit de Ziditor din aceeași țărână
și duhul sfânt,
Cutremurat de firea și faptele fratelui
meu, omul
Mă macină întrebarea:
Oare unde s-a risipit duhul sfânt
Pe care Creator
torul l-a suflat în bortul humei?
Și a rămas numai pământ negru și
tăcut
Din care ies jivinele?

Țăranii

*Bunicilor mei Călin
și Sofia țărani din Dalboșeșul
Almăjului*

Știau când răsare soarele
Se închină la ivirea lui
rugându-l să le binecuvânteze țarina.
Știau când asfințește soarele,
îi criceau să vină voios și a doua zi.

Știau cum crește iarba, frunza fagului
Si când dă floarea băgrinului.
Știau când să bage plugul în brazdă
și când să întărce mieii.
Știau din ce parte vin ploile și
grindina
Știu cum să scoată fătul din marve
Și la nevoie chiar și din femeie.
Știu că totul are un capăt.

Nimeni nu trăiește veșnic,
Nici om, nici păsări, nici vite.,
Totul se storăște, când îi vine vremea.
Și-au pregătit în pod sicriul și crucea
în ladă de zestre țealele de moarte.
Pentru ultima nuntă,
cu pământul.

ION MARIN ALMĂJAN

A crici= a-i da în grijă (reg)
Băgrin=salcâm
Marve=animalele de pe lângă casă
A storî= a distruge, a se termina, a
muri

MIRACOLUL ISLANDEZ

Privite din spațiu, insulele Atlanticului de Nord seamănă cu niște borne marcând ruta spre țărmul Americii: Arhipelagul Faerøer, Islanda și Groenlanda. Primele corăbii vikinge au debarcat în Faerøer prin anul 800, găsind doar călugări irlandezi, ajunși aici în pelerinaje de penitență – *peregrinatio pro Christo* – și care se adăposteau în schiturile ridicate de predecesorii lor. Geograful irlandez Dicuil scria în 825, reproducând relatările unuia dintre călugării-pelerini: „În aceste locuri trăiau de o sută de ani sihaștri, sosiți cu bărcile din Irlanda. Dar spaima de războinicii Nordului i-a alungat și insulele au rămas iarăși nelocuite, așa cum au fost de la începutul lumii...”. Vikingii care au tulburat pacea ascetică a călugărilor veneau fie dinspre sud-est (Hebride, Shetland, Orkney), fie chiar din Norvegia, unde domnia autoritară a regelui Harald „Păr Frumos” i-a făcut pe mulți dintre supușii săi să aleagă calea exilului.

Încă din Antichitate, Strabon, Pliniu și Tacit cunoșteau existența unui pământ situat dincolo de Coloanele lui Hercule (Gibraltar) și la sud de ghețurile veșnice, pe care l-au numit Thule. Venerabilul Beda plasa acest teritoriu legendar la șase zile de navigație spre nord-vest de Britania și îl descria ca pe un ținut unde în solstițiul de vară nu este noapte, iar în echinocșiul de iarnă nu este zi. În „*De Mensura Orbis Terrae*” („*Despre măsurarea suprafeței Pământului*”), Dicuil pomenea și el despre o insulă unde „strălucește soarele și la miezul nopții”, identificând această Ultimă Thule a anticilor cu Islanda.

Începând din 775, omniprezenții călugări irlandezi petreceau „lunile luminoase” ale anului arctic în Islanda, după ce înfruntaseră oceanul în luntrile lor căptușite cu piei. Vikingii au găsit insula în 860, când un drakkar ce naviga din Norvegia spre Insulele Faerøer a fost purtat de o furtună sute de kilometri mai departe, naufragiind pe țărmurile unui pământ necunoscut.

Peisajul arid și sălbatic al Islandei amintește de începuturile lumii: deșerturi stâncoase, râuri de lavă împietrită, prăpăstii ametoare, munți acoperiți de ghețari, lacuri, cascade și fiorduri, câmpii de nisip negru,

izvoare fierbinți, gigantice domuri de riolit, vulcani noroioși, zăcăminte de obsidian... Neobișnuită întâlnire dintre vulcani și ghețuri a dat unul dintre numele insulei: „Țara de gheață și foc”.

Dacă vechile *saga*-uri păstrează tăcere asupra identității descoperitorului viking, „*Cartea așezărilor*”, cronică genealogică a primilor locuitori ai Islandei, oferă trei nume și versiuni diferite. Cronică a fost alcătuită în secolul al XII-lea de istoricul islandez Ari Thorgilsson (1067 – 1148), cel care a scris și „*Cartea islandezilor*”, în care urmărește procesul colonizării scandinave. Din anul 870, mii de războinici, cu familiile, slujitorii și sclavii lor au sosit aici din Norvegia, Anglia sau Irlanda, într-o migrație de proporții, ce avea să dureze șase decenii. După 930, corăbiile cu coloniști au încetat să mai vină, Islanda devenind singurul teritoriu viking independent de peste mări.

Paradoxal, nicăieri în peregrinările lor de explorare, jaf sau cucerire, scandinavii n-au întâlnit auspicii mai bune decât pe această insulă neospitalieră. N-a fost nevoie să ducă lupte, fiindcă Islanda nu era a nimănui. N-a existat o populație autohtonă – de obicei superioară numeric – pe care ar fi trebuit să o supună și care sfârșea întotdeauna prin a-i asimila.

Dar cu adevărat remarcabile sunt cultura și civilizația născute aici.

În Islanda, războinicii Nordului au ridicat biserici și mănăstiri în loc să le distrugă, iar convertirea lor la creștinism (anul 999) nu a dus numai la construirea legendarelor *stavkirker* (bisericile înalte norvegiene), ci și la apariția unor altfel de monumente: scrierile islandeze.

Acest „miracol” se datorează unei stranii și improbabile simbioze între două lumi, rară în evoluția umanității. Vikingii au adus simțul istoriei, al eroismului și aventurii, alături de o percepție absolut particulară asupra destinului individual. În schimb, creștinismul romanic a oferit garanția nemuririi, dată de suportul material (aparent fragilul pergament) și de universalitatea limbii latine, pe atunci singurul liant într-un Ev Mediu sfâșiat de inepuizabile dispute politice, sociale sau teologice. În momentul colonizării Islandei, vikingii aveau deja două dintre ingredientele trecerii în eternitate: un trecut demn de a fi consemnat și... geniu literar. Însă fără o limbă de circulație, în care să își poată transmite istoria, tradițiile și valorile, o mare parte din spiritualitatea unei epoci și a unui întreg popor s-ar fi pierdut pentru totdeauna.

Cum s-a putut decanta, din sânge, sudoare și violență, o literatură cultă, esențializată, pe alocuri chiar încifrată? Cum au reușit niște „sălbatici” să atingă un nivel de abstractizare la care artiștii Antichității nu putuseră decât să aspire? De unde intuiția, subtilitatea și sofisticarea poezilor scandinavi, autorii unor procedee stilistice necunoscute până la ei?

Dincolo de întrebări, rămâne realitatea: în Islanda s-a scris cea mai importantă pagină din epopeea vikingilor – nu în fapte de arme, ci în literatură. Între 870 și 1350, această insulă austeră, cu vulcani dormitând sub zăpezi, a dat Occidentului și lumii „miracolul islandez”: poezia scaldică, Edda și Saga.

Poezia scaldică s-a născut pe țărmurile Mării Baltice în secolul al VII-lea și a fost exersată o perioadă de toți scandinavii, pentru a deveni apoi un monopol islandez. Scaldul era, în același timp, poet de curte și istoriograf: proslăvirea înfăptuirile mărețe ale regelui său ori comemorarea evenimentelor importante ale domniei acestuia, evocare îmbogățită cu judecățile personale ale autorului.

Europa medievală nu a mai cunoscut un gen literar la fel de sofisticat ca poezia scaldică islandeză. Analizând fenomenul în patru lucrări de referință („*L'Edda poétique*”, „*La poésie scaldique*”, „*Sagas* →

RODICA BRETIN

Islandaises“ și „*Les Sagas légendaires*“), Régis Boyer observa că „deși de o complexitate surprinzătoare, poemele respectă întotdeauna un set de reguli stricte“. Cea mai importantă interzicere a numirea lucrurilor și ființelor prin termeni direcți. Aceștia trebuiau înlocuiți cu sinonime, perifraze sau circumlocuțiuni: marea devenea astfel „întinderea eternă“, războinicul „arboarele de bătalie“... O reminiscență a străvechilor rituri șamanice? Sau, mai degrabă, un rafinament literar, menit să pună la încercare virtuozitatea creatorului? Prin asemenea procedee stilistice, scaldii izbuteau să exprime mai multe idei simultan, să insinueze mesaje implicite în manifestul declarat al operei, să introducă teme conexe. Așa a compus Egill Skallagrímsson poemul „*Sonatorrek*“ („*Ireparabila pierdere a fiilor*“), așa a scris Eysteinn Asgrímsson capodopera sa „*Lilja*“ („*Crinul*“).

Edda reunește treizeci de poeme din secolele IX – XII, amplu mozaic epic ce evocă întreaga mitologie scandinavă, de la începuturile și până la sfârșitul lumii (Ragnarok). Cuprinde poeme mitologice (cum ar fi cel despre Thor și Marele Șarpe din Midgard), magice (în care zeii ating cunoașterea supremă), eroice (asemenea celui al luptei dintre Sigurd și dragonul Fafnir) ori satirice (despre farsele lui Loki, printre muritori sau în Valhalla). Niciun personaj nu rămâne static ori meditativ: oameni și zei sunt fie într-o perpetuă căutare a tainelor Universului, fie angrenați în confruntarea cu forțele negative ce încearcă să-l distrugă. Iar eroii nu întrușchipează idealuri inaccesibile, ci modele de spirit combativ, integritate și valoare, care vor trece granița poeziei spre proză, în nemuritoarele *sagas* ale Nordului.

O *saga* (de la *sagen*, a istorisi), este jurnalul vieții unui personaj „ce merită păstrat în memoria comunității“, începând cu nașterea și terminându-se cu moartea sa, fără a-i omite strămoșii sau descendenții demni de atenție. Nefiind legende, basme ori poeme epice, ci o prefigurare a romanelor istorice din epoca romantică (secolul al XIX-lea), *sagas* au împrumutat multe elemente stilistice din lucrările istoriografice

latine, rămânând însă profund legate de civilizația Nordului.

Există diferite genuri de *sagas*, în funcție de tematica lor:

Sagas „regale“ consemnează viața marilor regi scandinavi și legendarele lor cuceriri. Astfel, în „*Heimskringla*“ („*Saga regilor țării natale*“), Snorri Sturluson redă întreaga istorie a suveranilor Norvegiei, de la originile mitice și până la sfârșitul secolului al XII-lea.

Sagas „populare“ („*Saga Celor din Valea Somonului*“, „*Saga lui Grettir cel Puternic*“, „*Saga despre arderea lui Njall*“), ai căror autori rămân de obicei anonimi, urmăresc destinele unor eroi renumiți pentru curajul în luptă, forța fizică deosebită, simțul dreptății sau înțelepciunea de care dau dovadă.

Sagas „contemporane“ relatează evenimente din timpul vieții naratorilor. În „*Islendinga Saga*“ („*Saga islandezilor*“), Sturla Thordarsson izbuteste să îmbine o frescă istorică și un tratat de filosofie politică privind evenimentele ce aveau să ducă la pierderea independenței Islandei (secolele XII – XIII).

Însă indiferent de temă, ceea ce definește o *saga* este stilul său – întotdeauna narativ, cu accente dramatice, eroice și, uneori, satirice –, ale cărui caracteristici esențiale sunt realismul, dinamismul și concizia.

Autorii nu se exprimă niciodată la persoana întâi și evită epitele

exagerate, reușind transformarea fantasticului în cotidian. Nu există descrieri de peisaje, nici portrete: personajul este definit prin actele sale și considerațiile celor apropiați. O *saga* își prezintă protagoniștii numai în mișcare, iar laconismul nordic poate fi neașteptat de sugestiv. Rezultă niște texte dure, decantate, despre responsabilitate, onoare și răzbunare, propunând o viziune lipsită de îngăduință asupra slăbiciunilor umane, a vieții și lumii. Într-o atmosferă tragică (uneori insuportabil de densă dacă nu ar interveni umorul sau ironia), eroul este pus față în față cu destinul său, pe care adesea îl cunoaște dinainte, datorită unor semne, vise, viziuni sau preziceri. El trebuie întâi să îl accepte fără rezerve, apoi să și-l asume, să îl împlinească prin fapte, depășind toate piedicile ivite în cale.

Un creator de *saga* stăpâna perfect arta înlănțuirii faptelor, a cauzelor și consecințelor, urmărind cu consecvență, încă de la primul cuvânt, mesajele ori sentimentele pe care voia să le transmită în final cititorului. Într-o *saga* există „noduri conflictuale“ în care acțiunea ia o turnură cu totul neașteptată, iar orice detaliu dintr-un anume capitol își găsește întotdeauna justificarea, uneori după sute de pagini, nimic nefiind lăsat la întâmplare în dozarea expunerii, lipsită de digresiuni sau improvizării.

Nu degeaba atunci când au studiat istoria Islandei independente, împărțind-o în patru etape distincte, în funcție de situația socială, politică și economică – epoca eroică (930-1030), a păcii (1030-1120), epoca Sturlungar (1120-1262) – medievalității au decis să numească perioada dintre 1120 și 1220, crucială pentru trecutul islandezilor, *epoca literaturii*.

Corina Perianu, *Înserare*

vederi din curtea interioară

*ce să fac eu cu toată această neliniște
cu apăsarea dorinței de a plânge
dimineața
și cu tot acest spațiu tăcut tăcut?*

buimacă de nesomn am părăsit patul
înfășurată în halat și cu papucii de casă
mi-am măsurat camera cu pași ușori
am pipăit obiectele familiare cărțile
fotografiile
am băut fără grabă o cană de
cappuccino
am ascultat cum muzica pe care
mierlele o fredonează
urcă și se pierde în cer până un alt stol
se pune în mișcare
toate îmi mângâiau mâinile îmi dădeau
mâinile lor
priveau din toate unghiurile în lumina
albă a dimineții
trupul acesta în care a fost vărâtă viața
mea
zvâgnind strânsă în țesuturi
când aprinsă când istovită
o nălucire cu glasul și biografia mea
o poveste cu erori dintr-o oglindă
prin care aleargă iepuri roșii cu
diamante în urechi

*

*e limpede că aniversările nu-mi
favorizează optimismul*

joia trecută înserarea acoperea cu aur
aeroportul Skavsta
noaptea se umpea de mister și aprindea
lămpile pe toate părțile bolții cerești
avioanele – ca niște jucării
supradimensionate alergau pe piste cu
180 km/h
învârtejeau aerul și dulceața de mugure
verde a primăverii încă în fașă
eram departe dar pentru inima mea
roșie alunecoasă nu contau distanțele
și mă pregăteam să zbor după o zi în
care noi aveam ceva de sărbătorit
ceva care ar fi trebuit să ne agite
emoțiile să ne umple de dragoste și
duioșie

în noaptea aceea zburam călare pe un
glonț de argint
ori pe o cometă verde iar degetele mele
împodobite cu smaragde
stârneau praful astral care se adună pe
pervazul ferestrei tale
desenau o hartă pe care se năștea o
planetă nouă goală și atât de luminoasă
încât să-ți fure privirile să te facă să o
urmărești ca floarea soarelui soarele

din mijlocul întunericii nerostind
niciun nume te-am chemat
dar strigătul se lovea de geamuri
reverbera sângera zdrobindu-se

înfășurat în măreția lui aproape
electrocutat de ea se rupea în două
prăbușindu-se în lumina stelelor false
pe pământul acela neted neted

*

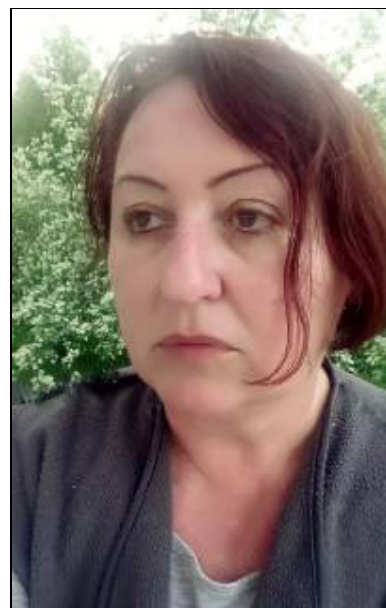
*fericirea obosește
și nici nu vine când ai nevoie absolută
de ea*

am vrut să fiu dintr-o dată fericită
să-mi înșoțesc inima cu luna cu soarele
să mușc dintr-o piersică proaspătă
zemoasă
am vrut să mă aflu în cearșafurile
înflorate
cu foșnetul melodios de alăută al
lenjeriei de corp
să facem dragoste într-o penumbră
ușoară
să murmurăm cu glasuri gătuite de
oboseală
ca niște complici iubindu-se la
nesfârșit
la nesfârșit într-o fraudă plăcută
laconică
privindu-ne fără rușine trupurile goale
și calde
cioplite cu atâta forță de timp încât par
un amestec perfect de copac cu multe
inele și înger
am vrut să încățușez neliniștea într-un
poem umblător prin lume
încă arzând ca o torță în intimitatea
feroce
din alcovurile în care priveghez
cadavrul iluziei
și mai înțeleg câte ceva despre viață

printre toate lucrurile inutile
și în apele în care nu știu să înot
în adâncului somnului din zori ne-am
iubit
te-am întrebat de mai multe ori
dacă noi suntem
și tu n-ai știut

Corina Perianu, Apus

*

de unde să știu că patima-i
abur al sângelui
stea prăbușită în sângeriul jăratecului
ceasornicărie erotică
secură de piatră
în două să te despice?

*

aseară am vrut să fiu armonioasă
să scriu niște versuri
pe frunzele cărnoase ale magnoliei
să ascult intimitatea din cuiburile
păsărilor
să-mi aprind o nouă țigară
să sting o iluzie în scrumieră
și dacă fulgerul o taie în două
împrăstie sentimente de cristal
în lumina care se înroșește

*

fost-am trup și fost-am luminoasă
mușcând dintr-o gutuie
cât de introvertită am ajuns
atunci când tu
întors spre mine
lepădându-te de mine
istovit într-un lac de nepăsare
m-ai privit

hai nu dramatiza
mănâncă o lămâie
sunt bune

*

ascult strigătul vântului și ecoul
țipetelor de corb
pe marile șesuri și prin pădurea cea
verde
cu iepurele roșu cuibărit la picioarele
mele goale
i-am văzut ochii îngustându-se lucind
galbeni

e cald mă iubește și mă lasă să visez
DORINA BRÂNDUȘA LANDÉN
(poeme din volumul în lucru „cartea a
opta sau cantată pentru iepurele roșu)

Odată

Odată tata m-a întrebat
stând la umbra unui copac frunzos
ardea un soare nemilos
ce vreau să ajung când oi fi mare
nu mai știu ce i-am spus
cred că i-am zis: nu știu
și chiar nu știam, nu bănuiam

Mai țin minte că seara
număram stelele care apăreau pe cer
într-o altă zi mă dusesem în
țințirim să număr crucile morților
apoi să ascult cântecul sincopat al
toacei din turla bisericii
iar după ce tata s-a dus la război
număram avioanele care treceau
peste crucea dealului nostru

Multe mi-a fost dat să văd
să trăiesc
să simt tăișul gândurilor
care-mi scurmuau creierii
cădeau gardurile uscate
ierburile mureau în picioare
veneau rând pe rând în sat
soldați fără un picior
fără o mână
iar tata nu ne-a scris nicio
scrisoare

Apoi trecând rușii spre Berlin
unde voia Stalin să-și bea ceaiul
în Reistagul cucerit
celovecii o vânau pe mama
femeie tânără să...
au lăsat în satul nostru un tanc
și ei au plecat spre Berlin
se copseseră cireșele
și cerul satului nu mai era
învărgat de fumurile avioanelor

Tata s-a întors citav acasă
dâmburile au înverzit
la fel și pădurile
și eu m-am făcut filozof
dar nu știu de ce
poate voiam să-mi pun întrebări
la care și acum mai caut răspunsul la ele
și nu-l găsesc.

Undeva pe un deal

Necunoscutul, bezna ori cine știe ce
stihie
m-au aruncat pe un vârf de deal
era vară, era cald, era bine
se copseseră cireșele
păsările cântau
găzele scânceau și ele ca niște bețivani
în vreo cârciumă

Neavând ce face am început să citesc
în frunzele carpenilor, în aripile
mierlelor

în scoarța stejarilor
mă hrăneam cu ceea ce-mi oferea
câmpul:
măcriș, turte de sfeclă sălbatică
mierea fagurilor de albine

Seara răsăreau stelele și mai stăteam
la taclale cu ele
noaptea simțeam cum crește iarba
sub trupul meu
dimineța când deschideam ochii
totul era plin de rouă
mirosea a cimbrisor, a grozământ
se trezeau apoi gândăniile
o, ce simfonii scoteau din aripioarele lor
pe care cineva le usese cu sacăz
Mi-am făcut cu ce am putut un sălaș
și într-o seară mi-a bătut la ușă
o frumoasă pruncă care mi-a cerut
s-o găzduiesc că n-are unde să stea
am servit-o cu ceai de coacăze,
pită de seacă cu magiun
m-a strâns apoi în brațe
eu nu m-am uitat la ea
chiar dacă era frumoasă ca o icoană
și i-am făcut vreo șase prunci

Viața a trecut peste noi
uneori cu pași ușori ca de umbră
alte ori cu tălpi aspre ca de șenilă
ploi calde, zile friguroase
înghețuri
nu știu cine m-a îndemnat să visez
să scriu versuri pe care seara
le citeam Călinei înainte de culcare
și-o strângeam la pieptul meu
în care bătea nicovala inimii

Iarna împușcam lupi
primăvara scoteam din șopron plugul
aram și semănam orz, seacă, ovăz
scoteam vitele la pășune
pruncii creșteau văzând cu ochii
duceam o viață de basm
pe acel deal plin de cireși
și de păsări care nu plecau niciodată
nicăieri.

Ave Maria

Un poet spaniol trăitor în nu știu
ce secol ar fi spus că fiecare om
poartă în el mai mulți morți
putem spune cu alte cuvinte
că purtam o succesiune de morți
după ce am aflat și eu vestea asta
am simțit că morții pe care îi purtam
în mine erau mai autentici

mai vii decât eram eu cel viu

Abia citisem Cartea Facerii pe care
o ținea tata în fiocul mesei
când el s-a apucat să are ogorul
era imediat după Paște
cu plugul, cu boii
să împrăștie din palmele lui late
sămânța dătătoare de grâne
copile, mi-am zis
abia făcusem paispe ani
tu știi că omul cu boii
cu plugul, cu semințele
e tatăl tatălui tău
mai exact spus:
Adam

Și biata Eva unde e?
toarce fuioarele de cânepă și de lână
pentru a ne face ciorapi, zvetere, căciuli
uite acum face un rântăș din făină
ceapă prăjită și slană pentru o zeamă
de crumpene cu costiță afumată
pentru când termină Adam semănatul

Să-mi cadă fălcile
să-mi pierd graiul
când peste ceva vreme îl aud pe tata
făcând-o pe Eva în toate felurile:
rapandulă, nădulă, nerușinată, târfa
păcătuind cu șarpele care pe vremea
aceea
avea picioare și glas omenesc
și a mâncat din pomul cunoașterii
binelui și răului și i-a dat
să muște din fructul oprit și lui Adam

Botezați cu foame
de trup Adam și Eva
au făcut o zloată de copii
lăsând pământul pustiu, arid
plin de buruieni și de fiare
Cârmuitorul i-a alungat numai decât din
Grădina Desfătărilor

Mama l-a strigat pe tata să vină
la masă și după ce și-au făcut cruce
s-au desfătat cu roadele pământului
farfurii mea a rămas goală
plecasem să împrățșez brazdele
ogorului arat de tata
am simțit cum morții se răcoală în mine
vrând să mă omoare pentru
o faptă pe care nu o săvârșisem

Flămând mi-am acceptat păcatul
și m-am întors la masă
odaia era goală, cei ce-mi dăduseră
viața osândiți de Dumnezeu dispărușeră
în pământul din care fuseseră plămădiți
un vânt șuierător a prins a purta peste
ogor
și peste livezile cu pomi
un ecou edulcorant: Ave Maria!

GHEORGHE JURCĂ

Verde

Eram verde pe dedesubt,
era verde pe dinafară,
cuvintele șiroiau despicându-mă
să izvorăsc înșorită, să urc în inima,
scară.
Îl ascultam cu sufletul deschis ca o cupă
ce își primește prinenirea,
Îi sorbeam cu mine înșămi ivirea.
Îl ascultam și parfumul se răspândea
prin celulele îmbătate de povești.
Cuvintele îmi deschideau porțile,
se descătușau rândunicile clipelor, vești.
Aproape, din ce în ce mai aproape,
ne traversam dintr-o parte a alta,
ne scufundam în darul lui decembrie, ca-
n balta
în care se oglindește și se afundă luna.
Iubirea, iatac de lumină, e una.

(21-22.12.2023)

Numele meu, numele tău

Ca într-o curgere nevăzută,
sunetele iau autobuzul clipelor
și se rostogolesc misterios
în magneticul sărut al buzelor
care mă sorb
să îți fiu izvor viu.
Te aud cum îmi șoptești numele,
ne îngemănăm chemarea,
coloană a izbânzii întâlnirii în seducția
vremii.
Mă chemi pe limba laptelui
care dă viață
pruncului așezat la sânul zorilor.
Te chem pe limba ochilor
care își caută lumina și drumul.
Îmi aud sufletul. Îți ascult inima.
Ca într-o oglindă,
sunetele curg în aceeași plămadă.
M-am îndrăgostit de roșu carmin
și de atunci,
un susur dulce mângâie muzical
privirea.

(28.01.2024)

Rugă

Doamne, leagă și desleagă,
Doamne, coase și descoase,
Tu știi cum să îți întregă,
Inima-ntr stele, oase.
Ce-am putut e fără sare
Tu poți să ne duci pe cale,
În zadar îmi e cuvântul,
Tu cunoști cum este gândul,
Fă din vale o cărare
Spre a vieții sărbătoare,
Dă-nsetatului licoarea
Să îi soarbă sărutarea!
Din atâtea porți curbate,
Fă în ceruri nestemate!

Doamne, slavă pentru toate,
Dă-ne-n suflet sănătate,
Să veghem și să iubim,
În Tine să tot trăim!

(1.01.2024)

Plecare

Apare brusc o neputință mută
când libertatea dintr-un fluvial avânt
din raza soarelui, căzând, se mută
în altă lume, unui altui „sunt”.
Și vești ferestruite se face punte,
se scurg grăbite clipele cărunte,
și află, cu uimire, că un vânt pribeag
a înălțat din lacrimile despărțirii steag
pentru făptura care s-a suit în luntre,
s-apuce locul visului săpat în ochii de
copil.
O pasăre-și înalță din copacul vieții tril.

(6.03.2024)

Mai devreme sau mai târziu

Va fi o zi cum nu se știe încă,
O zi pribeagă, dincolo de ceas,
Doar dragostea curată ne mai urcă
În locul pregătit, al sufletului vas.
Va fi o zi când, sigur, fără veste,
O nouă trecere va ține, duce
Luminile din noi în lumile celeste,
pe calea dreaptă îngerii s-apuce,
Nestingheriți de urme netede sau stei.
Vom fi și acolo ale Domnului scânteii.
Și zâmbetul pe care l-am născut
Ca pe-o sublimă floare de senin,
va dăinuși și-n viața-n care am cusut
Căderi și ridicări, un pod înspre amin.

(25.02.2024)

Popas

Și am tăcut căci timpul mi-a vorbit
cu pașii apăsați în așteptare,
Am ascultat cum trece viața albă,
departe de chemările plene.

Am pus în ac copilăria verde
cu ale sale vise temerare
și-am luat în palme gândul, floare,
să intru-n peștera cu gust de vânt,
să mă privesc cu tot ce fac, ce am, ce
sunt.
După atâtea alergări în labirintul, ceas,
m-am așezat în cuibul de tăceri, popas,
să scutur de poveri strânsura,
să aflu care mi-e măsura
din care pot să urc la Dumnezeu firesc
În împăcare, aștept, dintre nevrednicii,
să cresc.

(13.03.2024)

Naturalețe

Nu îți cânt ca Zavaidoc să te prindă-
nfrigurarea,
Nici nu mă rotesc în loc, să răsăr-n prag
mirarea,
Nu-s Dalila sau vreo divă care să
danseze goală,
Sunt vacanță pentru suflet, soarele îmi
stă în poală.
Fără zarvă, mă preambul printre creste și
abis,
Marea mi-este curtea zării, drumul
înspre paradis,
Ciripit și aer proaspăt trag în piept la
șahul vieții,
Nu mai pun pariu cu timpul, sunt
fântâna tineretii.
C-o sinceritate, daltă, separ lumea în
culori,
din firava-ntravedere, îmi adun în plete
zori,
Și adun din gazolină focul artei,
trubadur,
Dacă intri în grădină, prind luminile
contur.

(3.11.2023)

Paradox

Din tot ce s-a-nțâmpat în umbra serii
Cu spovedanii scrise-n temple vii,
Am prins c-o mână anamneza verii,
Rostogolind în clipe tot ce se rosti.
Cu alta, mai hulpavă, mai tăcută,
Am răsucit între săruturi îndârjirea.
O zi și-o noapte mi-a zăcut privirea
În perpelirea fețelor de curcubeu, să știi.
Din minte, vrei să mă arunc în inimă
sublim,
Să uit de orice val mai aspru sau senin,
În miazăzi, să-nfulec pâinea ce mă vrea,
Mai tare decât mine sufletul îmi sare,
stea,
Când nu am aer, mă scufund în
îngereasca stare,
În palma Lui e dragostea cea mare.

(7.02.2024)

IULIA DRAGOMIR

O experiență de-amor

Mi-a curs șirag de lacrimi ,haotic,
Pe obrajii înroșiți de efectul hipnotic
Al ochilor tăi cu privirea penetrantă,
Executată mecanic, fără afecțiune amantă,
Fierbându-mă în al seducției alambic,
Până când răvășită n-am mai simțit nimic.
Goală de griji și ocolită de păcate
Mi-am revenit teptat , în singurătate,
Dar tu erai de mult timp plecat!
De momentul delirului erotic și de mine-ai uitat...
Cu toate acestea: tristețe;durere și dor,
Am rămas câștigată cu-o experiență de-amor !

Simfonia trupească

Cine mi-ai fost tu? Trupească simfonie ?
Ți-ascultam poveștile seducătoare
Cu ochii pironiți în bagdadie.
Melodii bizare, cuprinse în câteva șoapte.
Ca deodată să pleci, trântind ușa , în noapte,
Pretinzând șiret, calomniator,
Trecând nepăsător peste clipele noastre de-amor !
Reproșându-mi - de ce oare? -
Că nu mai sunt cea de ieri !!!

.....
Ecolul compoziției delirului în doi
Mi-a revenit multe veri ...
Astăzi te-ntuneci în uitare și pieri.

Dor

Pe sâni, pe gât, pe coapse, pe spate,
Fierbinți erau sărutările tale.
Le mângâi cum le-atingeai delicat
Și retrăiesc momentele astrale,
Ale iubirii ce sincer mi-ai dat.
Mă spăl pe pântec agale,
La cascadă, sub stropi argintii,
Nu sunt plăceri bacanale,
Sunt clipe curate, te-aștept ca să vii !
Călare pe-un armăsar andaluz
Vei veni în amiaza caldă de soare,
Că pentru noi nici un gest nu-i confuz:
Goi ne vom îmbrățișa în vârtoare.

Corina Perianu, Sanctuarul liniștii

.....
Atingerea noastră, scăldată-n șuvoi,
E o plăcere profundă, curată,
Îmbrățișarea va face unu din doi,
Iubirea va dăinui nepătată.

Regret

Iubirea noastră cuprinsă în zeci de tangouri
Și în multiple ziceri, de nepregândite cuvinte,
S-a pierdut în uitarea firească, rămânând nu mai ecouri.
M-am mulțumit cu ce-a fost: dragoste firbinte,
Altceva, trăiri dantelate , nu mai țin minte,
Deși în cămărilor sufletului meu cuminte,
Mai păstrez câteceva, printre sentimentale murături.
Ai fost ales dintre toți să iei și partea mea de bucurie,
Să-ți fie sprijin sufltesc în vaganta-ți pribegie.
Ne-am pierdut, neștiind să păstrăm
Legătura superbă și să ne bucurăm
De trăirea unică a iubirii împărtășite,
Ne-am jucat cu rostul dragostei împlinite !
Iubirea noastră a rămas în gânduri, ascunsă.
Degeaba țipăm isteric să revină, pătrunsă
De puterea legăturii ce-am cunoscut,
Regretele-s durerea pentru trecutul pierdut.

Lumea mea a-nceput din nou, cu tine.
Până atunci, existență învăluită în fum.
Primul bărbat care-a văzut femeia în mine,
Dar și primul care m-a părăsit plecând pe alt drum.
Drumul putea fi bătut împreună spre fericire,
Dar cuceritorul, corupătorul din tine,
Nu te-a lăsat să te stabilești în iubire
Și-așa m-am adăugat șirului de seduse virgine.
Acum toate gândurile-mi sunt deșarte,
Dar, culmea, nu-nțeleg cum am putut să te sun,
După-acea noapte, care cumplit ne desparte,
Prin acel al înșelării taifun,
Când totuși:
Ochii?
Te-au privit cum ți-ai făcut bagajele, nepăsător;
Buzele?
Te-am lăsat să le mai atingi o dată - stupid protocol !
Inima galopa într-un ritm periculos
Mintea?
Era blocată între iertare și reproș !

LUIZA PĂCURARIU

Amintirea-Viitor

Amintirea-Viitor
va spune lumii
despre fiecare
Amintire-Trecut

despre fiecare
clipă-amintire
trăită acum
în Lumină.

Amintirea-Viitor
e însăși trăirea
clipei de-acum

spre viața de-Apoi
răstignită.

Amintirea-Viitor
ne va cuprinde
pe toți
cei ce-am fost.

Sufletul poeziei

Ne întorcem
în sufletul poeziei
ca-ntr-un refugiu

tu și eu

dintr-o lume prea gri,
într-o lume-lumină.

Ne întorcem
în sufletul poeziei
ca-ntr-un tărâm
al făgăduinței.

Cu iubirea

N-aș vrea să măsoar
cei 30 de ani
lângă tine

nici cu timpul,
nici cu ceasul,
nici cu pasul,

ci doar cu inima,
cu sufletul,
cu iubirea ce-ți port.

Lângă tine,
soarele și-a regăsit
albastrul cerului,
zi după zi de senin.

Ochii Cerului

Lumina ta,
din ochii tăi

în ochii mei
a-nflorit, Mamă,

lumina zilei
am văzut-o atunci!

Și, mai departe,
lumina mea,
din ochii mei
în ochii tăi
a-nflorit, Fiica mea,

lumina zilei
ai văzut-o atunci!

O înflorire
a Luminii
din ochii ei, în ochii mei,
din ochii mei, în ochii tăi,

din ochii
Cerului Prea Înalt.

Timpul bucuriei

Plătim cu timp
fiecare clipă
de rătăcire.

Să readucem
timpul bucuriei
înapoi

și libertatea-n spirit
să renască!

Tristețea
a lăsat
și pomii goi

și sufletele
nu mai pot
să crească.

Vitralii de lumină

Vitralii de umină
scriu ochii mei
spre Cer

– colorate
cioburi de vise,
de viață,
prinse în
rama timpului,
Doamne!

Mă întorc în timp

Mă întorc în timp
și clepsydra
de suflet
se întoarce și ea

și curg
clipele-dor,
clipele-cântec,
clipele-lumină,
clipele-vis

și în curgere lor
clipele-zbor
redevin păsări.

Mă întorc în timp
și timpul
se întoarce
în mine
cu fiecare clipă.

Umbra timpului

Mi-a rămas mică
umbra acestui timp!

Zile și nopți
îmi strâng timpul
la jumătate
de măsură.

Orele
strigă una la alta,
nu mai pot
să se supună
măștilor,
restricțiilor,
rătățiilor
de tot felul...

Și eu ce să fac,
sub umbra cărui
timp
să-mi adun
clipele rănite
de timp?

Inima mea

Am obosit

de-atâta răutate
și zbucium...

Inima mea
mă întreabă
când se vor sfârși
umbrele
acestui întuneric,

să poată bate-n
Lumină.

Prea plin

Prea plin, cerul,
precum sufletul uneori
se revarsă-n cuvânt.

Prea plin, cerul,
precum cuvântul uneori
se revarsă în suflet.

Prea plin cerul
de stele și vise,
precum clipele uneori
se revarsă în timp.

Mă mistuie

Mă mistuie
dorul
vieții trecute

– mai ieri
alergam spre
Timpul-Iubire,

mai ieri împlenteam
timpul duios,
Timpul-Amintire! –

Visării
i-am dat aripi
să poată zbura
dincolo de ființă.

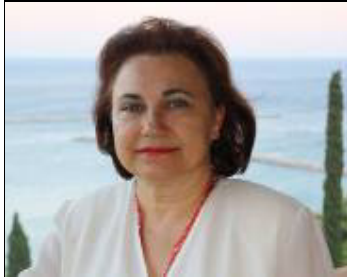
Mă mistuie
dorul
cărării spre tine,
spre mine,
spre noi

– mai ieri
speranțele toate
înălțau
zmea de lumină
pe cerul sufletului,

mai azi
de-am visa,
de-am crede,
de-am iubi!
ADRIANA WEIMER

DIN LIRICA NEOGREACĂ

Margarita FRONIMADI-MATATSI

Margarita Fronimadi-Matatsi s-a născut în localitatea Stimaga, din Corint. Este poetă, ziaristă, arhitect, cu studii universitare la Florența. E membru fondator al Asociației de Literatură și Artă „ALKYONIDE”, membru al Societății Literaților Greci, al Societății Scriitorilor din Corint, al Fundației de cultură PROMETHEU din Loutraki, membru în comitetul director al Fundației pentru Promovarea Culturii Balcanice și Europene RIGAS FERREOS. Debutază în poezie în 1970, în publicația „Noutăți bisericești”. De-a lungul anilor, publică volumele *Nodul gordian* (1987), *Mângâiere* (1989), *Bunavestire* (1993), *Aleșii* (1997), *Împreună speranța* (2010), *Zei dispăruți* (2021). A fost distinsă cu Premiul „Lili Jakovidi” al Societății Literaților Greci, în 1989, precum și cu cele obținute la Concursurile Internaționale de Poezie „Pelle di Luna” și „Poesia da Contatto” din Italia. Operele i-au fost traduse în română, italiană, catalană, albaneză.

- I -

Mărșăluind
pe bulevardele-nstelate
vegheam cu ochii...

Însă mergeam
pe ale degetelor vârfuri,
să nu se turbure cumva
a infinitului nerăsuflare...

Și drumețeam
semne punând din timp în timp
la marginile-ndatoririi,
la bun sfârșit spre a fi dusă
pe deplin.

- IV -

Acolo
în valea zodiilor,
tremurători cu-ntregul trup
căutam aripi
spre a ne-acoperi, goi fiind
sau, cel puțin,
spre a ne-ncălzi...
Apoi,
ca niște zei înaripați

din valea zodiilor
desprinsu-ne-am de sol...

*Din volumul BUNA-VESTIRE
(EYAFTEAISMOS, 1993)*

XIII

Mergând
către zenit,
îl proslăvești!
Cum să-ți ascunzi
înfricoșările, tu, dulce mamă?
Cum să-l zdrobești
pe minotaur
în labirintul îndoielii
care stă la pândă?

XV

Ascult...
De luni de zile, mă aplec
și-ascult...
Ascult suflarea
și al sufletului zbucium,
și lupta lui...
și-ți sunt alături!
Din zori și până seara, lângă tine!
Întreaga noapte-ți sunt alături
tu, tremurândă făptură nenăscută...
Ascult...
De luni de zile, mă aplec
și-ascult...
neliniștea-i prea multă
iar gându-i zăvorât
în temnița-ngrijării pentru tine...
Grea așteptare,
însă văpaia așteaptă
s-aprindă a vieții tale lumânare!...

XVII

Cu un astfel de soare,
atâtea-ntunecimi...
Cu-asemenea lumină,
atâta nemișcare...
Tu, în ungherul tău,
eu, în umbrirea ta,
un cuib,
și gata-i pasărea să zboare...
Cu ce aripi, cu ce suflare
în lumea aceasta, fără deslușiri?

ALKYONIDE

Voi, fetelor,
fete cu flamuri,
cu prea-înalte vise,
v-ați ridicat destinele
pe culmi celeste!
Voi, fetelor
ale nevoii, și-ale osteneții...
Voi de la lucru vă întoarceți
cu două căușe de neliniștire
sub sânul stâng,
cu-amărăciunea dând pe dinafară
și cu puterea inspirației fremătând
în ritmul răzvrătirii.
Voi, fetelor,

cu cântecul pe buze,
plecați, veniți,
căldură dând speranței
în jarul zbuciumării voastre,
ca pe-o felie de caldă pâine,-n spuză.
Voi, fetelor,
cu roșii obraji ai cuvinței, cu
limpedea privire neascunsă,
cu blânda mângâiere drăgăstoasă,
înveșmântatu-v-ați în frumusețe,
și-nvăluirăți lumea-n blândă încălzire.

Voi, fetelor,
ați mers tot înainte,
precum fregatele pe mări!...
De la o vreme, furtunile se-alină,
voi, fetelor, și vijeliile se domolesc
într-al vărăției tihne potir.
Fete cu flamuri,
cu-atât de-înalte vise,
ați zdrențuit voalurile sorții,
cu ascuțitul capăt al dreptății voastre,
drumețind
pe-o deopotrivă cale
în largul vremii care vine,
adevărata-Alkyonide,
voi, Fetelor...
*Din volumul ÎMPREUNÂND
SPERANȚA (ΚΥΦΟΡΩΝΤΑΣ ΤΗΝ
ΕΛΠΙΔΑ, 2010)*

(V)

Cândva
în viitor,
idolii lor
vor fi surpați.
Vor dispărea
în focul de afară,
fiindcă au devenit nevrednici
de-a-și mai hrăni copiii –
zămisliți, s-ar zice,
asemeni lor la chip
și-asemănare.

VI

Pământul e pe fugă,
nu-i cel pe care îl știam cândva...
Acest pământ, s-ar zice
că nu ne-a înghițit nicicând –
și-acum ne dă afară
cu fiere și cu moare!
Își schimbă traiectoria;
și-a încetat rotirea
în jurul
propriei sale ființe.
Schimbarea
noptii-n zi,
a Lunii-n Soare,
și jocurile –
trecut îndepărtat... →

În românește de
VALERIU MARDARE

Gând de primăvară

Coborâți-vă, coamele, dealuri,
Ca să văd mai departe, mai lin,
Mureșul, șerpuind printre maluri
Și câmpia-nflorită deplin,

Dezvelește-te, zare, de voalul
Așezat între ochi și văzduh,
Și-mi golește de lacrimi pocalul,
Să devin bucurie în duh.

Risipiți-vă, nori, de pe ceruri,
Să-mi pătrundă lumina, în trup,
Căci, sătulă de ierni și de geruri,
Aș dori-n maci de câmp, să erup,

Să se spargă, din preajmă, tăcerea,
Zumzăitul să-l văd în culori,
O, cât vreau să aud firul ierbii
Cum șoptește prin fluturi și flori...

Bășcălie

Uneori mă desfac, alteori mă adun
Mă privesc și mă-ntreb: oare am
ceva bun?
Mă abundă, din câmpul eteric, bureți
Îi zdrobesc și îi storc, dau cu ei de
pereți,

Mai sunt zile de rând, când manele
ascult,
Vai, atât mă respect până când mă
insult!
Mai și râd, mai și plâng (asta numai
eu știu)

Par un codru adânc, dar miros a
pustiu
Și, ca vântul mă-înfoi, printre pene
de cuc,
Mă zborșesc înspre cer, soarele să-l
aduc.
Sunt zeiță-n amor, în mânie –
blestem
Eroină-n privat, dar în public mă
tem.

Câteodată pornesc, ca mistreții, la jir
Scriu poeme prin scai, din gunoi mă
inspir,
Cum ar fi, cum aș da-o, sunt toate cu
spini
Nu mai știu care-s flori, nu disting,
de ciulini.

Am decis, uite-așa, o busolă să-mi
iau,
Ca să nu oscilez din ham-ham în
miau-miau

Să-nțeleg care-i nordul tăcut și-
înghețat
Să-l supun, să-l topesc la un foc
dezmățat.

Conexiuni

Când ating poala mamei terestre,
Simt în brațe, țărâna, pulsând,
Ea-și deschide, prin ochii-mi,
ferestre,
Eu, prin carne, simt flori traversând.

Un fragment de pământ, mă conține,
Eu, în cugetul meu, îl cuprind,
Sunt o parte din el, iar din mine
Luminițe-n adâncuri se-aprind

Viața mea curge lin prin livadă,
Iau cu mâinile, lut, și-l frământ
Răsădind viitorului roadă
Iar pământului verde veșmânt.

La atingerea caldă a mâinii,
Cu semințele-n palme vibrez,
Prin mirosul de-anafură-al pâinii
Dintr-un bob de cuvânt germinez.

Iar când luna străbate eterul,
Ceru-și scutură roua, în zori,
Stă de vorbă Pământul cu Cerul
Și prin mine dansează culori,

Din adânc, Mama Gee-a mi șoptește,
Simt pe talpă sărutul matern,
Când cu mine pe brațe plutește,
Praf stelar în poeme aștern.

EMILIA AMARIEI

→VIII

Se tulbură adâncul;
nu auzim
ce mai plutește
pe fața
frământatei noastre
mări.

Gândim
că
și acum, la fel ca-ntotdeauna,
sunt plutele în lunecare.

IX

Și încă o dată,
ale junglei vietăți
vor sta alături
cu suferința noastră,
cu grijă ascunzând
necurățeniile firii,
și pe-ale lor.

Topi-vor ghețurile
cu a lor suflare,
spre-a ne-ncălzi.

Vor adânci-n
căutătura noastră
privirea lor,
și-alătura
cu noi vor plânge-n geamăt
a noastră înjosire...

XI

Jivinele acestea
par să fie oameni!
Se-nduioșează
de-a popoarelor năpastă;
urechea și-o apleacă
spre chinul lor;
dau murmur contra oprimării,
a puterii,
a neștiinței
și-a avuției lor...

Se indignează
contra asupririi
și-a lipsei de dreptate.

Jivinele acestea,

ale junglei,
nu se aseamănă cu noi:
ar fi ceva mai sus
ca oamenii!

XIII

... Allah, Buddha
și Tu, Hristoase –
ai lumii zei,
unde v-ați mistuit?

Unde o fi
miraculoasa voastră mână,
cu ascuțit tăiș
dreptatea
s-o aducă pe pământ?

Voi, zei ai lumii,
Allah, și Buddha
precum și Tu, Hristoase:
pe unde, urmele, vi le pierdurăți?...

**Din volumul ZEI NEVĂZUȚI
(ŢEOI AΦANTOI, 2021)**

Parisul și lumea impresionismului

Partea a II-a. Pictori și Opere

(I)

„Murmurul măslinilor are în el ceva peste măsură de bătrân“ (Van Gogh)

„Sinceritatea, datorită căreia apar operele de artă, dă impresia de revoltă, deși pictorul ar fi vrut doar să-și exprime sentimentele“ (Eduard Manet).

În acele zile, în care mintea îmi era plină de pictura impresionistă și de istoria ei zbuciumată, m-am gândit pentru prima dată la diferența dintre statutul meu de turist care vizitează un muzeu de pictură și un pasionat cunoscător de pictură. Nu am putut merge prea departe cu analiza mea, mi se părea că nu eram în stare să definesc exact cele două ipostaze pe care trebuia să le compar. Fie nu puteam defini limitele exacte ale celor două ipostaze fie nu-mi convenea ideea că a mă limitasem în timp la prea puțină lectură de critică de artă. Adunasem multe note, le citeam dar nu le simțeam reunite într-un tot, trebuia să găsesc modul de a le îmbina și le făcea viabile. Sau să vorbesc cu cineva mai priceput în domeniu.

Ar fi poate cazul să relatez despre o întâlnire din acele momente pariziene cu o persoană pasionată de pictură deși nu a fost decât o simplă întâmplare având o importanță mai mult estetică decât definitorie în contextul mării povești despre impresionisti. De fapt s-a întâmplat să aibă legătură cu impresionistii însă ar fi putut fi valabilă legat de orice alt subiect în care subiectul ar vorbi despre autori și operele lor și de pasionații de frumos în comparație cu simplii curioși.

Cum ploaia nu înceta și cum planurile mele de a continua să adun informații cereau noi investigații și mereu alte note, în ziua următoare, una din zilele urâte de noiembrie, am renunțat să mă plimb prin oraș și am pornit la drum să revăd muzeele deja vizitate cu o zi în urmă unde găseam tablourile impresionistilor eliminând din program Louvre care ar fi fost mult prea mare ca să-l parcurg în aceeași zi dar notând în minte să-l văd cât mai curând posibil pentru a nu fi rupt de imaginile sedimentate deja până la perioada secolului al XIX-lea.

Am ales să evit ploaia mergând prin tunelurile metroului. Am schimbat multe

metrouri colindând prin stații pline de reclame și anunțuri, de dansatori negri cu haine colorate, de cântăreți vocali sau la diverse instrumente sau de tot felul de vânzători de lucruri dubioase ca utilitate dar strălucitoare ca să atragă ochiul.

Am revăzut deci Musée d'Orsay și Musée Marmottan, cu gândul să reiau doar circuitul saloanele unde erau expuse operele impresioniste pentru a înțelege ce vedeau acei pasionații de pictură și eu nu puteam vedea. Sau ce le spunea lor și numai lor picturile acelor vizitatori care veneau a zecea și chiar a cincisprezecea oară să le vadă. Venisem hotărât, decis să înțeleg. Am stat de vorbă cu oficialii celor două muzee, am privit încă o dată atent tablourile și am cumpărat aproape tot ce era de vânzare legat de impresionisti. Am spus „aproape tot“, albumele de artă nu au fost niciodată ieftine. Am întrebat și am primit răspunsuri. Nu aș vrea să descriu cum au decurs această parte de investigație profundă a vizitei. Nu m-ar avantaja. Afirmam că aș dori să scriu o carte despre muzeu, de fapt o afirmație destul de riscantă de altfel pentru nivelul meu de cunoștințe în pictură, le-a atras puțin atenția însă m-a împins, mai degrabă, într-o direcție secundară interesului declarat. Ca să nu mă fac totuși de răs le-am arătat și notițele mele despre pictura impresionistă iar asta mi-a adus ceva laude și asigurarea că ceea ce scrisesem era absolut corect și pus în ordine. Am mai primit, desigur, niște prospecte în plus dar am rămas cu impresia că fusesem confundat cu un turist abil care cerea prospecte și nimic mai mult. Apoi mi-am reluat vizita. Practic, reveneam la zero cu planul meu de a scrie un text ceva mai bun și mai plin de idei despre impresionisti.

Asta a fost tot pentru început. Și lucrurile ar fi rămas așa dacă nu ar fi

avut o continuare neprevăzută. La acea întrebare pe care o aveam în minte mereu: Ce văd pasionații de pictură privind un anumit tablou? voi aminti numai răspunsul unui domn distins care, așezat pe o canapea, a privit tabloul lui Monet „Nuferi în apa albastră“ timp de aproape o oră, timp în care eu am parcurs tot saloanul și am revenit mereu încântat de ceea ce vedeam dar mereu nedumerit de felul special în care domnul așezat privea în continuare dus pe gânduri. De la el am avut răspunsul la întrebare.

Răspunsul mi-a lămurit secretul pasiunii pentru pictură. Secretul celui domn dar într-un fel secretul tuturor pasionaților. Cel puțin eu unul așa l-am perceput. Un răspuns cât se putea de scurt: „Privesc o lume de vis. Ceea ce văd mă face fericit!“ Apoi mi-a mai spus că avea și puțină experiență în pictură, încercase să picteze și chiar dacă nu devenise pictor mai picta puțin atunci când mergea la țară, „Pomi, cerul, iarba și în fundal dealul care se vede în spatele grădinii“. A mai spus: „Pictura, la fel ca muzica, te duce cu ea, te poartă în lumea ei bună, frumoasă și caldă“.

Am privit și eu din nou spre pânza lui Monet și poate nu mă credeți dar privind atent, fix, îndelung și nemișcat în liniștea deplină a acelei săli, am revăzut lumea tabloului mai frumoasă, mai bună și mai caldă, exact așa cum o vedea și domnul distins și la fel de bun care mi-a furnizat cheia legăturii realului din jurul nostru cu frumosul pictat.

Am profitat de prezența lui și l-am întrebat tot ceea ce mă frământa legat de impresionisti. Era un pasionat nu un expert. Deși cunoștea multe lucruri despre pictură avea și el la rândul lui multe întrebări de pus. Spre deosebire de mine el avea întrebări ce se adresau trecutului, criticilor de artă, publicului și pictorilor. „Aș fi vrut ca Manet să fi fost înțeles de critica de artă a timpului său. Să fi fost mai apreciat de publicul larg și mai iubit de toți pe când încă mai trăia. O merita. „Cred că ar fi fost mai bine dacă nu se prezenta cu OLYMPIA la salon, ceva nu a fost bine atunci“. Ce întâmplare! Îl ascultam fericit. Iar el pare și mai fericit ca mine, gata să-mi multumească pentru întrebările mele și felul în care notam. Parcă mă așteptase să vin din România special pentru el ca să-l ascult. Și timpul zbura pe lângă noi, readucând povestea impresionismului în marea sală plină de dovezile lui.

ALEX MĂROIU

Asterisc

UITE-AȘA și... TOT AȘA!

Sper că mi se dă voie să spun că, din optimistul *tam-tam* „România educată”, s-a ales cu succes praful și pulberea. După ce că procesul educațional în sine a evoluat cu puternicia faptelor spre un fenomen parcă transferat „în interesul serviciului” de pe o altă planetă, dacă nu toate, multe manuale școlare au fost reconstruite cu grijă pe idei importate de aiurea, dar cu direcție sigură spre o reducere... sinucigașă, mai anecdotice vorbind. Afirmatia, din păcate, nu este una gratuită, ci e lipită indestructibil de realitatea că majoritatea manualelor, acum adorate de unii infestați cu de cosmopolitism agresiv și foarte la modă, au fost în așa fel gândite și aprobate, încât, măcar lumea în stare de ebrietate să fie pătrunsă de uriașă responsabilitate civică și educațională, deși pe loc și profund amenințată de inutilitate dacă e să cotim nițel spre vreo ramificație a legii absurdului. „Cuvinte nepotrivite”? Sună bine, numai că se simte și o anume responsabilitate, din partea unora aflați, parcă, într-o paralelă oarecum veselă, dacă n-ar fi, în esență, tristă. Mă refer aici la ea ca la o afișare realistă serioasă fiind, de fapt, o implementare, teoretic ideală, dar dovedind slugărnice circumscrisă cu grijă și succes exact în lipsa unui realism de educație conform căruia generație după generație de elevi învață din manuale ținând de specialități în activitate postșcolară care nici nu au fost gândite la noi nicidecum dovedind starea practică a lucrurilor. Așadar, elevii învață cu un soi de abnegație impusă superbe teorii inutile care să folosească fix la nimic, teorii care fac de multă vreme, deja vorbim de ani și ani, parte din pregătirea tinerilor pentru meserii/profesii cu scopul asimilării care să ducă la perfecțiuni bine și corect înfipte în economia cutărui stat și care este în firea lucrurilor, teoretic. La noi, nu! La noi s-a luat din... fugă felurite mode și modele cu scopul ca acestea să facă saltul spre o anume organizare social-economică și-apoi practică a vieții de zi cu zi punându-se astfel baza puternică și rezistentă într-o evoluție cu țel final de recuperare a uriașului decalaj dintre statele occidentale (în majoritatea cazurilor) și nivelul economico-industrial din țările foste socialiste.

Niciodată nu se va întâmpla acest lucru – să fim realiști! Pentru celebra dorință, lansată încă demult, din vremea socialismului multilateral dezvoltat,

adevărul zicerii: „să ajungem din urmă țările dezvoltate”, este în sine o frumoasă, optimistă și prostească utopie. Acest lucru nu are cum să se întâmple dacă urmăm o logică a lucrurilor, fiindcă nicio țară din occident nu-și oprește viața în oricare domeniu pentru a fi ajunsă din urmă de țări cu sistemul social-economic mai slab dezvoltat. Aceasta nu e o poveste, ci un adevăr incontestabil...

Transferând ideea noastră în domeniul artei în general și literaturii în special, situația nu e deloc diferită, dimpotrivă, o privire mai atentă și cu suficient discernământ, va fi o demonstrație de forță. Să ne amintim, fără prea mare efort că, până în '89, toate, dar absolut toate problemele, incluzând aici invenții, inovații etc., erau realizate exclusiv de Uniunea Sovietică, oamenii de știință și cultură erau cei mai inteligenți, mai pricepuți în orice domeniu, mai buni din toate punctele de vedere, fiind considerați în destule cazuri de-a dreptul... geniali. Spre exemplificare, o mulțime de autori – poeți, prozatori etc., erau cotați din capul locului ca fiind cei ale căror creații aveau rostul și menirea de a conduce spre nemurire toate, ori majoritatea operelor literare, iar traducerile masive probau din plin acest lucru. Deșigur, nu trebuie să anulăm totul, fiindcă altfel am fi fost sărăciți de cunoașterea inclusiv a marii literaturi ruse, mă rog, sovietice. Să ni-i (re)amintim pe vreo câțiva scriitori fără de care literatura universală ar fi fost, cel puțin pentru unii dintre noi, o nedreaptă marginalizare și chiar scoaterea din patrimoniul universal... Ei, acum s-a întors roata și, pentru mulți necunosători și negativiști, Tolstoi, Turgheniev, Lermontov, Pușkin ș.a., ș.a., aproape că nu mai există în conștiința și cunoștințele unora, fiindcă totul, dacă nu e occidental, ori american, totul e nonvaloare și, prin extensie, nu

există! Traducerile masive din scrierile multor scriitori, altfel cvasi necunoscuți, dar... occidentali, ori americani!, au umplut până la refuz rafturile bibliotecilor și librăriilor doar pentru că erau din... vest. După umila mea părere, a fost un prim pas pe treapta coborâtoare către o etapă a mediocrității, a scăderii nivelului de cultură generală corectă și de bun gust a operelor de valoare reală în avantajul celor comerciale, traduse prost, ele însele proaste. Să ne mai aducem aminte că, prin anii '90, o mulțime de scriitori români plecați, ori fugiți din țară, au fost catalogați ca nedreptățiți, frustrați, hăituiți de fosta securitate, ori pur și simplu ignorați dar cu brio reabilitați și aduși în prim-planul literaturii naționale ca mari creatori de mari opere literar-artistice. În cele mai multe situații, viața și valoarea operelor ridicate în slăvi au probat, fără dubii, că această politică a salvării scrierilor în cantități mari a fost un fiasco, o înșelătorie spectaculoasă a cititorilor români, majoritatea cu credință că „tot ce zboară dinspre occident” se constituie în adevărate cariatide ale literaturii contemporane. Nimic mai fals! Iar dacă mai adăugăm aici și mult laudatele „literaturi de sertar”, era cu mult mai bine dacă rămâneau acolo, fiindcă valoarea acestora se încadra perfect în ideea de mediocritate, doar un număr insignifiant de autori reușind să se circumscrie între creațiile corespunzătoare anumitor pretenții valorice. Așa, în ziua de azi, rafturile încărcate de volume, de care pomenisem deja, răspund corect ideii de... macatură scriitoricească fără puțința de a mai fi reabilitate cât de cât. Și-atunci, mai subtil, a apărut și revolta de sorginte orgolioasă: „adică, de ce ei da și noi nu?”, au suspinat unii scriitorăși din țară cu pretenții mari și realizări mărunte și, evident, nesemnificative, mai ales ca valoare literară...

Astfel că, din vorbă în vorbă, ajungem la partea cea mai spinoasă o chestiunii: diferența de valoare dintre literatura ante-decembristă (acuzată în plenul ei de proletcultism și ceaușism) și operele lansate acum cu mare tam-tam spre lumea cititorilor, presupuși înghițitori de valori literare îndoielnice. În această ordine de idei nu este deloc greu să fie verificată situația, dar cu atenție și mare discernere...

Să încercăm...

Rezultatul/rezultatele ne vor lămuri pe deplin în ce fel se pune problema și cât de eficientă și elocventă este realitatea ca fenomen-consecință al „României educate”...

DUMITRU HURUBĂ

Momente și sentimente în Aruba

Bubuituri, împușcături afară pentru anul care trece.

*

Canale de televiziune în engleză (incluzând BBC, CNN, Discovery, TLC, Universal, TCM, TBN, Studio, ABC), în germană (Deutsche Welle), spaniole (din Venezuela și Columbia), olandeză (Amigoe) și, desigur, în papiamento (Canalul 22, Tele Aruba).

*

A plouat toată noaptea. Încă picură de dimineață. Aștept autobuzul companiei De Palm Tours pentru turul de o zi al insulei Aruba. Cu o oră întârziere a venit.

Arbori care se arcuiesc natural ca un compas din cauza vântului

*

În școală se învață olandeză, papiamento, engleză, și spaniolă. Obiectele științifice (matematica, geografie etc.) se predau în olandeză.

*

Multe buticuri mici de supermarketuri chineze prin toată Aruba. Iar supermarketurile mari, moderne, sunt olandeze, cu produse aduse din Olanda.

*

Spanglish, spaniolă-engleză, se vorbește în autobuz, îndrugă șoferul-ghid.

*

Plaja Palo.

*

10 km lățime maximă pe 32 km lungime are insula. O casă la plajă costă 1 - 1,5 milioane de dolari.

*

Farul California (denumit și Hudishibaba) - 35 metri înalt, construit în 1914. Denumit așa datorită unui vas american, numit California, naufragiat aici în sec. al XIX-lea. Farul a fost renovat în anul 2018. (foto)

*

Aruba s-a format în urma unei erupții vulcanice. În prezent niciun vulcan nu e activ.

*

Plaja Familiei, cu apă de adâncime redusă.

Camerele de închiriat ajung cu 900\$ / noapte.

*

A început iar să plouă. Schimbăm autobuzul.

*

Apa potabilă e scumpă în Aruba.

*

Trecem prin orașul Noord.

Cea mai veche biserică, din anul 1776, Capela Alto Vista.

85% dintre locuitori sunt romano-catolici.

*

Cactuși înalți și arbuști ca-n orice deșert.

*

Aloe Vera - unde oprește autobuzul.

Ferma de aloe începută din anul 1890. 30.000 de plante de aloe are ferma. Irigată cu furtunuri.

Există și o Fabrică de Aloe.

În 1840, planta aloe a fost adusă de olandezi din America Latină datorită gelatinei; este folosită în cosmetică pentru hidratant, ca laxativ.

*

Guvernat orul Reinier van Raders (1836-1845) a introdus bumbacu l și aloe pe insulă.

*

85% dintre studenții de liceu studiază apoi în Olanda, primind burse guvernamentale, alții în SUA și Canada.

Dar 20%-30% se întorc în Aruba, pentru

*

că-n Olanda climatul e prea frigos și ploios.

*

70.000 de mașini pe insulă. Mucho trafico!

*

Dealul Hooiberg (180 m înălțime) – al treilea ca mărime pe insulă.

Urcăm la Formațiunea de Roci Casi Bari, 50 de trepte printre stânci, iar de sus admirăm panorama așezării. Sunt bolovani mari de stânci, cântărind câteva tone.

*

Case cu garduri din cactuși.

Ferma de struți.

*

Parcul Național Arikok, în nord-est, cu animale și plante sălbatice.

Locuri unde nu se poate scălda.

În Boca Feia (Gura Urâtă, în portugheză) curentul de apă e prea puternic.

Roci negre, vulcanice. Apoi la Podul Național, de 30 metri lungime, și 7,6 metri înălțime.

Rechini trăiesc în apă aici.

Podul s-a prăbușit parțial la 2 septembrie 2005.

*

Servit Pasta Marinata.

S-a pus iar pe ploaie. Am avut un wet lunch.

*

Studio Murano Art și Expoziție. Produce mărgelile, plexiglas, pietre transparente... artă din sticlă.

*

Șarpele cu clopoței și șarpele boa (de 3 metri în medie) se-nâltnesc pe insulă.

*

Trecem prin Punctul Central din Aruba.

*

Fabrica de Apă: transformă apa sărată de mare în apă potabilă.

*

În Savaneta, prima capitală a insulei; prin centrul orașelului.

*

Rafinăria (1928-1980).

Când s-a închis, din cauza recesiunii, vreo 20.000 de muncitori și-au pierdut locurile de muncă.

*

Am trecut și pe lângă prima Capelă Romano-Catolică „Alto Vista”, construită în 1750 și renovată în 1953.

Decembrie 2020

FLORENTIN SMARANDACHE

Explorând Delta Dunării (I) **Copacul cu... cormorani**

În cea de-a treia zi de Paște a anului 2023 am pornit, dis-de-diminează, împreună cu fiul meu cel mare, Ștefan, spre Dunavățu de Jos. Ajunși pe la prânz la pensiune, am fost întâmpinați de arbori gătiți cu superbe magnolii alb-movii, ornate-n interior cu sute de puncte. Pe-un perete trona o imensă planșă care prezenta peștii din apele României, alături de una referitoare la păsările migratoare, de ample hărți ale Deltei, și de-un tablou-caricatură ce înfățișa oameni politici. La loc de cinste se hodinea, înfipt într-un panou lemnos, un cap de pește cu gura deschisă - se voia hidos, însă era cam știrb! Din restaurant se putea admira un pitoresc canal, vecin cu pensiunea, canal pe care se odihneau câteva bărci.

Începuserăm dejunul cu borș de pește, servit ca la Letea: zeama și cartofii în boluri, iar peștele, fiert, îmbrăcat în legume, ne 'mbia de pe-un platou. Am continuat c-o saramură de crap cu mămăligă, minunat așezată într-o farfurie încăpătoare, farfurie-n care locuia și un recipient cu supliment de zeamă. Nea Florin, barcagiul, și-a făcut apariția înainte să terminăm de mâncat. Fața roșie, de lipovean, n-avea pilozități; avea în schimb buze subțiri, nas consistent, și fusese plantată pe-un trup solid. L-am citit imediat:

- Aduceți un păhărel să vă torn niște pâlincă ardelenească de prune.

Vine cu un pahar pentru vin, îl umplu pe jumate, însă băutura n-apucă să se hodinească.

- Încă unul?

- E bună! declară în timp ce-mi întinde paharul gol.

Îi fac plinul, stabilem planul de bătaie, însă ochii, căprui, cercetători, i se lipiseră de sticla de 1 l plină cu lichid galben ca Soarele.

- Mai pun unu'?

- Nu, tre' să conduc barca!

Am coborât scările pietruite spre terasa cu piscină care avea atașat un mic debarcader, ș'am urcat într-o șalupă. Doar noi.

Călătoria a început pe Canalul Satului, sub privirile mirate ale unei berze semețe care însă nu s-a sinchisit de noi. Străjuit de arbori, de debarcaderele pensiunilor și de ambarcațiuni, canalul găzduia și două

bănci așezate pe-o platformă, la umbra unui copac. În scurt timp am ieșit în Lacul Barcaz, care se lăuda cu o insulă de stuf și cu câteva rațe. Cerul se lăsase dominat de nori mari, albi. Prin intermediul unui canal de legătură străbătut de-o apă muștar, mată, încadrat de arbori ce formau parcă o boltă, am ajuns în Lipoveni. O puternică senzație de junglă îți transmitea acel canal, canal în care copaci pletoși, vernil, furau din luciul apei ca muștarul. Lăstăriș aparent timid mușca hotărât din canal, când dintr-o parte când din alta, de-ți era imposibil să vezi calea de urmat. Pe-alocuri, câte-o salcie plângătoare ne făcea reverențe, ori fire răzlețe de stuf se odihneau pe fața adolescentă a apei. S-adunau mai multe câteodată, luând tanțoș fața arborilor. Unele crengi se înclinau, dându-și parcă mâna peste canal, ca într-un dans al dragostei. Altele, verzi-muștar sau de-un verde-crud, se reflectau alături de cerul alb-gri pătat uneori cu albastru, lângă stuful maroniu ce străjuia apa 'ngustă, creând un peisaj ireal. Soarele, atunci când își făcea apariția, se folosea de arbori pentru a-ntuneca apa canalului, canal prin care barca se strecura unduindu-se.

Pătruși pe Canalul 8, am constatat uimiți cum copacii, înclinați, își uneau crengile vernil pe deasupra apei, construind parcă un pod al mirilor. Atunci când ramurile s-au despărțit, cerul s-a luminat și două lișițe și-au luat rapid zborul, zbatând aripile-n tandem, cu viteză. Mai încolo, o lebedă traversa agale canalul, însă la apariția noastră a început să formeze cu aripile V-uri tot mai largi, călcând apa-n care-și desenase dăra.

Ne-am varsat în Canalul Dunavăț, penetrat și el de lăstăriș și de stuf, însă tatonat pe-alocuri de stâlpi de electricitate. Cerul albastru, pătat cu

nori, se oglindea leneș în canalul cu apă muștar. Am trecut pe lâng' un hotel plutitor vecin c-o casă de vacanță păzită de doi câini, unul alb și unul negru - cum altfel?! Puțin mai în față, în dreptul superbului Complex Delta-Paradis, patru puți de găscă ce deprindeau înotul și-au dat examenul la trecerea noastră, scufundându-se instantaneu, cu rotiri peste cap. Complexul, străjuit de sălcii plângătoare și de-un ponton ce părea fără sfârșit, găzduia căsuțe acoperite cu stuf și o clădire impunătoare, cu acoperiș stufos, ornat cu ferestre-pleoape. Canalul părea un bulevard acvatic! Din păcate, la capătul pontonului decorat cu șalupe sălășluiau un vapor și un hotel plutitor părăsite, aflate într-o avansată stare de degradare.

Ceva mai încolo, canalul era străjuit de stuf pe-o parte și de arbori pe cealaltă - unii dintre ei își odihneau crengile pe luciul apei. Copacii au început să se rărească și să devină mai scunzi, ba chiar își făcuse apariția și unul ce părea uscat, fără frunze. Ba nu, avea frunze însă erau negre! Stai așa! Nu pot fi frunze, căci au cioc și coadă! Sunt cormorani negri, perfect camuflați! În zare, alți copaci purtători de cormorani. Mai mari, parcă! Ba nu, erau cuiburi! Cuiburi și cormorani! Zeci! Copacii ce străjuiau canalul aveau „rod bogat”! Ne-am apropiat ș'am trecut pe sub cuiburile mari, acompaniați de chirăitul păsărilor. Câte-un pescăruș stătea înfipt pe vreo creangă, așteptând momentul prielnic pentru a fura ouă. Soarele lumina rotund, scăpându-și uneori câte-o rază, ca un laser, printre crengile pline de cuiburi. Pe malul celălalt, asaltat de stuf, un arbore singuratic, cu crengile argintii, mai mult despuiate însă pline de cuiburi și de cormorani negri, se reflecta creț în apa canalului. Din când în când, câte-un ciripit melodios se suprapunea, ca un *voice over*, peste chirăitul cormoranilor din acel loc mirobolant. Pe fundal, un cer alb-albăstriu completa o paletă de culori de care nu te puteai pur și simplu desprinde. Pân' la urma nea Florin a întors barca ș'am pornit domol spre altă destinație, însă sufletele noastre au rămas multă vreme acolo!

Fragmentul face parte din cartea „Prin mirifica Europă”, în curs de apariție la Editura Cristian PlusArt.

GEORGE DIMITRIU

„Carte frumoasă, cinste cui te-a scris!”

Festivalul internațional de Carte de la Paris,

12-13-14 aprilie 2024

Québec – pe pedestalul onorurilor

Ediția din acest an a vestitului Salon de carte de la Paris îi onorează pe scriitorii și editurile din Quebec, Canada.

Merită să ne începem articolul cu această precizare, întrucât este un eveniment cu totul special, după ce regiunea Quebec nu a mai fost de douăzeci și cinci de ani invitată de onoare la Festivalul parizian.

Relațiile culturale, și în special cele literare, dintre Quebec și Franța sunt foarte strânse. Singura regiune francofonă a Canadei se bucură de un statut privilegiat, am putea spune, când se pune problema alegerilor culturale pe criterii francofile.

Scena literară quebecoază se află în plină efervescență, în consecință Franța nu poate decât să se bucure de o asemenea amploare a limbii franceze în rândul canadienilor, drept pentru care numeroși scriitori din Quebec se află acum cu texte integrale și cu fragmente de opere în programa de literatură din școlile franceze. Există, de asemenea, un prestigios premiu al toamnei, al cărei laureat este, de mulți ani, un scriitor din această zonă a Canadei.

Secțiunea „*Lettres du Québec*” îi pune în valoare pe poeții, dramaturgii și romancierii cei mai cunoscuți în spațiul canadian, dar și cu priza cea mai mare la public.

Așadar, în aceste trei zile de aprilie, la Palatul „*Éphémère*” din Paris, și peste tot în Paris, mai bine de patruzeci de autoare și autori, ilustratoare, ilustratori din Quebec, cărora li se alătură șazeci de edituri se vor întâlni cu publicul francez.

Spațiul oferit expozanților din Quebec are vedere direct spre Turnul Eiffel și are o poziționare în care lumina soarelui pătrunde la orice oră a zilei. Acest spațiu va oferi vizitatorilor o ambianță regală, un loc unde se vor simți bine primiți și îndrumați în tainele unei literaturi în care invențiile stilistice sunt dintre cele mai prolifiche.

Prezența regiunii Québec ca invitat de onoare se datorează eforturilor de negociere depuse Asociația Națională a Editorilor de carte (ANEL), și susținerii fără rezerve a Guvernului din Québec.

Oferta de carte din Québec este organizată tematic:

* „*literatura pentru tineri*” (Marie Barguidjian, Jean Poderos, Nadine Robert);

* „*figuri marcante din Québec*” (Eric Bédard, Christian Quesnel); „*pădurile mele*” – o întâlnire muzicală cu poeta Hélène Dorion acompaniată la pian de violoncelista Lola Malique –;

* „*ficțiune și non ficțiune în thriller și crime adevărate*” – o masă rotundă pe

tema ficțiunii și a non-ficțiunii în romanele polițiste cu Victoria Charlton, Jean-Marie Pottier și Grégoire Gaudinot;

* „*alegerile au motivele lor*” – cu Anne-Sophie Brasme, Valérie Forgues și Gabrielle Boulianne-Tremblay;

* „*a fi dedicat teritoriului*” – cu Gabrielle Filteau-Chiba și poeta Rita Mestokosho;

* „*un trio de scriitori premiați*” – întâlnire cu Denise Desautels, Dominique Fortier și Larry Tremblay: trei autori premiați și recunoscuți pentru bogăția operelor lor în Québec și pretutindeni în lume;

* „*mii de secrete pentru o anumită artă de a trăi*” – doi autori atipici, academicianul Dany Laferrière și scriitorul Alain Farah în fața ușilor deschise ale vieții;

* „*când intimitatea devine ficțiune*” – întâlnire cu Michel Jean, Marie-Hélène Poitras și Akos Vorboczy: trei autori care explorează teritoriile intimității în scrierile lor;

* „*a cultiva imaginarul*” – Guillaume Perreault și Rudy Spiessert ne invită să ne pierdem în lumile lor imaginare populate de personaje atractive, cu personalități puternice;

* „*a atinge inaccesibilul*” – Vincent Brault, Marie-Christine Chartier și Sarah Chiche propun romane inspirate din artă, știință și dragoste;

* „*carriere remarcabile*” – o căutare a identității în operele lui Estelle-Sarah Bulle, Eric Chacour și Michel Jean;

* „*polarul din Québec*” – universuri palpitate în scrierile lui Roxanne Bouchard, Chrystine Brouillet și Patrick Sénécal;

* „*feminismul la plural*” – întâlnire cu Gabrielle Boulianne-Tremblay, Martine Delvaux și Dominique Fortier pe marginea

diferitelor aspecte pe care le ia feminismul în literatură, de la angajamentul militant la omagiul poetic. Autoarea și jurnalista culturală Claudia Larochelle va modera această întâlnire;

* „*de la Île Verte la Brumes de Sapa*” – întâlnire cu Michel Rabagliati și Lolita Séchan ;

* „*pe firul apei*” – în această secțiune descoperim trei romane importante ale căror surse de inspirație le găsim în ape, semnate de Wendy Delorme, J.D. Kurtness și Dominique Scali;

* „*la scâldat în călimară*” – Dany Laferrière are în palmares 37 de romane: de la debutul cu volumul *Cum să faci dragoste cu un negru fără să obosești* (Editura Rocher 1985), continuând cu *O anumită artă de a trăi* (Grasset), cu *Secretul întoarcerii* (Grasset, Premiul Médicis);

* „*influența spațiilor*” – din viața munților, a orașelor și satelor, Clara Arnaud, Marie Hélène Poitras și Audrée Wilhelmy s-au inspirat și au creat opere în care dezvoltă interacțiunile umane, în care arată cum se comportă, în funcție de situație, oamenii între ei;

* „*cu reflectoarele aprinse pe poezie*” – poezia în ritmurilor îndrăznelilor sale;

* „*Blanche și Doudou*” – două personaje care ne invită la o întâlnire cu autoarele lor: Chloé Varin și Claudia Larochelle;

* „*prietenia, animozitățile sociale și feminismul*” – o întâlnire cu trei scriitoare care și-au concentrat scrierile pe prietenie, incivilități legate de apartenența socială și pe feminism: Martine Delvaux, Titou Lecoq și Camille Toffoli;

* „*la plimbare prin pădure*” – doi autori cu opere inspirate de pădurile din Québec: Anaïs Barbeau-Lavalette și André Marois;

* „*polii opuși*” - întâlnire cu Elitza Guerguieva, Annie Lafleur și Heather O’Neill, autori care dau viață unor personaje neobișnuite care își caută un loc în lume;

* „*limba franceză ca limbă pentru scrieri*” – Kim Thuy și Akos Vorboczy discută despre relația lor cu kimba franceză și despre cum a devenit limba franceză limba în care își scriu operele;

* „*a tulbura și a provoca*” – întâlnire cu jurnalistul Frédéric Lavoie și sociologul Dahlia Namian despre problemele climatice și repercusiunile critice și sociale;

* „omagiul lui Réjean Ducharme, scriitor celebru și totodată necunoscut, un creator a cărei pană a marcat literatura din Québec.

Marele premiu literar Franța- Québec 2023 va fi decernat scriitorului Alain Beaulieu pentru romanul său *Refugiul*. Peste patru sute de cititori din Franța au votat pentru a se alege laureatul acestui premiu pentru anul 2023. O discuție în jurul acestui roman va avea loc cu cititorii prezenți la Festivalul de la Paris.

GABRIELA MOCĂNAȘU

Alain Beaulieu (fotografiat de Evelyne Beaulieu)

Dany Laferrière (fotografiat de Jean-François Paga)

Literatură și film

Pânza de lumină rozalie

Scriitoarea Colette a trăit între anii 1873-1954. Romanul *Chéri* a apărut în 1920. Scrie articole, amintiri. Soțul unu, soțul doi, divorțuri, apoi recăsătorirea cu soțul unu... Léa de Lonval este personajul principal din romanul *L. Chéri* (Livre de Poche, Paris, 1990). Ea devine amanta tânărului Fred Paloux, cunoscut sub numele de Chéri. Poate că e ultima ei aventură, de aceea apar luciditatea și amărăciunea. Fred se va căsători cu Edmée, încercând s-o uite pe Léa. Ce ne place în romanul de față? Pictura intimistă a mediului monden, analiza sufletului feminin și farmecele seducției. Poate că și umorul... trist al scriitoarei, plus verva povestirii, melancolia profundă, notațiile amuzante. Léa realizează faptul că trăiește ultima ei pasiune, de aceea povestea se încarcă de nuanțe noi, grave, sintetice. Ea începe să înțeleagă că îl tratează pe Chéri și ca pe un copil, că nu-și poate reprima accentele materne: „Soția ta te iubește (îi spune

Léa lui Chéri), e rândul ei să tremure, ea va suferi ca o îndrăgostită, nu ca o mamă devotată. Ii vei vorbi ca un stăpân, nu ca un gigolo capricios... Hai, du-te repede!” (traducerea ne aparține).

Personal, am apreciat filmul lui Stephen Frears *Legături primejdioase*. Nu i-am văzut filmele *Liam* și *The Queen*. Văzându-i filmul *Chéri* (2009), cu Michelle Pfeiffer (Léa) și Rupert Friend (Chéri), am fost profund dezamăgit de regia lui Stephen Frears. Să spun mai întâi ce mi-a plăcut: genericul cu iz de semi documentar despre curtezanele celebre și personajul Charlotte (mama lui Chéri), care ține pe umeri bârfa „elevată” a epocii, șiretenia deghizată în politețe, viciul înecat în parfumuri rafinate. Ce direcție ar fi trebuit să. urmeze Frears? Greu de spus, însă el neglijează credibilul. Michelle e super- frumoasă, senzuală... Rupert Friend mi se pare total neadecvat rolului. Nici adolescență, nici virilitate. Nu există vreo scenă în care actorul să convingă. Să fie ultima pasiune atât de inodoră?

„El îi întinse brațele, își deschise frumoasele mâini nesigure, își dădu pe spate capul rănit și își arătă între gene dubla scânteiere a două lacrimi...”

Mai apoi, dialogurile vivace din roman... devin în film momente fără vlagă, încercate de un patetism incert. Ironia și echivocul revin doar în secvențele din salonul Charlottei, care electrizează orice discuție, contaminând personajele din jurul ei cu credibilitatea interpretării. Recitim din Colette nopțile de dragoste în patul imens, cu valuri de dantelă, cu jocuri voluptoase, unde Chéri pare răsturnat de un vânt furios și tandru într-o „pânză de lumină rozalie”.

ALEXANDRU JURCAN

Un artist: Corina Preda-Perianu

Într-un licăr de lumină a serii, la Muzeul „Mihail Kogălniceanu” din Iași, între cărți, amintiri, evocări, aniversând și TeleMoldova Plus, am avut „gardieni” câteva lucrări de pictură, într-o expoziție ad-hoc, semnate Corina Preda-Perianu.

Suficient însă pentru a aprecia nu doar valoarea lucrărilor, ci și pentru a intuit în spatele lor un destin artistic bine conturat, cu largi disponibilități de exprimare.

M-am convins destul de repede, atunci când am intrat în spațiul internautic, că nu greșisem, că pictorița Corina Preda-Perianu are o operă consistentă, că se desfășoară cu dezinvoltură și în teritoriile portretului și ale peisajului, că trăiește fascinația „corolei de minuni a lumii” și are un reverberant sentiment al religiozității.

Întreaga sa pictură (uleiurile, acuarelele) e străbătută de un lirism rafinat, care configurează mai pregnant identitatea pictoriței. În spatele multora dintre picturile sale stă graficianul, cel care induce rigoare geometrică dar și impulsuri afective.

Culorile au în pictura sa o lumină tainică, de candelă.

Nostalgică, pictorița recuperează paradisuri pierdute – un colț de natură rustic, un sat uitat în istorie, o biserică singuratică.

Naturile sale statice opresc clipa în loc, pentru a-i studia profunzimea în ipostaze încărcate de simboluri și sugestii.

Prinsă în mrejele figurativului, Corina Preda-Perianu privește sub lupă, până la detalii, miracolul floral, în neîntrecute desfășurări cromatice.

Născută la 16 septembrie 1963, Corina Preda-Perianu a absolvit în 1983, Liceul de Arte Plastice „N. To-

nitza”, din București, apoi Academia de Arte București, Secția Pictură, în 1995, clasa profesorului Vasile Grigore.

Din 1996 – membră a UAPR București, secția Pictură. După o scurtă experiență didactică (1995–1997) la Liceul „Spiru Haret” și Școala nr. 7 din București, din 1997 devine restaurator la Muzeul Național de Artă al României.

Totodată, obține atestatul de restaurator ceramică, sticlă, în 2000, și pe cel de expert restaurator ceramică, sticlă, în 2017.

Încă din anii studenției, are numeroase prezențe publice, cu expoziții personale în București, Brașov, Ploiești, Târgu Jiu, Curtea de Argeș, Râmnicu Vâlcea, Câmpina, Cluj-Napoca ș.a., dar și la expoziții colective în țară și străinătate.

Are lucrări în colecții particulare din Australia, Bulgaria, Cipru, Franța, Germania, Israel, Italia, Japonia, Polonia, Republica Moldova, Serbia, SUA, Suedia, Turcia, Ungaria ș.a.

A publicat volumele *Copiii cred în veșnicie*, Editura Detectiv literar, 2021, și *Poarta albastră a bunicii*, Editura ART printer, 2022.

NICOLAE BĂCIUȚ

Muzica zilelor noastre

O baghetă de admirat oriunde, oricând

În mâinile sigure și energice ale germanului Walter Hilgers. Om de brass cândva, tubist mai precis. În prezent, dirijor îndeosebi și profesor. Pe bună dreptate, director artistic onorific la Filarmonica „Paul Constantinescu”, din Ploiești. Sexagenar aprig, tumultuos, captivant. Cuceritor fenomenal și-al orchestrei, și-al publicului. Îl știu de mult, îl apreciez și respect enorm pentru munca sa. Cu adevărat și pe deplin nemțească. Demnă de lăudat cu vârf și-ndesat...

M-am convins încă o dată luna asta. Când Walter fu oaspe iară la Filarmonica Pitești. Adjudecându-și cu brio „Scoțiana” lui Mendelssohn. La finele căreia fremătând în extaz atât tutuștii, pe scenă, cât și auditoriul, în sală. Atâta precizie, spontaneitate, vigoare, vioiciune transmițând și-ntr-o parte, și-n alta, încât nimeni nu s-ar supăra dacă și joia viitoare ar poposi pe plaiuri argeșene. Cu altceva cel puțin la fel de bine ales și dăruit sonor...

Stă zvelt și impunător la pupitru. Plin de elan, deopotrivă ”mână de fier” cu cei conduși spre victorie clară în cazul de față. Știe partiturile fără probleme și, ca atare, poate controla permanent instrumentiștii cu randament maxim. Și aplauze îndelungate-n final. Pentru că-n tălmăcirea lui, simfonia menționată ni se arată minunat. Încântător. Splendidă. Măreață. Nemuritoare. Spun asta fără să neglijez ingeniozitatea regretatului tătâne de soi, de asemeni german. Astfel că Felix și Walter aduseră bucurie-n suflete și aură divină-ntr-ale noastre minți. Apăsate preponderent de vicisitudinile vieții trepidante și tulburătoare de azi. Reușind peste timp împreună să ne convingă încă o dată de puterile magice ale supermuzicii fără frontiere. Hilgers onorându-și înaintașul compatriot, cu virtuțile sale dirijorale temeinice. Bine puse la punct și folosite cum se cuvine. Succesul real nelipsind îmbeșugat. Meritat neîndoios. Fie ca la următoarea-ntâlnire, Walter, dragă, s-aduci și-un solist din patria ta.

Pianistul André Parfenov, de la Mönchengladbach/Krefeld, for exemple. Fain compozitor, clăpar la fel, inimă de artist, categoric. Ca și tine, cert. Prevăd c-ați forma un tandem de top. V-așteptăm, deci, la Pitești, cu meganerăbdare...

ADRIAN SIMEANU

Un umorist ager foc

Nimeni altu` decât Radu Parascivescu. Autor c-o stivă de cărți ce-i poartă binevenit semnătura. Grație condeiului său copios scormonitor în realități, mentalități, activități, insanități criticabile-n veci...

Trei* le-am dat gata și eu cu frenezie în câteva nopți. Fiindcă n-am putut să le las din mână, pur și simplu. Forța satirică etalată îmbeșugat dovedindu-se cuceritoare fără limite. Sarcasmul îndreptățit cu care biciuiește oameni, entități instituționale, presa, minciuna, înșelăciunea, incultura, prostia, trufia. Îndeosebi agramatismu` crunt, neferice. Temeiurile de fond ale scrierilor sale. Justificate matur, chibzuit pe fila de hârtie. Pregnante puternic în ochii și rațiunea limpede a cetitorului intelectual autentic.

Vitrina cu varii exponate bine alese este bogată, sugestivă și necruțătoare. Ironizând cu forță și îndreptățire atât politicieni, șarlatani, publiciști infatuați, comentatori neinstruiți de pe net, cât și oameni obișnuiți. Care se prind cu toții în hora grețoaș-a minciunilor odioase, a

promisiunilor deșarte, a lipsei vădite de educație și cultură, da' lacomi la bani și c-un tupeu de nedescris. N-o să exemplific spre a nu strica pofta curiosilor...

Trebuie spus însă ferm că nu doar „mostrele” scoase-n evidență atrag atenția. Ci și stilul subtil, șlefuit cu acuratețe. Talentu` de-a umbla cu vorbe nimerite. De-a le aduna unele

cu, altele și-a le îmbina în așa fel încât să iasă tabloul precum și-l dorește. Este categoric, un literat atractiv nespus. Cu umor coplesitor, doldora de-nvățăminte-n esență. E clar că nu așterne pe foaie pentru faimă. Moralist de ținută dovedindu-se neîndoios. Necesar incontestabil vremilor de azi, în certă decădere etică și educațională pe glob. Parcurș-am volumele respective nu doar ca pe niște manuale folositoare-n domeniu. Întrucât se-nfățișează și ca niște alcătuirii cvasiromanești. Coerente, cursive, expuse cu șarm. Înglobând informație tematică substanțială, psihologie individuală și socială, analiză politică pertinentă. Dialoguri originale, comparații strașnice și mai cu seamă gramatică riguroasă. E de băgat la cap munca ta, Radule. Și nu mi rămâne decât să-ți mulțumesc pentru ea. Sper să fiu în asentimentu` multora care-nțeleg exact calea spre mai bine. Că și spiritualitatea-n ființa umană adevărată, etern...

ADRIAN SIMEANU

*Radu Parascivescu, *Orice om îi este teamă, Vitrina cu șarlatani, Garoafe la bordel*, Ed. Humanitas, 2018, 2020, 2023

CATRENE SPUMOGENE

Candidat unic la prezidențiale

Oponenți lui Putin la alegeri,
Nu credeau că țaru-i autocrat.
Speriați de riscul „marii treceri”,
N-a rămas decât un candidat.

Dar Marea Neagră nu e lac rusesc

Anúme părți din Póntul Euxín
Rămân ce-au fost: internaționale,
Și doar Rusía, mare spadasin,
Le tot pretinde, apele, -ale sale.

Au nu văd rușii că-i război?

Limba esópíc, termeni plastici,
De-ai folosit așa unealtă,
Te duc nu doar la „Lupii arctici”,
Ci și pe lumea ceialaltă.

Iar noi de-atunci tragem ponoasele

Drept urmare finei sale grații,
Fostul cap RM, nu Sóros, Musk,
Mai c-a acceptat două formáții:
Un Donbás al nostru și-un Lugánsk,
De ne iau întruna palpitații...

Aspirantul la președinția RM în vizită secretă la patriarhul Kiril din Federația Rusă

Pe minciuni pus, pe scornéli, pe ceartă,
Detronări, mișmășuri cu trofíl,
E convins că Dumnezeu nu-l iartă
Și s-a dus cu ruga la Kiril.

Geaba se dau unii-n stampă

Cum să-i cate capu-și bat
Un loc demn de-al lui onor,
Când el ani ține blocat
Postul său de profesor...

Europa rezonează cu-al său nume?

Nu că Europa tare ne-ar propune,
Ci noi am vrea un loc călduț în ÚE.
Un lucru-l ignorăm: propúsul nume
E ca și steaua ce-o vedem și nu e.

N-are gusturi proaste

Candidatul din sud-est –
Oportun Europei leste.
Un teclíf la Benelúx:
Cel mai nou lainer de lux.

Exemplu-mănușă

Bani publici - i-a tocat necumpătat?
Să vezi ce argumente are, tari:
Tot des se zboară cu-avion privat
Și-n alte părți, la case mult mai mari!

Dulăi și căței în timp de criză

Noi, vulg, să facem duș în beznă-n doi,
Ne rumením cu ruj de ostrăței.
Haznáua, lor, un fără fund butoi,
Căci cumpătarea-i doar pentru căței.

Fiziologia provincialului din Est

Postul fie onorific, unul de reprezentare
Pentru dreapta osatură și orgoliul ce-l are.

Alții, cocârjați, să-mpingă tréburile mari în stat,
Lui să-i dați să le tot mute niște trebi așa: de stat.

Cum să-i bagi pe gât când are?

Împărat că-i, președinte,
Când se términă mandatul,
C-a fost harnic și cu minte,
Stând de veghe ca soldatul,
Nu poa' statu-n drum să-l lase.
Dar când are șase case?

Partidele-sistem au memorie scurtă?

O alianță, că-i majoritară,
Ignórá opoziția sumáră
Exact ca, ieri, partidul bolșevic,
Ce respingea partidul menșevíc.

Prețuri de-adormit atenția cumpărătorului

„Méga Imáge”, mizând că te adoarme,
În dreptul unui pui gigant maghiár
A scris citeț: „Cinci lei suta de grame”,
Da-ți cere două sute la cântar!

Un sfat pentru managerul de la alimentară

Când vezi cum rătăcește prin binoáme,
De milă, -ai vrea s-o sfătui pe madám:
La ce să scrii „Cinci lei suta de grame”,
N-ar fi mai potrivit - cât costă-un gram?

Tertipurii noi de-ale comercianților

Sub un șoldán grásun eviscerát
Îți ráde-un preț: *n* lei suta de grame,
În loc să-i spui clientului curat:
Un iepure de-atâția lei și kilograme.

Șmecherie la prețul produselor din alimentaară

Produse – aceleași, típic ambalajul

Și prețurile-aceleași, ca și ieri,
Dar ce nu spun samsării pișichéri
E c-au redus mai mult c-un sfert gramájul!

Moda de prost gust e ca pirul frust

Exemplu-amicilor învółți
De-l iau cei din galanterie,
Nu ne-om trezi că scrie-n colț:
„Opt lei pe-un bor de pălărie”?

În dreptul unui preț afișat la raft rătăcesc intenționat produse cu un preț mai mare

Ce moșmondésc la rafturi lucrătoarele,
Vei înțelege ajungând la casă,
Când prețul unui ton, destul de márele,
Nu-i șapte lei, ci zece cincizeci șase.

Și pescarii – buni circari

Vând rondéle – Ce tupeu! –
De novac drept „carp commón”,
Iar un păstráv curcubeu
Ca pe cel mai cert somón.

Mint de-ngheață apele

Cum să-ți ții părerea fermă
Că îți vând, la pescărie,
Nu somón crescut la fermă,
Cu chiar în sălbăticie?

Dulapuri de n-ar fi să fie în birou

La primărie candidat l-aveau în mâini.
Nici bine nu l-au scos din apă crap,
Că i-au găsit, cum dat e la románi,
Schelete nu știu câte în dulap.

La piață ca la muzeu

Precupeța din Obor
Umflă prețul ca gogoșa:
Patru lei – un cimbríșor
Și tot patru lei – cireașa!

La cel sărac și mîța-i chioară

Un barón are-o mămică,
Altul are o mamán,
Cel de-al treilea – o bunică
Să-i dea banii la amán.
Doar un ins ce n-are-un ban
Nu tu mîț, nici paraván.

Când vrea amarul să-i mai treacă,

Tot omul trece la abacă
Când a ajuns cinci lei sau șase
Un ou de rasă de la țară,
Să vezi acum câți au să sară
Să-i le socoată lui Nástase!

Mulgători din bugetul țării

Nu doar din privat, chiar bugetării
Întrec prezidéntul la salării.
Nu v-ați întreat, legiuitóri,
Cei cu soiul ăst de mulgători?!

NICOLAE MĂTCAȘ

Lumea lui Larco

ÎN LUNA APRILIE

APRILIE, luna păcălelilor

La sfârșitul de mandat
Zise-alesul, mulțumit,
Către-al său electorat:
Doamne, ce v-am păcălit!

REÎNVIERE

Primăvara când se-arată
Și-n sectorul cel agrar,
Vezi ușor că prima dată
Buruienile apar.

LA O ÎMPĂRȚIRE

Trec sporadicele certuri,
Cam așa e în toți anii:
Iau bogații patru sferturi,
Ce rămâne iau sărmanii!

LA ALEGERI

Mulți candidați necunoscuți
Prin sita deasă sunt cernuți,
Trecând acei ce-s de ispravă
Și ne alegem cu o... pleavă.

AVATAR ISTORIC

Au fost popoare migratoare
Ce au găsit la noi mâncare,

Azi faptul e de-a dreptul strigător:
Mâncată-i țara din interior.

ȘEFUL VANITOS

Eu când îl văd cum se preface
Că e deștept, chiar, n-am ce-i face,
Dar e păcat că dă de veste
Acelora din jur că este!

TRATAMENT CAZON

În spitalul ostășesc,
Fără vreo deosebire,
Militarii toți primesc
Ordin de-nsănătoșire.

APARENȚE

În lume, e adevărat,
De veacuri nici că s-a schimbat:
Copacul de departe-i pom,
Cum și nerodul pare om.

RECUNOȘȚINȚĂ

Să treacă prin a vieții grilă,
Pe unii care-s în impas,
I-ajută, să nu le plângi de milă,
Dar mai apoi, îți râd în nas.

CERȘETORUL ÎMPLINIT

Nevoiașul tot cerșește,
Lumea îl compătimește,
Și așa din milă-n milă,
Până când se mută-n vilă.

UMBRA

E-un rezultat de-opacitate,
Afirm, fiindcă-așa e treaba:
De câte unii, din păcate,
Făcută-i pe pământ degeaba.

UNUI IPOCRIT

Să te justifici, nu e cazul,
Iar motivația-i firească:

Degeaba-ți tot arăți obrazul,
Când e acoperit cu-o mască!

ÎNCONDEIERE (sonet)

De Paște ouăle-s încondeiate,
Artiste sunt femeile din sat,
În spațiul special amenajat,
Dotat cu ustensile adecvate.

Mai e și câte-un soț încondeiat
Ce stă la bar și bea pe săturate,
Hârlețul, sapa sunt de mult uitate,
Doar are ajutorul de la stat.

Vizați prin zonă poți găsi mai
mulți,
De-ar fi pe toți sătenii să-i ascuți,
Cum este cel pe care lumea-l știe,

Îți vine, când îl vezi, să-i plângi de
milă:

Deși e de un an la Primărie,
Abia și-a construit a doua vilă!

CRONICĂ (rondel)

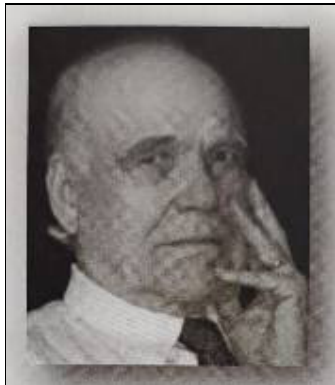
În urmă n-am lăsat regrete,
Sosită este primăvara,
Cu flori e inundată țara,
Natura vrea să ne desfete.

Din zori și până vine seara
S-adună ciutele în cete,
În urmă n-am lăsat regrete,
Sosită este primăvara.

Cum frigul n-o să se repete,
Un greier iese cu chitara,
La țară-i plină ulicioara,
Venind și berzele...! la fete!
În urmă n-au lăsat regrete.

VASILE LARCO

De la un clasic citire:

ȘTEFAN BOBOC

(1932-2023)

LA NOI

În soare râde azi câmpia,
Avem și munți, avem și mare,,
E țara toată-nfloritoare,
Întocmai ca și sărăcia!

CRONICĂ DE VARĂ

Pe arșiță, din zori în seară,
E animație la țară,
Muncesc bătrânii pe coline
Dar și nepoții-n țări străine.

UNOR TINERE

De portul lor se preocupă
Pe ale tinereții unde

Și unele au minijupă,
Iar altele au numai... funde.

CONSOLAREA CHELULUI

Iau pe sceptici în răspăr
În doar câteva cuvinte:
Brav e capul fără păr
Nu și capul fără minte.

UNUI OBSERVATOR

Ești mereu cu mîntea trează,
Cum e orișice artist,
Ochii tăi atent veghează...
Parcă-ai fi epigramist!

Selecție: VASILE LARCO

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Motto: „Adevărul despre un autor e de căutat mai degrabă în corespondență decât în opera sa. Cel mai adesea opera este o mască.”

(Emil Cioran)

Mulțumesc mult.
Un număr excepțional.

Coman Șova

Mulțumesc frumos. Felicitări pentru efortul neprecupețit.
Cu stimă,

**Ioan John Gionea,
Melbourne, Australia**

Mâine când mă întorc de la biserică citesc. Acum am corectat, modificate texte din volumul meu *Amalgam* pe care vreau să vi-l trimit peste o lună. Mulțum frumos pentru revistă - o mare bucurie, o adiere întăritoare dinspre țărișoară.
Duminică bună

Silvia Jinga

Stimate Domnule Nicolae Băciuț
Vă mulțumesc pentru mesaj și pentru publicarea ultimei părți a eseului despre Revoluția Franceză din ultimul număr al revistei *Vatra Veche*. Vă datorez sprijinul, șansa de a publica într-o revista renumită de literatură și în general vă admir deschiderea și efortul uriaș de a dezvolta și perfecționa temele majore ale literaturii naționale și europene.
Cu toată stima,

Alex Maroiu

Apocrifă, poem de Dumitru Ichim.
Mulțumesc frumos! Felicitări!
Multe alte numere minunate!

Ileana Popescu Bâldea

Buna ziua,
Merci frumos, dragă Nicule,
Ce să-ți doresc? Sănătate și multă putere de muncă!
Ești un om deosebit, pus pe fapte mari și temeinice. Te felicit,
Cu tot dragul,

Mircea IB

Mulțumim d-le Băciuț pentru bucuria unei lecturi plăcute și felicitări pentru izbânda literară.

A.N.

Explozie de culoare. Și informație culturală în recentul număr al revistei. Citit și admiat, ca de obicei.
Mulțumiri adăugite!

Veronica Bălaj

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,
Felicitări și pentru „Vatra veche”, nr. 2 și nr. 3/2024!

În care am găsit, evident, multe-multe lucruri de interes.

Cu deosebită prețuire,

Stan V. Cristea

Excelență,
Admirabile numere ale revistei! Calde felicitări și urări de succes pentru noi numere.

V. Tudor

Încă un sumar de suflet...
Gânduri senine!

Daniela

Multe mulțumiri și sănătate.

Cu drag,

**Prof. Dr Dennis Deletant OBE
Emeritus Professor, School of
Slavonic and East European
Studies, University College, London.**

Vă mulțumesc d-nule Băciuț pentru acest nou număr al revistei „Vatra veche” pe care mi l-ați trimis. un număr foarte interesant, abia aștept să-l citesc pe-ndelete.
Mii de mulțumiri, o zi frumoasă să aveți. (la noi ninge, ninge, mai ceva ca-n toiu iernii!)

Nicolette Orghidan

Exceptional număr, felicitări!

Irina Vasile

Maestre,

Am cetit atent și cu plăcere remarcabila publicație condusă de domnia ta. Nu știu pe unde se găsește la București, aș cumpăra un exemplar tipărit.

Felicitări pentru ce faci, inclusiv pentru recunoșterea pe care ți-a acordat-o dulcele târg al Ieșilor.

**Constantin Dumitru
www.topbusinessnews.ro**

Dragă Domnule Băciuț, mi-a răsunat mult timp în inimă *ding dang*, poezia de mare rafinament citită chiar astăzi în *Vatra veche*.

Am creat o variantă în limba chineză. Există și la ei această translare a zvonului de clopot în Ding Dang. Mai mult, o cântăreață din Taiwan și-a luat numele de scenă Ding Dang.

Trimit acum poezia Domniei Voastre unei poetese din Kunming, China, Doamna Prof. Univ. Cai Qing, pentru eventual necesare retușuri.

Ea nu știe limba română, însă stăpânește limbajul poetic. În curând, la Bacău îi va fi publicată o carte de poezie.

**Cu prețuire,
C. Lupeanu**

叮当,

叮当,
叮当,
雨的钟声
在语言里
打破这首歌
歌曲像
雪下的春天一样
到达你。
相信叮,
相信当。
至于我呢,
你不会相信我的!

Dragă Nicolae Băciuț!

Felicitări, mult succes și pentru numerele următoare cu aceleași materiale de înaltă calitate!

Am lecturat cu deosebită plăcere bucurându-mă de întâlnirea cu mulți prieteni și colegi dragi.

Cu amicală stimă,

C. W. Schenk

Mulțumesc tare mult! O primăvară frumoasă vă doresc!

Manolita.

Ziua Limbii Române, la Viena

Dragi colaboratori,

Așa cum mă știți, chiar dacă nu știu cât de tânăr mai sunt, știu cât sunt (încă) de neliniștit.

De aceea să nu vă mire nici invitația și nici tema.

În fiecare an, din 2013, am sărbătorit Ziua Limbii Române în așa fel încât evenimentul să devină memorabil, să-și găsească un loc de neșters în „sertarul cu amintiri”, de unde ne luăm adesea leacuri pentru a merge mai departe.

La orizontul Zilei Limbii Române s-a ivit în acest an Viena.

Visul de a o sărbători în Țara Sfântă e tot mai îndepărtat. Dar Viena ne e aproape. Măcar geografic.

E bătută în cuie. Am făcut primele demersuri pentru transport, cazare etc.

E prima oară însă când m-am gândit să „depozităm” acest eveniment între coperti de „Vatră veche”. Așadar, un Supliment al revistei „Vatra veche” dedicat celor care în timp și-au făcut drum, de voie, de nevoie, într-un spațiu sub ale cărui legi și sentințe ni s-a scris o parte din istorie.

Ce a mai rămas din acea istorie? Ce e acest spațiu în istoria noastră contemporană? Ce lăsăm în acel spațiu

– ca mărturie că, până la urmă, nu ne-am pierdut nici credința și nici ființa.

Vă invit, așadar, pe cei care veți veni, pe cei care vor fi cu gândul alături de noi, să scrieți despre destine dintr-o lume imperială, mai apoi dintr-o Austrie a vremurilor care s-au scurs până la noi. Istorii, povești, evocări, creații etc., orice veți crede că se poate regăsi într-o intersectare a sorții cu o realitate fatală, a adevărului cu minciuna, a frumosului cu urâtul, pe alte meleaguri...

Ziua Limbii Române va fi marcată la Viena, în 31 august 2024. Cred că 1 august e un termen rezonabil, pentru a vă aduna energiile și a da curs invitației mele.

Am stabilit în linii mari programul, am transmis o scrisoare de intenție și Institutului Cultural Român de la Viena, în speranța unui parteneriat.

Ca de fiecare dată până acum, entuziasmul e mare, numărul celor înscriși depășește orice așteptări.

Vă mulțumesc tuturor, pentru solidaritate,
Cu respect,

NICOLAE BĂCIUȚ

Notă

Invitația poate fi redirecționată spre cei care credeți că au ceva de spus la gândul nostru.

→Drag D.le Prof.Nicolae Băciuț, Redactor-șef *Vatra Veche* - Tg. Mureș Mulțumiri MARI și multeeee pentru și acest ultim nr. al VETREI care reușește să ne mai armonizeze și pe cei de dincolo de Carpați ori marile ape ale lumii .

Regret că nu am văzut în Vatra ardeleană câteva cuvinte despre AUREL RĂU la plinirea vârstei de 94 ani (9 nov. 2023) despre care în Wikipedia scrie că *e cel mai mare poet transilvan în viață!* Bistrițean ca Dvs.!

Scuze dacă s-a scris și nu am văzut! Am vorbit recent cu A.R., care nu primise niciun semnal de la *Vatra veche* cu acel prilej!

Vă urez Dvs. și tuturor celor de la *Vatra veche* multă sănătate și prosperitate pe toate cărările .

Cu mare drag și prețuire perenă,

I.Luca – ardelean din București
Multumesc pentru revistă. Iarși un număr dens și interesant.

Alăturat vă trimit o nouă recenzie și poza copertei.

Cu cele mai bune urări,

Mircea Pop

Stimate domnule Băciuț,

Vă mulțumesc pentru noul număr al revistei *Vatra veche*. Ca de obicei, un număr consistent și plin de lucruri interesante.

Cu respect,

Mihaela Mudure

Stimate dle Nicolae Băciuț,
Vă mulțumesc amical pentru revista „Vatra veche” online nr. 2/2024 și pentru generoasa găzduire. Am fost plăcut surprins de prezentarea volumului meu de poeme de dragoste „Uite-o, vine felin”, de către compatrioata noastră din Olanda, dna Galina Martea. Sincerele mele mulțumiri dnei prezentatoare și redacției îndrăgitei reviste, care ne adună grămăjoară pe români de pretutindeni în paginile ei ca într-o icoană, cum îi plăcea să spună regretatului Grigore Vieru, comemorat tot aici cu respectul meritat grație eforturilor și grijii Dvs.

Vă trimit cu grăbire lentă grupajul de catrene pentru nr. 4/2024 (din aprilie) al revistei.

Recunoștință pentru amabilitate,

N.M.

„Centenar Patriarhul Miron Cristea”

Dragi colaboratori, am propus Patriarhiei Române declararea anului 2025 „Centenar Patriarhul Miron Cristea”, anul 1925 fiind anul întronizării Primului Patriarh al României.

Nu știu ce sorți de izbândă va avea propunerea mea.

Oricum, însă, intenționez să public un volum dedicat acestui moment, cu contribuția domniilor voastre.

Vă invit, așadar, să vă aplecați asupra vieții și operei lui Miron Cristea.

Nu există limită de spațiu. Alegeți ce temă doriți și nu luați în seamă constrângerile de spațiu.

M-aș bucura să realizăm împreună o lucrare care să rămână un document despre un destin fascinant: Miron Cristea.

Termen, 1 septembrie 2025. Cu cât mai repede, însă, cu atât mai bine!

Correspondența poate fi transmisă pe adresa de email nicolaebaciu@yahoo.com

Vă mulțumesc anticipat,

NICOLAE BĂCIUȚ

P.S. Puteți transmite această invitație și altor confracți interesați de subiect

Stimate domnule Băciuț,

Numele meu este Danilescu Andrada, doctorandă în cadrul Universității Babeș-Bolyai Cluj-Napoca, sub îndrumarea doamnei Profesor Universitar Doctor Mudure Michaela. Vă scriu pentru a vă mulțumi cu deosebit respect pentru decizia de a lua în considerare în vederea publicării articolul meu despre Mary Robinson și sublim, întrucât vă admir mult întreaga activitate și apreciez fiecare număr al revistei. Vă trimit profilul meu biobibliografic alături de o fotografie și o copie a eseului propus. Vă mulțumesc mult încă o dată,

Andrada Danilescu

Bună ziua. Vă mulțumim mult pentru Revistă.

Pace, sănătate și noi realizări.

Cu un gând bun,

Ludmila Balțatu

dr., conf univ.

Universitatea „B. P. Hasdeu” din Cahul

Vă mulțumesc, atât pentru revistă, cât și pentru publicare! Citesc cu plăcere.

Cu prețuire,

Florentina Loredana D

Panoramic cultural - aprilie 2024

Râciu, Mureș, Omagiu lui Gheorghe Șincai

Deda, Mureș, Evocare Vasile Netea

Toplița, Harghita, Aniversare Ilie Șandru 89

Sânpetru, Mureș, Șezătoare „Credință și tradiție”

Festivalul Internațional de Poezie „Nichita Stănescu”

Muzeul Memorial „Nichita Stănescu”, Ploiești

Colegiul Național „I.L. Caragiale”, Ploiești

Biblioteca Județeană „N. Iorga”, Ploiești

Muzeul Județean de Artă Prahova Ion Ionescu-Quintus

OCHIUL CICLOPULUI

Corina Perianu, Marea la Constanța

LACRIMĂ ÎN PRIMĂVARĂ

Vine primăvara
sau a trecut?
Se termină
sau de-abia a-nceput?

Vine moartea
sau a trecut?

Se termină
sau de-abia a-nceput?

Vine primăvara?
E cer sau pământ?
Înverzeste
Sau se-nnoarează,
E tăcere
Sau e cuvânt?

Dar tu, dar tu,
o să vrei sau o să poți
să fii lumină –
în vii sau în morți?

Vine primăvara
sau e doar lacrimă lăcrămioara?

NICOLAE BĂCIUȚ

Directori de onoare
Acad. MIHAI CIMPOI
MIHAI BANDAC

Redactor-șef adjunct
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Mihaela Aionesei, Emilia Amariei, Doina Bălțat,
Florin Bengean, Valeria Bilț, Sorina Bloj, A.I.
Brumaru, Aurel Buzincu, Geo Constantinescu,
Luminița Cornea, Melania Cuc, Răzvan Ducan,
Dumitru Hurubă, Alexandru Jurcan, Vasile Larco,

Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Ioan Marcoș,
Eugen Mera, Simona Mihuțiu, Cristina Sava, Nicolae
Suciu, Gheorghe Sarău, Ilie Șandru, Dorin N.
Uritescu, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Darie Ducan,
(Paris), Dumitru Ichim, (Canada), Bianca Marcovici
(Israel), Dorina Brândușa-Landen (Suedia) Simina
Lazăr (Paris), Veronica Pavel Lerner (Canada),
Gabriela Mocănașu (Franța), Dorin Nădrău (SUA),
Mircea M. Pop (Germania), Ognean Stamboliev
(Bulgaria), Silvia Urdea (SUA).

Alexandra Scherer (Paris), secretar de redacție

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI
PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

• Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2024 • Email: vatraveche@yahoo.com,
nicolaebaciu@yahoo.com; • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon:
0744474258. • Tehnoredactare Sergiu Paul Băciuț • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea
asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

